

การเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THAINESS ENHANCEMENT USING DRAMA-BASED
INSTRUCTION FOR UNDERGRADUATE STUDENTS

Mr. Thanasin Chutintaranond

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Higher Education

Department of Educational Policy Management and Leadership

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2016

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็น
	ฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต
โดย	นายธนสิน ชูตินทรานนท์
สาขาวิชา	อุดมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	อาจารย์ ดร.อัจฉรา ไชยูปถัมภ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ศาสตราจารย์พรรัตน์ คำรุง

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎีบัณฑิต

.....คนบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุขิวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย)
.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.อัจฉรา ไชยูปถัมภ์)
.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ศาสตราจารย์พรรัตน์ คำรุง)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา)

ธนสิน ชูตินธรานนท์ : การเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต (THAINESS ENHANCEMENT USING DRAMA-BASED INSTRUCTION FOR UNDERGRADUATE STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ.ดร.อัจฉรา ไชยปลัมภ์, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ศ.พรรัตน์ ดำรุง, 253 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1)สำรวจสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา 2)วิเคราะห์เนื้อหาสาระความเป็นไทยในรายวิชาการศึกษาทั่วไป และ3)พัฒนา และทดลองโปรแกรมการสร้างเสริมความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสานสามารถจำแนกได้ 3 ระยะ กล่าวคือ ระยะแรก ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลจากคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ระยะที่สอง ผู้วิจัยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา และระยะสุดท้าย การทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน แบบสะท้อนตัวตน และแบบบันทึกข้อมูลภาคสนามในการเก็บข้อมูล อีกทั้งคำนวณสถิติวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS

ผลการวิจัยพบว่า 1)ทัศนคติ และคุณสมบัติของผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมไทยแก่นิสิตนักศึกษา ทั้งนี้การสอนแบบกิจกรรมเป็นฐานจำเป็นสำหรับการสอนนิสิตนักศึกษาเจนเอเรชั่น แซด ในปัจจุบัน 2)เนื้อหาสาระความเป็นไทยที่ปรากฏในรายวิชาการศึกษาทั่วไปพบเพียงร้อยละ 22 จาก 348 รายวิชา โดยเนื้อหาสาระที่ได้รับการนำมาสอนมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ หมวดสังคมการเมืองการปกครอง หมวดภูมิปัญญา และหมวดศิลปะ ทว่าศักยภาพพื้นฐานของนิสิตนักศึกษาปัจจุบันกลับมีลักษณะย้อนแย้ง 3) เมื่อสิ้นสุดการทดลองนำโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานทั้ง 8 กิจกรรมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง พบว่าผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยระหว่างแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนสูงขึ้นจาก 10.19 เป็น 18.54 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งยังมีระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยสูงขึ้นจากระดับปานกลาง เป็นระดับมากที่สุด ผลการประเมินโปรแกรมฯโดยภาพรวมพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจโปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้นในระดับมากที่สุด

ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็น ลายมือชื่อนิสิต

ผู้นำทางการศึกษา ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

สาขาวิชา อุดมศึกษา ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

ปีการศึกษา 2559

5784233827 : MAJOR HIGHER EDUCATION

KEYWORDS: THAINESS / EDUCATIONAL DRAMA / GENERAL EDUCATION COURSES / HIGHER EDUCATION

THANASIN CHUTINTARANOND: THAINESS ENHANCEMENT USING DRAMA-BASED INSTRUCTION FOR UNDERGRADUATE STUDENTS. ADVISOR: ATCHARA CHAIYOOPATHAM, Ph.D., CO-ADVISOR: PROF.PORNRAT DAMRHUNG, 253 pp.

The objectives of this study were 1) to survey the conditions and problems of Thainess enhancement instruction for undergraduate students, 2) to analyze Thainess contents which are contained in general education courses, and 3) to develop and try out the Thainess enhancement using drama-based instruction program for undergraduate students. This is a mixed methods research. The interview data, general education course descriptions and field observer data were analyzed using content analysis. The results of students' development were evaluated using pre-test/post-test examination and self reflection notes. SPSS version 22.0 for Windows was applied to calculate percentage, mean, standard deviation and a paired t-test.

The findings of this study revealed the followings: 1) Instructors' attitude and qualifications were significant factors to transmit knowledge of Thai cultures to students. Activity-based instruction is needed for generation Z. 2) Thainess contents were found only 22% of overall 348 general education courses. The most popular contents are Thai politics and government, Thai wisdom, and Thai arts, contrasted with the students' basic capability nowadays. 3) At the end of an experimental program, students' post-test scores rised up dramatically form 10.19 to 18.54 at the .05 level of significance. The students' pride also increased sharply from average level to high-level. The overall score of this program was ranked at the most satisfaction level.

Department:	Educational Policy	Student's Signature
	Management and	Advisor's Signature
	Leadership	Co-Advisor's Signature

Field of Study: Higher Education

Academic Year: 2016

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพระพุทธเจ้าน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุคติได้ที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานหนังสือพระราชนิพนธ์เรื่อง "ภูมิศาสตร์กับวิถีชีวิตไทย" แก่ข้าพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งไป เก็บข้อมูล ณ กองประวัติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก นำมาซึ่งสิริ มงคล และกำลังใจแก่ข้าพระพุทธเจ้าให้มุ่งมั่นพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย และสืบ สานความเป็นไทยให้ดำรงอยู่สืบไป

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร - คุณสุตาพร ชูตินธรานนท์ บิดา มารดาผู้เป็นที่รักยิ่ง และเป็นผู้สนับสนุนการศึกษาของลูกอย่างเต็มที่นับเนื่องมาสองทศวรรษ อีกทั้งเปิดโอกาสให้อิสระแก่ลูกที่จะเลือกเรียนในสาขาวิชาที่พึงปรารถนา หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ พอลจะมีคุณูปการต่อวงการศึกษ ขอมอบความดีความงามทั้งปวงที่จะเกิดขึ้นแก่ท่านทั้งสองเป็น สำคัญ นอกจากนี้ขอขอบคุณน้องชาย และญาติพี่น้องทุกคนที่คอยให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ

ความโชคดีประการหนึ่งตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนในระบบ คือ การมีครูผู้ ประเสริฐที่เปี่ยมด้วยเมตตา คอยขัดเกลาปัญญาให้เฉียบแหลม อบรมบ่มให้นิสัยให้มีความรู้คู่ คุณธรรม ตลอดจนเป็นตัวอย่างของการดำเนินชีวิตตามครรลองแห่งธรรม ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา ศาสตราจารย์พรรัตน์ ดำรุง รอง ศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา รองศาสตราจารย์เพชรวรรณ จันทร์างศุ ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.ปริดา มโนมัยพิบูลย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์ อาจารย์ ดร.อัจฉรา ไชยูปถัมภ์ อาจารย์ ดร.จิรยุทธ์ สินธุพันธุ์ และคณาจารย์อีกหลายท่านที่ไม่สามารถเอ่ย นามได้ครบบนกระดาษแผ่นนี้ อีกทั้งขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำอันมีประโยชน์ ช่วยเติมเต็มให้งานวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ตามสมควร

ขอขอบคุณนางสาวธมนวรรณ อยู่ดี บุคคลสำคัญผู้ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ และอยู่ เคียงข้างเสมอมา รวมถึงนางสาวชนาพร ไตรรัตน์านุสรณ์ นางสาววิรัชญา บ่อเกิด และนายอนุวัต ฟูทอง ที่อุทิศกำลังกาย และมอบกำลังใจเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ มาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนทุนค่าเล่า เรียน และทุนอุดหนุนการวิจัย ศูนย์การศึกษาทั่วไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่อนุเคราะห์ งบประมาณในการจัดกิจกรรม และคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มอบโอกาสให้ ได้ตอบแทนพระคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

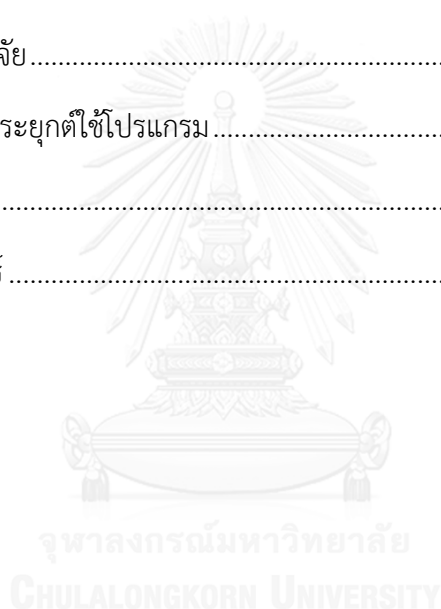
หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	1
คำถามวิจัย	10
วัตถุประสงค์	10
ขอบเขตการศึกษา	11
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	12
กรอบแนวคิดในการวิจัย	13
คำอธิบายกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	15
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	21
บทที่ 2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
1.กฎหมาย และนโยบายการพัฒนาความเป็นไทยของหน่วยงานรัฐ.....	23
1.1 ด้านการศึกษา.....	23
1.2 ด้านวัฒนธรรม.....	28
1.3 ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน.....	29
2.แนวคิดความเป็นไทย.....	32
2.1 ความเป็นไทยกับคนในสังคมไทย	32

2.2 พัฒนาการแนวคิดและนิยามความเป็นไทย	36
2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษา	40
3.ละครการศึกษา (Educational Theatre).....	43
3.1 ที่มา และแนวคิดละครการศึกษา	43
3.2 ละครการศึกษาในสหรัฐอเมริกา.....	45
3.3 ละครการศึกษาในอังกฤษ	48
3.4 ละครการศึกษาในประเทศไทย	52
3.5 ละครกับการเรียนการสอนเยาวชนและผู้ใหญ่.....	53
3.6 งานวิจัยที่ใช้กระบวนการละครเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา	58
4.ทฤษฎีนิสิตนักศึกษา	61
4.1 นิยามการพัฒนาอัตลักษณ์.....	61
4.2 อัตลักษณ์ และการสร้างอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษา	63
5. หลักการออกแบบโปรแกรม	67
5.1 ขั้นตอนการออกแบบโปรแกรม	68
5.2 ประโยชน์การออกแบบโปรแกรม.....	71
6. ทฤษฎีการวัดและประเมินผล	71
6.1 ทฤษฎีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของบลูม (Bloom’s Taxonomy).....	71
6.2 การประเมินโดยใช้ศิลปะ.....	73
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	75
1.ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	75
1.1 กลุ่มข้อมูลเอกสาร	75
1.2 กลุ่มข้อมูลบุคคล.....	75
2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	81

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview).....	81
2.2 แบบวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)	82
2.3 แบบบันทึกภาคสนาม	83
2.4 แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน (pre-test / post-test).....	84
2.5 แบบบันทึกสะท้อนตัวตน (self-reflection note).....	85
3.การเก็บรวบรวมข้อมูล	85
3.1 ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร.....	85
3.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์.....	86
3.3 ข้อมูลจากการทดลองใช้โปรแกรม.....	86
3.4 ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ.....	86
4.การวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data)	87
4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantities data)	87
5.วิธีดำเนินการวิจัย และขั้นตอนการวิจัย	87
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
ตอนที่ 1 สภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิต นักศึกษาปริญญาบัณฑิต.....	95
ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาด้านผู้สอน	97
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาด้านผู้เรียน	109
ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาด้านเนื้อหา และการจัดการเรียนการสอน	114
ส่วนที่ 4 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาด้านการประเมินผล.....	124
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาสาระความเป็นไทยในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป.....	129
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิต นักศึกษาปริญญาบัณฑิต.....	153

ส่วนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน แก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต.....	153
ส่วนที่ 2 ผลการทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็น ฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต	167
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	193
สรุปผลการวิจัย.....	193
อภิปรายผล.....	199
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย.....	211
ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้โปรแกรม.....	211
รายการอ้างอิง.....	213
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	253

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 นโยบายการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏในกฎหมายด้านการศึกษา	23
ตารางที่ 2 เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านศิลปวัฒนธรรม.....	30
ตารางที่ 3 ผลการสังเคราะห์รายละเอียดความเป็นไทย.....	38
ตารางที่ 4 เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดระดับบุคคลตามแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2550 – 2559.....	39
ตารางที่ 5 ความแตกต่างระหว่างละครการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ.....	48
ตารางที่ 6 องค์ประกอบและคำถามที่แสดงอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษา.....	63
ตารางที่ 7 ผลการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสถาบันอุดมศึกษาตามหลักการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล	79
ตารางที่ 8 รายชื่อสถาบันอุดมศึกษา คณาจารย์ และผู้บริหารผู้ให้สัมภาษณ์	96
ตารางที่ 9 ลักษณะทางประชากรของคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์	97
ตารางที่ 10 ภูมิภาคที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาของคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์	99
ตารางที่ 11 ทักษะคติของคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยต่อตัวบ่งชี้ความเป็นไทยของบุคคล	100
ตารางที่ 12 เนื้อหาสาระความเป็นไทยที่จำเป็นสำหรับนิสิตนักศึกษาปัจจุบัน.....	102
ตารางที่ 13 ทักษะคติของคณาจารย์ต่อคุณสมบัติของผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้อง กับความเป็นไทย	105
ตารางที่ 14 ทักษะคติของคณาจารย์ผู้สอนที่มีต่อความจำเป็นในการเชิญผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากร	108
ตารางที่ 15 ทักษะคติของคณาจารย์ผู้สอนต่อคุณสมบัติด้านความเป็นไทยของผู้เรียน	110
ตารางที่ 16 ความกล้าหาญในการแสดงออกถึงความเป็นไทยของผู้เรียน.....	113
ตารางที่ 17 ทักษะคติของคณาจารย์ต่อสถานะของรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย.....	115
ตารางที่ 18 ทักษะคติของคณาจารย์ต่อจำนวนนิสิตนักศึกษาที่เหมาะสมในห้องเรียน.....	117

ตารางที่ 19 รูปแบบการสอน และสื่อการสอนของคณาจารย์ผู้สอน และข้อเสนอแนะจากนิสิต นักศึกษา	119
ตารางที่ 20 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ และความ ภาคภูมิใจในความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาตามทัศนคติของคณาจารย์ผู้สอน.....	122
ตารางที่ 21 สัดส่วนการประเมินผลผู้เรียนของคณาจารย์ผู้สอน.....	124
ตารางที่ 22 การจัดทำหมวดหมู่รายวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษากลุ่มตัวอย่าง	132
ตารางที่ 23 เปรียบเทียบจำนวนรายวิชาศึกษาทั่วไปหมวดมนุษยศาสตร์ และหมวดสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย	135
ตารางที่ 24 ความถี่ของหมวดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยซึ่งปรากฏในคำอธิบายรายวิชา..	137
ตารางที่ 25 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดสังคม	140
ตารางที่ 26 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดภูมิปัญญา	141
ตารางที่ 27 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดศิลปะ.....	142
ตารางที่ 28 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดวัฒนธรรม.....	143
ตารางที่ 29 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดประวัติศาสตร์	144
ตารางที่ 30 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดกฎหมาย.....	144
ตารางที่ 31 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดพระมหากษัตริย์.....	145
ตารางที่ 32 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดศาสนา	146
ตารางที่ 33 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดภาษาไทย.....	146
ตารางที่ 34 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดภูมิศาสตร์.....	147
ตารางที่ 35 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดขนบ ธรรมเนียม ประเพณี	147
ตารางที่ 36 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดความคิดความเชื่อ	148
ตารางที่ 37 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดประชากร.....	148
ตารางที่ 38 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดวิถีชีวิต	149
ตารางที่ 39 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดสิ่งแวดล้อม	149
ตารางที่ 40 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดการเกษตร	150

ตารางที่ 41	ความถี่ของคำสำคัญในหมวดโบราณคดี	150
ตารางที่ 42	ความถี่ของคำสำคัญในหมวดमारยาท	151
ตารางที่ 43	ความถี่ของคำสำคัญในหมวดสถาปัตยกรรม.....	151
ตารางที่ 44	ความถี่ของคำสำคัญในหมวดมรดก	152
ตารางที่ 45	ความถี่ของคำสำคัญในหมวดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	152
ตารางที่ 46	เปรียบเทียบปัญหาความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาจากงานวิจัย และการเก็บข้อมูล ภาคสนาม.....	154
ตารางที่ 47	เนื้อหาสาระความเป็นไทยที่นิสิตนักศึกษาควรได้รับการปลูกฝังอย่างเร่งด่วน	155
ตารางที่ 48	ขอบเขตเนื้อหาสาระของโปรแกรมจำแนกตามองค์ความรู้	156
ตารางที่ 49	วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์ของโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบ ละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต	159
ตารางที่ 50	วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ในโปรแกรมฯ	160
ตารางที่ 51	รายละเอียดการจัดการจัดการเรียนรู้แบบละครเป็นฐาน และการประเมินผลของโปรแกรม..	162
ตารางที่ 52	ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง.....	168
ตารางที่ 53	เปรียบเทียบผลการประเมินความรู้ของผู้เรียนก่อน และหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ	169
ตารางที่ 54	ผลการประเมินตนเองของผู้เรียน	175
ตารางที่ 55	ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมระดับเตรียมการด้านร่างกาย.....	182
ตารางที่ 56	ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมระดับเตรียมการด้านจิตใจ.....	183
ตารางที่ 57	ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมระดับปฏิบัติการ ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ...	183
ตารางที่ 58	ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมระดับปฏิบัติการ ด้านศิลปะการแสดงราชสำนัก	184
ตารางที่ 59	ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมระดับปฏิบัติการ ด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน.....	185
ตารางที่ 60	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการประเมินของกิจกรรมในโปรแกรมฯ.....	186

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1 จำนวนร้อยละของเนื้อหาสาระความเป็นไทยซึ่งจำเป็นแก่ผู้เรียน ตามทัศนคติของ คณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์ เรียงลำดับจากมากไปน้อย.....	104
แผนภูมิที่ 2 จำนวนนิสิตนักศึกษาในรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ของแต่ละ สถาบันในปัจจุบัน	118
แผนภูมิที่ 3 สัดส่วนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย กับรายวิชาศึกษาทั่วไปใน หมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา	136
แผนภูมิที่ 4 สัดส่วนของหมวดความรู้ในรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ของ สถาบันอุดมศึกษา.....	139
แผนภูมิที่ 5 เปรียบเทียบคะแนนของผู้เรียนระหว่างแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน	174
แผนภูมิที่ 6 เปรียบเทียบจำนวนนิสิตที่ตอบคำถามถูกต้องในแต่ละข้อระหว่างแบบทดสอบ ก่อน เรียน และหลังเรียน.....	175

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

มนุษย์ทุกชาติพันธุ์ล้วนมีวัฒนธรรมซึ่งเป็นข้อตกลงที่รับรู้ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ อันสำแดง และจำแนกความเป็นหมู่เหล่าผ่านอัตลักษณ์ของพวกตน การดำรงรักษาวัฒนธรรมนี้จึงเสมือน หลักประกันความมีตัวตนที่นำไปสู่การอยู่รอดของชาติพันธุ์ เป็นหน้าที่ที่คนในสังคมพึงปฏิบัติสืบต่อกันมา ในบริบทของสังคมไทยการพัฒนา และรักษาวัฒนธรรมไทย เป็นสิ่งสำคัญที่ได้รับการเน้นย้ำอยู่เสมอ ดังปรากฏในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานแก่สมาคมนักเรียนไทยในประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 ตอนหนึ่งความว่า

“...ผู้ที่รักษาความเป็นไทยได้มั่นคงที่สุด ดี และเหมาะสมที่สุด
ไม่มีใครอื่นนอกจากคนไทย เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะอยู่ ณ แห่งใดคน
ไทยมีหน้าที่ต้องรักษาความเป็นไทยเสมอ...”

(ภูมิพลอดุลยเดช, 2537)

พระราชดำรัสข้างต้นเป็นเครื่องกระตุ้นจิตสำนึก และกระตุ้นให้คนไทยตระหนักในบทบาทหน้าที่ของการรักษาความเป็นไทยได้อย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมทุกวันนี้ซึ่งได้เข้าสู่การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างสมบูรณ์แล้วเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา อย่างไรก็ดีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนี้ เป็นเพียงจุดเริ่มต้นซึ่งก่อให้เกิดโอกาสการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมในกลุ่มภูมิภาคอนุภูมิภาคนั้น จุดมุ่งหมายของประชาคมอาเซียนที่มีคำขวัญว่า “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม” จะนำไปสู่การเปิดประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) อย่างเป็นทางการในปีพ.ศ. 2568 อันมีเป้าประสงค์ว่าด้วย “การเสริมสร้างอัตลักษณ์ของอาเซียนผ่านการส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมรดกของภูมิภาค” (กรมอาเซียน, 2556) ทั้งนี้การมุ่งเสริมสร้างอัตลักษณ์เดียวกันในความเป็นอาเซียน ตั้งอยู่บนหลักการร่วมกันของประเทศสมาชิกที่จำต้อง “เคารพเอกราช ความเสมอภาค บูรณภาพแห่งดินแดน และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของรัฐสมาชิกอาเซียน ทั้งปวง” (กรมอาเซียน, 2556)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าบริบทของภูมิภาคอาเซียนกำลังจะเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติทางวัฒนธรรม การบรรสานความเป็นหนึ่งเดียวกันทางวัฒนธรรมของภูมิภาคอย่างเสมอภาคจะเกิดขึ้นในทศวรรษหน้า กระนั้นหากคนไทยยังขาดจิตสำนึกในความเป็นไทย ปราศจากการรู้จักความเป็นไทยเอาไว้แล้ว ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการเปิดประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน อีกทั้งยังมีโอกาสสู่เสี่ยงต่อการถูกกลืนกินทางวัฒนธรรมอีกด้วย ทั้งนี้ (สุเนตร ชุตินธรานนท์ และคณะ, 2557) ระบุว่าปัจจุบันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เกิดกระแสภูมิภาควิวัฒน์ (Regionalization) ซึ่งเป็นกระแสการแทรกแซงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากประเทศเพื่อนบ้าน ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ทำให้วัฒนธรรมทั้งหมดอยู่ภายใต้ภาวะไร้พรมแดน ซึ่งก่อให้เกิดการแพร่กระจายซึ่งกันและกันอย่างรวดเร็วในเวลาอันสั้น

สถานการณ์ดังกล่าวทำให้เยาวชนทั้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเยาวชนทั่วโลกตื่นตัวอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากแถลงการณ์ร่วมเยาวชนเสียมราฐ (Government News Network, 2015) อันเป็นผลกระทกรหรือ และทำข้อตกลงร่วมกันของเยาวชนจาก 16 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น ประเทศรัสเซีย ประเทศออสเตรเลีย และประเทศอินเดีย ที่เข้าร่วมในเทศกาลวัฒนธรรมเยาวชนนานาชาติ (International Youth Cultural Festival) ประจำปี พ.ศ.2558 ภายใต้แนวคิด “เอกภาพ และความสามัคคี : จุดแข็งในความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Unity and Solidarity: Strength in Cultural Diversity)” มีใจความตอนหนึ่งของแถลงการณ์ความว่า “เยาวชนตระหนักถึงบทบาทของเยาวชนในการสร้างเอกภาพ และความสามัคคีท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนา และก่อให้เกิดสันติด้วยความเต็มใจที่จะสนับสนุน และแบ่งปันวัฒนธรรมอันงดงามของแต่ละประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และความซาบซึ้งในความแตกต่างของวัฒนธรรมจากชาติอื่น ๆ โดยปราศจากการแบ่งแยกอัตลักษณ์ชาติพันธุ์” (Government News Network, 2015) จะเห็นว่าวัฒนธรรมอันแสดงความเป็นชาติเป็นสิ่งที่เยาวชนทั่วโลกให้ความสนใจ และให้ความสำคัญอย่างยิ่ง อีกทั้งเยาวชนยังมีบทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาวัฒนธรรมของชาติตนร่วมกับชาติอื่น ๆ ทั่วโลกอีกด้วย

เมื่อพิจารณาในบริบทเพื่อนบ้านประเทศไทยพบว่า นิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยล้วนตื่นตัว และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์อัตลักษณ์ และวัฒนธรรมอันบ่งบอกถึงความเป็นชาติ ดังที่ จันโพลี เดช (Chanpolydet, 2016) ได้สรุปผลการศึกษานิสิตนักศึกษาของประเทศกัมพูชาพบว่า นิสิตนักศึกษาของกัมพูชายอมรับว่าความเจริญทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมต่างชาติล้วนมีผลอย่างยิ่งต่ออัตลักษณ์ความเป็นชาติของกัมพูชา ทำให้นิสิตนักศึกษาชาติความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตน กระนั้นนิสิตศึกษากัมพูชากลับตื่นตัวที่จะเรียนรู้ศึกษาอัตลักษณ์ของตนผ่านการเสพอ่านวรรณคดี ซึ่งก่อให้เกิดความซาบซึ้งในภาษา การรับชมศิลปะ ดุริยางคศิลป์ นาฏยศิลป์ การเข้าร่วม

ประเพณี และกิจกรรมทางวัฒนธรรม รวมไปถึงการแต่งกายด้วยชุดประจำชาติอีกด้วย ทั้งนี้การศึกษาในระบบ หรือสถาบันอุดมศึกษาจึงไม่ควรเป็นเพียงสถานที่ซึ่งปลูกฝังถ่ายทอดความรู้ทางด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เท่านั้น หากแต่ควรเสริมสร้างความรักที่จะเรียนรู้สิ่งเหล่านี้แก่นิสิตนักศึกษาด้วย

ในบริบทของประเทศเมียนมาร์ จากการสัมภาษณ์พันตัน เมียน (Mynt, 2016) อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาพม่า คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่านิสิตนักศึกษาพม่ายังคงให้ความสำคัญกับการรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อย่างแน่นแฟ้น อาทิ นักศึกษาพม่าส่วนใหญ่มีความรู้แตกฉานอย่างยิ่งในวรรณคดีพม่า และพยายามจะรักษาความถูกต้องของระบบแบบแผนทางไวยากรณ์ของภาษาพม่า นอกจากนี้ นักศึกษาพม่ายังนิยมใช้ทานากา (Tanaka) อันเป็นเครื่องสำอางอันแสดงความเป็นชาวพม่าอย่างไม่เคอะเขิน ทั้งในขณะที่มาเรียนที่มหาวิทยาลัย และการใช้ชีวิตประจำวัน แม้ว่าการแต่งกายจะรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมเกาหลีบ้างก็ตาม นอกจากนี้ในทุก ๆ เดือนตุลาคม นักศึกษาชาวพม่าจะรวมตัวกันเพื่อร่วมพิธีไหว้ครูเป็นประจำ ส่วนด้านศาสนา นักศึกษาพม่าก็ยังร่วมปฏิบัติศาสนกิจ และร่วมพิธีกรรมทางศาสนา กระนั้นในประเทศไทยนิสิตนักศึกษากลับมีลักษณะตรงกันข้ามกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างสิ้นเชิง

ปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรประมาณ 65.7 ล้านคน จากสถิติประชากรและบ้าน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้ระบุจำนวนประชากรไทยปี พ.ศ.2558 ที่มีอายุระหว่าง 18 – 25 ปี ว่ามีจำนวนรวมกันประมาณ 10.26 ล้านคน จะเห็นว่าประชากรที่เป็นเยาวชนมีจำนวนถึงร้อยละ 15.62 ของประชากรทั้งประเทศ ทั้งนี้จากสถิติของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่าในปีการศึกษา 2558 ภาคการศึกษาที่ 1 มีนักศึกษาระดับอุดมศึกษารวมทุกสถาบันทั้งสิ้น 2.02 ล้านคน โดยนักศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นกลุ่มนักศึกษาที่มีจำนวนมากที่สุด กล่าวคือ 1.77 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 87.62 ของนักศึกษาทั้งประเทศ ทว่าเยาวชนเหล่านั้นกลับเพิกเฉย และละเลยในการเอาใจใส่ในหน้าที่การรักษาความเป็นไทย ดังที่ (ภทริยา งามมุข, 2549) ได้นำเสนอในบทความวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมนักศึกษาในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สรุปได้ว่า ปัจจุบันนับเป็นวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมไทยที่มีความรุนแรงมากที่สุดในประวัติศาสตร์ เนื่องจากเยาวชนไทยไม่เกิดความซาบซึ้งในวัฒนธรรมไทย ขาดความรู้ความเข้าใจในการพิจารณาความประณีต และความงดงามของวัฒนธรรม นำมาสู่การทอดทิ้งวัฒนธรรม อันเป็นเหตุให้วัฒนธรรมไทยส่วนหนึ่งหายสาบสูญไป มิเพียงเท่านั้นเมื่อวิเคราะห์คุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยของนิสิตนักศึกษายังพบว่า นิสิตนักศึกษาไม่นิยมศิลปะการแสดงพื้นบ้านทุกชนิด ไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาของตน มีพฤติกรรมเลียนแบบเพื่อนโดยไม่คำนึงว่าจะขัดต่อขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของชาติ ดำเนินชีวิตแบบเห็นแก่ตัว ช่มเหละ รังแก ไร้ระเบียบวินัย และจำต้องได้รับการส่งเสริมฝึกฝนการใช้ภาษาไทยทั้งการพูด และการเขียนเพิ่มเติม ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาควรมุ่งเน้นส่งเสริมหลักสูตรรายวิชาในหมวดการศึกษาทั่วไปที่พัฒนา

ด้านวัฒนธรรมไทยเชิงอนุรักษ์ ปลูกฝังทัศนคติ และค่านิยมผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง หรือ การฝึกปฏิบัติจริง มิเช่นนั้นเอกลักษณ์ของชาติก็จะเกิดขึ้นได้ยากในอนาคต

ผลการวิจัยข้างต้นช่วยยืนยันผลการสำรวจวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชน เรื่อง “ชีวิตกับความเป็นไทย” โดย (กระทรวงวัฒนธรรม และสถาบันรามจิตติ, 2548) ผลการสำรวจ จำแนกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านภาษาไทย พบว่าเยาวชนไทยร้อยละ 53.9 มีปัญหาในการเขียน เรียงความ ร้อยละ 43.9 ออกเสียงควบกล้ำไม่ชัด ร้อยละ 42.8 มีปัญหาในการนึกคำหรือภาษาไทย สวย ๆ ร้อยละ 24.4 ท่อง ก-ฮ ไม่ได้ ด้านทัศนคติต่อความเป็นไทยพบว่า ร้อยละ 35.9 เห็นว่าการ ฟ้อนรำแบบไทยเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ และร้อยละ 26.9 เห็นว่ากิจกรรมร่ายไทย ๆ ไม่ค่อยสำคัญแล้ว ในขณะที่ด้านค่านิยม ความถูกต้องพบว่า ร้อยละ 59.6 นิสิตนักศึกษาให้เพื่อนลอกการบ้าน และร้อยละ 42.8 เห็นว่าคนไทยมีนิสัยขี้โกง ด้านน้ำใจไทยพบว่า ร้อยละ 62.2 เห็นว่ายืมสยามกำลังจะหมดไป และด้านงามอย่างไทยพบว่า ร้อยละ 27.1 เห็นว่าการแต่งตัวตามแฟชั่นสำคัญกว่าการแต่งตัวให้ เรียบร้อย

วิกฤตการณ์ของนิสิตนักศึกษา และเยาวชนไทยที่มีทัศนคติ และการแสดงออกทางพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงไปจากวัฒนธรรมไทยดั้งเดิมดังกล่าวข้างต้นนับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยที่ กระทบต่อวิถีชีวิต และความมั่นคงของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่นิสิตนักศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นทั้งความหวัง และอนาคตของประเทศ เพราะหากสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมี หน้าที่หลักโดยตรงในการจัดการศึกษาหลังมัธยมศึกษาแก่นิสิตนักศึกษา และมีพันธกิจในการทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรม กลับละเลยต่อการแก้ปัญหาดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวาง ต่อการรักษาความเป็นไทย ทำให้เยาวชนไทยขาดความเคารพในอัตลักษณ์ของตน ส่งผลต่อการดำรง อยู่ของวัฒนธรรมในการเข้าสู่ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาควร ทบทวนบทบาทหน้าที่ของตนเองด้วยว่าได้ทำหน้าที่รักษา และปลูกฝังความเป็นไทย อันเป็นส่วนหนึ่ง ของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้สมบูรณ์มากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตามปฏิเสธไม่ได้ว่าการเสริมสร้าง ความเป็นไทยเป็นหน้าที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา ดังปรากฏในพระราชโองการของสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ.2528 มีเนื้อหาตอนหนึ่งระบุว่า

“ผู้เป็นบัณฑิตย่อมทราบดีว่า วิธีทางสำคัญทางหนึ่งที่จะดำรง ความมั่นคงและความเป็นชาติไว้ก็คือการนิยมไทยเช่น การใช้ ภาษาไทยให้ถูกต้องคล่องแคล่วทั้งการพูดและการเขียน การ ประพฤติปฏิบัติตัวอย่างคนไทย การศึกษาและการรักษาสิ่งที

เป็นเอกลักษณ์ของไทย เป็นต้น”

(เทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี, 2528)

พระราชโอรสข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติของ “บัณฑิต” อันเป็นผลผลิตของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งต้องได้รับการปลูกฝังในเรื่องของความเป็นไทย ทั้งนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ได้นำเสนอผลการวิจัยอนาคตเรื่อง ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 - 20 ปี มีเนื้อหาส่วนหนึ่งระบุว่า การจัดการศึกษาควรเป็นไปเพื่อการพัฒนาคน และสร้างภูมิคุ้มกันให้คนไทย มีความรู้ความสามารถ และทักษะการดำรงชีวิต โดยภาพอนาคตการศึกษาไทยที่พึงประสงค์มีหลายประการ เช่น เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมความสามัคคีปรองดองในสังคม ช่วยขจัดความเกลียดชัง ความขัดแย้งเอาเปรียบในสังคม ทำให้คนมีความเป็นมนุษย์ และมีจิตใจสูง เป็นต้น

ผลของงานวิจัยข้างต้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 ที่ระบุการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม สรุปลงความตอนหนึ่งได้ว่า การเลียนแบบพฤติกรรมของชาติตะวันตกที่ให้อิสรเสรีส่งผลต่ออัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของเด็ก และเยาวชน การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่รวดเร็วทำให้เด็ก และเยาวชนมีปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งความเป็นจริงน้อยลง และทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ อีกทั้งท่ามกลางสภาพสังคมไทยที่มีความขัดแย้ง สับสนวุ่นวาย มีวิถีชีวิตเร่งรีบ และเต็มไปด้วยการแข่งขัน ส่งผลให้ผู้ใหญ่หวงแหนค่านึงถึงความสงบสุขแบบในอดีต จนอาจจะเลยโอกาสในการส่งเสริม สนับสนุน และดูแลให้เด็ก และเยาวชนมีวิถีชีวิตความเป็นไทยตามที่ควรจะมี

จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่สถาบันอุดมศึกษาไทยจำต้องตื่นตัว เอาใจใส่ และส่งเสริมความเป็นไทยแก่เยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนิสิตนักศึกษา ซึ่งการส่งเสริมความเป็นไทยนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังที่ปรากฏในตัวบทกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 มาตรา 6 กำหนดให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีหน้าที่ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยมีหลักการต่าง ๆ เช่น “เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการเล่น มีเวลาพักผ่อน และเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นทางนันทนาการที่เหมาะสมตามวัยของเด็กและเยาวชน และการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ” โดยมีแนวทาง ได้แก่ “ให้เด็กและเยาวชนมีความผูกพันต่อครอบครัว ภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย และรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งกฎเกณฑ์และกติกาในสังคม” (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 มาตรา 11 กำหนดให้คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ “มีอำนาจหน้าที่ควบคุม และหาวิธี

ปลูกฝังวัฒนธรรมของชาติในจิตใจของประชาชนเพื่อให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2553)

นอกจากนี้กฎหมายด้านการศึกษาก็ได้ระบุ และให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นไทย และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยเช่นเดียวกัน ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และ มาตรา 7 ระบุว่า “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล” (ราชกิจจานุเบกษา, 2542)

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นำมาสู่การกำหนดนโยบายของหน่วยงานราชการด้านการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งครอบคลุมการเสริมสร้างความเป็นไทย และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถานศึกษาทุกระดับ สำหรับในส่วนของสถาบันอุดมศึกษา ได้ปรากฏประกาศกระทรวงศึกษา เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2549 ระบุมาตรฐานด้านพันธกิจของการบริหารการอุดมศึกษา ซึ่งมีตัวบ่งชี้ “ข้อ 4. ให้สถาบันอุดมศึกษามีการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีการปรับใช้วัฒนธรรมต่างประเทศอย่างเหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2549) ต่อมาได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2554 ระบุมาตรฐานด้านการดำเนินการตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งได้ขยายความ และให้รายละเอียดอย่างชัดเจน ความว่า “สถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินการทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติทั้งในระดับหน่วยงาน และระดับสถาบัน มีระบบและกลไกในการส่งเสริม และสนับสนุนให้ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนโดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนและบุคลากรของสถาบันได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้ ตระหนักถึงคุณค่า เกิดความซาบซึ้ง และมีสุนทรียะต่อศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องจรรโลงความดีงามในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ มีวิถีชีวิตที่ปรารถนาและเรียนรู้วิธีการจัดการวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่ไม่พึงปรารถนาได้” (ราชกิจจานุเบกษา, 2554)

นอกจากประกาศกระทรวงศึกษาธิการที่กล่าวมาข้างต้นยังพบว่า มาตรฐานกิจการนักศึกษา พ.ศ.2541 ได้ระบุให้ “สถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาร่วมกันจัดกิจกรรมศิลปะ และวัฒนธรรม” เป็นหนึ่งในประเภทของกิจกรรมนักศึกษาอีกด้วย (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541)

อย่างไรก็ตามมีความพยายามที่จะขยายขอบเขตของวัฒนธรรมที่มุ่งเสริมสร้างแก่นิสิตนักศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังที่ปรากฏในกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี พ.ศ. 2551 – 2565 ว่าด้วยแนวทางการพัฒนาเยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต ความตอนหนึ่งว่า “การให้ประชาคมอุดมศึกษาเรียนรู้และเห็นคุณค่าของพหุลักษณะ พหุวัฒนธรรม การเห็นจุดอ่อน จุดแข็ง และทางเลือก เป็นต้องส่งเสริมความหลากหลาย (diversity) และ mobility ของนักศึกษาต่างวัย ต่างภูมิหลัง วัฒนธรรมและสังคม ต่างเผ่าพันธุ์” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

เมื่อพิจารณาความที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นว่า ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่กับวิกฤตการณ์การสูญหายในความเป็นไทย ซึ่งสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ลดทอนความสำคัญมิติทางวัฒนธรรม นำไปสู่การเกิดปัญหา ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ที่สำคัญคือการสันคลอนอัตลักษณ์ความเป็นไทย และคุณค่าของความเป็นมนุษย์ แม้ว่าจะมีตัวบทกฎหมายประกาศ หรือนโยบายใด ๆ ที่หวังจะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล ซึ่งอำนวยความสะดวกให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นไทยแก่เด็กและเยาวชน ทว่าผลลัพธ์ที่ปรากฏในงานวิจัยอันแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษา ตลอดจนสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน กลับมิได้มีผลลัพธ์ในทิศทางเดียวกับข้อความตัวหนังสือที่ระบุไว้ในเอกสารต่าง ๆ มีหน้าซ้ำยังเลวร้าย และจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นตามสภาพสังคม และกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมนี้ชี้ชวนให้สถาบันอุดมศึกษาหันกลับมาพิจารณา และตั้งคำถามต่อรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องคิดค้น คัดสรร และประยุกต์การจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่จะช่วยเสริมสร้างความเป็นไทยได้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น เพื่อเป็นรากฐานความมั่นคงของชาติไทยสืบไป

รูปแบบการจัดการเรียนการสอน เป็นประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการพิจารณา และเลือกใช้ อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษา ทั้งนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 24 ระบุถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้สถานศึกษาดำเนินการต่าง ๆ ได้แก่ “...2.ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา 3.จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น ... 5.ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถในการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2542)

รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นำมาสู่การศึกษาวิจัยเพื่อค้นหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนามนุษย์ กล่าวคือ นิสิต

นักศึกษา ทั้งนี้ (สุภาพ ณ นคร และคณะ, 2547) ระบุว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างรายวิชาเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ คู่การปฏิบัติในลักษณะของการบูรณาการ และใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ (activities-based learning) อันก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงแก่นักศึกษา โดยคัดเลือกอาจารย์ผู้สอนที่มีความเข้าใจในลักษณะรายวิชา มีการประเมินการเรียนการสอนที่เน้นสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ของนักศึกษา จะส่งผลให้ การศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ อันเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน นับว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่าน ปฏิสัมพันธ์กลุ่ม ซึ่งรูปแบบการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้มีหลากหลายรูปแบบ ทว่าเมื่อ พิจารณารูปแบบที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างความเป็นไทย ซึ่งเป็นนามธรรม และมีความซับซ้อนใน มิติทางวัฒนธรรม การใช้ละครเป็นฐาน (drama-based learning) จึงเป็นตัวเลือกที่เหมาะสม เนื่องจากการใช้ละครเป็นฐานในการจัดการเรียนสอนนับว่าประสบผลสำเร็จ และมีประโยชน์ในการ พัฒนาผู้เรียนหลากหลายด้าน กล่าวคือ การสอนแบบละครเป็นฐานช่วยส่งเสริมความรู้ ทักษะทาง ปัญญา สนับสนุนการคิดวิเคราะห์ การจัดการอารมณ์ ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม ทักษะการสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ภาวะผู้นำ รวมถึงพัฒนาการเคลื่อนไหวของ มนุษย์อีกด้วย (Bowell, 2013; Richardson, 2015; Water, 2015; ปาริชาติ จึงวิวัฒนาการณ์, 2547; พรรัตน์ ดำรุง, 2547)

นอกจากประโยชน์ด้านต่าง ๆ ข้างต้น ยังพบว่ามีการใช้ละครเป็นเครื่องมือเพื่อเสริมสร้าง อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ด้วยดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของนักวิชาการต่างชาติ อาทิ ซอร์ฮอร์ฟ (Sauerhoff, 2011) ได้เสนอว่าละครของชาวไอริชได้ก่อให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ หรือความเป็นไอริช ใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ 1.วิถีของไอร์แลนด์ในการมุ่งสู่นาคต คือ การย้อนกลับสู่รากเหง้าทางประเพณี 2.ไอร์แลนด์เป็นประเทศที่มั่นคงไม่มีวันเปลี่ยนแปลง และ 3.วิถีของไอร์แลนด์คือการพัฒนาสู่ความ เป็นสมัยใหม่ ในขณะที่ โอเจมูเดีย (Ojemudia, 2013) นักวิชาการชาวไนจีเรีย ได้กล่าวถึงการใช้ ละครเป็นเครื่องมือในการสร้างความอัตลักษณ์ของชาวไนจีเรีย ความว่า เมื่อประเทศชาติอยู่ในภาวะ ไม่ปกติทางวัฒนธรรม ซึ่งทำให้ประชาชนขาดการยึดถือคุณธรรม และค้นพบว่าตนเองเคืองคว้าง อัน เป็นผลพวงสืบเนื่องจากพลังปัจจัยภายนอกที่เข้ามาปะทะต่อความเป็นชาติอย่างบ้ำระห่ำ รวมถึง สภาวะวัตถุนิยม ความหวังที่ดีที่สุดที่จะบรรเทาปัญหาเหล่านั้นของชาติจากการล้มครืนทางคุณธรรม ก็คือการสร้างอัตลักษณ์ และภาพลักษณ์ที่ดีของชาติผ่านการละครซึ่งก่อให้เกิดผลดีอย่างยิ่งต่อเด็ก และเยาวชน

ในบริบทของสังคมไทยแม้ว่าจะมีนักการละครหลายท่านที่ได้กล่าวยืนยันถึงคุณูปการของการ เรียนรู้แบบละครเป็นฐาน เช่น (พรรัตน์ ดำรุง, 2557) ความว่า การเรียนปนเล่น และการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ผ่านการเล่นแบบละคร เป็นความคิดที่พัฒนาสู่ระบบการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับเด็ก และความต้องการของเด็กมากขึ้น มีการพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนการเล่น เพื่อให้การเรียนการสอนเด็ก ๆ มีประสิทธิภาพ เกิดการใช้ละครเป็นสื่อในการเรียนการสอนในหลายลักษณะ เพื่อให้การศึกษา มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับ (ระวีวรรณ วรรณวิไชย, 2557) ที่เสนอว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ สุกงาเวในวัยเรียนโดยใช้กิจกรรมการแสดงละครมีประโยชน์ต่อวัยรุ่นนมาก เพราะเป็นช่วงหัวเลี้ยว หัวต่อ อีกทั้งช่วยให้เด็กได้มองเห็นถึงสิ่งดีและไม่ดีอันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตไปในแนวทางที่ ถูกต้อง

กระนั้นการใช้ละครเป็นฐานในการเรียนรู้ยังคงจำกัดอยู่ในแวดวงของนักการละครเท่านั้น ไม่แพร่หลายในฐานะเครื่องมือการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา อีกทั้งยังไม่ ปรากฏงานวิจัยที่ทดลองใช้การสอนแบบละครเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ หรือความ เป็นไทย เหมือนอย่างในต่างประเทศ ดังที่ (ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์, 2547) ระบุว่า สำหรับใน ประเทศไทยก็ได้เริ่มมีการสอนละครสร้างสรรค์ในลักษณะกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กตามสถาบัน เอกชนบ้าง หรือเปิดสอนเป็นรายวิชาหนึ่งในระดับอุดมศึกษาบ้าง แต่ยังไม่มีการพัฒนาการใช้ละคร สร้างสรรค์ให้สามารถบูรณาการต่อการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

การเสริมสร้างความเป็นไทยนั้น สอดคล้องกับปรัชญาของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ซึ่ง หมายถึง “หมวดวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง เข้าใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์ รั้งสิ่วจิตรประภา ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา ทั่วไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า “ความเป็นไทยเป็นคุณลักษณะของนิสิตนักศึกษาที่พึง ประสงค์ประการหนึ่งในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป ที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างความรู้ และหา จุดยืนความเป็นเอกลักษณ์ไทยแก่นักศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความเป็นไทยจะเน้นให้นิสิตได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ได้ลงมือทำ สัมผัสในความเป็นไทยที่จับต้อง ได้ ซึ่งช่วยเพิ่มประสาทสัมผัสการเรียนรู้ที่เชื่อว่าจะก่อให้เกิดความซาบซึ้งในความเป็นไทยแก่นิสิต แต่ ยังไม่ค่อยพบการนำละครในการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างแพร่หลายมากนัก ” (วีระพันธ์ รั้งสิ่วจิตรประภา, 2559) นอกจากนี้จากการศึกษารายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไปของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี พบว่าปรากฏ รายวิชาที่สัมพันธ์กับความเป็นไทย โดยมุ่งสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ทั้งนี้รายวิชาดังกล่าวล้วนจัดอยู่ในรายวิชากลุ่มมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ทั้งสิ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้การวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละคร เป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา จึงเป็นความหวังที่จะช่วยพลิกฟื้น และแก้ไขวิกฤตการณ์ความเป็นไทยของ นิสิตนักศึกษาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีเพียงส่งผล

กระทบต่อวิถีชีวิต หากแต่มีความสำคัญต่อความอยู่รอดของชาติพันธุ์ สังคม และประเทศชาติ ที่มีชื่อเรียกว่า “ไทย” อีกด้วย ทั้งนี้การดำรงรักษาความเป็นไทยนั้น ย่อมจะนำไปสู่การยอมรับจากนานาชาติ อารยะประเทศ ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่แม้ว่าจะผ่านระยะเวลาที่นานเพียงใดก็ยังคงสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันซึ่งกระตุกจิตสำนึก และกระตุ้นให้คนไทยตระหนักถึงความเป็นไทยได้อย่างดี ความว่า

“...ข้อเสียของคนไทยชั้นใหม่ที่มีอยู่ที่สำคัญ คือสิ่งใดที่เป็นของเก่าจะทิ้งเสียทั้งหมด แต่ของใหม่ก็ไม่มีมาแทน ...การที่ประพฤติตนตามอย่างฝรั่งนั้น ถ้าประพฤติตามในทางที่ดีก็ไม่น่าติเตียน ที่เลือกประพฤติแต่เฉพาะในทางที่สะดวกแก่ตนอย่างเดียว ที่จะไม่สะดวกก็ไม่เก็บมาประพฤติตามบ้าง ฝรั่งเขารักชาติบ้านเมืองของเขา ทำไมเราไม่รักบ้าง จึงไปนิยมชาติอื่นภาษาอื่นของเขาทำไม ชาติของเราเลวทรามอย่างไรจึงรักไม่ได้ ขอให้เชื่อข้าพเจ้าเถิด คนไทยที่ไม่รู้จักรักชาติของตนเองอย่าผลอไปว่าชาวยุโรปเขาจะนับถือ มีแต่เขาจะดูถูกเท่านั้น”

(กรุงเทพมหานคร, 2555)

คำถามวิจัย

1. สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาอย่างไร และเกิดผลสัมฤทธิ์แก่ตัวนักศึกษาหรือไม่
2. การสอนแบบละครเป็นฐานจะช่วยพัฒนาความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาได้อย่างไร
3. การสอนแบบละครเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาเหมาะสมหรือไม่

วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษามีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่

1. สสำรวจสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
2. วิเคราะห์เนื้อหาสาระความเป็นไทยในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป

3. พัฒนา ตรวจสอบ และทดลองโปรแกรมการสร้างเสริมความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบ
ละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา
มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. การเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา มุ่งสร้าง
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทย และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษา
สัญชาติไทยในสถาบันอุดมศึกษา

2. สภาพ และปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิต
นักศึกษาเป็นการศึกษาสภาพ และปัญหาปัจจุบัน (พ.ศ.2558-2559) จากอาจารย์ผู้สอนรายวิชาหมวด
การศึกษาทั่วไป (general education) ในกลุ่มมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัย
ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี สถาบันเฉพาะทาง และสถาบันที่เน้นการวิจัยชั้น
สูงและผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา ในประเด็นว่าด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่
เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย และผลลัพธ์ในการจัดการเรียนสอนรูปแบบดังกล่าว

3. การวิเคราะห์เนื้อหาสาระรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย จะวิเคราะห์จากคำอธิบาย
รายวิชาในกลุ่มมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ หมวดการศึกษาทั่วไปฉบับล่าสุดซึ่งได้รับการรับรองจาก
สภามหาวิทยาลัย จากมหาวิทยาลัยประเภทต่าง ๆ ได้แก่ สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี สถาบัน
เฉพาะทาง และสถาบันที่เน้นการวิจัยชั้นสูงและผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา

4. นิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลองโปรแกรมการสอนแบบละครเป็น
ฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ภาคในเวลาราชการ ที่ลงทะเบียนเรียน
ในรายวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิต (0201107) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยสมัครใจ ไม่จำกัด
เพศ ชั้นปี อายุ สาขาที่ศึกษา และเงื่อนไขอื่นใดที่เป็นการแบ่งแยก และกีดกันทางวัฒนธรรม

5. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาทดลองกับนิสิตนักศึกษาในวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิต
(0201107) ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นรายวิชาในหมวดการศึกษาทั่วไป กลุ่มสหศาสตร์
และประธานรายวิชาอนุญาตยินยอมให้ทดลองได้ตลอดภาคการศึกษา ทั้งนี้มีระยะเวลาจำกัดในการ
ทดลอง 16 สัปดาห์ จึงเลือกเฉพาะปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนตามที่ ภัทริยา งามมุข
(2549) กระทรวงวัฒนธรรม และสถาบันรามจิตติ (2548) ภัทริยา งามมุข (2549) อมรวิชิ
นาครทรัพย์ และคณะ (2554) และคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (2554)

ระบุ ได้แก่ 1) ทักษะที่ดีต่อภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะด้านนาฏศิลป์ 2) การขาดความรู้เรื่องมารยาทแบบไทย 3) การห่างไกลศาสนา และขาดการปฏิบัติศาสนกิจ

6. การศึกษาเรื่องความเป็นไทยในครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่มีเจตนาในการเปรียบเทียบ หรือประเมินค่าตัดสินความดี ความงาม และความเหมาะสมของความเป็นไทยด้านใดด้านหนึ่ง หรืออัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาติอื่น และไม่มีเจตนาที่ก่อให้เกิดความแตกแยกใด ๆ ทางชนชั้น รวมถึงการหลอกล้ำทางวัฒนธรรม

7) การทดสอบความเป็นไทย ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ตามเป้าประสงค์ระดับบุคคลที่สัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมตั้งที่ระบุไว้แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550 – 2559 กล่าวคือ คนไทยต้องมีความรู้ความเข้าใจงานด้านวัฒนธรรม และคนไทยต้องมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

นิสิตนักศึกษา หมายถึง ผู้เรียนสัญชาติไทยซึ่งเป็นเยาวชน อายุระหว่าง 18 – 25 ปี และเข้าศึกษาในหลักสูตรปริญญาบัณฑิต ภาคในเวลาราชการ ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา

การเสริมสร้าง หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ การฝึกฝนทักษะ และการสร้างทัศนคติที่ดีของผู้เรียนผ่านโปรแกรมการสอนแบบละครเป็นฐาน

การสอนแบบละครเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนแบบสองทางผ่านประสบการณ์ตรงของผู้เรียนโดยใช้กระบวนการทางนาฏศิลป์ไทย และละครตะวันตก ประกอบด้วยองค์ประกอบบังคับ 1 ประการ ได้แก่ การสะท้อนความคิด และองค์ประกอบทางเลือกอีกอย่างน้อย 3 ประการ จากทั้งหมด 12 ประการ ดังต่อไปนี้ 1)การจัดสมดุร่างกาย 2)ทักษะการทรงตัว 3)การถ่ายเทน้ำหนัก 4)การควบคุมกล้ามเนื้อและอวัยวะ 5)ท่ารำและความหมาย 6)ทักษะการฟัง การได้ยิน และจังหวะ 7)เกมละคร 8)การควบคุมสติและสมาธิ 9)การควบคุมลมหายใจ 10)จุดสนใจ 11)การตัดสินใจ 12)การออกแบบและสร้างสรรค์

ความเป็นไทย หมายถึง การมีความรอบรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยด้านต่าง ๆ เช่น ศิลปะการแสดง ภูมิปัญญา มารยาท ความคิดความเชื่อ ฯลฯ การมีทัศนคติที่ดีต่อศิลปวัฒนธรรมไทย รวมถึงความภาคภูมิใจที่เกิดเป็นคนไทย

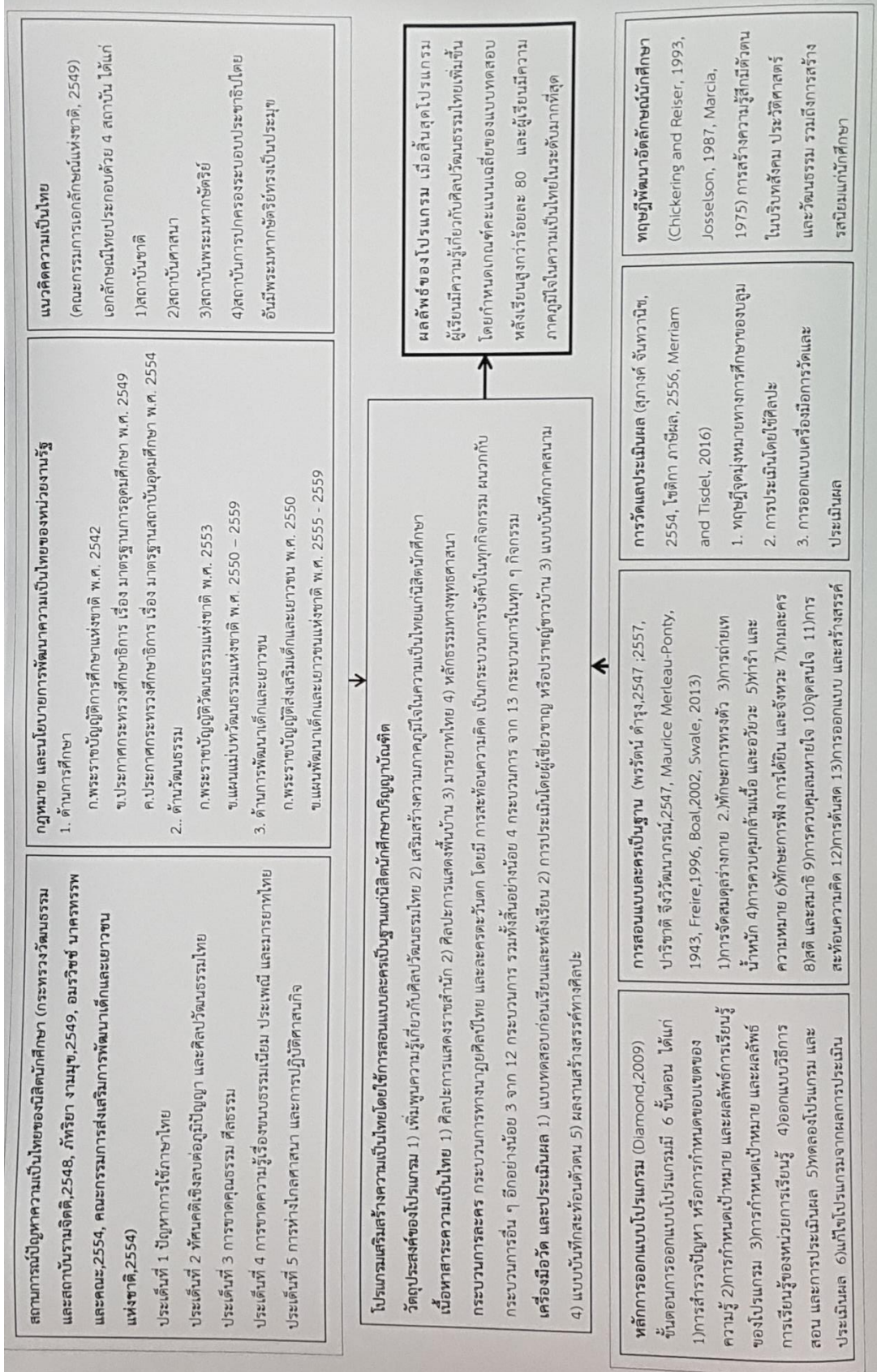
รายวิชาการศึกษาทั่วไป หมายถึง รายวิชาในกลุ่มมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ที่มีชื่อวิชา หรือคำอธิบายรายวิชาปรากฏคำว่า “ไทย” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ตามโครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา

โปรแกรม หมายถึง แผนการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งพัฒนาความรู้ และความรู้สึกที่ดี ของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อความเป็นไทย โดยใช้หลักการออกโปรแกรมของไดมอนด์ (Diamond, 2009) ซึ่งเป็นหลักการออกแบบโปรแกรมด้านการศึกษาโดยเฉพาะ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1.การสำรวจปัญหา และการกำหนดขอบเขตของความรู้ 2.การกำหนดเป้าหมาย และผลลัพธ์การเรียนรู้ของโปรแกรม 3.การกำหนดเป้าหมาย และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ 4.ออกแบบวิธีการสอน และการประเมินผล 5.ทดลองโปรแกรม และประเมินผล 6.แก้ไขโปรแกรมจากผลการประเมิน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วยทฤษฎี แนวคิด และข้อเท็จจริงที่สำคัญ มีรายละเอียดและอธิบายโดยสังเขป ดังนี้

คำอธิบายกรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยข้างต้น ประกอบด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย บทความวิชาการ และข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ มีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

1. แนวคิดความเป็นไทย

คณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ ซึ่งเป็นคณะทำงานหลักที่มีหน้าที่กำหนดเอกลักษณ์ไทย อันสำแดงความเป็นไทย ได้จัดกลุ่มความเป็นไทยไว้โดยจำแนกเป็น 4 สถาบัน ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งในรายละเอียดของแต่ละสถาบันก็ได้มีการระบุเนื้อหา และองค์ประกอบเอาไว้อย่างชัดเจน ดังนี้ 1) สถาบันชาติ ประกอบด้วย ดินแดน ประชากร ความเป็นเอกราชและอธิปไตย รัฐบาลและการปกครอง ภาษาไทยและเลขไทย วัฒนธรรมไทย เกียรติภูมิประเทศ และทรัพยากรธรรมชาติ 2) สถาบันศาสนา ประกอบด้วย พุทธศาสนา และคุณธรรม จริยธรรม 3) สถาบันพระมหากษัตริย์ ประกอบด้วย พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ 4) สถาบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกอบด้วย ความเป็นประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ, 2549)

ในส่วนของแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2550 - 2559 ของกระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดของคนไทย กล่าวคือ ในแผนแม่บทดังกล่าวระบุเป้าประสงค์ระดับบุคคลไว้ 4 ประการ กล่าวคือ 1) คนไทยมีความรู้ ความเข้าใจงานด้านวัฒนธรรม และสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) คนไทยรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีค่านิยม และปรับปรุงวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และสังคม 3) คนไทยมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม 4) คนไทยใช้คุณธรรมนำความรู้สร้างสรรค์สังคมให้เข้มแข็ง และมั่นคง ทั้งนี้ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดระดับบุคคลทั้งสิ้น 4 ประการตามลำดับ ได้แก่ 1) คนไทยแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ไทยท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) คนไทยมีวิถีชีวิตอย่างพอเพียง และเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และสังคมที่เปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ 3) คนไทยแสดงความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม 4) คนไทยมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งนี้เป้าประสงค์ระดับบุคคลข้อแรกนี้นับว่าเป็นประการที่สำคัญที่สุดเนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นในการเสริมสร้างความเป็นไทยแก่คนไทย ซึ่งหมายรวมถึงนิสิตนักศึกษาด้วย

2. สถานการณ์ปัญหาความเป็นไทย

ผู้วิจัยได้ประมวลงานวิจัยที่สัมพันธ์กับปัญหาความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาระหว่างปี พ.ศ.2548 -2559 ของ (กระทรวงวัฒนธรรม และสถาบันรามจิตติ, 2548; คณะกรรมการส่งเสริมเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ, 2554; ภัทริยา งามมุข, 2549; อมรรวิษฐ์ นาครทรรพ และคณะ, 2554) พบว่า งานวิจัยต่าง ๆ ระบุสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษา กล่าวคือ การรับ วัฒนธรรมต่างชาติ ซึ่งหมายรวมถึงวัฒนธรรมตะวันตก และวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ผนวกกับกระแสโลกาภิวัตน์ในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้ วัฒนธรรมเกิดการกลืนกินทางวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก่อให้เกิดภาวะการละทิ้งรากเหง้าความ เป็นไทย การขาดความซาบซึ้งทางวัฒนธรรม ตลอดจนการละเลย และเพิกเฉยต่อการธำรงรักษาความ เป็นไทยให้คงอยู่สืบไป ทั้งนี้ นิสิตนักศึกษาปัจจุบันได้แบ่งแยก และต่อต้านความเป็นไทยออกจาก ชีวิตประจำวันอย่างชัดเจน งานวิจัยเหล่านี้ล้วนแสดงปัญหาความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาที่ สอดคล้องกัน จำแนกเป็นประเด็นปัญหาได้ 5 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 ปัญหาการใช้ภาษาไทย

การใช้ภาษาไทยของนิสิตนักศึกษาโดยเฉพาะนักศึกษาในสังคมปัจจุบันน่าจะมีปัญหาอย่าง ยิ่งทักษะในฐานะผู้สื่อสาร กล่าวคือ การเขียน นิสิตนักศึกษาขาดคลังคำในสมองสำหรับการเลือกใช้ เพื่อสื่อสารในสิ่งที่ตนรับรู้ ขาดทักษะในการเรียบเรียง และลำดับเนื้อหา หรือการเขียนเรียงความ ขาด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสำนวน ภาษิต คำพังเพย ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการสื่อสาร ส่วนด้าน การพูด นิสิตนักศึกษามีปัญหาในการออกเสียงคำภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำควบกล้ำ การเรียบ เรียงประโยคให้เข้าใจง่าย ถูกต้องตามหลักภาษาไทย

ประเด็นที่ 2 ทักษะการคิดเชิงลบต่อภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทย

นิสิตนักศึกษามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งของ ท้องถิ่นอันเป็นผลจากการแบ่งแยกชนชั้นในสังคมโดยใช้เกณฑ์ด้านการศึกษา ซึ่งยิ่งนิสิตนักศึกษาเรียน สูงมากเท่าใด ยิ่งมีอัตราการละทิ้ง และแบ่งแยกตนเองออกจากความเป็นท้องถิ่นมากเท่านั้น อีกทั้งจะ ยิ่งเหยียดหยามรากเหง้าของตนเองด้วย นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษายังไม่นิยมชมศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ทุกชนิด และยังเห็นว่านาฏศิลป์ไทยเป็นสิ่งที่น่าเบื่ออีกด้วย

ประเด็นที่ 3 การขาดคุณธรรม ศีลธรรม

การแสดงออกของนิสิตนักศึกษาไทยในปัจจุบันซึ่งปรากฏพฤติกรรมในลักษณะของการ แก่งแย่งชิงดี เอาเปรียบ เห็นแก่ตัว ไร้ระเบียบวินัย ข่มเหงรังแก ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงการขาด คุณธรรม ศีลธรรม อันนำมาสู่การยับยั้งชั่งใจของนิสิตนักศึกษา อีกทั้งนิสิตนักศึกษายังขาดความมี

น้ำใจ และขาดความซื่อสัตย์อีกด้วย ดังจะเห็นได้ว่านิสิตนักศึกษา คือ กลุ่มที่ให้เพื่อนลอกการบ้านมากที่สุด ในบรรดาผู้เรียนระดับต่าง ๆ

ประเด็นที่ 4 การขาดความรู้เรื่องขนบธรรมเนียม ประเพณี และมารยาทแบบไทย

นิสิตนักศึกษามีพฤติกรรมที่ขัดต่อแบบแผนของขนบธรรมเนียม และประเพณีไทย โดยแสดงออกผ่านการติดความหุนหัน สาเหตุของการแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น เพราะนิสิตนักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม และประเพณีไทย ทำให้เชื่อว่าแบบแผนของชาติตะวันตกนั้นเป็นบรรทัดฐานที่สูงส่ง มีรากฐาน และดีงามมากกว่าแบบแผนของไทย นอกจากนี้นิสิตนักศึกษายังเห็นว่ามารยาทแบบไทยเป็นเรื่องล้าหลัง และไม่มีความสำคัญอะไรอีกแล้ว

ประเด็นที่ 5 การห่างไกลพุทธศาสนา และการปฏิบัติศาสนกิจ

นิสิตนักศึกษาห่างไกลจากพิธีกรรม และหลักธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ แม้ว่าจะมีการจัดการเรียนสอนเกี่ยวกับศาสนา แต่นิสิตนักศึกษาก็ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของศาสนา จนถึงขั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ปัจจุบันนิสิตนักศึกษาห่างไกลการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การทำบุญตักบาตร การเข้า วัดฟังเทศน์ฟังธรรม การร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การบรรพชาอุปสมบท ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ นิสิตนักศึกษาจึงขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพุทธศาสนา อันนำมาสู่การขาดสติ และ ปัญญาในการยับยั้งชั่งใจ และการขาดการฝึกฝนปฏิบัติสมาธิ ทำให้จิตใจไม่ละเอียดอ่อน ว่างเปล่า และรู้เท่าทันจิตใจของตน

3. กฎหมาย และนโยบายการพัฒนาความเป็นไทยของหน่วยงานภาครัฐ

แนวคิดความเป็นไทย ส่งผลต่อความคิด และแนวทางในการออกกฎหมาย และนโยบายการพัฒนาความเป็นไทยของหน่วยงานภาครัฐ อย่างไรก็ตามก็ตีผู้วิจัยพบว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยอันสัมพันธ์กับงานวิจัยเรื่องนี้ทั้งสิ้น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มกฎหมาย และนโยบายการศึกษา กลุ่มกฎหมาย และนโยบายวัฒนธรรม และกลุ่มกฎหมาย และนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน

3.1 กลุ่มกฎหมาย และนโยบายการศึกษา

กลุ่มกฎหมาย และนโยบายด้านการศึกษาประกอบด้วย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ.2549 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2554 และกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี กฎหมาย และนโยบายในกลุ่มนี้มีสาระกล่าวถึง พันธกิจของสถาบันการอุดมศึกษาที่ต้องทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ทั้งในรูปแบบของกิจกรรมในหลักสูตร กิจกรรมนอกหลักสูตร และกิจการตาม อรรถาธิบาย กฎหมายในกลุ่มนี้ระบุอย่างชัดเจนว่าสถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่สืบสานศิลปวัฒนธรรม และ ต้องมุ่งพัฒนาเยาวชน นิสิตนักศึกษา ให้ธำรงรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทย พร้อมทั้งสืบสาน พัฒนา

และต่อยอดเพื่อให้นิสิตนักศึกษาความภาคภูมิใจในความเป็นไทย นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทย ยังเน้นในลักษณะการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์

3.2 กลุ่มกฎหมาย และนโยบายด้านวัฒนธรรม

กลุ่มกฎหมาย และนโยบายด้านวัฒนธรรม ได้สร้างความชอบธรรมในการแต่งตั้งคณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการกำกับนโยบาย และขับเคลื่อนการรักษาเอกลักษณ์ของชาติ โดยได้เอกลักษณ์ของชาติประกอบด้วย 4 สถาบัน กล่าวคือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2550 -2559 ได้ระบุเป้าประสงค์ และตัวชี้วัดความเป็นไทยไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2553 ยังได้กำหนดให้มีหน่วยงานในการควบคุม และค้นหาวิธีปลูกฝังวัฒนธรรมของชาติในจิตใจของประชาชนด้วย

3.3 กลุ่มกฎหมาย และนโยบายด้านการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน

กฎหมาย และนโยบายด้านการพัฒนาเด็ก และเยาวชนปรากฏหลักการประการหนึ่งในพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 ว่าด้วยการพัฒนาให้เด็ก และเยาวชนภูมิใจในความเป็นไทย และมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรม และศิลปะ นอกจากนี้แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559 ได้ระบุเพิ่มเติมถึงการเตรียมความพร้อมของเด็กและเยาวชน โดยการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมร่วมสมัย และเชื่อมโยงถึงวัฒนธรรมโลก ส่งเสริมการผลิต และเผยแพร่สาระสร้างสรรค์ด้านการสืบสานวัฒนธรรม รวมถึงสนับสนุนการยกย่องเชิดชูเกียรติเด็กและเยาวชนที่มุ่งมั่นเป็นนักกิจกรรมด้านศิลปะ และวัฒนธรรมด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ทฤษฎีพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษา (Chickering, 1993; Josselson, 1987; Marcia, 1976)

มาเชียร์ (1976) เจอสมันสัน (1987) และซิคเคอร์ริง และเรเซอร์ (1993) ล้วนสรุปสาระสำคัญของการสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักศึกษาว่าเป็นเรื่องซับซ้อน และต้องอาศัยความเข้าใจนิสิตนักศึกษาอย่างลึกซึ้ง หัวใจสำคัญของการสร้างอัตลักษณ์ ได้แก่ การเพิ่มพูนประสบการณ์ตรง การสร้างความเข้าใจในตนเอง และการเรียนรู้เพื่อยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น ในสถาบันอุดมศึกษาจะพบนิสิตนักศึกษาจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีอัตลักษณ์มั่นคง อันเกิดจากพื้นฐานของการมีรสนิยมที่ชัดเจน และการยึดถือขนบแบบแผนของสังคม ส่วนอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มที่มีอัตลักษณ์ที่สั่นคลอน อันเกิดจากการลอกเลียนรสนิยมผู้อื่น และการยึดถือขนบแบบแผนของสังคมอื่น

การสร้างอัตลักษณ์ใหม่แก่นิสิตนักศึกษา สัมพันธ์กับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา กล่าวคือสถาบันอุดมศึกษาต้องไว้วางใจในความสามารถของนิสิตนักศึกษา และเปิดโอกาสในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการต่าง ๆ โดยเชื่อมั่นในพลังการเรียนรู้นั้น เมื่อนิสิตนักศึกษาได้พบปะสังสรรค์ ปะทะทางความคิดความเชื่อ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสดงออกทางพฤติกรรมระหว่างกันแล้ว นิสิต

นักศึกษาจะเกิดประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลายผ่านการเปรียบเทียบระหว่างผู้อื่น และตัวเขา ปฏิบัติการดังกล่าวจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากกิจกรรมกลุ่ม หลังจากนิสิตนักศึกษาได้พิจารณา เทียบเคียงความแตกต่างของอัตลักษณ์แต่ละบุคคลแล้ว ย่อมนำมาสู่การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ผ่าน กระบวนการอะลูมอ่วย ต่อรอง และผ่อนปรน จากอัตลักษณ์เดิมที่ตนมี ทั้งนี้ในการประเมินผล อัตลักษณ์ที่ได้รับการสร้างขึ้นใหม่นั้น จะพิจารณาจากความเคารพตนเอง การยอมรับความแตกต่าง ระหว่างเพื่อนนิสิตนักศึกษา และความสามารถในการจัดการกับคำวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งเป็นความรู้ และ ประสบการณ์ที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ทั้งนี้ล้วนสอดคล้องกับกระบวนการประเมินผลของ ละครในการศึกษา

5. ทฤษฎีการสอนแบบละครเป็นฐาน (Boal, 2002; Freire, 1996; Ponty, 1945; Swale, 2013; ปารีชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์, 2547; พรรัตน์ ดำรุง, 2547, 2557)

การใช้ละครเพื่อจัดการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนมีรากฐานยาวนานทั้งประเทศ สหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ มีการนำละครไปจัดแสดงในโรงเรียนต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็มีการ กระบวนการละครไปใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยมีได้มุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถผลิตละครเวทีอย่างมืออาชีพผ่านประการใด หากแต่ให้ความสำคัญกับพัฒนาของผู้เรียนที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย เมื่อผ่านกระบวนการละครแล้ว ทั้งนี้แรกเริ่มเดิมทีการนำละครไปใช้ในการ พัฒนาผู้เรียนนั้นเกิดขึ้นแก่เด็กระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอน

ต่อมาได้มีการนำกระบวนการละครไปใช้เพื่อพัฒนาเยาวชน และผู้ใหญ่ตามลำดับ โดยได้มีการ ปรับเปลี่ยนกระบวนการให้เหมาะสมกับช่วงวัยมากขึ้น ในประเทศไทยละครการศึกษาแพร่หลาย สืบเนื่องหลายทศวรรษ มีการใช้กระบวนการละครเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลายครอบคลุมประเด็น หรือเนื้อหาสาระต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา รวมถึง นอกสถานศึกษาด้วย โดยงานวิจัยจำนวนมากระบุว่า การใช้กระบวนการละครทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ ผู้เรียนในพัฒนาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

ทั้งนี้กระบวนการละครที่กล่าวถึงนั้น ในงานวิจัยชิ้นจำกัดเฉพาะกระบวนการทางนาฏยศิลป์ ไทย และละครตะวันตก ประกอบด้วย ประกอบด้วย 1. การจัดสมดุร่างกาย 2. ทักษะการทรงตัว 3. การถ่ายเทน้ำหนัก 4. การควบคุมกล้ามเนื้อ และอวัยวะ 5. ท่ารำ และความหมาย 6. ทักษะการ ฟัง การได้ยิน และจังหวะ 7. เกมละคร 8. สติ และสมาธิ 9. การควบคุมลมหายใจ 10. จุดสนใจ 11. การสะท้อนความคิด 12. การค้นสด 13. การออกแบบ และสร้างสรรค์ผลงาน

6. หลักการออกแบบโปรแกรม (Diamond, 2009)

ไดมอนต์ (2009) ระบุหลักการออกแบบโปรแกรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรไว้อย่างชัดเจน การออกแบบโปรแกรมจะกระทำเมื่อผู้ออกแบบโปรแกรมได้สำรวจข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา และบริบทอย่างครบถ้วน หลักการออกแบบโปรแกรมนี้มีประโยชน์หลายประการ อาทิ ทำให้การออกแบบการเรียนรู้เป็นระบบ มีความรัดกุม และประหยัดเวลา เป็นต้น อย่างไรก็ตามการทำความเข้าใจกับองค์ประกอบ และขั้นตอนของโปรแกรมนับเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

หลักการออกแบบโปรแกรมของไดมอนต์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร โปรแกรม และหน่วยการเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ในทุก ๆ หลักสูตรจะมีการกำหนดเป้าหมาย (goal) และผลลัพธ์ (result) ทั้งนี้ผลลัพธ์ในระดับหลักสูตรจะช่วยกำหนดเป้าหมายของโปรแกรม และผลลัพธ์ของโปรแกรมก็จะช่วยกำหนดเป้าหมายของหน่วยการเรียนรู้ตามลำดับ ข้อความแสดงเป้าหมายจากระดับโปรแกรมไปสู่หน่วยการเรียนรู้ จะมีลักษณะที่เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น โดยการประเมินความสำเร็จของโปรแกรม จะประเมินจากการที่นิสิตนักศึกษาสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ได้ทั้งในระดับหน่วยการเรียนรู้ และระดับโปรแกรม

ขั้นตอนในการออกแบบโปรแกรมมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสำรวจปัญหาของผู้เรียน และขอบเขตของความรู้ 2) กำหนดเป้าหมาย และผลลัพธ์การเรียนรู้ของโปรแกรม 3) กำหนดเป้าหมาย และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ 4) ออกแบบวิธีการสอน และการประเมินผล 5) ทดลองโปรแกรม และประเมินผล 6) แก้ไขโปรแกรมจากผลการประเมินที่ได้รับ

หลักการออกแบบโปรแกรมนับเป็นหลักการที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในการออกแบบโปรแกรมการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร อีกทั้งยังมีความใกล้เคียงกับขั้นตอนของละครในการศึกษาด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้หลักการออกแบบโปรแกรมนี้อย่างเป็นหลักการออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน บนพื้นฐานของการประมวลข้อมูลแนวคิดความเป็นไทย ผสมกับการสัมภาษณ์คณาจารย์ และสอบถามนิสิตนักศึกษา มาเป็นเนื้อหา ส่วนทฤษฎีละครในการศึกษา และทฤษฎีนิสิตนักศึกษา จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการออกแบบกิจกรรมเพื่อสร้างนิสิตนักศึกษาให้มีคุณลักษณะความเป็นไทยตามบริบทที่สังคมต้องการตั้งปรากฏในต้วบทกฎหมาย นโยบายจากหน่วยงานภาครัฐ และเพื่อแก้ไข หรือบรรเทาปัญหาท่ามกลางสถานการณ์ความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาในปัจจุบัน

7. ทฤษฎีวัดประเมินผล (Marriam, 2016; โขติกา ภาชีผล, 2556; สุภางค์ จันทวานิช, 2554)

ทฤษฎีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของบลูม แสดงลำดับเป้าประสงค์ทางการศึกษา 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ทั้งนี้ทางด้านพุทธิพิสัย สามารถใช้แบบทดสอบมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน โดยใช้เกณฑ์เทคนิคการเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย

ระบุขอบเขตเนื้อหา แนวทาง และประเด็นคำถามในการออกแบบทดสอบด้านพุทธิพิสัยของผู้เรียนซึ่งประกอบไปด้วย 6 ระดับ ได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า สำหรับจิตพิสัย ใช้แบบวัดทัศนคติโดยการให้ผู้เรียนอ้างอิงตนเอง และทักษะพิสัย ใช้บันทึกภาคสนาม และแบบสะท้อนตัวตนของผู้เรียน และการประเมินผลด้วยการแสดงออกทางศิลปะแขนงต่าง ๆ ได้แก่ ละคร กวีนิพนธ์ การเต้น การร้องเพลง การวาดภาพ ฯลฯ ซึ่งช่วยให้สามารถแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด พร้อมทั้งทักษะปฏิบัติที่ “ถ้อยคำ” ไม่สามารถแสดงออกมาได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. บัณฑิตจากสถาบันอุดมศึกษามีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทย และมีความรู้สึกที่ดีต่อสถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. สถาบันอุดมศึกษาสามารถนำโปรแกรมการเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานไปใช้พัฒนานิสิตนักศึกษาเพื่อตอบสนองพันธกิจด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
3. อาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษานำการสอนแบบละครเป็นฐานไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยได้

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา ผู้วิจัยได้ค้นคว้า และศึกษาทฤษฎี แนวคิด รวมถึงรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ บทความวิจัย และ บทความวิชาการ ประกอบการพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นรากฐานสำคัญในการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล โดยมีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. กฎหมาย และนโยบายพัฒนาความเป็นไทยของหน่วยงานภาครัฐ
 - 1.1 ด้านการศึกษา
 - 1.2 ด้านวัฒนธรรม
 - 1.3 ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน
2. แนวคิดความเป็นไทย
 - 2.1 ความเป็นไทยกับคนในสังคมไทย
 - 2.2 พัฒนาการแนวคิด และนิยามความเป็นไทย
 - 2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษา
3. ทฤษฎีการสอนแบบละครเป็นฐาน
 - 3.1 ละครการศึกษา : ที่มาและแนวคิด
 - 3.2 ละครการศึกษาในสหรัฐอเมริกา
 - 3.3 ละครการศึกษาในอังกฤษ
 - 3.4 ละครการศึกษาในประเทศไทย
 - 3.5 ละครกับการเรียนการสอนเยาวชนและผู้ใหญ่
 - 3.6 งานวิจัยที่ใช้กระบวนการละครเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา
4. ทฤษฎีนิสิตนักศึกษา
 - 4.1 นิยามการพัฒนาอัตลักษณ์
 - 4.2 อัตลักษณ์ และการสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักศึกษา
5. หลักการออกแบบโปรแกรม
 - 5.1 ขั้นตอนการออกแบบโปรแกรม
 - 5.2 ประโยชน์การออกแบบโปรแกรม

6. ทฤษฎีการวัดและประเมิน

6.1 ทฤษฎีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของบลูม

6.2 การประเมินโดยใช้ศิลปะ

1.กฎหมาย และนโยบายการพัฒนาความเป็นไทยของหน่วยงานรัฐ

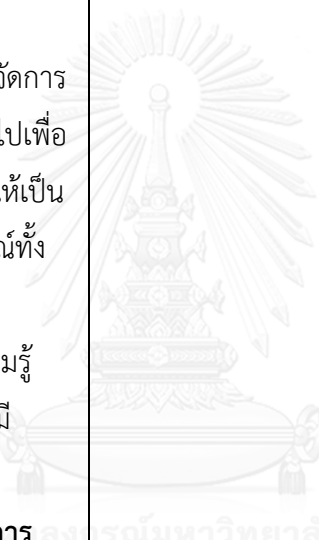
การศึกษากฎหมาย และนโยบายการพัฒนาความเป็นไทยของหน่วยงานรัฐ ศึกษาจากพระราชบัญญัติ และประกาศกระทรวงฉบับล่าสุด ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และศึกษาจากเอกสารตีพิมพ์ของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในระดับกระทรวง กรม กอง สำนัก เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมทั้งในด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม และด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการศึกษา

กฎหมาย และนโยบายพัฒนาความเป็นไทยของหน่วยงานรัฐ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจของแนวทางการศึกษาของประเทศไทย ในพระราชบัญญัตินี้ได้กล่าวถึงการศึกษที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมในหลายส่วน ทั้งในส่วนของเป้าหมายของการศึกษา และรูปแบบการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ.2549 และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2554 ยังได้ระบุพันธกิจ และหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติด้วย มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 นโยบายการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏในกฎหมายด้านการศึกษา

	พ.ร.บ.การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542	ประกาศกระทรวงฯ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ.2549	ประกาศกระทรวงฯ เรื่อง มาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2554
เป้าหมาย การศึกษา	มาตรา 4 ใน พระราชบัญญัตินี้ “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอก	1.มาตรฐานด้านคุณภาพ บัณฑิต ...1.2 บัณฑิตมี จิตสำนึก ดำรงชีวิต และ ปฏิบัติหน้าที่ตามความ รับผิดชอบโดยยึดหลัก คุณธรรม จริยธรรม	...ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง และมีสุนทรียะต่อศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่อง จรรโลงความดีงามในการ ดำรงชีวิต และประกอบ

	พ.ร.บ.การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542	ประกาศกระทรวงฯ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ.2549	ประกาศกระทรวงฯ เรื่อง มาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2554
	<p>งามของบุคคล และ สังคมโดยการ ถ่ายทอดความรู้ การ ฝึก การอบรม การ สืบสานทาง วัฒนธรรม...</p> <p>มาตรา 6 การจัดการ ศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ พัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มี จริยธรรม และ</p> <p>วัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิต</p> <p>มาตรา 7 ใน กระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝัง จิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง การปกครองใน ระบอบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข...รวมทั้ง ส่งเสริมศาสนา</p>	 <p>CHULALONGKORN UNIVERSITY</p>	<p>อาชีพ มีวิถีชีวิตที่ ปรารถนา และเรียนรู้ วิธีการจัดการวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่ไม่ถึง ปรารถนาได้</p>

	พ.ร.บ.การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542	ประกาศกระทรวงฯ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ.2549	ประกาศกระทรวงฯ เรื่อง มาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2554
	ศิลปวัฒนธรรมของ ชาติ ... ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ภูมิปัญญา ไทย...		
รูปแบบ การ จัดการ เรียนการ สอน / การ จัดการ เรียนรู้	มาตรา 23 การ จัดการศึกษาทั้ง การศึกษาในระบบ และการศึกษานอก ระบบ...ต้องเน้น ความสำคัญทั้ง ความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตาม ความเหมาะสมของ แต่ละระดับ การศึกษาในเรื่อง ต่อไปนี้เป็น ... ความรู้ เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ... ภูมิปัญญาไทย และ การประยุกต์ใช้ภูมิ ปัญญา มาตรา 24 การจัด กระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ข.มาตรฐานด้านพันธกิจ ของการบริหารการ อุดมศึกษา ตัวบ่งชี้ (1) ...ให้ ความสำคัญกับการพัฒนา คุณภาพผู้เรียนแบบ ผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้น การเรียนรู้และการสร้าง งานด้วยตนเองตามสภาพ จริง ... มีการประเมินและ ใช้ผลการประเมินเพื่อ พัฒนาผู้เรียน	สถาบันอุดมศึกษามีระบบ และกลไกในการส่งเสริม และสนับสนุนให้ศิลปะ และวัฒนธรรมเป็นส่วน หนึ่งของการจัดการเรียน การสอนโดยตรงหรือโดย อ้อม

	พ.ร.บ.การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542	ประกาศกระทรวงฯ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ.2549	ประกาศกระทรวงฯ เรื่อง มาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2554
	<p>ดำเนินการดังต่อไปนี้ ...จัดกิจกรรมให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำ ได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิด การใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ...จัดการเรียนรู้ให้ เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุก สถานที่...</p> <p>มาตรา 26 ให้ สถานศึกษาจัดการ ประเมินผู้เรียนโดย พิจารณาจาก พัฒนาการของ ผู้เรียน ความ ประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ควบคู่ไปใน กระบวนการเรียน การสอน...</p>		
หน่วยงาน ด้าน	มาตรา 16 การศึกษา ในระบบมีสองระดับ	ข.มาตรฐานด้านพันธกิจ ของการบริหารการ	สถาบันอุดมศึกษามีการ ดำเนินการทำนุบำรุง

	พ.ร.บ.การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542	ประกาศกระทรวงฯ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ.2549	ประกาศกระทรวงฯ เรื่อง มาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2554
การศึกษา และ หน้าที่/ พันธกิจ	คือ การศึกษาขั้น พื้นฐาน และ การศึกษา ระดับอุดมศึกษา ... การศึกษา ระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่า ปริญญา และระดับ ปริญญา มาตรา 19 การ จัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษาให้ จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่มี ชื่อเรียกอย่างอื่น ทั้งนี้ให้เป็นไปตาม กฎหมายเกี่ยวกับ สถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา...	อุดมศึกษา ตัวบ่งชี้ ... (4)มีการ อนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อ เสริมสร้างความรู้ความ เข้าใจ และความ ภาคภูมิใจในความเป็น ไทย...	ศิลปะและวัฒนธรรมของ ชาติ ทั้งในระดับ หน่วยงาน และระดับ สถาบัน ... สถาบันมีการ ควบคุมการดำเนินงาน ด้านนี้อย่างมีคุณภาพ และ ประสิทธิภาพ ตาม เป้าหมายของแผน ยุทธศาสตร์ การ ดำเนินงานด้านการทำ นุบำรุงศิลปะ และ วัฒนธรรมของสถาบัน

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าสถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสามารถทำได้หลากหลายวิธี รวมถึงการจัดการเรียนสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรม และภูมิปัญญา ซึ่งการจัดการเรียนการสอนนั้นควรให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทั้งนี้เมื่อนิสิตนักศึกษาสำเร็จการศึกษา นิสิตนักศึกษาควรมีความภาคภูมิใจ และความซาบซึ้งในความเป็นไทย มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงสามารถอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรม

ไทยได้ นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาควรที่จะเข้าใจหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอีกด้วย

เป้าหมาย และแนวทางที่กล่าวมานี้สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวคือการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2558 และการเปิดประชาคมสังคม และวัฒนธรรมอาเซียน ที่กำลังจะเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2568 ดังนั้นในกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พ.ศ.2551 - 2565) ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2550) จึงระบุแนวทางการพัฒนาเยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต ความเป็นมาว่าต้องส่งเสริมการเรียนรู้ และเห็นคุณค่าของพหุวัฒนธรรม ความแตกต่าง และความหลากหลายทางภูมิหลัง อายุ และเผ่าพันธุ์

กฎหมาย และนโยบายด้านการศึกษา ได้เน้นย้ำการส่งเสริม การอนุรักษ์ และการจรรโลงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม และความเป็นไทยไว้อย่างชัดเจน ประหนึ่งเป็นกระดุกสันหลังในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนให้เกิดสัมฤทธิ์ผลบนพื้นฐานของการสร้างนิสิตนักศึกษาไทยที่มีความสมบูรณ์พร้อมทางปัญญา ซึ่งเข้าใจรากเหง้าของตนเองอย่างแท้จริง และมีวิถีชีวิตบนความเป็นไทยอันเป็นสิ่งซึ่งน่าภาคภูมิใจ ยิ่งไปกว่านั้นจะเห็นได้ว่าศิลปวัฒนธรรม และความเป็นไทย เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ และปลูกฝัง มิใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด โดยสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทหน้าที่ และพันธกิจโดยตรงในการดำเนินการดังกล่าว

1.2 ด้านวัฒนธรรม

กฎหมาย และนโยบายของหน่วยงานภาครัฐด้านวัฒนธรรมโดยตรง ปรากฏในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2553 ซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจของประเทศ ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดนิยามของคำว่า “วัฒนธรรม” อย่างกว้างขวางครอบคลุม “วิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชน และสังคมได้ร่วมกันสร้างสรรค์ สืบสาน ปลูกฝัง สืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งด้านจิตใจและวัตถุ อย่างสันติสุขและยั่งยืน” (ราชกิจจานุเบกษา, 2553)

จากนิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่าการนิยามวัฒนธรรมของภาครัฐครอบคลุมทั้งสิ่งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ วิถีการดำเนินชีวิต จารีตประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งไม่ได้ปรากฏการแบ่งแยกระหว่างวัฒนธรรมชั้นสูงของราชสำนัก และวัฒนธรรมชาวบ้าน นั่นแสดงว่าวัฒนธรรมไม่จำกัดพื้นที่ และกลุ่มบุคคล หากแต่มีคุณสมบัติร่วมกัน กล่าวคือ ต้องได้รับการเห็นชอบร่วมกันของคนกลุ่มบุคคล หรือสังคมหนึ่ง ๆ อันนำไปสู่การพัฒนา

และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งวัฒนธรรมจำเป็นต้องเป็นเรื่องที่นำไปสู่ความเจริญ เกิดศานติของกลุ่มชนนั้น ๆ และเป็นสิ่งที่มีพลวัต

นอกจากนี้ในมาตราที่ 11 ของพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2553 ได้ระบุอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ว่าคณะกรรมการดังกล่าวต้อง “ควบคุมและหาวิธีปลูกฝังวัฒนธรรมของชาติในจิตใจของประชาชนเพื่อให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2553) คำว่า “ประชาชน” ในที่นี้ หมายถึงถึงนิสิตนักศึกษาชาวไทยทุกคนอย่างปฏิเสธไม่ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นิสิตนักศึกษาจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังวัฒนธรรมของชาติเป็นปฐม นอกเหนือจากการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติต้องหาวิธีการอื่นควบคู่ไปด้วย

เมื่อพิจารณาเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้พบว่า สืบเนื่องจากสภาพการณ์ในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้เป้าหมายในที่จะรักษา ฟื้นฟู และส่งเสริม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมอันดี และทรงคุณค่าของชาติและของท้องถิ่น จำต้องได้รับการปรับปรุงโดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ และขับเคลื่อนโดยตรง อันจะเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การออกพระราชบัญญัติฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงความตื่นตัว และการให้ความสำคัญของสังคมไทยที่ต้องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ในสังคม โดยสะท้อนให้เห็นว่า สังคมชาติศิลปวัฒนธรรมไม่ได้ และคนไทยทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลรักษา และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชาติแก่นุชนรุ่นหลังสืบไป

1.3 ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน

กฎหมาย และนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก และเยาวชน ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่สำคัญในการรับรองสิทธิของเด็ก และเยาวชนในการได้รับการพัฒนาด้านต่าง ๆ อีกส่วนหนึ่ง ได้แก่ แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559 ซึ่งได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับยุคสมัย และสภาพการณ์ปัจจุบัน ประเด็นที่สำคัญในการพิจารณาอันดับแรก ได้แก่ เด็ก และเยาวชนคือใคร

พระราชบัญญัติส่งเสริมเด็กและเยาวชน พ.ศ.2550 ในมาตรา 4 ระบุว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) จากนิยามข้างต้นพบว่า ความหมายของ “เยาวชน” ที่ระบุในพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับอายุของนิสิตนักศึกษาซึ่งเป็น “ผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งการอุดมศึกษามักจะจัดให้กับคนตั้งแต่วัยนี้เป็นต้นไป” (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2557) ช่วงอายุ 18

ปีขึ้นไปนั้น นับเป็นช่วงวัยที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมักจะสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษามาแล้ว ดังนั้นวิจิตร ศรีสอ้าน ได้สรุปว่า “เยาวชนคือผู้ที่ก้าวสู่การศึกษาระดับที่สาม (Tertiary Education) หรือการศึกษาในปีที่ 13 ตามโครงสร้างการศึกษาในระบบของการศึกษาไทยที่เรียกว่า อุดมศึกษา” (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2518)

เมื่อพิจารณาประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 พบว่า หลักสูตรปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย “หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี หลักสูตรปริญญาตรี 5 ปี และหลักสูตรปริญญาตรีไม่ต่ำกว่า 6 ปี” (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) ดังนั้นอายุของเยาวชนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติข้างต้น จึงครอบคลุมอายุของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีในทุกหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 ได้กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และความเป็นไทย พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดแนวทาง และเป้าหมายไว้เป็นหลัก ซึ่งนำไปสู่การกำหนดแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559 ให้มีความสอดคล้องกัน ดังนี้

ตารางที่ 2 เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านศิลปวัฒนธรรม

	พ.ร.บ.ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ.2550	แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559
เป้าหมาย	มาตรา 6 ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีหน้าที่ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งแก้ไขปัญหาที่อาจมีผลกระทบในทางลบต่อเด็กและเยาวชน โดยมีหลักการดังต่อไปนี้ (2) เด็กและเยาวชนทุกคนมีสิทธิในการได้รับการศึกษา และได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพสูงสุดตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ... (5)เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการเล่น มีเวลาพักผ่อนและเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นนันทนาการที่เหมาะสมตามวัยของเด็กและเยาวชน และการมีส่วนร่วม	การเป็นคนดี : การมีคุณธรรมจริยธรรม สำนึกความเป็นพลเมือง ตามวิถีธรรมวิถีไทย และวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การมีสุข : ความสุขที่เกิดขึ้นได้ทั้งในระดับปัจเจกที่ไม่ขัดแย้งกับความสุขของคนไทยโดยรวม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางกระแสการ

	พ.ร.บ.ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ.2550	แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559
	ร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ	เปลี่ยนแปลงได้อย่างสงบสุข... มีความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเองเพื่อเป็นพลังในการพัฒนาประเทศ และร่วมสร้างสังคมที่เป็นสุข
แนวทาง	การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำโดยมีแนวทาง ดังนี้ 1.ให้เด็กและเยาวชนมีความผูกพันต่อครอบครัว ภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย...	การเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชน...โดยส่งเสริม วัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมร่วมสมัย และ เชื่อมโยงถึงวัฒนธรรมโลก... ส่งเสริมการผลิต และเผยแพร่ สาระสร้างสรรค์ด้านการสืบ สานวัฒนธรรม ...สนับสนุน การยกย่องเชิดชูเด็กและ เยาวชนที่มุ่งมั่นเป็นนัก กิจกรรมด้านศิลปะและ วัฒนธรรม

ข้อมูลข้างต้นนี้แสดงให้เห็นทิศทางของการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งหมายรวมถึงนิสิตนักศึกษาให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ดำเนินชีวิตตามวิถีไทยอันนำไปสู่ความสุข และเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างเสรี โดยเน้นย้ำการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกับวัฒนธรรมของชาติ และวัฒนธรรมของโลกอีกด้วย

เมื่อพิจารณากฎหมาย และนโยบายของหน่วยงานภาครัฐทั้ง 3 ด้าน ตามรายละเอียดที่ได้แจกแจงข้างต้นจะพบว่า คุณลักษณะของนิสิตนักศึกษาไทยที่พึงประสงค์ในด้านวัฒนธรรม ได้แก่
1) มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย 2) ตระหนักในคุณค่าความเป็นไทย และอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมไทย ในขณะที่บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานภาครัฐต่างก็มีพันธกิจในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนทั้งทางตรง และทางอ้อมเพื่อปลูกฝังและสืบสานศิลปวัฒนธรรมแก่นิสิตนักศึกษา

2.แนวคิดความเป็นไทย

2.1 ความเป็นไทยกับคนในสังคมไทย

ความเป็นไทย คืออะไร เป็นประเด็นที่ได้รับการถกเถียงหาข้อสรุปอยู่นับเนื่องทศวรรษ ซึ่งคำตอบที่ได้ก็แปรเปลี่ยนไปตามพลวัตของบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ความหมายของคำนี้มี ความหมายที่หลากหลาย บ้างลึกซึ้ง บ้างกว้างขวาง แต่ไม่ว่าความหมายนั้น ๆ จะได้รับการนิยาม อย่างไร กลับไม่ใช่เรื่องท้าทายที่จะต้องค้นหาคำตอบ เพราะแท้จริงแล้วความเป็นไทยไม่ได้มีคำตอบตายตัวแต่อย่างใด หากแต่เป็นวาทกรรมที่ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อสะท้อนความเป็นรัฐชาติ อันสัมพันธ์กับการเผชิญวิกฤตการณ์ของสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ และแท้จริงแล้ว ความเป็นไทย ได้รับการก่อร่างสร้างตัวเป็นกระแสนั้นครั้งแรกเพื่อต่อต้านจักรวรรดินิยมในสมัยรัตนโกสินทร์

คนไทยไม่ว่าจะเป็นพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ หรือประชาชน ทุกคนพึงมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความเป็นไทยผูกพันมาแต่กำเนิดซึ่งเป็นสำนึกสืบเนื่องแต่ครั้งยุคการล่าอาณานิคมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังที่มีระบุในเอกสารของกระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553) มีใจความว่า พระองค์ทรงใช้วิเทศব্যแสดงให้เห็นว่าสยามมีเอกราช และเป็นชาติที่มีอารยะ ดังปรากฏหลักฐานการนำสยามเข้าร่วมงานมหกรรมโลก (World Expo) เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2405 ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ซึ่งได้มีการอัญเชิญธงชาติสยามไปเป็นสัญลักษณ์บริเวณหน้าอาคารจัดแสดง พร้อมทั้งมีการจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของสยามอีกด้วย

การเข้าร่วมการจัดแสดงงานมหกรรมโลกนับเป็นการประกาศให้ชนต่างด้าวต่างเมืองเห็นถึงความเป็นไทย ซึ่งการเข้าร่วมงานดังกล่าวยังคงดำรงสืบเนื่องต่อมาถึงปัจจุบัน การที่ประเทศไทยมีโอกาสเข้าร่วมงานดังกล่าวครั้งแรกดังที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินพระราชหฤทัยนั้นก็ป็นหลักฐานประจักษ์พยานประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงพระมหากษัตริย์ในฐานะคนไทย ก็มีหน้าที่ในการดำรงรักษาความเป็นไทยไว้ด้วยเช่นกัน หากแต่นัยยะนี้ความเป็นไทย คือ ความเป็นชาติไทย ที่มีเอกราช มีสัญลักษณ์ของชาติ ให้ภาคภูมิใจเฉกเช่นเดียวกับนานาชาติอารยประเทศ

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วัฒนธรรมตะวันตกได้เข้ามาในประเทศไทยผ่านหลากหลายวิถีทาง เช่น กลุ่มมิชชันนารีที่เข้ามาสอนศาสนา กลุ่มนักเรียนไทยที่ไปศึกษาต่างประเทศ เป็นต้น ส่งผลให้เกิดค่านิยมของการใช้คำภาษาไทยปะปนกับคำภาษาอังกฤษ ซึ่งทำให้รูปแบบการใช้ภาษาไทยเปลี่ยนไป พระองค์จึงมีพระราชวิจารณ์เพื่อมุ่งเตือนสติแก่บรรดาผู้ที่ใช้ภาษาในลักษณะดังกล่าว ดังปรากฏในบทพระราชนิพนธ์กาพย์เห่เรือ ตอน เหน่ครวญถึงหนังสือ ความตอนหนึ่งว่า

“...อ่านอ่านราคาญฮือ	แบบหนังสือสมัยใหม่
อย่างเราไม่เข้าใจ	ภาษาไทยเขาไม่เขียน
ภาษาสมัยใหม่	ของถูกใจพวกนักเรียน
อ่านนักชกวิงเวียน	เขาช่างเพียรเสียจริงจัง
แบบเก๋เขวภาษา	สมมติว่าแบบฝรั่ง
อ่านเปื้อนเหลือกำลัง	ฟังไม่ได้คลื่นไส้เหลือ
อ่านไปไม่ได้เรื่อง	ชักชวนเคื่องเรื่องให้เปื้อน
แต่งกันแสนพินเฟื่อ	อย่างภาษาบ้าน้ำลาย
โอ้วว่าภาษาไทย	ช่างกะไรจนฉิบหาย
คนไทยไหล่กลับกลาย	เป็นโซ้ตบ้าน่าบัดสี...”

(ประชุมกาพย์เห่เรือฉบับสมบูรณ์, 2472)

กาพย์เห่เรือข้างต้น เมื่อพิจารณาเนื้อหาจะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงมีจุดมุ่งหมายในการประพันธ์เพื่อตักเตือนอย่างตรงไปตรงมาให้เหล่านักเรียนนอกใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง สะท้อนให้เห็นถึงพระราชหฤทัยที่เป็นห่วงต่อวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมอันส่งผลกระทบต่อความเป็นไทย ซึ่งอาจนำไปสู่ความ “ฉิบหาย” ได้ หากแต่เมื่อพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะเห็นว่าบาทพระราชนิพนธ์ข้างต้นเป็นกุศโลบายในการเสียดสีพวกนักเรียนนอกที่ใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้องได้อย่างแยบคาย กล่าวคือ ในขณะที่พระองค์ได้ทรงตักเตือนอย่างตรงไปตรงมานี้ พระองค์ได้แสดงความเป็นกวีผู้แตกฉานในการใช้ภาษาไทยถึงขั้นสามารถแต่งคำประพันธ์อันมีฉันทลักษณ์กำหนดเป็นลักษณะเด่นของร้อยกรองไทยได้อย่างงดงามให้ประจักษ์ เป็นมิติที่สะท้อนให้เห็นความเป็นปราชญ์ และเป็นคนไทยที่มีเพียงแต่อ่านออกเขียนได้เท่านั้น หากแต่มีภูมิรู้ และปัญญาถึงขั้นรจนาคำประพันธ์ได้อีกด้วย

นอกจากพระมหากษัตริย์แล้ว พระบรมวงศานุวงศ์ก็ทรงประพฤติปฏิบัติรักษาความเป็นไทยมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาฯ สิริโสภาพรมณวดี ผู้เป็นพระราชธิดาพระองค์เดียวในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ว่าพระองค์เสด็จไปประทับอยู่ต่างประเทศยาวนานถึง 20 ปี ทว่าพระองค์ก็ยังคงรักษาความเป็นไทยในด้านต่าง ๆ อย่างเหนียวแน่น เจริญตามรอยพระยุคลบาทของพระราชบิดาได้อย่างไม่ผิดเพี้ยน ดังที่พระอาจารย์ท่านหนึ่งของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ เคยกล่าวไว้ความว่า “เรื่องภาษาไทย การพูด การอ่าน การเขียน พระองค์ระวังมาก การเขียนหนังสือไทยต้องใช้เลขไทยเท่านั้น การพูดไม่โปรดให้ผู้ใดพูดภาษาไทยปนภาษาอังกฤษ ต้องหาคำไทยให้ได้” (กรุงเทพมหานคร, 2555) อีกทั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ “โปรดเพลงไทยยิ่งกว่าเพลงภาษาอังกฤษ การเล่นเปียโน สมเด็จพระเจ้าไม่ใช้แผ่นไนต์ จะทรงจำเหมือนนักดนตรีไทยเล่นเครื่องดนตรีไทย” (กรุงเทพมหานคร, 2555) จากที่กล่าวมานี้สะท้อนถึงความพยายามในการรักษาความเป็นไทย

ของพระบรมวงศานุวงศ์ที่แม้ยุคสมัยอาจแปรเปลี่ยนไป แต่บทบาทหน้าที่ในการรักษาความเป็นไทย ยังคงดำรงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง

ในส่วนของรัฐบาล ความเป็นไทย ได้รับการเน้นย้ำอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนในสมัยของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม อันเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการประกาศรัฐนิยมถึง 12 ฉบับ ในราชกิจจานุเบกษา ระหว่างปีพุทธศักราช 2482 – 2485 ซึ่งเนื้อหาครอบคลุมสิ่งสำแดงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และบทบาทหน้าที่ของคนไทยในหลากหลายด้าน มิเพียงเท่านั้นรัฐบาลยังได้ประกาศเรื่อง “วีระธัมของชาติไทย” ที่กำหนดนิสัยประจำชาติไทย 14 ประการ ควบคู่กับรัฐนิยมอีกด้วย ซึ่งเป็นการกำหนดนิยามความเป็นไทยที่แตกต่างจากที่เคยดำรงมาในอดีต ทั้งนี้ (เปรมมา สัตยวาฑิตพิงศ์, 2552) ระบุว่า รัฐนิยมทั้ง 12 ฉบับนี้ เปรียบเสมือนเครื่องมือที่แสดงความพยายามของผู้นำประเทศที่ประสงค์นำพาประเทศไทยไปสู่ความเป็นอารยประเทศ โดยมีวัฒนธรรมสากลแบบตะวันตกเป็นตัวอย่าง

ปีพุทธศักราช 2485 รัฐนิยมทั้ง 12 ฉบับ อันเป็นนิยามใหม่ของความเป็นไทยซึ่งคณะรัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีผู้มิมีรากเหง้าจากครอบครัวชาวสวน ได้กำหนดขึ้นไว้นั้น ก็ได้รับการรับรองจากราชสำนัก ดังที่ปรากฏผลงานวรรณกรรม “ลิลิตรัถนิม” พระนิพนธ์ในพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ซึ่งเป็นประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล พระองค์เจ้าทิพยอาภาฯ ทรงนำเนื้อความในรัฐนิยมทั้ง 12 ฉบับมาประพันธ์ใหม่ในรูปแบบฉันทลักษณ์ร้อย ประสมโคลง ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถจดจำ และนำไปปฏิบัติได้ง่ายดายขึ้น ทั้งนี้ปรากฏความตอนหนึ่งที่ระบุความจำเป็นของการประกาศใช้รัฐนิยม เพื่อสร้างความวัฒนาแก่ชาติบ้านเมือง ความว่า

“เพื่อให้งานสร้างชาติ ไม่พลั้งพลาดชกช้า เกิดก้าวหน้าเพียบเพิน
 เปนแบบแผนทั่วไป จำจูงใจปวงประชา มีลักษณะอันชอบ ตาม
 ระบอบแห่งนัย นະสมัยรัถธัมมูญ คือเกื้อกูลส่งเสริม ตกแต่งเติม
 คุณธัม เปนประจำกิจตน ขจัดมณฑ์แสวงดี วิธีนี้รัฐบาล ต้อง
 จัดการมุ่งหา ความวัฒนามุ่งสร้าง ให้เคียงข้างคู่กัน จเรินทันความ
 ถาวรซึ่งตัดตอนทำมา แต่เพลาตอนต้น พ้นผ่านถึงบัดนี้ ชี้อ่องทาง
 การสร้าง แต่ละข้างผิดกัน ข้อสำคัญอยู่ตาม ความถาวรนั้นใช้ สร้าง
 ได้โดยกตหมาย ฝ่ายรายความวัฒนา หากกตหมายบังคับ กลับมี
 อุปสัคลันจึงจัดระเบียบคั่น ชื่ออ่า “รัฐนิม” ขึ้นนา”

(อาทิตย์ทิพอาภา, 2485)

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่ารัฐนิยม ได้รับการยอมรับให้เป็นแบบแผนของความเป็นไทยในยุคสมัยนั้นซึ่งเน้นย้ำให้ผู้คนในชาติปฏิบัติ แม้ว่าจะอ้างว่าให้ปฏิบัติด้วยความสมัครใจ อันจะเกิดความวัฒนาถาวรแก่ชาติ กระนั้นในความเป็นจริงแล้วรัฐนิยม กลับเป็นวาทกรรมที่แบ่งแยกคนในสังคมออกจากกันอย่างชัดเจน ทำให้เกิดการปะทะระหว่างวัฒนธรรมภายใน และวัฒนธรรมภายนอกประเทศที่รุกร้ารุกร่ำในวิถีชีวิตของคนไทย อย่างไรก็ตามความเป็นตะวันตกของ “ท่านผู้นำ” นำไปสู่ความพยายามเร่งรัดพัฒนาประเทศให้เป็นตะวันตก หากแต่เป็นตะวันตกที่มีได้มีพื้นที่ให้เกิดการเจรจาต่อรองกับพื้นฐานความเป็นไทย จึงทำให้เกิดช่องว่างต่อการวิวัตระหว่างชนชั้น

เมื่อพิจารณาในภาคส่วนของประชาชน หน้าที่การพัฒนา และรักษาความเป็นไทยไม่ว่าจะด้วยรูปแบบ หรือวิธีการใด ๆ ก็ล้วนเป็นสิ่งที่สามัญชนพึงปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาผู้นำสังคมด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตามก็มีตัวอย่างของประชาชนผู้ทำหน้าที่นี้อย่างเด่นชัด อาทิ นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ศิลปินแห่งชาติ ได้ประพันธ์กวีนิพนธ์ที่เน้นย้ำให้คนในสังคมภาคภูมิใจ และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการรักษาศิลปวัฒนธรรม อันเป็นเครื่องจรรโลงความเป็นไทย ความตอนหนึ่งว่า

“พื้นฐานบ้านเราคือชาวบ้าน	ทำงานไร่นามาก่อนเก่า
เป็นปู่เป็นย่าตายายเรา	ปลูกเหี่ยวแปลงย่านเป็นบ้านเมือง
เป็นเมืองเรืองรุ่งเป็นกรุงไกร	ลูกไทยหลานไทยได้ฟูเฟื่อง
น้ำใจไมตรีมีนองเนื่อง	จากเบื้องบรรพกาลถึงวันนี้
ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ	เอกราช เอกลักษณ์ เอกศักดิ์ศรี
เป็นคณฉ่องส่องความงามและความดี	เป็นโคมฉายช่วยชีวิติชน”

(กระทรวงวัฒนธรรม, 2552b)

ความสำคัญของกวีนิพนธ์บทนี้มีเพียงนำเสนอพื้นฐานความเป็นไทยให้คนในชาติได้ตระหนักเท่านั้น หากแต่ในบทสุดท้ายของกวีนิพนธ์ดังกล่าวยังได้รับคัดเลือกให้จารึกลงบนแผ่นหินทางเท้าถนนฟรีดริชสตราเซอร์ (Friedrichstrasse) ณ กรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2556 ร่วมกับวาทะจากบุคคลสำคัญต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิถีแห่งวิสัยทัศน์โลก นับเป็นการประกาศเกียรติภูมิความเป็นไทยให้ประชาคมโลกได้รับรู้ว่าเป็นรูปธรรมอีกวาระหนึ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นตัวอย่างอันแสดงให้เห็นว่าความเป็นไทย เป็นสิ่งซึ่งได้รับการสืบทอด และรักษาจากอดีตถึงปัจจุบันนับเนื่องศตวรรษ แม้ว่าจะมีพลวัตอันเป็นธรรมดาสามัญของวัฒนธรรม กระนั้นก็เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกชนชั้นทุกคนที่ต้องช่วยรักษาความเป็นไทยไว้ให้คงอยู่ ทว่าท่ามกลางกระแสความของโลก และบริบทสังคมวัฒนธรรม ได้มีส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเป็นไทยด้วยเช่นกัน

2.2 พัฒนาการแนวคิดและนิยามความเป็นไทย

แนวคิดเรื่องความเป็นไทย ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อศึกษาจากงานพระราชนิพนธ์ พระนิพนธ์ งานวิจัย และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย จากนักวิชาการ และหน่วยงานราชการ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553; กรุงเทพมหานคร, 2555; กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ, 2551; วุฒิชัย มูลศิลป์, 2554) พบว่าความเป็นไทยที่ได้รับการเน้นย้ำอย่างต่อเนื่องมากที่สุดในช่วงเวลาดังกล่าวตามลำดับ ได้แก่ 1.สถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา 2.สถาบันพระมหากษัตริย์ 3.ศิลปะไทย 4.ภาษาไทย อารยธรรมไทย วัฒนธรรมชั้นสูง และวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังพบว่าในยุคสมัยดังกล่าวได้กำหนดลักษณะของคนไทยไว้โดยลักษณะของคนไทยที่ได้รับการเน้นย้ำมากที่สุดซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไทยเรียงตามลำดับความถี่ในการปรากฏ ได้แก่ ความมีคุณธรรม และศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ความซื่อสัตย์ และความเสียสละต่อชาติบ้านเมือง

จะเห็นว่าตัวละครของคนไทยล้วนสัมพันธ์อยู่กับอัตลักษณ์ความเป็นไทยอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ระหว่างสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ กับการกำหนดลักษณะของคนในสังคม ซึ่งลักษณะดังกล่าวได้รับการปลูกฝังในจิตสำนึกของคนไทยจากอดีตอย่างแน่นแฟ้น อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ความเป็นไทย และลักษณะของคนไทยที่ปรากฏนี้เป็นภาพสะท้อนมโนทัศน์ศูนย์รวมศรัทธาของคนในชาติ สะท้อนรากเหง้าอันหล่อหลอมความเป็นตัวตนที่สมบูรณ์ซึ่งทำให้สามารถจำแนกออกจากกลุ่มชาติอื่น ๆ ได้ กระนั้นจากข้อมูลที่หยิบยกมานี้ก็แสดงให้เห็นว่าความเป็นไทยบางประการก็เปลี่ยนแปลงได้บางช่วงบางเวลาขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมนั้น ๆ ด้วย

นอกจากข้อมูลที่ได้แสดงถึงพัฒนาการแนวคิดความเป็นไทยตั้งแต่สมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 กระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังปรากฏข้างต้นแล้ว ยังมีนักวิชาการรุ่นใหม่ และหน่วยงานราชการที่พยายามนิยามความหมายของความเป็นไทยเอาไว้หลากหลายในรอบ 10 ปี (พ.ศ.2549 – 2558) ที่ผ่านมา ได้แก่

หทัยรัตน์ ทับพร (2549) ระบุว่า ความเป็นไทย คือ จิตสำนึกเชื้อชาติ และวิถีชีวิต ความคิดความเชื่อที่ผูกพันกับความเป็นชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่เป็นสถาบันหลักของชาติไทย และมีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มชุมชนไทยร่วมกัน มีเอกลักษณ์เด่น แสดงว่าเป็นผู้มีเชื้อชาติไทย

จารุณี สุขชัย (2550) ระบุว่า ความเป็นไทย คือ ลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความเข้าใจ และรับรู้ตรงกันว่า คือสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย ลักษณะเด่นของคนไทย ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมไทย

กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2551) ระบุว่า ความเป็นไทยมีสองลักษณะประกอบกัน คือมี ทั้งลักษณะที่แข็งตัวเป็นสถาบัน ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้ยาก ขณะเดียวกันก็มีทั้งส่วนที่ยืดหยุ่น เลื่อนไหล มีพลวัต คือปรับเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับบริบทที่อยู่แวดล้อม โดยสรุปความเป็นไทยมี 5 มิติ ได้แก่ 1) ภาษาไทย 2) ระบบคุณค่าหรือค่านิยมที่ฝังาม และการแสดงพฤติกรรมในปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 3) กรอบเพศสภาวะของ “ผู้หญิง” 4) ขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรมตามจารีต 5) วัตถุสัญลักษณ์ หรือสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม

วีระ อัมพันสุข (2551) ระบุว่า ความเป็นไทย คือ สภาพที่ประเทศไทย หรือสยามประเทศมี อำนาจอธิปไตยสมบูรณ์ มีสถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันวัฒนธรรมในเวลาเดียวกัน สามารถดำรงรักษาความเป็นเอกราชไว้ได้อย่างมั่นคงทุกด้าน รวมทั้งมีคุณลักษณะเด่น ของไทยครบทั้ง 9 ประการ ได้แก่ เพลง แผ่นดินไทย ความมีอิสรภาพ ความเป็นคนไทย (รักความ สามัคคี รักสงบ) พระราชพิธี พิธีกรรม ศิลปะไทย และมรดกไทย

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2553) ระบุว่า ความเป็นไทย คือ รอยยิ้ม ความเป็นมิตร ความมีน้ำใจไมตรี และวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พอเพียง

นพรัตน์ ศรีแปดริ้ว (2556) ความเป็นไทย คือ ผลรวมขององค์ประกอบของความรัก ความผูกพัน ความเชื่อ ค่านิยม การเห็นคุณค่า ที่มีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งแสดงออกมา ในรูปแบบของพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ความเป็นคนอารมณดี มีน้ำใจ นิยมไทย การมีส่วนร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทยได้ อย่างถูกต้องและเหมาะสม

จากนิยามของนักวิชาการ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553; กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ, 2551; จารุณี สุขชัย, 2550; นพรัตน์ ศรีแปดริ้ว, 2556; วีระ อัมพันสุข, 2551; หทัยรัตน์ ทับพร, 2554) ที่นิยามความเป็นไทยภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยวิเคราะห์ และสรุป ความหมายของความเป็นไทย ซึ่งเป็นลักษณะร่วมได้ กล่าวคือ ตามข้อมูลที่ปรากฏข้างต้นพบว่าช่วง ระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา การนิยามความเป็นไทยจะเน้นย้ำลักษณะร่วมกัน ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และศิลปวัฒนธรรมไทย ปรากฏชัดเจนมากที่สุด รองลงมา อันดับที่สอง ได้แก่ ความคิดความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรม นอกจากนี้ภาษาไทย และค่านิยม ก็ยังคงได้รับการเน้นย้ำอยู่บ้าง ส่วนบทบาทหน้าที่ หรือลักษณะของคนไทย พบว่า คน ไทยเป็นคนมีน้ำใจ และมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และพอเพียง

ดังนั้นเมื่อผนวกข้อมูลทั้งสองชุด ได้แก่ ข้อมูลที่สังเคราะห์จากพัฒนาการแนวคิดความเป็น ไทย และข้อมูลนิยามความเป็นไทยในทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้เกิดนิยามความเป็นไทยในเงื่อนไขสังคม ปัจจุบัน กล่าวคือ ความเป็นไทย หมายถึง สิ่งสำแดงความเป็นหนึ่งเดียวกันของคนไทย ซึ่งได้รับการ ปลุกฝัง และถ่ายทอดสู่จิตสำนึกจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งนี้มีพลวัตสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไขบริบท

ทางสังคม อย่างไรก็ตามยังสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มสถาบัน 4 สถาบัน ตามที่ (สำนักงานคณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ, 2549) กำหนด ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้เมื่อนำอัตลักษณ์ไทย และบทบาทหน้าที่ของคนไทยซึ่งปรากฏความถี่สูงสุดดังที่นำเสนอแสดงข้างต้น มาจัดเข้ากลุ่มสถาบันต่าง ๆ จะมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการสังเคราะห์รายละเอียดความเป็นไทย

กลุ่มสถาบัน	สำนักงาน คณะกรรมการ เอกลักษณ์แห่งชาติ	ผลการสังเคราะห์ ข้อมูลตามยุคสมัย	ผลการสังเคราะห์ ข้อมูล 10 ปีที่ผ่านมา
สถาบันชาติ	1.ดินแดน 2.ประชากร 3.ความเป็นเอกราชและ อธิปไตย 4.รัฐบาลและการ ปกครอง 5.ภาษาไทย -เลขไทย 6.วัฒนธรรมไทย -ศิลปะ -วิถีชีวิตความเป็นอยู่ -ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย -อาหารไทยและ ขนมไทย -การแต่งกายไทย -ภูมิปัญญาไทย/ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -มรดกโลก 7.เกียรติภูมิประเทศ -อิสระเสรี 8.ทรัพยากรธรรมชาติ	1.ชาติไทย / เมืองไทย -ความเสียสละ -ความซื่อสัตย์ 2.ภาษาไทย 3.อารยธรรมไทย 4.วัฒนธรรมไทย -ศิลปะไทย	1.ชาติไทย 2.วัฒนธรรมไทย -ศิลปะ -ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย พิธีกรรม -ความคิดความเชื่อ 3.ภาษาไทย 4.ค่านิยม -ความมีน้ำใจ -วิถีชีวิตพอเพียง

กลุ่มสถาบัน	สำนักงาน คณะกรรมการ เอกลักษณ์แห่งชาติ	ผลการสังเคราะห์ ข้อมูลตามยุคสมัย	ผลการสังเคราะห์ ข้อมูล 10 ปีที่ผ่านมา
สถาบันศาสนา	1.พุทธศาสนา 2.ความมีเมตตา 3.ความรักสงบ 4.ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 5.คำสอนทางศาสนา / คุณธรรม	1.พุทธศาสนา 2.คุณธรรม	-พุทธศาสนา
สถาบัน พระมหากษัตริย์	1.พระมหากษัตริย์ 2.ความสามัคคี	1.พระมหากษัตริย์ 2.ความจงรักภักดี	-พระมหากษัตริย์
สถาบันการ ปกครองระบอบ ประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข	1.ประชาธิปไตย 2.กฎหมายรัฐธรรมนูญ 3.ศีลธรรม	1.ศีลธรรม	-

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะความเป็นไทยที่ปรากฏอยู่ในสังคมผ่านยุคสมัยต่าง ๆ จากอดีตกระทั่งปัจจุบันซึ่งมีการดัดทอน เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามบริบทของสังคม อย่างไรก็ตามก็ดีที่กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งมีหน้าที่วางแผน กำกับ นโยบาย แผน และมาตรการด้านศิลปศึกษา และวัฒนธรรม ได้ประกาศแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2550 – 2559 โดยระบุเป้าประสงค์ระดับบุคคล พร้อมตัวชี้วัด อันสำแดงถึงความเป็นไทยของคนไทย ดังนี้

ตารางที่ 4 เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดระดับบุคคลตามแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ

พ.ศ.2550 – 2559

เป้าประสงค์ระดับบุคคล	ตัวชี้วัดระดับบุคคล
1.คนไทยมีความรู้ ความเข้าใจงานด้านวัฒนธรรม และสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม	1.คนไทยแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ไทยท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

เป้าประสงค์ระดับบุคคล	ตัวชี้วัดระดับบุคคล
2.คนไทยรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีค่านิยม และปรับปรุงวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และสังคม	2.คนไทยมีวิถีชีวิตอย่างพอเพียง และเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกลางกระแสโลกาภิวัตน์
3.คนไทยมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม	3.คนไทยแสดงความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม
4.คนไทยใช้คุณธรรมนำความรู้สร้างสรรค์สังคมให้เข้มแข็ง และมั่นคง	4.คนไทยมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม

(กระทรวงวัฒนธรรม, 2552a)

จากเป้าประสงค์ และตัวชี้วัดข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย นับเป็นพื้นฐานสำคัญประการแรกที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมอันแสดงออกซึ่งความเป็นไทย อีกทั้งยังเป็นรากฐานที่นำไปสู่ความรู้สึกภายในจิตใจอันภาคภูมิใจของคนไทยอีกด้วย การธำรงรักษาความเป็นไทยจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากการรู้จักตัวตนที่แท้จริง ซึ่งปัจจุบันเด็ก และเยาวชนขาดชุดองค์ความรู้ดังกล่าวจึงทำให้ละเลย ละทิ้ง และเพิกเฉยต่อลักษณะอันโดดเด่นที่สาคงความเป็นไทย ดังนั้นการสร้างความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษา จึงควรเริ่มต้นจากการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถาบันทั้ง 4 สถาบันอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข องค์ความรู้ และความเข้าใจในสถาบันทั้ง 4 นี้ ย่อมนำไปสู่พฤติกรรมการแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม องค์ความรู้ที่กล่าวนี้ หมายถึง “องค์ความรู้ดั้งเดิมของไทยที่อาจสูญหาย หรือยังคงอยู่อย่างเบาบาง หรือเข้มข้น ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของชุมชน หรือสังคมนั้น ๆ” (กระทรวงวัฒนธรรม, 2552a)

2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษา

หทัยรัตน์ ทับพร (2554) ศึกษาการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นไทยแก่เยาวชนไทยในบริบทสังคมไทยปัจจุบันพบว่า แม้ว่าลักษณะความเป็นไทยที่ต้องปลูกฝังแก่เยาวชนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน ประการแรก ได้แก่ การเสียสละอุทิศตนต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประการที่สอง และประการที่สาม ได้แก่ ความกตัญญู และความซื่อสัตย์ตามลำดับ ทั้งนี้ทั้งอาจารย์ และนิสิตนักศึกษาต่างตระหนักดีกว่า แนวทางการจัดการปลูกฝังความเป็นไทยแก่

นิสิตนักศึกษาที่เหมาะสม ควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่ยังเป็นเยาวชน เพื่อให้เกิดการตระหนักในคุณค่าความเป็นไทย ซึ่งหลายส่วนต้องทำร่วมกันทั้งสถาบันอุดมศึกษา สถาบันครอบครัว ตลอดจนองค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม โดยการพัฒนากระบวนการการเรียนรู้เพื่อที่จะอนุรักษ์ และสืบสานความเป็นไทยจากรุ่นสู่รุ่น

ภัทรียา งามมูข (2549) ศึกษาวัฒนธรรมนักศึกษาในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์พบว่า ในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์สังคมไทยมีอิสรภาพมากขึ้น กฎเกณฑ์ข้อบังคับคลายความเข้มงวดลง ความสัมพันธ์ครอบครัวไม่อบอุ่น ส่งผลให้นิสิตนักศึกษาทอดทิ้งวัฒนธรรมไทย และไม่เกิดความซาบซึ้งในวัฒนธรรมไทย โดยมองไม่เห็นถึงคุณค่า และความสำคัญ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่น ไม่นิยมการแสดงศิลปะพื้นบ้านทุกชนิด ไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้นิสิตนักศึกษายังเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อน มีความเห็นแก่ตัว และประพฤติตนขัดกันค่านิยม และวัฒนธรรมของชาติ ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาควรพัฒนาคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยแก่นิสิตนักศึกษาผ่านรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติจริง และมุ่งเน้นจัดหลักสูตรรายวิชาที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาด้านวัฒนธรรม โดยส่งเสริมให้มีรายวิชาในหมวดการศึกษาทั่วไป เป็นวิชาว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรม และศิลปะพื้นบ้านของไทย หรือการแสดงออกในเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย โดยมีเป้าหมายสำคัญในการสร้างนักศึกษาพันธุ์ใหม่ ผู้มีวัฒนธรรม และมีจิตวิญญาณของการรักษาวัฒนธรรมไทย

กระทรวงวัฒนธรรม และสถาบันรามจิตติ (2548) สสำรวจวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของเด็ก และเยาวชนเรื่อง “ชีวิตกับความเป็นไทย” จำนวน 3,360 คน ใน 7 ภาค 14 จังหวัดของประเทศไทย พบว่า ด้านการใช้ภาษาไทย เยาวชนไทยร้อยละ 43.9 ออกเสียงควบกล้ำไม่ชัด ร้อยละ 24.4 ท่อง ก-ฮ ไม่ได้ ร้อยละ 32 สะกดคำในภาษาไทยผิดเป็นประจำ ร้อยละ 42.8 มีปัญหาในการนึกคำ หรือภาษาสวย ๆ ร้อยละ 53.9 มีปัญหาวิชาเรียงความ ด้านทัศนคติต่อความเป็นไทย เยาวชนร้อยละ 35.9 เห็นว่าการฟ้อนรำแบบไทยเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ ร้อยละ 31.2 ระบุว่าตนเองไหว้ไม่สวย และร้อยละ 26.9 เห็นว่ากิจกรรมร่ายทแบบไทย ๆ ไม่ค่อยสำคัญแล้ว ด้านค่านิยม และความถูกต้อง นิสิตนักศึกษาร้อยละ 59.6 ให้เพื่อนลอกการบ้าน และร้อยละ 42.8 เห็นว่าคนไทยมีนิสัยขี้โกง ด้านน้ำใจไทย เยาวชนไทยร้อยละ 62.2 เห็นว่ายี่มสยามกำลังจะหมดไป และด้านงามอย่างไทย พบว่าเยาวชนร้อยละ 27.1 เห็นว่าการแต่งตัวตามแฟชั่นสำคัญกว่าการแต่งตัวให้เรียบร้อย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาไทยจาก กระทรวงวัฒนธรรม และสถาบันรามจิตติ (2548) ภัทรียา งามมูข (2549) อมรวิรัช นาคกรทรพร และคณะ (2554) คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (2554) พบว่า สามารถจำแนกประเด็นปัญหาความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 ปัญหาการใช้ภาษาไทย

การใช้ภาษาไทยของนิสิตนักศึกษาโดยเฉพาะนักศึกษาในสังคมปัจจุบันน่าจะมีปัญหาอย่างยิ่งทักษะในฐานะผู้ส่งสาร กล่าวคือ การเขียน นิสิตนักศึกษาขาดคลังคำในสมองสำหรับการเลือกใช้เพื่อสื่อสารในสิ่งที่ตนรับรู้ ขาดทักษะในการเรียบเรียง และลำดับเนื้อหา หรือการเขียนเรียงความ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสำนวน ภาษิต คำพังเพย ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการสื่อสาร ส่วนด้านการพูด นิสิตนักศึกษามีปัญหาในการออกเสียงคำภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำควบกล้ำ การเรียบเรียงประโยคให้เข้าใจง่าย ถูกต้องตามหลักภาษาไทย

ประเด็นที่ 2 ทักษะการคิดที่ไม่ดีต่อภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทย

นิสิตนักศึกษามีทักษะการคิดที่ไม่ดีต่อภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งของท้องถิ่นอันเป็นผลจากการแบ่งแยกชนชั้นในสังคมโดยใช้เกณฑ์ด้านการศึกษา ซึ่งยิ่งนิสิตนักศึกษาเรียนสูงมากเท่าใด ยิ่งมีอัตราการละทิ้ง และแบ่งแยกตนเองออกจากความเป็นท้องถิ่นมากเท่านั้น อีกทั้งจะยิ่งเหยียดหยามรากเหง้าของตนเองด้วย นอกจากนี้นิสิตนักศึกษายังไม่นิยมชมศิลปะการแสดงพื้นบ้านทุกชนิด และยังเห็นว่านาฏศิลป์ไทยเป็นสิ่งที่น่าเบื่ออีกด้วย

ประเด็นที่ 3 การขาดคุณธรรม ศีลธรรม

การแสดงออกของนิสิตนักศึกษาไทยในปัจจุบันซึ่งปรากฏพฤติกรรมในลักษณะของการแก่งแย่งชิงดี เอาเปรียบ เห็นแก่ตัว ไร้ระเบียบวินัย ข่มเหงรังแก ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงการขาดคุณธรรม ศีลธรรม อันนำมาสู่การยับยั้งชั่งใจของนิสิตนักศึกษา อีกทั้งนิสิตนักศึกษายังขาดความมีน้ำใจ และขาดความซื่อสัตย์อีกด้วย ดังจะเห็นได้ว่านิสิตนักศึกษา คือ กลุ่มที่ให้เพื่อนลอกการบ้านมากที่สุดในการบรรดาผู้เรียนระดับต่าง ๆ

ประเด็นที่ 4 การขาดความรู้เรื่องขนบธรรมเนียม ประเพณี และมารยาทแบบไทย

นิสิตนักศึกษามีพฤติกรรมที่ขัดต่อแบบแผนของขนบธรรมเนียม และประเพณีไทย โดยแสดงออกผ่านการติดความหุนหัน สาเหตุของการแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น เพราะนิสิตนักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม และประเพณีไทย ทำให้เชื่อว่าแบบแผนของชาติตะวันตกนั้นเป็นบรรทัดฐานที่สูงส่ง มีรากฐาน และดีงามมากกว่าแบบแผนของไทย นอกจากนี้นิสิตนักศึกษายังเห็นว่ามารยาทแบบไทยเป็นเรื่องล้าหลัง และไม่มีคามสำคัญอะไรอีกแล้ว

ประเด็นที่ 5 การห่างไกลพุทธศาสนา และการปฏิบัติศาสนกิจ

นิสิตนักศึกษาห่างไกลจากพิธีกรรม และหลักธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ แม้ว่าจะมีการจัดการเรียนสอนเกี่ยวกับศาสนา แต่นิสิตนักศึกษาก็มิได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของศาสนา จนถึงขั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ปัจจุบันนิสิตนักศึกษาห่างไกลการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การทำบุญตักบาตร การเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม การร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การบรรพชาอุปสมบท ฯลฯ ด้วยเหตุนี้

นิสิตนักศึกษาจึงขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพุทธศาสนา อันนำมาสู่การขาดสติ และปัญญาในการยับยั้งชั่งใจ และการขาดการฝึกฝนปฏิบัติสมาธิ ทำให้จิตใจไม่ละเอียดอ่อน ว่างเปล่า และรู้เท่าทันจิตใจของตน

3.ละครการศึกษา (Educational Theatre)

3.1 ที่มา และแนวคิดละครการศึกษา

คำว่า “ละครการศึกษา” เป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกประเภท (genre) ของละคร พรรรัตน์ ดำรุง อธิบายว่า “ละครการศึกษาเป็นคำที่ใช้เรียก “ละคร” ที่บรรจุอยู่ในระบบการเรียนการสอน ตั้งแต่ในระดับโรงเรียนจนถึงระดับอุดมศึกษา มีแนวคิดและกระบวนการฝึกฝนที่หลากหลาย ตามที่มาจากแนวคิดในการสร้างกิจกรรมละครที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 20” (พรรรัตน์ ดำรุง, 2547)

ละครการศึกษาพิจารณาจากชื่อแล้วน่าจะนิยามว่าเป็นละครที่มีต้นกำเนิดจากศาสตร์สาขา ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ พรรรัตน์ ดำรุง ระบุว่า ในประเทศอังกฤษมีการ “ใช้ละครเพื่อเป็นสื่อการสอน มาตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 คือใช้เป็นสื่อการสอนภาษาละติน และการสอนวรรณกรรมละครของเชกสเปียร์ ในขณะที่ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้ละครเป็นสื่อด้านนันทนาการในสถานสงเคราะห์ผู้พยายหลายแห่ง” (พรรรัตน์ ดำรุง, 2547) อย่างไรก็ตามการนำ “ละคร”ไปใช้เพื่อเป็น “เครื่องมือการสอน” เพื่อพัฒนาผู้เรียน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในประเทศประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกายาวนาน ก่อนที่จะกล่าวถึงลักษณะของละครประเภทดังกล่าว จำต้องกล่าวถึงรากฐานทางความคิดอันส่งอิทธิพลสืบเนื่องเสียก่อน

ในศตวรรษที่ 19 แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาส่งผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาละครเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และทำให้เข้าใจมนุษย์มากยิ่งขึ้น ดร.ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud, 1856-1939) นักประสาทวิทยา พัฒนาทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis Theory) โดยมีวัตถุประสงค์ประการหนึ่งเพื่อเข้าใจความต้องการในใจที่แท้จริงของมนุษย์อันถูกกดทับไว้ภายใต้ระเบียบ และบรรทัดฐานของสังคม พรรรัตน์ ดำรุง อธิบายเพิ่มเติมว่า “ดังนั้นเพื่อที่จะเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการในใจของเรา เราอาจจะต้องศึกษาวิเคราะห์ผ่านการแสดงออกบางอย่าง เช่น เรื่องตลกขบขัน คำพูดหลุดปาก การกระทำซ้ำซาก ความฝัน งานสร้างสรรค์ การแสดง และงานเขียน” (พรรรัตน์ ดำรุง, 2557) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์นั้นทำให้เกิดการตีความในการทำงานละครในลักษณะกลุ่มสร้างสรรค์ด้วย

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ มีอิทธิพลต่อ ดร.จาคอบ แอล มอริโน (Jacob L. Moreno, 1889-1974) ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 มอริโนได้ทดลองสร้างกิจกรรมละครสำหรับเด็กในกรุงเวียนนา ประเด็นสำคัญคือ มอริโน ค้นพบว่า การสื่อสารด้วยอวัยวะภาษา (body

language) กลวิธีการทำงานกลุ่ม และการใช้ละครเพื่อสร้างสถานการณ์สมมุติจะทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองมากขึ้น เกิดกระบวนการแก้ปัญหา และสามารถแก้ไขความขัดแย้งในชีวิตได้ สิ่งที่มอริโนค้นพบนี้ พรรัตัน ดำรง ระบุว่า นำไปสู่ “พัฒนาการด้านการเล่นบทบาทสมมุติ (role play) การเล่นละครแบบด้นสด (improvisation) ในสถานการณ์ต่าง ๆ กลายเป็นกิจกรรมที่นักการละครใช้ในการทำละครนอกกรอบ และต่อมาถูกนำไปใช้ในการพัฒนาเด็ก ๆ ในโรงเรียน” (พรรัตัน ดำรง, 2557)

ปารีชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์ (2547) ระบุว่า นักการศึกษาชาวฝรั่งเศส ฌอง ฌาค รุสโซ (Jean Jacques Rousseau, 1712-1778) คือผู้จุดประกายในการรณรงค์เรื่องสิทธิเด็ก เรียกร้องแก่สังคมถึงการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของช่วงวัยเด็ก ซึ่งเน้นเรื่องของการเรียนรู้อย่างมีเสรีภาพ ต่อมานักการศึกษาชาวสวิส โยฮาน ไฮริช เปสตาลอซซี (Johann Heinrich Pestalozzi, 1746 - 1827) ซึ่งเป็นสาวกของรุสโซ ได้เน้นย้ำ และสืบทอดเจตนารมณ์ของรุสโซ ในประเด็นว่าด้วยการศึกษาที่เป็นไปตามธรรมชาติ และการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนเด็ก ต้องระมัดระวังการเรื่องเนื้อหาที่ควรดำเนินไปจากง่ายเป็นยาก และควรพิจารณาความพร้อมของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเด็กควรที่จะได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ได้ลงมือทำด้วยตนเองในสถานการณ์สมมุติ นอกจากนี้ยังมีเฟรดริช ฟร็อบเอล (Friedrich Frobel, 1782-1852) ที่ได้เสนอความคิดว่าควรจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง

แนวคิดของทั้ง 3 ท่านนี้ ทิศนา แคมมณี เรียกรวมว่า ทฤษฎีของกลุ่มที่เน้นการพัฒนาไปตามธรรมชาติ (Natural Unfoldment) สรุปได้ว่ามีหลักการจัดการศึกษา หรือการสอน (ทิศนา แคมมณี, 2556) ดังนี้

- 1) การจัดการประสบการณ์เรียนรู้แก่เด็กจะต้องมีความแตกต่างไปจากการจัดให้ผู้ใหญ่ เนื่องจากเด็กมีสภาวะที่ต่างไปจากวัยอื่น ๆ
- 2) การจัดการการศึกษาให้แก่เด็กควรยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ให้เสรีภาพแก่เด็กที่จะเรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจของตน เพื่อให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างอิสระ
- 3) ลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก คือ การจัดให้เด็กได้เรียนรู้จากธรรมชาติ และเป็นไปตามธรรมชาติ ได้แก่ ให้เด็กเล่นได้อย่างอิสระ ให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ให้เด็กได้เรียนจากของจริง และให้เด็กได้เรียนรู้จากผลการกระทำของตน
- 4) การจัดการประสบการณ์เรียนรู้ให้เด็กจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความพร้อมของเด็ก

ความคิดของรุสโซ เปสตาลอซซี และฟร็อบเอล มีอิทธิพลต่อทฤษฎีการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ (Theory of Education and Experience) ของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey, 1859-1952) นักการศึกษาชาวอเมริกันซึ่ง “กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาว่าด้วยการพัฒนาสติปัญญา สังคม อารมณ์ และคุณธรรมของปัจเจกบุคคลในสังคมประชาธิปไตย” (Dimitriadis, 2006) ดิวอี้ ซึ่งเป็นนัก

การศึกษาในกลุ่มยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่แท้จริง และการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (active participation) ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี อธิบายว่า “การเรียนรู้ที่แท้จริง คือ ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการที่บุคคลรับรู้และจัดกระทำต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ เพื่อสร้างความหมายของสิ่งเร้าเชื่อมโยงกับความรู้อุ้และประสบการณ์เดิมของตนจนเกิดเป็นความหมายที่ตนเข้าใจอย่างแท้จริง และสามารถอธิบายตามความเข้าใจของตนเองได้” (ทิศนา ขัมมณี, 2556) ส่วนการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว หมายถึง “การมีส่วนร่วมที่ผู้เรียนเป็นผู้จัดกระทำต่อสิ่งเร้า ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ดี ควรเป็นการตื่นตัวที่เป็นไปอย่างรอบด้านทั้งทางด้านกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ หรือกล่าวในอีกนัยหนึ่งก็คือ การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (learning by doing) นั้นเอง

3.2 ละครการศึกษาในสหรัฐอเมริกา

การยอมรับคุณค่า และเป้าประสงค์ของการนำละครไปใช้เพื่อการศึกษา ปรากฏในสหรัฐอเมริกากระหว่างปีพ.ศ. 2439-2446 พรรรัตน์ ดำรุง ระบุว่า “มหาวิทยาลัยชิคาโก มีการทดลองนำศิลปะการละครมาบรรจุในการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย โดยความเชื่อที่ว่าละครเยาวชนเป็นสาขาที่แยกย่อยออกมาจากละครร่วมสมัย และถือว่าเป็น “รูปแบบศิลปะ” (Art Form) อีกรูปแบบหนึ่ง” (พรรรัตน์ ดำรุง, 2547)

อลิส มินนี่ เฮิรท์ส (Alice Minnie Herts) นักสังคมสงเคราะห์จากโครงการเพื่อสันทนาการของสมาพันธ์เพื่อการศึกษา (Educational Alliance) ได้จัดแสดงละครโดยใช้นักแสดงจากกลุ่มกิจกรรมการละครที่สมาพันธ์ และเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมละครในช่วงหลังเลิกเรียน โดยมีเป้าประสงค์ที่ชัดเจน กล่าวคือ 1) เพื่อนำเสนอพรสพที่มีคุณภาพแก่เด็ก และเยาวชนในชุมชน 2) เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็ก ๆ ที่อพยพมาตั้งรกรากในสหรัฐอเมริกาได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษ สังคม และวัฒนธรรมดีขึ้น 3) เป็นศูนย์รวมของครอบครัวผู้อพยพ ทำให้ผู้ใหญ่และเด็กได้ทำงานร่วมกัน (พรรรัตน์ ดำรุง, 2547)

ต่อมาในปีพ.ศ. 2453 สมาพันธ์การละครแห่งสหรัฐอเมริกา (The Drama League of America) ได้รับการก่อตั้งขึ้น และได้มอบหมายให้ โครา เมล แพทเทิน (Cora Mel Patten) รับผิดชอบในการรณรงค์ให้ละครเยาวชนเกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ส่งผลให้ชาวอเมริกันเริ่มให้ความสนใจละครในฐานะศิลปะอีกแขนงหนึ่งนอกเหนือไปจากดนตรี และภาพเขียน เกิดคณะละครชุมชน (community theater) จำนวนมากที่นำละครไปเล่น และจัดแสดงในพื้นที่โรงเรียนในลักษณะงานส่งเสริมการศึกษา (outreach program) และพื้นที่อื่น ๆ อาทิ สลัม ศูนย์อพยพ และโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังเกิดโครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมละครเยาวชนอีกจำนวนหนึ่ง เช่น โครงการอบรมศิลปะในวันหยุด โครงการพัฒนาทักษะการแสดง ฯลฯ (พรรรัตน์ ดำรุง, 2547)

ปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งในสหรัฐอเมริกาที่เปิดสอนหลักสูตรละครเยาวชน และละครสร้างสรรค์ ในระดับปริญญาบัณฑิต และระดับปริญญาโทบัณฑิต รวมทั้งในบางสถาบันยังสอดแทรกแนวคิดเรื่องละครในการศึกษา (Drama in Education) และละครเพื่อการศึกษา (Theater in Education) ไว้ในหลักสูตรด้วย อีกทั้งยังมีการเปิดสอนหลักสูตรดุริยางค์บัณฑิตในสาขาละครการศึกษา (Educational Theater) อาทิ มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก (New York University) มหาวิทยาลัยเท็กซัสออสติน (University of Texas at Austin) มหาวิทยาลัยฮาวาย (University of Hawaii) มหาวิทยาลัยอริโซนา สเตจ (Arizona State University) และมหาวิทยาลัยฟลอริดา (University of Florida) เป็นต้น

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ละครการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับการพัฒนาภายใต้ร่วมเงาของนักแสดงที่เป็นครูบาอาจารย์ หรือครู/นักแสดง (Teacher/Actor) ที่เข้าไปจัดกิจกรรมละครและโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่โรงเรียน นอกจากนี้ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวนหนึ่ง ยังปรากฏมีครูศิลปะ ที่ทำหน้าที่สอนการแสดงอีกด้วย ซึ่งครูเหล่านี้ล้วนสำเร็จการศึกษาด้านศิลปะการละครจากสถาบันอุดมศึกษา ปัจจุบันมีการนำเทคนิคของละครชุมชน และละครนอกกรอบ หรือที่ต่อมาเรียกว่าละครประยุกต์ มาใช้จัดการเรียนการสอนเพื่อเน้นกระบวนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรม

แนวคิดของนักปราชญ์ตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาส่งผลต่อการกำหนดบทบาทของครูผู้สอนในโรงเรียน ให้เกิดการจัดเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่เด็ก เป็นการสะท้อนความสำคัญของเด็กในฐานะเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้นธารให้เกิดการนำละครมาใช้กับเด็กเล็ก ซึ่ง พรรัตน์ ดำรุง ระบุว่า “แนวคิดการเรียนการสอนด้วยการเรียนปนเล่นและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็ก ๆ ต้องได้ตอบ และเล่นสมมุติต่าง ๆ กลายเป็นการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมที่เรียกว่าละครสร้างสรรค์ (creative drama) ของ วินิเฟรด วอร์ด (Winifred Ward) ซึ่งเป็นแนวทางการเรียนปนเล่นที่คิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา” (พรรัตน์ ดำรุง, 2557)

วินิเฟรด วอร์ด (Winifred Ward, 2427-2518) ศาสตราจารย์สาขาการละคร แห่งมหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์น (Northwestern University) คือผู้บุกเบิกละครสร้างสรรค์สำหรับเด็กคนแรกในสหรัฐอเมริกา ข้อมูลจากมหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์นระบุว่า “วอร์ดได้คิดค้น และทดลองกระบวนการละครสร้างสรรค์สำหรับเด็กครั้งแรก เรื่องสโนไวท์ ในปี พ.ศ.2468 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนอีแวนส์ตัน (Evanston Elementary School) สหรัฐอเมริกา การแสดงในครั้งนั้นประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง” นอกจากนี้วอร์ด ยังได้เขียนหนังสือเรื่องละครสร้างสรรค์ “Creative Dramatics” ขึ้นในปี พ.ศ.2473 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ซิลเดิร์นส์เธียเตอร์ (Children’s Theater Press) ซึ่งนับเป็นตำราเล่มแรกด้านละครสร้างสรรค์ของโลก

ปารีชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์ (2547) นิยามละครสร้างสรรค์ว่าหมายถึง ละครที่ไม่เป็นทางการ เกิดขึ้นจากการสมมุติบทบาทของผู้ร่วมกิจกรรมภายใต้สถานการณ์สมมุติที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้ร่วมกิจกรรมเป็นสำคัญ

พรรัตน์ ดำรุง (2547) นิยามละครสร้างสรรค์ว่า หมายถึง ละครนอกรูปแบบที่นำองค์ประกอบของละครมาใช้ในห้องเรียน ละครประเภทนี้ไม่ต้องการผู้ชม มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเด็กตามความถนัดของแต่ละคน นอกจากนี้ พรรัตน์ ดำรุง (2557) อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า ละครสร้างสรรค์เป็นกระบวนการละครที่ใช้เรื่องราวจากหนังสืออ่าน หรือวรรณกรรมมาเป็นเครื่องมือนำไปสู่การพัฒนาแบบองค์รวม กิจกรรมละครสร้างสรรค์นำไปใช้ในการเล่นนิทาน การสอนสุขภาพอนามัย และการทำกิจกรรมกับเด็กทุกชั้นปี เด็ก ๆ ได้คิดค้นบทในการแสดงละครเองตามที่เด็ก ๆ เข้าใจตัวละครและสถานการณ์

ละครสร้างสรรค์ของวินิเฟรด พอร์ด ซึ่งเป็นละครเวทีสำหรับเด็กเล็กเป็นที่แพร่หลายอย่างมากในสหรัฐอเมริกา กระทั่งมีการจัดตั้งสมาคมละครการศึกษาอเมริกัน (American Educational Theater Association/AETA) ขึ้นครั้งแรกในปีพ.ศ. 2479 ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านละครการศึกษา ต่อมาในปีพ.ศ. 2487 วินิเฟรด พอร์ด ได้จัดประชุมวิชาการด้านละครการศึกษาขึ้นครั้งแรก ณ มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา นำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการด้านละครเด็ก (Children's Theater Committee/CTC) ขึ้นคณะแรก และต่อมาคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้พัฒนาขึ้นเป็นแผนกแรกของสมาคม มีการแต่งตั้งกรรมการผู้จัดการใหญ่ของ AETA เป็นผู้อำนวยการของแผนก และหลอมรวมคณะกรรมการซึ่งเป็นนักละครการศึกษาชั้นนำใน 16 มลรัฐ รวมทั้งประเทศแคนาดาเข้าไว้ด้วยกัน สำเร็จในปีพ.ศ. 2495

ช่วงทศวรรษ พ.ศ. 2513 ถึง 2523 เกิดการใช้ละครการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ อย่างแพร่หลายในสหรัฐอเมริกา ทำให้ในปี พ.ศ.2519 จึงเกิดกระแสการนิยามคำศัพท์เฉพาะใหม่ และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สมาพันธ์เพื่อการละครและการศึกษาแห่งอเมริกา (American Alliance for The Theatre and Education/AATE)” ในปีพ.ศ. 2530 สมาพันธ์ดังกล่าวได้จัดประชุมวิชาการ การอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นประจำทุกปีกระทั่งปัจจุบัน และสร้างเครือข่ายนักละครการศึกษาขึ้นอย่างกว้างขวาง เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างกัน

ปัจจุบันนอกจากจะจัดสอนละครการศึกษาในระดับปริญญาแล้ว มหาวิทยาลัยเท็กซัสออสติน (University of Texas at Austin) ยังได้พัฒนาโปรแกรมการสอนออนไลน์เพื่อเปิดโอกาสให้ครู และนักการละครที่สนใจมาสืบค้น และนำกลวิธีการสอนไปประยุกต์กับการสอนในโรงเรียนด้วย

นอกจากการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาแล้ว ยังพบว่ามิถุนายนละครในสหรัฐอเมริกา กว่า 200 คณะ ในมลรัฐต่าง ๆ ซึ่งใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ

พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับละคร และสร้างทักษะกระบวนการทำงานกลุ่มแก่เยาวชน ผ่านการด้นสด (Improvisation) รวมไปถึงคณะละครสำหรับเด็กเล็กที่เข้าไปจัดการแสดงละครในโรงเรียนในลักษณะของการเรียนปนเล่น ที่กระตุ้นให้เกิดการโต้ตอบ และการเล่นสมมุติ

3.3 ละครการศึกษาในอังกฤษ

ปารีชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์ (2547) ระบุว่า “ในขณะที่ละครสร้างสรรค์ได้ก่อตัวขึ้นในอเมริกา ประเทศอังกฤษก็มีการศึกษาการใช้ละครในห้องเรียนเช่นเดียวกัน” สอดคล้องกับ พรรัตน์ ดำรุง (2557) ที่ระบุว่า “ปีเตอร์ เสลด์ (Peter Slade, 2455-2547) และคาลด์เวลล์ คูก (Caldwell Cook, 2429 - 2482) ของอังกฤษ ทำให้เกิดการตื่นตัวในการนำละครมาใช้ในโรงเรียนในลักษณะที่เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอน เป็นสื่อการสอน และเป็นกิจกรรมที่เด็ก ๆ ได้พัฒนาภาษา ปฏิภาณ และการสื่อสารผ่านเกมการละคร”

ในประเทศอังกฤษหนังสือเล่มแรก ๆ ที่ว่าด้วยละครสำหรับเด็กนั้น ได้แก่ หนังสือเรื่องละครเด็ก (Child Drama) ของปีเตอร์ เสลด์ ซึ่งจัดพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2497 โดยสำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน (London University Press) หลังจากนั้นมีการผลิตหนังสือเกี่ยวกับละครในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ในประเทศอังกฤษแม้ว่าจะปรากฏการใช้ละครเพื่อพัฒนาเด็ก เช่นเดียวกับในสหรัฐอเมริกาโดยมีจุดร่วมในการใช้การด้นสด (Improvise) เหมือนกัน แต่ความนิยมในการเรียกละครประเภทนี้ และจุดเน้นกลับแตกต่างกัน ดังที่ปารีชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์ ระบุดังนี้

ตารางที่ 5 ความแตกต่างระหว่างละครการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ

ประเด็น	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ
ชื่อเรียก	ละครสร้างสรรค์ (Creative Drama)	ละครในการศึกษา (Drama in Education)
จุดเน้น	1. เน้นกระบวนการทำแบบฝึกหัดไปสู่การแสดงละครด้นสดตามเรื่องที่กำหนดให้ (Story Dramatization) 2. เน้นทักษะและความรู้ของผู้เรียน (พัฒนาจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม)	1. เน้นเป้าหมายเชิงปรัชญา หรือเชิงจิตพิสัย 2. เน้นการใช้ละครในห้องเรียนเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือขยายมุมมองในเชิงลึกในเรื่องคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ แก่ผู้เรียน 3. นำกลวิธีของละครในการศึกษาไป

ประเด็น	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ
	สร้างสำนักทางสังคม พัฒนาทักษะการใช้ภาษา และปูพื้นฐานไปสู่สุนทรียศาสตร์ด้านละครเวที)	ใช้ประโยชน์ในการสอนวิชาอื่น ๆ เช่น ประวัติศาสตร์

(ปารีชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์, 2547)

การค้นคว้าที่กล่าวถึงข้างต้นเป็นลักษณะที่ปรากฏชัดเจนตามแนวทางของ คอลด์เวลล์ คุณนักการศึกษาของอังกฤษซึ่งนับว่าเป็นอีกหนึ่งคนที่สำคัญในการริเริ่มการใช้ละครการศึกษาในอังกฤษ พรรัธน์ ดำรุง (2557) ระบุว่า “คุณให้ความสนใจในการให้เด็ก ๆ ได้พัฒนา “ละครของตนเอง” ได้แก่กิจกรรมละครที่ไม่ได้มุ่งสอนทักษะความถูกต้องในการแสดง การท่องจำบทพูด แต่ให้ความใส่ใจในกระบวนการสร้างละครที่เด็ก ๆ ได้คิดสร้างมาจากความคิดของตน เป็นเรื่องราวจากสถานการณ์ที่กำหนดไว้ หรือหลังจากได้ฟังเรื่องราวที่ครูอ่านให้ฟัง” กล่าวอีกอย่างได้ว่า คุณให้ความสำคัญกับปฏิกิริยาของเด็กที่มีต่อเรื่องราวที่เผชิญอยู่เบื้องหน้า ซึ่งก่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ มากกว่าผลผลิตของละครที่สมบูรณ์แบบ

นักวิชาการละครคนสำคัญของอังกฤษ ไบรอัน เวย์ (Brian Way, 1923-2006) จุดประกายคำถามที่สำคัญ เกี่ยวกับเป้าประสงค์ในการใช้ละครทำงานกับเด็ก กล่าวคือ การใช้กิจกรรมละครในโรงเรียนมีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นศิลปินอาชีพหรือไม่ หรือมีเป้าประสงค์ที่ในการทำละครที่ไม่ได้ต้องการความสมบูรณ์แบบของการแสดง หากแต่ต้องการคุณค่า และความสำคัญที่เกิดขึ้นผ่าน “กระบวนการละคร” ของเด็ก คำถามข้างต้นนำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายในการทำงานละครในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม อันมาซึ่งการส่งเสริมให้ครูสามารถใช้กระบวนการละครในชั้นเรียนได้สามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และแผนการเรียนรู้เพื่อใช้ละครพัฒนาความรู้แก่เด็ก

ทั้งนี้เมื่อก้าวถึงการใช้ละครเพื่อพัฒนาเด็กในอังกฤษ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจกับละครสองรูปแบบซึ่งล้วนใช้เป็นแบบแผนในการฝึกหัดครู และแพร่หลายไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก กล่าวคือ ละครเพื่อการศึกษา (Theatre in Education) และละครในการศึกษา (Drama in Education) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยโดโรธี ฮีทโคตต์ (Dorothy Heathcote) มีรายละเอียดดังนี้

ละครเพื่อการศึกษา (Theatre in Education หรือ TIE) เกิดขึ้นในช่วงปีพ.ศ. 2508 โดยคณะละครเบลเกรด (Belgrade) ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานว่า “เราจะสร้างสรรค์ละครเพื่อสร้างสังคมที่ดีขึ้น และเป็นพื้นฐานในการเปลี่ยนแปลงชีวิตของมนุษย์ให้ดีขึ้น” (Belgrade History, 2016) ได้จัดทำละครประเด็นศึกษาเพื่อนำไปจัดแสดงแก่โรงเรียน และชุมชนต่าง ๆ ในเมืองโคเวนทรี (Coventry)

ปารีชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์ (2547) ระบุว่า “ละครเพื่อการศึกษา (Theatre in Education) หมายถึง ผลงานละครเวทีที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งองค์ประกอบของละครเวทีทั่วไป เพียงแต่อาจจะมีการลด

รูปลงให้คงไว้เพียงความเรียบง่ายในเชิงเทคนิค เพื่อความคล่องตัวในการสัญจรไปตามสถานที่ต่าง ๆ” นอกจากนี้ยังระบุเพิ่มเติมอีกว่าคุณภาพของละครเพื่อการศึกษา นั้น คือ คุณภาพของการนำเสนอที่ต้องสมบูรณ์ทั้งเรื่องการแสดง การกำกับการแสดง การเขียนบท รวมถึงการออกแบบกิจกรรม และการออกแบบองค์ประกอบทุกด้าน โดยมีเป้าหมายหลักในการใช้ประสบการณ์ซึ่งเกิดการจากชมละครเวทีมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาแก่ผู้ชม เป็นการประนีประนอมจุดร่วมกันครั้งทางระหว่างละครเวทีเต็มรูป และละครสร้างสรรค์

พรรัตน์ ดำรุง (2547) เรียก Theatre in Education ว่า “ละครประเด็นศึกษา” หมายถึง “ละครที่นำเสนอ “การแสดง” ที่มีประเด็น (issue) และนำไปสู่การพูดคุย เสวนา และปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรมของผู้ชม การแสดงใช้ “ครู/นักแสดง (actor/teacher)” ซึ่งเป็นนักแสดงอาชีพ นำเสนอ “ละครที่มีประเด็นปัญหา” ในโรงเรียนซึ่งอาจเป็นละครฉากสั้น ๆ หรือละครทั้งเรื่อง ใช้พื้นที่ในโรงเรียนเป็นพื้นที่เพื่อแสดง” นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของละครประเด็นศึกษาว่าละครประเภทนี้เมื่อผู้ชมดูละครจบแล้ว จะต้องเกิดการกระตุ้นให้คิด วิเคราะห์ เปรียบเทียบเกี่ยวประเด็นปัญหาที่ได้รับการเสนอผ่านละคร อย่างไรก็ตาม พรรัตน์ ดำรุง (2557) ได้เปลี่ยนคำเรียกผู้แสดงละครประเด็นศึกษาซึ่งเป็นผู้แสดงอาชีพนี้ว่า “ครู/ศิลปิน (actor-teacher)”

อาจกล่าวได้ว่าละครเพื่อการศึกษาเป็นต้นทางเพื่อการพัฒนาโดยการสร้างละครที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กับหลักสูตรของโรงเรียน เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้คณะละครต่าง ๆ ได้ก้าวข้ามขอบเขตสถานที่การแสดงที่แต่เดิมจำกัดอยู่เพียงบนเวที แล้วเร่แสดงละครไปในโรงเรียนต่าง ๆ ทำให้กำแพงที่สี่ (fourth wall) ถูกทำลายลงเนื่องจากความที่ต้องใกล้ชิด และมีส่วนร่วมผู้ชม ดังนั้นในคณะละครจำต้องมีครูที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเป็นนักการละครไปด้วยกัน

การเริ่มต้นเข้าไปสู่พื้นที่โรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษาของคณะละครเพื่อการศึกษาเน้นเรื่องความรับผิดชอบในระยะแรก หากแต่กลวิธีในนำเสนอ การแสดง และการเสวนาออกแบบให้แตกต่างกันตามช่วงอายุ และความสนใจของนักเรียน ต่อมาจึงได้เลือกเอาเรื่องราว และหัวข้ออันเชื่อมโยงกับเนื้อหาในหลักสูตรของโรงเรียน และเหตุการณ์รอบตัวของผู้เรียน มานำเสนอพร้อมแสวงหากลวิธีที่ทำให้เด็ก ๆ สนใจละคร ตั้งคำถาม ค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติม ระดมสมอง และนำไปสู่การพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาที่พวกเขาเผชิญ พัฒนบทละครที่มาจากการทำงานกลุ่มร่วมกันของผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้กล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ละครเพื่อการศึกษา เป็นละครสื่อประสมที่มุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมที่เรียกว่า “การมีส่วนร่วมในละคร” (พรรัตน์ ดำรุง, 2557)

คณะละครเพื่อการศึกษาต้องทำงานแบบมีส่วนร่วมได้ ทำให้นักแสดงต้องพัฒนาทักษะการสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น พัฒนบทละครจากข้อมูลที่ได้รับการสืบค้นรวบรวมมาอย่างดี มีการลงพื้นที่แสวงหาข้อมูล การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสังคมนั้น ๆ ตลอดจนพัฒนา

ความสามารถในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ที่อาจไม่เป็นไปตามทิศทางเดียวกันกับความคิดเห็นของตนซึ่งจะเกิดขึ้นในการพูดคุยเสวนาหลังการแสดงสิ้นสุดลง

ละครอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในอังกฤษภายหลังจากละครประเด็นศึกษา ได้แก่ ละครในการศึกษา (Drama in Education หรือ DIE) เริ่มโดยศาสตราจารย์โดโรธี ฮีทโคตท์ (Dorothy Heathcote, 2469-2554) แห่งมหาวิทยาลัยนิวแคสเซิล (Newcastle University) ประเทศอังกฤษ ผู้ที่ได้รับอิทธิพลความคิดจากเบอร์น เวย์ และเป็นผู้พัฒนาละครรูปแบบดังกล่าวอย่างต่อเนื่องร่วมกับเกวิน บอลตัน (Gavin Bolton) ระหว่างปีพ.ศ. 2534 – 2538

พรรัตน์ ดำรุง (2557) ระบุว่า ละครในการศึกษา เป็น “กระบวนการละคร” ที่ครูและนักแสดงใช้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม คือ เด็ก ๆ ในชั้นเรียน การทำละครในการศึกษานั้นไม่เน้นผลผลิตละคร แต่เน้นการพัฒนาผู้ร่วมกลุ่มผ่านกิจกรรมละครที่เตรียมไว้ เน้นความเข้าใจ และปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเมื่อร่วมกันทำกิจกรรมใดในกระบวนการ อันจะส่งผลให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้เรื่องราว และได้ประสบการณ์ในหัวข้อที่กำหนดไว้ ขณะเดียวกันเด็ก ๆ ก็จะเข้าใจเรื่องการสื่อสารความคิด และการทำงานร่วมกัน

นิยามข้างต้นแสดงให้เห็นว่าละครในการศึกษามีปัจจัยสำคัญอยู่ที่ “ครู” ฮีทโคตท์ และบอลตัน เรียกเทคนิคบทบาทของครูดังกล่าวว่า “Teacher in Role” (Heathcote, 1995) ซึ่งพรรัตน์ ดำรุง (2557) แปลว่า “ครูในบทบาทสมมุติ” โดยอธิบายเพิ่มเติมว่า “ครูไม่ได้เป็นผู้สอน แต่จัดสถานการณ์ให้กับชั้นเรียนโดยไม่มีผู้ชม ทั้งนี้ครูสามารถเป็นตัวละครที่ช่วยในการพัฒนาเรื่องกิจกรรม มีบทบาทที่แตกต่างไปจากครูคนเดิมที่เด็ก ๆ พบปะทุกวัน”

เทคนิคครูในบทบาทสมมุติ ไม่ได้เป็นเพียงเทคนิคที่แพร่หลายในการฝึกหัดครู หรือพัฒนาครูให้สามารถเป็นผู้นำในการเล่าเรื่องได้เพียงเทคนิคเดียวเท่านั้น พรรัตน์ ดำรุง (2557) ระบุว่ายังมีเทคนิคอื่น ๆ เช่น

การคุยกับผู้เชี่ยวชาญ คือ การแสวงหาผู้รอบรู้ หรือผู้เชี่ยวชาญที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคือต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การคุยกับผู้เชี่ยวชาญนี้สามารถทำได้หลายทาง เช่น การสัมภาษณ์ การส่งจดหมาย การเขียนความคิด เป็นต้น

เก้าอี้ร้อน (hot seat) คือ ผู้อยู่ในบทบาทจะได้รับการสัมภาษณ์ในฐานะเป็นตัวละคร ต้องพูดคุยจากการเรียนรู้ข้อกำหนดของตัวละครในสถานการณ์นั้น ๆ ผู้เรียนทั้งห้องจะศึกษาความเป็นไปเป็นมา และสถานการณ์ต่าง ๆ ผ่านการสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม และการแสดงโต้แย้งความคิดเห็นที่ไม่เหมือนกัน

การขยายเรื่องราว คือ การค้นหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้า หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ที่มีการบันทึกเก็บไว้ กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงสาเหตุและผลลัพธ์ของสิ่งนั้น

เทคนิคครูในบทบาทสมมุติของฮิวโกต์ที่เป็นที่นิยมแพร่หลายอย่างยิ่ง กระทั่งในสหรัฐอเมริกา ก็ได้รับเอาเทคนิคดังกล่าวไปใช้ในการจัดกิจกรรมละครในโรงเรียนมากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้เทคนิคดังกล่าว ต้องระมัดระวังในการนำไปปรับประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียน

กล่าวโดยสรุปละครในการศึกษานับว่าเป็นเครื่องมือในการสอนองค์ความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเน้นความเข้าใจ ปฏิสัมพันธ์กลุ่ม ดังนั้นในกระบวนการ เมื่อผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันทำกิจกรรมจะ ส่งผลให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ และประสบการณ์ตรงจากประเด็นนั้น เกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน และพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างกัน ละครในการศึกษานี้ส่งผลให้เกิด “การศึกษาสำหรับครู” เพื่อพัฒนาให้ครูสามารถใช้ละครเป็นสื่อการสอน และสามารถเป็นผู้นำกิจกรรมได้ด้วย

ในประเทศอังกฤษมีการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่มุ่งพัฒนาครูที่มีความรู้ ความเข้าใจด้านละครการศึกษาเช่นเดียวกับในสหรัฐอเมริกา อาทิ ศูนย์การศึกษา มหาวิทยาลัยวอร์ริค (Center of Education Studies, Warwick University) ได้เปิดหลักสูตรระดับปริญญา มหาบัณฑิต (M.A. in Drama and Theatre Education) ในขณะที่วิทยาลัยโกลด์สมิธ มหาวิทยาลัยลอนดอน (Goldsmith, London University) ได้จัดหลักสูตรระดับปริญญา มหาบัณฑิต (M.A. in Drama in Educational, Community and Social Contexts) ส่วนวิทยาลัยวาทวิตยา และการละคร เซนทรัล รอยัล มหาวิทยาลัยลอนดอน (Royal Central School of Speech and Drama, University of London) ก็มีหลักสูตรดังกล่าวเช่นเดียวกันทั้งในระดับปริญญาบัณฑิต (B.A. in Drama, Applied Theatre and Education) และประกาศนียบัตร (Applied Theatre with Young People)

3.4 ละครการศึกษาในประเทศไทย

ในประเทศไทยตลอดนับเนื่องกว่า 40 ปีที่ผ่านมา ละครได้เข้ามามีบทบาทในฐานะเป็นเครื่องมือจัดการเรียนการสอนแก่เด็กและเยาวชนไทยในพื้นที่สถานศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทั่งระดับอุดมศึกษา เกิดละครชุมชน และละครในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่าน เพิ่มพูนความรู้เพศศึกษา โรคเอดส์ ฯลฯ ดังปรากฏโรงเรียนหลายแห่งได้จัดให้มีโครงการละคร หรือชมรมละครในโรงเรียน เช่น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เป็นต้น ส่วนคณะละครก็มีจำนวนมากเช่นกันทั้งในเมืองหลวง และต่างจังหวัด เช่น คณะละครมะขามป้อม คณะละครมรดกใหม่ คณะละครมานีมานะ

จุดเริ่มต้นของละครการศึกษาในประเทศไทย เริ่มจากการจัดการเรียนสอนในสายศิลปะการละคร มิใช่สายครุศาสตร์ ณ ภาควิชาศิลปะการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ช่วงราวปีพ.ศ. 2515 - 2517 ต่อมาจึงมีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาดังกล่าวใน

สถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ อีกหลายสถาบัน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนละครการศึกษาในประเทศไทย จึงมีเป้าหมายแรกเริ่มเดิมทีให้ศิลปิน หรือนักการละคร สามารถหยิบยกนำเอาเทคนิค และกระบวนการละครการศึกษาไปใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา

แนวคิดการใช้ละครเพื่อจุดประสงค์ทางการเมืองปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้นในปีพ.ศ.2518 นักศึกษาสาขาการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นำโดยคำณ คุณะดิลก ซึ่งเคยจับกลุ่มแสดงละครกันมาตั้งแต่ พ.ศ.2512 ได้เริ่มจัดอบรมการละครแก่นักศึกษานักศึกษาแก่สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ก่อให้เกิดเป็นชมรมพระจันทร์เสี้ยวการละครขึ้น ทว่าต่อมาหลังจากเหตุการณ์ทางการเมือง พ.ศ.2519 ชมรมพระจันทร์เสี้ยวได้สลายตัวไปอยู่ต่างประเทศ และกลับมารวมตัวอีกครั้งในปี พ.ศ.2530 ปัจจุบันชมรมพระจันทร์เสี้ยวมี “คณะละครยายหุ่น” เพื่อสร้างสรรค์การแสดงสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ภายใต้แนวคิด “ละครคือการฝึกฝน” อีกด้วย

ในบริบทสถาบันอุดมศึกษาไทยปรากฏการสอนละครการศึกษา ละครเยาวชน และละครสร้างสรรค์อย่างจริงจังเช่นในต่างประเทศ ทั้งในคณะด้านศิลปะการละคร และด้านครุศาสตร์ทั้งในระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งเป็นรายวิชาเลือกเพื่อผลิตนักศึกษาที่สามารถทำกิจกรรมละครในชุมชน อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยรังสิต เป็นต้น และระดับบัณฑิตศึกษา ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา อีกทั้งมีการทำวิจัย และสร้างสรรค์ผลงานละครการศึกษาจำนวนหนึ่ง เช่น งานวิจัยเรื่อง การใช้ละครสร้างสรรค์ในการพัฒนาผู้เรียน ของ ปารีชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์ (2546) การสร้างบทและจัดแสดงละครสำหรับเยาวชน เรื่อง เจ้าหญิงชีซ่า และเจ้าชายคางคก ของ พรรรัตน์ ดำรุง (2551) งานวิจัยเรื่อง กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สุขภาวะในวัยเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนองค์กรักษ์ จังหวัดนครนายก (โดยใช้ละครเพื่อการศึกษา) ของ ระวีวรรณ วรรณวิไชย (2556) เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปละครการศึกษาเป็นร่มใหญ่ที่ครอบคลุมละครเด็ก และเยาวชนทุกรูปแบบ มีหัวใจอยู่ที่การพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก และเยาวชนทั้งด้านสติปัญญา ความคิด จินตนาการ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ตลอดจนทักษะการสื่อสาร และทักษะชีวิต ผ่านประสบการณ์ตรงที่ได้สัมผัสกับกิจกรรม ผลงาน หรือกระบวนการละคร

3.5 ละครกับการเรียนการสอนเยาวชนและผู้ใหญ่

ในช่วงต้นที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นถึงละครซึ่งได้รับการนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาเด็ก และเยาวชนไปแล้ว ในส่วนนี้จะได้แสดงให้เห็นว่าละครก็ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา

และเปลี่ยนแปลงผู้ใหญ่อีกเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจละครประเภทดังกล่าวชัดเจนขึ้น จำต้องทำความเข้าใจกับบริบทอันส่งผลต่อการเกิดขึ้นละครดังกล่าวเสียก่อน

แนวคิดมาร์กซิสม์ เกิดขึ้นโดย ดร.คาร์ล มาร์ก (Karl Marx, 1818 – 1883) และ เฟรเดอริช อีเกิล (Friedrich Engels, 1820 – 1895) มองว่าการปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 18 ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่ประเทศอังกฤษ ได้จำแนกคนในสังคมออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ 1) นายทุน (capitalist) 2) วรรณะ (bourgeoisie) อาทิ อาชีพ ครู หมอ 3) กรรมกร (proletariat)

สภาวการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน กล่าวคือ วรรณะ “ผู้มีอาชีพเป็นครู ได้เลือกปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไม่เท่าเทียม ทั้งในด้านของการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน การใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน ฯลฯ” (Dimitriadis, 2006) ซึ่งในมิติดังกล่าวนี้ครู คือ ผู้มีอำนาจในการส่งผ่านความรู้ และเลือกสรรการปฏิบัติต่อผู้เรียน ผู้เรียนมีลักษณะเป็นผู้รับ (passive) เพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้ช่องว่างของความยุติธรรมขยายกว้างมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่เน้นการเรียนรู้แบบสองทาง มุ่งเปลี่ยนสถานะของครู ที่เป็นผู้ให้เพียงฝ่ายเดียว ให้มีลักษณะของ “คู่คิด” (partner) กล่าวคือ มิได้ให้ความสำคัญเรื่องคำตอบที่ถูกต้องเพียงประการเดียวอีกต่อไป แต่เน้นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนกระบวนการคิด และสิ่งที่เกิดขึ้นเบื้องหลังกระบวนการคิดนั้น ๆ มากกว่าการค้นหาคำตอบที่ถูกต้อง จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดมาร์กซิสม์เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดการศึกษาแบบสองทางขึ้น

แนวคิดมาร์กซิสม์เป็นต้นธารที่ก่อให้เกิดกระแสความเปลี่ยนแปลงในหลายศาสตร์สาขาวิชา สำหรับสาขาการละครนั้น พรรัตน์ ดำรุง (2557) ระบุว่า “แนวคิดดังกล่าวมีผลต่อความคิดของนักการละคร และกวีชื่อดังชาวเยอรมัน เบอร์ทอลท์ เบรคชท์ (Bertolt Brecht, 1898 - 1956) ซึ่งเป็นบิดาของละครเพื่อสังคม เป็นผู้นำแนวคิดของมาร์กซิสม์มาจัดกระทำผ่านศิลปะการละครอย่างเป็นรูปธรรม”

อิทธิพลของมาร์กซิสม์ที่มีต่อเบรคชท์ปรากฏชัดเจนในรูปแบบของ “ละครบทเรียน” (Lehstucke) โดยมีเป้าประสงค์ในการสั่งสอนนิสิต นักศึกษา ตลอดจนชนชั้นกรรมกรให้เกิดมโนทัศน์ต่อความคิดทางการเมืองที่ครอบคลุมพวกเขาอยู่ สิ่งที่เบรคชท์ประดิษฐ์ขึ้นนั้นเป็นนวัตกรรมทางการละคร ยังประโยชน์อย่างยิ่งในการเปลี่ยนบทบาทของผู้ชมให้เป็นผู้ที่มีสติ ตื่นตัว ในขณะเดียวกันก็สามารถเปรียบเทียบ และพิจารณาโดยแยกแยะเชื่อมโยงเรื่องราว นำไปสู่การวิพากษ์ความคิดที่ปรากฏในละครกับความเป็นจริงของตนเอง และสังคม หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเบรคชท์เป็นผู้ริเริ่มการใช้ “ละครสั่งสอน (Didactic Theatre)” ซึ่งเป็นการสั่งสอนโดยใช้ละครเป็นเครื่องมือ ดังที่แอนโทนี แจ็คสัน อธิบายเพิ่มเติมว่า “ละครสั่งสอน มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ และความเข้าใจในความคิดที่ได้รับการนำเสนอ มากกว่าการมุ่งเปลี่ยนพฤติกรรม”

นักการศึกษาและวัฒนธรรมชาวบราซิล ดร.เปาโล แฟร์ (Paulo Freire, 1921-1999) เป็นอีกคนหนึ่งที่มีความเชื่ออย่างลึกซึ้งในแนวคิดมาร์กซิสม์ เชื่อในแนวทางการสอนแบบสองทาง และสั่งสอนให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการจากภายใน เปาโล แฟร์ (Freire, 1996) มีพื้นฐานความคิดว่า “มนุษย์ควรพึงระลึกถึงภาระหน้าที่พื้นฐานในการสร้าง และเปลี่ยนแปลงความเป็นจริงร่วมกัน ผู้ที่ไม่ระลึกถึงภาระหน้าที่ดังกล่าว หากแต่ต้องการที่จะควบคุม และกดขี่ผู้อื่นนั้น จะทำให้เกิดความรุนแรงในสังคม”

แฟร์ต่อต้านขนบการศึกษาแบบทางเดียวที่เขาเรียกว่า “ระบบธนาคาร (banking model)” ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้รับ จดจำ บันทึกสาระการเรียนรู้จากครูซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดเพียงฝ่ายเดียว ว่าเป็นการกดขี่ที่ไม่ก่อให้เกิดปัญญา ดังนั้นเขาจึงเสนอ “แนวคิดการสนทนา (dialogic)” ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2513 แนวคิดดังกล่าวมีหัวใจอยู่ที่การสร้างพื้นที่ปลอดภัย และความเสมอภาคแก่ผู้สนทนา อันเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ก่อให้เกิดบทสนทนาที่จริงแท้ ซึ่งความจริงแท้นี้จะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากความรักที่คู่สนทนามีต่อเพื่อนมนุษย์ และต่อโลก

นอกจากนี้ แฟร์ ได้เสนอให้มีการวิเคราะห์ความจริงโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ การสะท้อนความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการพูดคุย แลกเปลี่ยน และโต้แย้ง ที่ทำให้ผู้มีส่วนร่วมได้สะท้อนทัศนคติของตนต่อเรื่องราวที่รับรู้ นำไปสู่ปัญญา ทั้งนี้การเรียนแบบมีส่วนร่วมนั้นเหมาะสมกับการศึกษาในทุก ๆ ระดับ และเหมาะสมกับการศึกษาผู้ใหญ่ (andragogy) ท่ามกลางการพัฒนาของโลกอีกด้วย

แนวคิดการสนทนาของเปาโล แฟร์ นับว่าอิทธิพลที่สำคัญต่อนักการละครชาวบราซิล ออกัสโต โบอัล (Augusto Boal, 1931-2009) ผู้คิดค้น “ละครของผู้ถูกกดขี่” (Theatre of the Oppressed) โบอัลมีปณิธานที่จะใช้ละครเพื่อสื่อสารและเปลี่ยนแปลงสังคม พรรตน์ ดำรุง (2557) ระบุว่า “ประเด็นปัญหาสำคัญที่โบอัลพบคือ ผู้คนในสังคมล้วนไม่มีความรู้เกี่ยวกับละคร ไม่เคยฝึกฝนทักษะละคร ดังนั้นเขาจึงได้คิดค้นพัฒนาวิธีการใช้ละครเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้ชมผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ โต้ตอบ เจรจา แสดงความคิดเห็น และย้อนแย้งระหว่างนักแสดง และผู้ชม (spectator)”

โบอัลเป็นผู้เนรมิตความฝันของเบรชท์ให้เป็นจริง ทั้งนี้มีคำศัพท์ที่เกิดขึ้นจากละครที่โบอัลคิดค้นขึ้นใหม่ ซึ่งจำต้องทำความเข้าใจ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอยึดถือคำแปลของ พรรตน์ ดำรุง (2557) เป็นสำคัญ ดังนี้

ผู้ชม-นักแสดง (spect-actor) คือ ผู้ชมที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นผ่านการแสดง เพื่อร่วมแก้ปัญหาอันเป็นภาพสะท้อนความเป็นจริงในสังคมที่เกิดขึ้น ภายหลังที่ตัวละครเอกไม่สามารถจัดการกับปัญหานั้นได้

หัวโจก (joker) คือ ผู้นำกิจกรรม วางแผน พัฒนา และประเมินผลกิจกรรมที่มีผลลัพธ์หลากหลาย เป็นผู้นำในการสร้างละคร หรืออบรมการละครให้กับครู เป็นผู้เปิดประเด็น ออกความเห็น วิธีการแก้ปัญหาแก่ผู้แสดง หรือแสดงบทบาทตามที่ผู้ชมคนเสนอความคิดเห็น ซึ่งแท้จริงมี

คำที่ใช้เรียกผู้ทำหน้าที่แตกต่างกันไปตามรูปแบบของละคร เช่น ละครในการศึกษา เรียกว่า ครูในบทบาทสมมติ (Teacher in Role) ละครประเด็นศึกษา เรียกว่า ครู/นักแสดง และ ครู/ศิลปิน (actor/teacher) ละครประยุกต์ เรียกว่า ศิลปิน-วิทยากร (facilitator)

กิจกรรมที่ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของ “ละครของผู้ถูกกดขี่” ของโบอัล มีขั้นตอนที่ชัดเจนตามที่พรรัตน์ ดำรุง (2557) ระบุว่าประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน (Background Information) โดย “หัวใจ” ในกิจกรรมนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจพื้นฐาน และทำความรู้จักกับละครกระบวนการ เงื่อนไข และกลวิธีการทำงานซึ่งเริ่มจากการพูดคุยเพื่อทำความรู้จัก การพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการถามคำถามระหว่างช่วงเกมการละคร

กิจกรรมที่ 2 เกมละคร ซึ่งโบอัล (Boal, 2002) ได้นำเสนอเอาไว้มากถึง 311 เกม เกมแบบฝึกหัดเหล่านี้ครอบคลุม 5 จุดมุ่งหมาย กล่าวคือ 1) ฝึกกล้ามเนื้อและการรับรู้ผ่านการสัมผัส 2) ฝึกการฟังสิ่งที่ได้ยิน 3) ฝึกประสาทสัมผัสให้รับรู้เท่าทันถึงการเปลี่ยนแปลง 4) ฝึกการเห็นจากสิ่งที่ได้มอง และ 5) ฝึกความทรงจำอันเกิดจากประสาทสัมผัส ลักษณะเกมของโบอัลช่วยพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เปิดเครื่องมือในการรับรู้ของร่างกาย ทำความรู้จักกับร่างกายของตนเอง และเตรียมความพร้อมให้สามารถมีปฏิริยาโต้ตอบอย่างรวดเร็ว ฝึกฝนสมาธิ ฝึกการสื่อสารกับกลุ่ม พัฒนาการไม่ตัดสินตนเอง และความเชื่อใจต่อผู้อื่น

กิจกรรมที่ 3 คือ กิจกรรมเชิงโครงสร้าง หรือการที่ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่วางแผนมาแล้ว (structured exercise) พรรัตน์ ดำรุง (2557) อธิบายว่า “กิจกรรมที่ใช้ออกแบบเพื่อกิจกรรมนี้ ได้แก่ 1) Image Theatre การสร้างภาพจากเหตุการณ์จริง 2) Forum Theatre การแสดงความคิดเห็นเมื่อชมละครที่ไม่ทำให้จิตใจ 3) Rainbow of Desire การเล่าเรื่องจากประสบการณ์ชีวิตของกลุ่มคนเมือง”

ลักษณะการสอนของโบอัล จึงเป็นลักษณะของการสอนผ่านการกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติจริง โบอัลต้องการให้ผู้ชมเป็นทั้งผู้สังเกตการณ์ และผู้มีส่วนร่วม ซึ่งทำให้ผู้ชมตกอยู่ในสภาวะครึ่ง ๆ กลาง ๆ ระหว่างความเป็นจริง (real world) และโลกของนวนิยาย (fictional world) ซึ่งโบอัลเรียกสภาวะดังกล่าวนี้ว่า “เมตาซิส (Metaxis)

เกมละคร (drama games) นับว่าเป็นกระบวนการสำคัญของการละครตะวันตกซึ่งในกระแสหลักมักใช้เป็นเครื่องมือสำหรับฝึกฝนนักแสดง เป็นพื้นฐานที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคคลได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเกมละคร เป็นการเล่นที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจนในแต่ละเกม มีกฎเกณฑ์ที่กำหนดรูปแบบการเล่นเกมนั้น ๆ ซึ่งทำให้ผู้เล่นต้องสนใจ และอยู่กับปัจจุบันขณะ นอกจากนี้เกมละครยังเป็นการฝึกสมาธิ พัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์อีกด้วย

สเวล (Swale, 2013) ได้เขียนหนังสือเรื่อง *Drama Games for Classrooms and Workshops* โดยระบุถึงประโยชน์ของเกมละครซึ่งสอดคล้องกับโบอัลว่า “สำหรับนักเรียน ละครช่วยเสริมสร้างจินตนาการ พัฒนาการทำงานเป็นทีม ความมั่นใจในตัวเอง ความไว้วางใจผู้อื่น และความคิดสร้างสรรค์” อย่างไรก็ตาม สเวล ได้จำแนกเกมละครออกเป็น 11 ประเภทตามจุดประสงค์ของเกมซึ่งครอบคลุมการพัฒนาทักษะทางร่างกาย และจิตใจของนักแสดง ได้แก่ 1) การสำรวจ และควบคุมร่างกาย ใบหน้า และเสียง 2) การสร้างความสนทนสนม 3) การเพิ่มพูนพลังงาน(ในการแสดง) 4) จุดสนใจ (focus) 5) การทำงานเป็นทีม 6) ความไว้วางใจ (trust) 7) การเป็นตัวละคร 8) การเล่าเรื่อง 9) จินตนาการ 10) การด้นสด (improvisation) และ 11) การผ่องคลาย

มัวริซ เมอร์โล ปอนตี (Maurice Merleau-Ponty) นักปรัชญาด้านปรากฏการณ์นิยมชาวฝรั่งเศส ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องปรากฏการณ์นิยมของการรับรู้ (Phenomenology of perception) ซึ่งเป็นชื่อเดียวกับผลงานหนังสือของเขาที่ตีพิมพ์เป็นภาษาฝรั่งเศสเมื่อปี พ.ศ. 2486 ในหนังสือเล่มนี้ ปอนตีได้นำเสนอความคิดสำคัญ ได้แก่ 1) ร่างกายเป็นปรากฏการณ์แรกในการเรียนรู้ “โลก” 2) สติสัมปชัญญะ (consciousness) หรือจิตใจ คือแหล่งที่มาของความรู้ และ 3) ร่างกายกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังนั้นสิ่งที่ปอนตีกำลังกล่าวถึง คือ ภาววิทยาทางอ้อม (indirect ontology) โดยเขาได้สรุปเอาไว้ว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงคือการหลอมรวม สติสัมปชัญญะ โลก และร่างกายมนุษย์ เข้าด้วยกัน มีความซับซ้อน และความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันอย่างแยกออกได้ยาก ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติวิทยา แต่สัมพันธ์กับร่างกายและประสาทสัมผัสของมนุษย์ ดังนั้นการจะรู้ความจริงของโลก คือ การเผชิญหน้าโดยใช้ร่างกายเข้าไปสัมผัสเป็นเบื้องต้น พอร์เตอร์ (Porter, 2015) ได้สรุปหัวใจแนวคิดของปอนตีว่า ปรากฏการณ์จะเกิดขึ้น ก็ต่อเมื่อมนุษย์มีสติสัมปชัญญะสัมผัสได้ว่ามีบางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น ทั้งนี้แนวคิดของปอนตี กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือการใช้ร่างกาย และจิตใจ เป็นกระบวนการในการเรียนรู้สรรพสิ่งของโลก สอดคล้องกับซึ่งแตกต่างกันตามบริบททางวัฒนธรรม

ในบริบทของวัฒนธรรมไทยแนวคิดดังกล่าวของปอนตีสอดคล้องกับกระบวนการของนาฏศิลป์ไทย ซึ่งสัมพันธ์กับ เอื้อศิลป์ ระบุว่า “ในการสอนนาฏศิลป์ไทย หัวใจสำคัญคือการฝึกฝนร่างกายของผู้เรียนได้รู้จักการใช้ และควบคุมอวัยวะต่าง ๆ การถ่ายเทน้ำหนัก การสร้างสมดุลของร่างกาย ควบคุมไปกับการฝึกฝนลมหายใจ สมาธิ และจิตใจ ทั้งสรุปได้ว่ากระบวนการของนาฏศิลป์ไทยประกอบด้วย การจัดสมดุลร่างกาย การทรงตัว การถ่วงน้ำหนัก การควบคุมกล้ามเนื้อและอวัยวะ ท่ารำและความหมาย การฟังการได้ยินและจังหวะ สติและสมาธิ การควบคุมลมหายใจ การด้นสด และการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน” (สัมพันธ์กับ เอื้อศิลป์, 2560) อีกทั้งยังสอดคล้องกับกระบวนการละครตะวันตก ซึ่ง พรรัตน์ ดำรง (2557) ระบุว่า “เกมละครเป็นการเล่นที่มีการออกแบบไว้ให้ผู้มีส่วนร่วมได้ใช้ร่างกาย จิตใจ และสติอย่างสัมพันธ์กัน... เกิดความสนทนสนมเป็นทีม เข้าใจเรื่อง

การมีส่วนร่วม และเกิดพื้นที่ปลอดภัยที่ทุกคนกล้าพูด หลังการเล่นเกมส์แต่ละเกมมีการแลกเปลี่ยนพูดคุยเพื่อฝึกฝนการรับฟัง และการแสดงความคิดเห็น”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าในการสอนผู้ใหญ่ นักการละครได้เลือกเอาวิธี “การเรียนรู้แบบสองทาง” เอากระบวนการละครมาใช้เป็นเครื่องมือในการสั่งสอน แบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาความคิด และทัศนคติ การเปิดโอกาสให้อีกฝ่ายได้พูดคุยโต้แย้ง แสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์ตรงที่เขาได้สัมผัสสบนเงื่อนไขของพื้นที่ปลอดภัย และความเท่าเทียม อันนำไปสู่การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2513-2533 พรรคธัน ดำรุง (2557) ระบุว่า มีความพยายามในการนำละครไปใช้เพื่อต่อสู้ทางการเมืองในทวีปอเมริกา และอีกหลายประเทศในเอเชีย เมื่อสงครามยุติ ละครจึงกลายเป็นเครื่องมือที่ส่งผ่านความรู้ และข้อมูลสำคัญ มีการนำละครไปใช้เพื่อการรณรงค์เรื่องที่ทำให้ความรู้แก่ชุมชน มีการประยุกต์ใช้ละครทั้งในรูปแบบของกิจกรรม กระบวนการ และผลงานการแสดง จนนำมาสู่การอุปถัมภ์ของคำว่า “ละครประยุกต์” นั่นเอง

3.6 งานวิจัยที่ใช้กระบวนการละครเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา

1.งานวิจัยเรื่อง “การใช้ละครในการสอนภาษาต่างประเทศเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ” โดย กิเบิร์ต (Giebert, 2014)

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารศึกษาวิเคราะห์ผลการวิจัยการใช้ละครในการสอนภาษาต่างประเทศในรายวิชาต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษา เช่น วิชาภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ วิชาโลกาภิวัตน์ วิชาสิ่งทอ (textile) เป็นต้น งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าการใช้ละครมี 2 ลักษณะ กล่าวคือ 1)การให้นักศึกษาสวมบทบาทสมมุติ (role play) และ 2)การใช้กระบวนการทำงานละครเพื่อเรียนรู้ และแก้ปัญหา ทั้งนี้การใช้ละครทั้งสองลักษณะในห้องเรียนพบว่าเกิดประโยชน์หลายประการ ดังนี้

- 1) การใช้กระบวนการทำงานละครในชั้นเรียนช่วยทำให้นักศึกษาทุกคนเกิดความเท่าเทียม และไม่ตัดสินผู้อื่น จึงทำให้กล้าที่จะระดมความคิดต่อเหตุการณ์สมมุติ หรือโจทย์ที่ครูผู้สอนมอบให้อย่างตรงไปตรงมา เคารพ และเปิดใจรับฟังข้อโต้แย้งที่แตกต่าง สามารถร่วมกันทำแผนผังความคิด (mind-map) ได้
- 2) นักศึกษาได้มีประสบการณ์ตรงในการเผชิญสถานการณ์จำลองอย่างเป็นรูปธรรม สามารถใช้การตัดสินใจเพื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด ฝึกปฏิภาณไหวพริบในบริบทที่แตกต่าง นอกจากนี้ในบางวิชายังเปิดโอกาสให้พบกับผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ ด้วย อาทิ ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมในวิชาโลกาภิวัตน์ หรือผู้วิชาด้านการแต่งกาย ในรายวิชาสิ่งทอ เป็นต้น ทำให้ได้เรียนรู้ เกิดความคิด และได้ปฏิบัติโดยตรงกับผู้เชี่ยวชาญ

- 3) นักศึกษาได้พัฒนาบุคลิกภาพ และทักษะการเข้าสังคม ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมในการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในสถานการณ์จำลอง หรือเงื่อนไขที่ถูกกำหนด
- 4) สร้างแรงจูงใจ และทัศนคติที่ดีต่อประเด็นศึกษา อันสืบเนื่องจากความรู้สึกที่สามารถเอาชนะในเกมละคร สถานการณ์จำลอง หรือโจทย์ที่ผู้สอนมอบให้ ซึ่งความรู้สึกนี้จะคงทน และช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจเมื่อเผชิญในบริบทความเป็นจริง

นอกจากนี้ยังสร้างการรับรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับวรรณกรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในรายวิชาต่าง ๆ ที่นำละครมาใช้ มักเชื่อมโยงกับวรรณกรรม เช่น ในวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ได้มีการจำลองเหตุการณ์ฉากการซื้อ-ขาย ในบทละครเรื่อง The Merchant of Venice ของวิลเลียม เชกสเปียร์ (William Shakespeare) หรือในประเด็นจรรยาบรรณทางธุรกิจ ก็จำลองสถานการณ์จากเรื่อง Death of a Sales Man ของอาร์เธอร์ มิลเลอร์ (Arthur Miller) ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

2. งานวิจัยเรื่อง “การสร้างอารมณ์ร่วมโดยละคร : กลยุทธ์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการสวมบทบาทสมมติ” โดย เฮเวิร์ด (Heyward, 2010)

งานวิจัยเรื่องศึกษากลวิธีการใช้ “การสวมบทบาทสมมติ (role play)” ที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับปริญญาบัณฑิต โดยผู้วิจัยระบุว่า การให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทสมมติมีประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะทำให้ผู้เรียนเข้าใจแก่นแท้ของรายวิชาที่ศึกษาได้ชัดเจน สร้างอารมณ์ร่วมให้แก่ผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย นำไปสู่การสะท้อนมุมมองที่แตกต่างของตนเองในประเด็นศึกษาเพื่อโต้แย้งขณะที่กำลังสวมบทบาทอยู่

จากการศึกษารูปแบบการใช้การสวมบทบาทในสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอกลยุทธ์ของการสวมบทบาท เพื่อจัดการเรียนการสอนในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับนิสิตนักศึกษา และเพื่อสร้างอารมณ์ร่วมให้ผู้เรียนรู้สึกผูกพันกับหลักสูตร หรือเนื้อหาวิชา มีรายละเอียดของกลยุทธ์ ดังนี้

- 1) การสร้างโลกเสมือนจริง หรือบทบาทจำลองในโลกเสมือนนี้ต้องไม่รีบร้อน และทำอย่างรอบคอบตั้งใจ
- 2) ความเชื่อในโลกเสมือนจริงจะเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ผู้สอนส่งผ่านโลกเสมือนจริงนี้โดยการสวมบทบาทเป็นอะไรสักอย่างในโลกใบนี้
- 3) ผู้เรียนที่จะสวมบทบาทต้องการความชัดเจนเมื่อพวกเขาเริ่มมีตัวตนในโลกเสมือนจริงนั้น และเมื่อโลกเสมือนจริงนั้นสิ้นสุดลง

- 4) ผู้สอนต้องพยายามประคับประคองการรับรู้ที่ผู้เรียนมีต่อโลกเสมือนจริงในหลายระดับ เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกสบายในโลกนั้น การใช้บทบาทสมมติควรอนุญาตผู้เรียนเกิดการผูกมัดต่อโลกเสมือนจริงในได้หลายระดับ
- 5) เพื่อลดความตึงเครียดระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในการสวมบทบาทสมมติ ผู้สอนควรระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะเปิดเผยแผนการเรียนรู้ที่ใช้กระตุ้นให้เกิดการกระทำในละครในโลกเสมือนจริง

หัวใจสำคัญของผู้การสวมบทบาทสมมติ ผู้สอนต้องไม่เพียงสร้างสภาวะแวดล้อมซึ่งเป็นโลกเสมือนที่ปลอดภัย แต่สามารถรักษาให้โลกเสมือนนั้นดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความไว้วางใจแก่นิสิตนักศึกษาที่จะสามารถสะท้อนความคิด และแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัยทั้งในพื้นที่ห้องเรียน และเมื่อพวกเขาออกไปใช้ชีวิตตามปกติในมหาวิทยาลัยหลังการเรียนสิ้นสุดลง

3. งานวิจัยเรื่อง “ละครรณรงค์ดहेล้า : หลักสูตรการใช้ศิลปะการละครในการสร้างการเรียนรู้เพื่อป้องกันปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชน” โดย กิตติรัตน์ ปลื้มจิตร ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) (กิตติรัตน์ ปลื้มจิตร, 2550)

งานวิจัยเรื่องนี้ทดลองสร้างสรรค์กระบวนการละคร (Drama Process) มาใช้เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้เรื่องเหล้าแก่เยาวชนที่เข้าโครงการ โดยมุ่งให้เยาวชนได้มีประสบการณ์ตรง และสัมผัสข้อมูลจริง ในลักษณะของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระบวนการละครที่นำใช้ได้แก่ การสังเกต พฤติกรรม การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเหล้าทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสังเกตปัญหา และแสวงหาแนวทางแก้ไขโดยเน้นความเชื่อมโยงจากประสบการณ์ของตัวเอง และสังคม การใช้เกมการละครเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสาร จินตนาการ และการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การวิจัยนี้เรื่องนี้จัดขึ้นในรูปแบบการทดลอง โดยจัดค่ายอบรมเชิงปฏิบัติการทั้ง 3 วัน และ 5 วันแก่เยาวชนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งเป็นนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความตระหนักต่อปัญหา ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเยาวชนทั้งหมดที่เข้าร่วมโครงการเกิดความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสามารถจัดแสดงละครเพื่อรณรงค์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ อันสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อแอลกอฮอล์ และป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนด้วย

4. งานสร้างสรรค์ ละครหุ่นเงาเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม โดย เตือนใจ สิทธิบุรี (2557) ได้รับการสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

งานสร้างสรรค์ละครหุ่นเงา เป็นการสร้างหุ่นเงาเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน กล่าวคือ หนังตะลุง และหนังใหญ่ ด้วยลักษณะการประดิษฐ์หุ่นเงาที่ต้อง แบน ต้องแกะฉลุ และใช้ไม้เสียบตรงกลางตัว พร้อมมีไม้อื่น ๆ ผูกสำหรับชักเมื่อต้องการให้เกิดการ เคลื่อนไหว รวมถึงลักษณะการแสดงที่ต้องชิงผ้าขาว แล้วจัดแสงไฟเพื่อให้เกิดเงาขึ้นบนผืนผ้า พร้อมมี คนพากษ์เรื่องราว ล้วนสอดคล้องกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านหนังตะลุง และหนังใหญ่ทั้งสิ้น

ผลงานสร้างสรรค์ละครหุ่นเงา เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนไทยได้มีโอกาสได้ทดลอง ประดิษฐ์หุ่นเงาด้วยตนเอง ได้ฝึกฝนการพากษ์ที่ต้องอาศัยกระบวนการของศิลปะการละครเข้ามาช่วย ในเรื่องอารมณ์ ความรู้สึก ฝึกฝนการชักหุ่นที่ต้องรู้จักหวั่นไหวจะโคน ได้ทดลองคิด ทดลองทำ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกับผู้สูงอายุในชุมชน และร่วมค้นหาเรื่องราว สืบค้นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ตนเองมาใช้ในการดำเนินเรื่อง พร้อมทั้งจัดแสดงจริงในชุมชน ณ ตำบลตาปะขอ และตำบลนาท่อม จังหวัดพัทลุง

ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสะท้อนความคิดว่า การเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวทำให้รู้จักเรื่องราว ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นมากขึ้น เกิดรอยยิ้ม และความภาคภูมิใจเมื่อจัดแสดง แล้วมีผู้ชมสนใจ ทำให้รู้สึกรักศิลปะการแสดงหุ่นเงามากขึ้น นอกจากนี้การสอดแทรกภาษาถิ่นใต้ใน บทพากษ์ ยิ่งทำให้การแสดงนี้มีเสน่ห์ และทำให้ได้เรียนรู้ภาษาถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้นด้วย

4. ทฤษฎีนิสิตนักศึกษา

4.1 นಿಯามการพัฒนาอัตลักษณ์

สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งรวมผู้เรียนในวัยที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่ซึ่งปรารถนาจะมีความสามารถเอาไว้วางร่วมกัน ประชากรส่วนใหญ่ในสถาบันอุดมศึกษา คือ นิสิตนักศึกษา ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาที่มีความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ที่จะต้องพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ซึ่งประกอบด้วยหลากหลายด้าน กระนั้นด้านหนึ่งที่เป็นหน้าที่ที่สำคัญ ได้แก่ การสร้าง อัตลักษณ์ (establishing identity) ของนิสิตนักศึกษาที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวบนพื้นฐานของความ หลากหลายในฐานะปัจเจกบุคคล ทั้งนี้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงนิยามและความสำคัญของการสร้าง อัตลักษณ์ไว้หลากหลาย ได้แก่

ซิคเคอริง (Chickering, 1990) ระบุว่า การสร้างอัตลักษณ์ คือ การสร้างความชัดเจน และความมั่นคงของความเป็นตัวตน ครอบคลุมมิติด้านขีดความสามารถ อารมณ์ อิศรภาพ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีเป้าหมาย และความมีเอกภาพ

ซิคเคอริง และเรเซอร์ (Chickering, 1993) ระบุขยายความนิยามข้างต้นเพิ่มเติมว่า การสร้างอัตลักษณ์ ครอบคลุมการเพิ่มความตระหนักในขีดความสามารถ อารมณ์ และค่านิยม ให้นิสิต นักศึกษามีความมั่นใจที่จะยืนอยู่ในสังคมด้วยตัวเอง และมีความสามารถที่จะรวมกลุ่มกับผู้อื่น รวมถึงความสามารถในการจัดการกับความคิดที่แตกต่างจากตน ไม่ใจแคบ มีความเปิดเผย และเคารพตนเอง

มาร์เซีย (Marcia, 1976) ระบุว่า การสร้างอัตลักษณ์ หรือการนิยามอัตลักษณ์ เป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของวัยรุ่น ประกอบด้วย 1) ประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบุคลิกลักษณะ ซึ่งเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ที่ตอบสนองต่อปัญหาอันนำไปสู่การกำหนดทิศทางในการดำเนินชีวิต และ 2) การตกลงผูกมัดในด้านต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคง ความต่อเนื่อง และความสบายใจของชีวิต เช่น อาชีพ ศาสนา เพศสภาพ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากความอธิบายเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ข้างต้นจะพบว่า การสร้างอัตลักษณ์ มีลักษณะร่วมกันประการหนึ่งคือ การพัฒนาความเป็นตัวตนให้เกิดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความเคารพตนเองเป็นเป้าหมายสูงสุด ความเคารพตนเองนี้จะเป็นหลักมั่นในการเผชิญกับความหลากหลายของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การสร้างอัตลักษณ์ คือ การสร้างความรู้สึภายในของการเป็นเจ้าของ (inner feeling of ownership) ต่อตัวตน สังคม และวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของโลกแห่งความจริง ไม่ใช่จินตนาการ

การเคารพตนเองอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาอัตลักษณ์ หมายถึง การประเมินความพึงพอใจโดยรวมของมนุษย์ที่มีต่อตัวเอง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงมากกว่าอุดมคติ โดยการแสดงออกผ่านทัศนคติที่ใช้ในการตัดสินตนเองว่าผ่านหรือไม่ผ่านในมิติของความสามารถในการดำรงชีวิตของตน ความสำคัญของตน และคุณค่าของตน ซึ่งแตกต่างจากอัตมโนทัศน์ (self-concept) เนื่องจากอัตมโนทัศน์จะเป็นการเปรียบเทียบตัวตนของเรากับผู้อื่นในมิติต่าง ๆ แต่การเคารพตนเองจะสำรวจ และประเมินตนเองด้วยมาตรฐานของตัวเอง (Chickering, 1993; Coopersmith, 1967)

การพัฒนาอัตลักษณ์มิใช่สิ่งที่สร้างได้โดยทันทีทันใด กระนั้นก็ไม่มีหลักฐานระบุชัดเจนว่าระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับสร้างอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษาจะใช้เวลารวดเร็ว หรือเนิ่นนานเพียงใด เนื่องจากมนุษย์มีปัจจัยที่ต่างกันอย่าง สติปัญญา ภูมิหลัง โอกาสของชีวิต ฯลฯ อย่างไรก็ตาม แพสแคลเรลา และเทอเรนซินี (Wylie, 1979) ได้ศึกษาการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษาพบว่า บุคคลที่นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสติดต่อกันในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยสองกลุ่มได้แก่ กลุ่มคณาจารย์ และกลุ่มเพื่อน ล้วนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ และพัฒนาอัตตา (ego) ของนิสิตนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเพื่อนจะช่วยให้เกิดการพัฒนาได้ดีที่สุด

4.2 อัตลักษณ์ และการสร้างอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษา

จอสเซนสัน (Josselson, 1987) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษาว่าเป็นสิ่งที่มีพลวัต โดยนิสิตนักศึกษาจะต้องมีความรู้สึกภายในที่มีความหมายสัมพันธ์กับโลกแห่งความเป็นจริงภายนอก การที่นิสิตนักศึกษาจะเข้าใจ และเกิดอัตลักษณ์ที่ชัดเจนได้นั้นประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ความสบายใจในรูปร่าง และหน้าตา
2. ความสบายใจในเพศสภาพ และบทบาทหน้าที่ทางเพศ
3. ความรู้สึกมีตัวตนในบริบทสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม
4. อัตมโนทัศน์ที่ชัดเจนผ่านบทบาทหน้าที่ และวิถีชีวิต
5. ความรู้สึกมีตัวตนในการตอบสนองต่อการสะท้อนกลับจากค่านิยมของผู้อื่นที่แตกต่าง
6. การยอมรับตัวตน และการเคารพตนเอง
7. ความมั่นคงของตัวเอง และความมีคุณธรรมศีลธรรม

จอสเซนสัน ระบุเพิ่มเติมว่าการสร้างอัตลักษณ์จะเป็นรูปธรรมชัดเจนมากยิ่งขึ้นเมื่อนิสิตนักศึกษาสามารถตอบคำถามเชิงวิพากษ์ที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบขั้นตอนข้างต้นในแต่ละข้อได้ ดังนี้

ตารางที่ 6 องค์ประกอบและคำถามที่แสดงอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษา

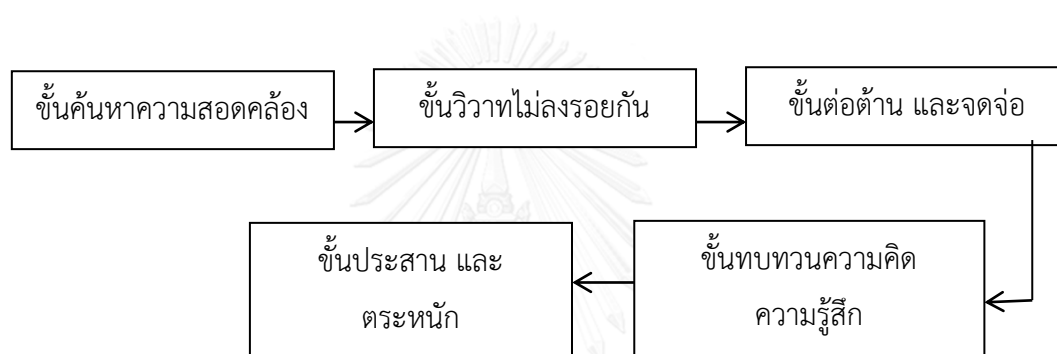
องค์ประกอบ	คำถาม
1. ความสบายใจในรูปร่าง และหน้าตา	-ฉันสบายใจมากเพียงใดกับลักษณะทางกายภาพ และรูปร่างหน้าตาของฉัน
2. ความสบายใจในเพศสภาพ และบทบาทหน้าที่ทางเพศ	-ฉันสบายใจมากเพียงใดต่อเพศชาย/หญิงที่ฉันเป็น -ฉันรู้สึก และแสดงออกอย่างไรต่อนิยมทางวัฒนธรรมว่าด้วย “ความเป็นชาย” และ “ความเป็นหญิง” -อะไรคือรูปแบบความน่าดึงดูดทางเพศหรือบทบาทหน้าที่ทางเพศของฉัน
3. ความรู้สึกมีตัวตนในบริบทสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม	-ฉันมาจากไหน -ใครคือกลุ่มบุคคลของฉัน -อะไรคือค่านิยม และประเพณีของพวกเขา

องค์ประกอบ	คำถาม
	<p>-อะไรที่พวกเขาส่งผ่าน/ถ่ายทอดมาสู่ฉัน</p> <p>-ฉันรู้สึกอย่างไรต่อครอบครัว และชาติพันธุ์</p> <p>-ฉันระบุตัวตนว่าเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว เชื้อชาติ ศาสนาเหล่านั้นหรือไม่</p> <p>-ฉันระบุตัวตนว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มวัฒนธรรมเฉพาะ ท่ามกลางวัฒนธรรมอื่น ๆ อย่างไร</p> <p>-ฉันระบุตัวตนในบริบทสังคม และ ประวัติศาสตร์อย่างไร</p>
4.อัตมโนทัศน์ที่ชัดเจนผ่านบทบาทหน้าที่ และวิถีชีวิต	<p>-บทบาทใดสอดคล้องกับความรู้สึกมีตัวตน ของฉันมากที่สุด</p> <p>-บทบาทใดที่ฉันรู้สึกแสดงออกได้อย่างจริงจัง หรือช่วยอธิบายขยายความความเป็นตัวฉัน ได้ชัดเจนมากที่สุด</p> <p>-วิถีชีวิตแบบใดที่ทำให้ฉันรู้สึกสบายใจ</p>
5.ความรู้สึกมีตัวตนในการตอบสนองต่อการ สะท้อนกลับจากค่านิยมของผู้อื่นที่แตกต่าง	<p>-คนอื่นมองฉันว่าอย่างไร</p> <p>-ฉันยอมรับการให้คุณค่าตัวฉันจากผู้อื่น หรือไม่</p> <p>-ฉันจัดการกับความคิดเห็นสะท้อนกลับ เกี่ยวกับตัวฉันจากผู้อื่นอย่างไร</p> <p>-ฉันเตรียมการยอมรับล่วงหน้าจากผู้อื่นที่ไม่ เห็นความมีตัวตนของฉันหรือไม่</p>
6.การยอมรับตัวตน และการเคารพตนเอง	<p>-ฉันยอมรับ และเห็นคุณค่าในตัวเองเพียงใด ในด้านขีดความสามารถ สุขภาวะ ความสัมพันธ์ และกระบวนการคิด</p>
7.ความมั่นคงของตัวเอง และความมีคุณธรรม ศีลธรรม	<p>-ฉันมั่นคง และชัดเจนเพียงใดต่อความเป็น ตัวตนของฉัน และอะไรคือสิ่งที่สำคัญสำหรับ ฉัน</p> <p>-ฉันมองเห็นจุดเด่น สิทธิ และข้อจำกัดของ</p>

องค์ประกอบ	คำถาม
	ตัวฉันได้ถูกต้องเพียงใด -ฉันมั่นใจหรือไม่ว่าฉันสามารถยืนหยัดอยู่บน วิถีแห่งชีพแม้ว่าเจอพายุโหมกระหน่ำสู่ชีวิต

(Josselson, 1987)

ข้อมูลที่สรุปข้างต้นแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกมีตัวตนในบริบทสังคม ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม เป็นองค์ประกอบประการหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์ให้เกิดขึ้นแก่นักศึกษา เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในประเด็นดังกล่าวพบว่า แอทคินสัน มอร์เทน และชู (Atkinson, 1983) ได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ 5 ขั้นตอนไว้ดังนี้

ในแต่ละขั้นมีรายละเอียดดังนี้

- 1.ขั้นค้นหาความสอดคล้อง คือการพิจารณาหาความพึงพอใจต่อค่านิยมของระบบวัฒนธรรมที่โดดเด่นมากกว่าเพื่อหาความสอดคล้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มตน
- 2.ขั้นวิวาทไม่ลงรอยกัน คือความสับสน และความขัดแย้งที่มีต่อระบบวัฒนธรรมที่โดดเด่นมากกว่าวัฒนธรรมในกลุ่มของตน
- 3.ขั้นต่อต้าน และจัดจ่อ คือการปฏิเสธอย่างว่องไวต่อระบบวัฒนธรรมที่โดดเด่นกว่า และยอมรับประเพณี ขนบธรรมเนียมทางวัฒนธรรมของกลุ่มตนเอง
- 4.ขั้นทบทวนความคิดความรู้สึก คือการตั้งคำถามต่อคุณค่าของวัฒนธรรมของตน และวัฒนธรรมที่โดดเด่นกว่า
- 5.ขั้นประสาน และตระหนัก คือการพัฒนาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่เลือกสรรองค์ประกอบจากค่านิยมของทั้งวัฒนธรรมที่โดดเด่นกว่า และวัฒนธรรมในกลุ่มของตนมาประสานบูรณาการเข้าด้วยกัน ดังนั้นอัตลักษณ์ที่ดีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนในวัฒนธรรมนั้น ๆ เกิดความตระหนัก และให้ความสำคัญต่อรากฐานทางวัฒนธรรมของตน สนใจ และจัดจ่อในโลก หรือสังคมชาติพันธุ์ของตน ให้คุณค่ากับพิธีกรรม ประเพณี และประติษฐกรรมทางวัฒนธรรมของกลุ่มตน และมีความรู้สึกถึงการ

สืบเชื้อสายภายในชาติพันธุ์ของตน ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม เป็นความรู้สึกภายในของมนุษย์ แต่สัมพันธ์กับโลกแห่งความเป็นจริงที่เกิดขึ้นต่อสังคม

รูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ของซูข้างตัน สอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์นิสิตนักศึกษาของซิคเคอริง (Chickering, 1990) กล่าวคือ ซิคเคอริงนำเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์จะเกิดขึ้นหรือไม่ และความมั่นคง หรือการสั่นคลอนในอัตลักษณ์ที่มีอยู่ ล้วนขึ้นอยู่กับปัจจัยสองประการ ประการแรกขึ้นอยู่กับบรรณนิยมของนิสิตนักศึกษาว่ามีบรรณนิยมที่ชัดเจนในวัฒนธรรมของตนหรือไม่ เพราะหาไม่แล้วย่อมนำไปสู่การลอกเลียนแบบบรรณนิยมของอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ส่วนอีกประการหนึ่งขึ้นอยู่กับการยึดถือขนบธรรมเนียม และแบบแผนของสังคมว่ายึดถือของสังคมตนเอง หรือของอีกสังคมหนึ่ง ๆ ด้วยเหตุนี้เมื่อนิสิตนักศึกษามีบรรณนิยมที่ชัดเจน และยึดถือขนบธรรมเนียมแบบแผนของตน ย่อมทำให้เกิดอัตลักษณ์ที่มั่นคง ในทางตรงกันข้ามหากนิสิตนักศึกษาลอกเลียนบรรณนิยมของวัฒนธรรมอื่น และยึดถือขนบธรรมเนียมแบบแผนของวัฒนธรรมอื่น ย่อมทำให้อัตลักษณ์เกิดความสั่นคลอนขึ้น

การพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานับเป็นความท้าทาย และจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงานในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งฝ่ายวิชาการในการจัดหลักสูตร และรูปแบบการเรียนการสอน ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การเรียนรู้นอกห้องเรียน ฝ่ายกายภาพในการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่นิสิตนักศึกษา อย่างไรก็ตาม การพัฒนานิสิตนักศึกษา แมนนิง คินซี และซู (Manning, 2014) เสนอว่า 1)สถาบันอุดมศึกษาต้องไว้วางใจในความสามารถของนักศึกษา 2)สถาบันอุดมศึกษาต้องเปิดโอกาสในการเรียนรู้ของนักศึกษา และ 3)สถาบันอุดมศึกษาต้องเชื่อมั่นในพลังการเรียนรู้ของนักศึกษา

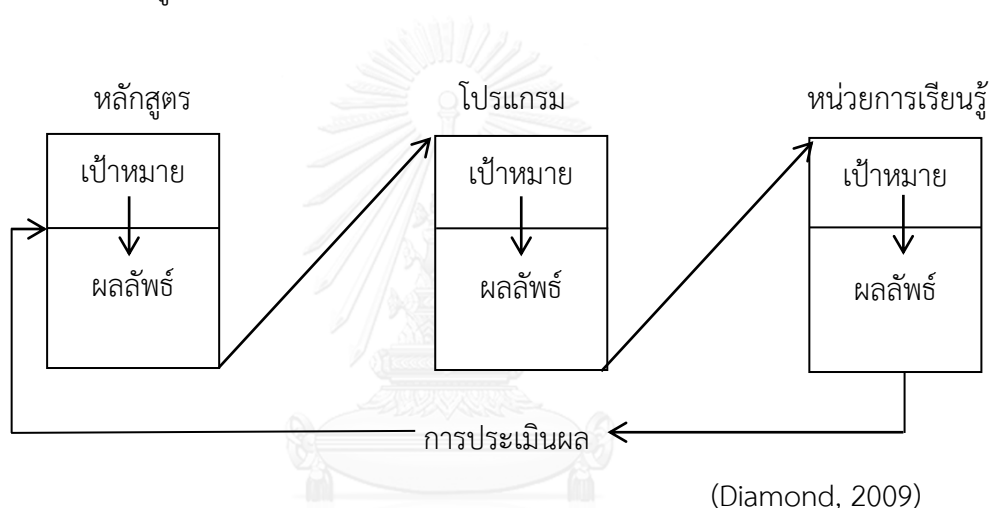
แนวทางการขับเคลื่อนนิสิตนักศึกษาข้างตันจะเพิ่มพื้นที่ให้นักศึกษาได้แสดงออก และเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักศึกษาที่มีเพศ อายุ สาขาที่ศึกษา ภูมิภาค และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน กลไกการร่วมกันทำงานเป็นทีมจะช่วยผลักดันให้นิสิตนักศึกษาได้สำรวจ และคิดทบทวนถึงวัฒนธรรมอันแสดงอัตลักษณ์ของตน พร้อมทั้งได้พิจารณาตัวตนว่ามีความพร้อม และมีองค์ประกอบของการเป็นหน่วยหนึ่งในบริบทวัฒนธรรมนั้น ๆ สมบูรณ์เพียงใด

ซิคเคอริง (1990) เสนอว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงออก และการเปรียบเทียบระหว่างนิสิตนักศึกษาจะช่วยให้นักศึกษาสามารถสร้างอัตลักษณ์ได้บนพื้นฐานของบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมนั้น ๆ ทั้งนี้เกณฑ์การประเมินผลจะต้องพิจารณาจากพัฒนาการของนิสิตนักศึกษามีความเคารพตนเอง สามารถยอมรับความแตกต่าง และสามารถจัดการกับคำวิพากษ์วิจารณ์ได้มากขึ้นเพียงใด

5. หลักการออกแบบโปรแกรม

ในหัวข้อวิธีวิทยาละครในการศึกษา ผู้วิจัยได้กล่าวถึงขั้นตอนการวางแผนการสอนซึ่งได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการส่วนประกอบของแผนการสอนที่สัมพันธ์กับส่วนประกอบของโปรแกรมไปบ้างแล้ว ในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงขั้นตอนการออกแบบโปรแกรมของไดมอนด์ (Diamond, 2009) ซึ่งมีความสอดคล้อง และใกล้เคียงกับการออกแบบแผนการสอนของละครในการศึกษา และที่สำคัญเป็นหลักการออกแบบโปรแกรมครอบคลุมหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบโปรแกรมนี้นี้มีรูปแบบพื้นฐานที่ต้องพิจารณา ดังนี้

แผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมาย ผลลัพธ์ และการประเมินระดับหลักสูตร โปรแกรม และหน่วยการเรียนรู้ของไดมอนด์

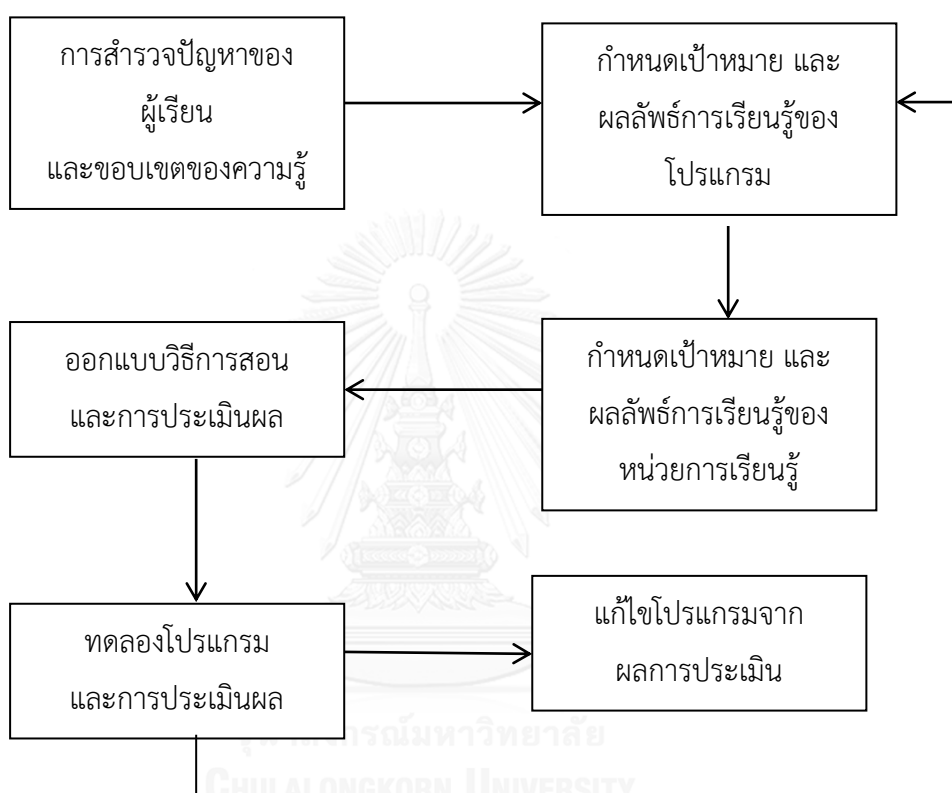

แผนภาพข้างต้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร โปรแกรม และหน่วยการเรียนรู้ กล่าวคือ

1. ข้อมูลการแสดงผลลัพธ์ในระดับหลักสูตร จะเป็นพื้นฐานในการกำหนดเป้าหมายของโปรแกรม
2. ข้อมูลการแสดงผลลัพธ์ในระดับโปรแกรม จะเป็นพื้นฐานในการกำหนดเป้าหมายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้
3. จากหลักสูตรไปสู่โปรแกรม ไปสู่หน่วยการเรียนรู้ ข้อมูลแสดงเป้าหมาย และผลลัพธ์จะค่อย ๆ มีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น
4. การประเมินความสำเร็จของโปรแกรม และหน่วยการเรียนรู้ พิจารณาจากการที่นิสิตนักศึกษาสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระดับโปรแกรม และหน่วยเรียนรู้นั้น ๆ

เมื่อพิจารณาแผนภาพข้างต้นจะเห็นได้ว่าเนื้อหาของโปรแกรม และหน่วยการเรียนรู้มีความยืดหยุ่น และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามหลักสูตรที่แปรเปลี่ยนไปอันสัมพันธ์กับตัวแปรทางด้านเวลา และสาขาวิชา อย่างไรก็ตามในการออกแบบ ไดมอนต์ได้ระบุขั้นตอนไว้ดังนี้

5.1 ขั้นตอนการออกแบบโปรแกรม

(Diamond, 2009)

แผนภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่าขั้นตอนการออกแบบโปรแกรมของไดมอนต์ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และต้องดำเนินการเป็นลำดับเพื่อให้ได้โปรแกรมที่สมบูรณ์ มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจปัญหาของผู้เรียน และขอบเขตของความรู้

ในขั้นตอนแรกของการออกแบบโปรแกรม ผู้ออกแบบจำเป็นต้องสำรวจ และพิจารณาให้ชัดเจนว่าข้อมูลทางประชากรของผู้เรียนเป็นอย่างไร ศึกษาในสาขาวิชาอะไร ภูมิภาค และประสบการณ์ของผู้เรียนที่จะสัมพันธ์กับเนื้อหา มีมากน้อยเพียงใด มีความหลากหลายของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด การเรียนในวิชานั้น ๆ จัดอยู่ในหมวดใดของหลักสูตร และผู้เรียนมีปัญหาใดจึงจำเป็นต้อง

ได้รับการเรียนรู้เพิ่มเติมเนื้อหาอื่น ๆ ทั้งนี้การสำรวจข้อมูลผู้เรียนอาจทำได้ทั้งจากการพิจารณาสถิติทางการศึกษา การสัมภาษณ์ผู้เรียนโดยตรง การประเมินผลของผู้เรียนปีก่อน ฯลฯ เมื่อได้ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญแล้ว จึงกำหนดขอบเขตของความรู้ที่จะใช้ในโปรแกรมว่าจะลึกซึ้งมากน้อยเพียงใด ครอบคลุมประเด็นสำคัญอะไรบ้าง และที่สำคัญขอบเขตของความรู้ควรที่จะเหมาะสมกับช่วงวัย และบริบทของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเป้าหมาย และผลลัพธ์การเรียนรู้ของโปรแกรม

เป้าหมายของโปรแกรมเป็นสิ่งที่ผู้ออกแบบโปรแกรมจำเป็นต้องระบุให้ชัดเจนก่อนที่จะกำหนดโครงสร้างเนื้อหา และการประเมินผลของโปรแกรม ทั้งนี้เป้าหมายของโปรแกรม คือ การระบุคุณลักษณะภาพรวมของผู้เรียนที่พึงประสงค์เมื่อผ่านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โปรแกรมดังกล่าว ซึ่งสามารถระบุได้ทั้งในเชิงพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ขึ้นอยู่ความมุ่งหมายของสอน และผลการสำรวจผู้เรียน ทั้งนี้เป้าหมาย ควรเป็นประโยคเพียงประโยคเดียวที่สั้น กระชับ ได้ใจความ อาทิ ผู้เรียนมีความเป็นไทย และภาคภูมิใจในความเป็นไทย เป็นต้น เมื่อกำหนดเป้าหมายของโปรแกรมแล้ว ผู้ออกแบบโปรแกรมต้องกำหนดผลลัพธ์ หรือตัวชี้วัดของผู้เรียนที่แสดงให้เห็นถึงการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งผลลัพธ์เหล่านี้ก็สามารถเป็นได้ทั้งผลลัพธ์เชิงพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย เช่นเดียวกัน

สิ่งที่ต้องระมัดระวังในการกำหนดข้อความแสดงผลของโปรแกรม คือ ข้อความแสดงผลจะต้องไม่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างเป้าหมาย และการประเมิน มิฉะนั้นการประเมินตามผลลัพธ์ที่กำหนดอาจไม่สามารถประเมินการบรรลุเป้าหมายของโปรแกรมที่มีความซับซ้อนได้

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดเป้าหมาย และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้

เป้าหมายของหน่วยการเรียนรู้ จะได้รับการกำหนดขึ้นจากผลลัพธ์ของโปรแกรมที่ระบุไว้ ดังนั้นโปรแกรมหนึ่ง ๆ มักมีหน่วยการเรียนรู้หลายหน่วย โดยแต่ละหน่วยการเรียนรู้ก็จะมีเป้าหมายที่สัมพันธ์กับผลลัพธ์ของโปรแกรมด้านใดด้านหนึ่ง ข้อควรระมัดระวังในการกำหนดผลลัพธ์ของหน่วยการเรียนรู้ คือ ข้อความแสดงผลของหน่วยการเรียนรู้ จะต้องไม่ทำให้เกิดช่องว่างกับเนื้อหาที่สอน กล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่าเนื้อหาที่ใช้สอนต้องสามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ของหน่วยการเรียนรู้ได้ ทั้งนี้ผู้ออกแบบโปรแกรมมีหน้าที่ระบุระยะเวลาที่เหมาะสมของการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยอันสัมพันธ์กับขอบเขตของเนื้อหา อีกทั้งในการระบุผลลัพธ์ของหน่วยการเรียนรู้ควรเน้นไปที่ทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ (learning skill) มากกว่าเนื้อหา (content) ในหน่วยการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 ออกแบบวิธีการสอน และการประเมินผล

การออกแบบวิธีการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ผู้ออกแบบจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน และเนื้อหา รวมถึงเอื้อให้เกิดโอกาสทางการเรียนรู้ต่อผู้เรียนมากที่สุด ในกรณีที่ผู้เรียนมีความหลากหลายทั้งความรู้ ภูมิหลัง และประสบการณ์ การออกแบบวิธีการสอนยิ่ง

ต้องมีความระมัดระวังในการป้องกันความเหลื่อมล้ำ และการเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียน ทั้งนี้ควรสร้างความเป็นกลุ่มเดียวกัน และความคุ้นเคยให้เกิดขึ้นระหว่างผู้เรียน เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน และเป็นตัวช่วยในการพัฒนาไปสู่เป้าหมายของโปรแกรมได้สำเร็จ

การออกแบบวิธีการสอนของโปรแกรมควรมีเอกภาพ เพื่อให้ผู้สอนจะได้วางแผนเตรียมพัฒนาความพร้อม หรือพัฒนาทักษะจำเป็นของผู้เรียนในหน่วยการเรียนรู้แรก ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ตลอดทั้งโปรแกรม ทั้งนี้ผู้สอนต้องมีประสบการณ์เพียงพอที่จะคัดเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม และมีความชำนาญในการใช้วิธีการสอนที่ตนเองออกแบบขึ้น มิเช่นนั้นอาจเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนจริงในห้องเรียน และอาจไม่บรรลุผลลัพธ์ในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ

ในส่วนการประเมินผลผู้เรียน สิ่งที่คุณออกแบบโปรแกรมไม่ควรกระทำ คือ การออกแบบวิธีการประเมินผล ก่อนที่จะมีการระบุเป้าหมายโปรแกรม หรือหน่วยการเรียนรู้ โดยทั่วไปแล้วในการออกแบบวิธีการประเมินผล ผู้ออกแบบจะรู้สึกมีอำนาจ และศรัทธาผู้เรียนโดยมองข้าม และทำลายกำแพงความเป็นจริงของผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นการออกแบบการประเมินผลจึงควรที่จะเริ่มต้นจากความคิดพื้นฐานที่ว่าจะช่วยเหลือให้ผู้เรียนในโปรแกรมดังกล่าวประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้อย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนทุกคนได้เป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมมากกว่าการจำแนก และกำจัดกลุ่มชายขอบออกไปจากโปรแกรม นอกจากนี้ในการออกแบบการประเมินผลโปรแกรม ผู้ออกแบบควรกำหนดให้มีการประเมินผลอย่างรอบด้านทั้งจากตัวผู้สอน และผู้เรียน เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์หลากหลายมุมมองสำหรับนำมาพัฒนาโปรแกรมต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 ทดลองโปรแกรม และประเมินผล

การทดลองโปรแกรมจะกระทำก็ต่อเมื่อหน่วยการเรียนรู้ได้รับการออกแบบ และตรวจสอบอย่างสมบูรณ์แล้วทั้งในส่วนของเป้าหมาย เนื้อหา วิธีการสอน ผลลัพธ์ และการประเมินผล ในขั้นตอนนี้จำเป็นต้องระลึกไว้เสมอว่าการทดลองโปรแกรมเป็นการทดลองกับมนุษย์ ดังนั้นผู้จัดการเรียนการสอนต้องระมัดระวังตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น และต้องมีความสามารถที่จะถ่ายทอดเนื้อหาด้วยวิธีการสอนที่กำหนดไว้ รวมถึงสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างทันท่วงที ที่สำคัญต้องเคารพศักดิ์ศรีความเท่าเทียมในความเป็นมนุษย์ และมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อความปลอดภัยของกลุ่มทดลองทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ สำหรับการประเมินผลสามารถทำได้ระหว่างการจัดการเรียนรู้ และหลังจากการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้น ซึ่งจะสะท้อนประสบการณ์ทั้งหมดที่ผู้เรียนได้รับการจากการเข้าร่วมโปรแกรม การทดลองโปรแกรมนี้นี้เป็นการตรวจสอบเป้าหมาย และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ว่ามีความเหมาะสม และสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด

ขั้นตอนที่ 6 การแก้ไขโปรแกรมจากผลการประเมิน

เมื่อการทดลองเสร็จสิ้นผู้ออกแบบโปรแกรมจะได้รับผลการประเมินสองส่วน กล่าวคือ ผลการประเมินผู้เรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นพัฒนาการ และสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ตามที่

ระบุไว้ในผลลัพธ์ของหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแต่ละหน่วยการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ผลรวมของผลลัพธ์ในหน่วยการเรียนรู้ยังสะท้อนให้ถึงความสำเร็จตามเป้าหมายของโปรแกรมอีกด้วย อีกส่วนหนึ่งคือ ผลการประเมินโปรแกรม ซึ่งเป็นการประเมินรอบด้านทั้งจากผู้สอน และผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมทั้งในส่วนของ การกำหนดเป้าหมาย ผลลัพธ์การเรียนรู้ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบวิธีการสอน และการออกแบบวิธีการประเมินผล

5.2 ประโยชน์การออกแบบโปรแกรม

ไดมอนต์ ได้ระบุถึงประโยชน์ของหลักการออกแบบโปรแกรมตามแนวทางที่เสนอไว้ทั้งสิ้น 5 ประการ (Diamond, 2009) ได้แก่

1. หลักการออกแบบโปรแกรมนี้ง่ายใช้งานง่าย เป็นขั้นตอนต่อเนื่อง เป็นระบบ และประหยัดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการทดลองโปรแกรม

2. หลักการออกแบบโปรแกรมนี้อาจใช้ได้กับการออกแบบใหม่ และการปรับปรุงโปรแกรมทั้งในส่วนของหลักสูตร และการสัมมนาเชิงปฏิบัติการในทุกสาขาวิชา และทุกประเภทสถาบันการศึกษา

3. โปรแกรมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจะเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินของหน่วยงานต่าง ๆ เพราะโปรแกรมจะระบุชัดเจนถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับกระบวนการประเมินผู้เรียนที่มีคุณภาพสูง

4. โปรแกรมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบนี้จะช่วยป้องกันผู้ใช้จากความผิดพลาด การตัดสินใจ หรือการประเมินจากผู้ที่มีอคติ

5. โปรแกรมนี้จะช่วยทำให้มั่นใจได้ว่าประเด็นคำถามสำคัญได้รับการถาม และตัวเลือกต่าง ๆ ได้รับการพิจารณาก่อนที่การตัดสินใจสำคัญจะเกิดขึ้นแก่โปรแกรม หรือกล่าวอีกอย่างได้ว่าโปรแกรมมีความรัดกุม

6. ทฤษฎีการวัดและประเมินผล

6.1 ทฤษฎีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของบลูม (Bloom's Taxonomy)

วิทวัฒน์ ชัตติยะมาน และฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์ ระบุว่า “ทฤษฎีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของบลูม จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 3 จุดมุ่งหมาย ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย ซึ่งจะมีลักษณะเป็นกระบวนการทางปัญญาที่เป็นลำดับขั้น และจะค่อย ๆ ซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ” (วิทวัฒน์ ชัตติยะมาน, 2549)

ในการออกข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจรายละเอียดของแต่ละชั้น ซึ่ง (โชติกา ภาสีผล, 2556) ระบุว่า

1. คำถามประเภทความรู้ ความจำ (knowledge) ใช้วัดความสามารถในการระลึกเรื่องราว ประสพการณ์ หรือข้อเท็จจริง หรือใช้เพื่อวัดประสพการณ์เดิมที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนอันเกิดจากคำสอน การบอกกล่าว การฝึกฝนของผู้สอน ทั้งนี้ความจำมีหลายระดับ ได้แก่

ก. ความรู้ในเนื้อหา (knowledge of specifics) ได้แก่ 1) ศัพท์ และนิยาม และ 2) กฎ และความจริง

ข. ความรู้ในวิธีการ (knowledge of ways and means of dealing with specifics) ได้แก่ 1) เกี่ยวกับระเบียบแบบแผน 2) เกี่ยวกับลำดับขั้นและแนวโน้ม 3) เกี่ยวกับการจัดประเภท 4) เกี่ยวกับเกณฑ์ 5) เกี่ยวกับวิธีการ

ค. ความรู้รวบยอดในเรื่อง (knowledge of the universals and abstractions in field) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับหลักวิชาและการขยายหลักวิชา ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง

2. คำถามประเภทความเข้าใจ (comprehension) เป็นคำถามที่เกี่ยวกับการนำเอาความรู้ไปดัดแปลง อันนำไปสู่ความสามารถในการเปรียบเทียบสิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับต้นรากได้ แบ่งเป็น การแปลความ การตีความ และการขยายความ

3. คำถามประเภทการนำไปใช้ (application) เพื่อวัดการนำความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อเรื่องหนึ่ง ๆ ไปปรับประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง บนเงื่อนไขที่คล้ายคลึงกับข้อเท็จจริง เรื่องราว และการกระทำที่เคยได้เรียนรู้มา

4. คำถามประเภทวิเคราะห์ (analysis) เป็นคำถามที่ให้ผู้เรียนจำแนกรายละเอียดของข้อเท็จจริง เรื่องราว และการกระทำ อันสะท้อนให้เห็นความคิดรวบยอด หรือแก่นสาร ได้แก่ การวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ

5. คำถามประเภทสังเคราะห์ (synthesis) เป็นการรวบรวมรายละเอียดปลีกย่อยของเรื่องต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีความแตกต่างไปจากเดิม หรือหาข้อสรุป ได้แก่ การสังเคราะห์ข้อความ การสังเคราะห์แผนงาน และการสังเคราะห์ความสัมพันธ์

6. คำถามประเภทประเมินค่า (evaluation) เป็นคำถามต้องอาศัยหลักเกณฑ์ในการระบุคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ว่า มีคุณค่าหรือไม่ ดีงามหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่ อย่างไรโดยอาศัยข้อเท็จจริงภายใน และข้อเท็จจริงภายนอก

6.2 การประเมินโดยใช้ศิลปะ

การประเมินผลโดยใช้ศิลปะ เป็นส่วนหนึ่งของ การวิจัยแบบศิลปะเป็นฐาน (Art-Based Research/ABR) ซึ่งมีพื้นฐานความคิดที่ว่า “มนุษย์สร้างความหมาย และแสดงความรู้สึกต่อปรากฏการณ์เฉพาะ หรือประสบการณ์ที่เผชิญไม่เพียงเฉพาะผ่านถ้อยคำ หากแต่สามารถสะท้อนผ่านศิลปะหลายแขนงทั้งประติมากรรม ทัศนศิลป์ ศิลปะการละคร ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ วรรณศิลป์ เป็นต้น” (Marriam, 2016) ซึ่งวิธีการในลักษณะนี้ บาร์รอน และ ไอซ์เนอร์ (Barone and Eisner, 2012) ระบุว่า “เป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะขยายขอบเขตข้อจำกัดของการสื่อสารที่อ้อมค้อม เพื่อที่จะแสดงความหมายในสิ่งซึ่งไม่สามารถพรรณนาได้ด้วยถ้อยคำ” นอกจากนี้ ไบลีย์ และ แวนฮาร์เก้น (Bailey and Vanharken, 2014 อ้างถึงใน Marriam, 2016) ได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า “ผู้เรียนมักจะพยายามสร้างความหมายใหม่ และมีวิถีที่ลึกซึ้งมากขึ้นเมื่อได้รับการขอร้องให้แสดงความรู้สึก และความคิดผ่านสัญลักษณ์ รูปภาพ เพลง ภาพพจน์ นาฏศิลป์ หรือรูปแบบการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์อื่น ๆ แม้ว่าผู้เรียนที่ตัดสินใจตนเองว่าไม่ใช่ศิลปิน หรือมีทักษะความสามารถพิเศษทางศิลปะ ก็สามารถสร้างความหมายที่ลึกซึ้งมากขึ้นผ่านรูปแบบการแสดงออกทางศิลปะได้” ดังนั้นการสอนในลักษณะนี้จึงขยายขอบเขตครอบคลุมไปสู่ผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านการละครด้วยเช่นกัน โดยเชื่อว่าเขาสามารถเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด รวมถึงประสบการณ์ผ่านกระบวนการทำงานละครได้

การใช้ศิลปะในงานวิจัยนั้น ปรากฏว่ามีการใช้เพื่อวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ กล่าวคือ “1) การใช้ศิลปะเพื่อเก็บข้อมูล และนำเสนอข้อมูล 2) การศึกษาศิลปิน และกระบวนการสร้างศิลปะของศิลปิน” (Marriam, 2016) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การใช้ศิลปะเพื่อเก็บข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

ศิลปะการละครเป็นศาสตร์ที่หลอมรวมทั้งร่างกาย และจิตใจไว้ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ดังนั้นในการให้ได้ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการเปิดรับ และเปิดใจให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจจากสิ่งเร้าที่มากกระทบจึงมีความเป็นไปได้ ด้วยเหตุนี้การเลือกใช้วัสดุสิ่งของที่ทดแทนตนเอง หรือความรู้สึก การเล่าเรื่องจากภาพ การทำงานศิลปะประเภทต่าง ๆ ทั้งในลักษณะของเดี่ยว หรือ กลุ่มการแสดงออกโดยใช้บทเพลง ทำเต้น การเคลื่อนไหว บทกลอน ล้วนเป็นเครื่องมือที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนซึ่งเป็นมนุษย์ปุถุชน และเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ให้ความหมายอันซับซ้อนเพิ่มเติมการเจรจาพูดคุยด้วยถ้อยคำด้วย ด้วยเหตุนี้ในการสอนแบบละครเป็นฐานจึงไม่ได้มุ่งเน้นให้ต้องมีการจัดแสดงละครที่สมบูรณ์แบบ หากแต่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดร่วมกันผ่านกระบวนการทำงานละคร ซึ่งสัมพันธ์กับกระบวนการของศิลปะแขนง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1)สำรวจสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา 2)วิเคราะห์เนื้อหาความเป็นไทยในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป 3)พัฒนา ตรวจสอบ และทดลองโปรแกรมการสร้างเสริมความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา การวิจัยดังกล่าวใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยโดยลำดับ ดังนี้

- 1.ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
- 2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4.เครื่องมือ และสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 5.วิธีดำเนินการวิจัย และขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1.ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ รวมถึงตัวบทกฎหมาย และนโยบายของรัฐ ครอบคลุมเนื้อหาว่าด้วยความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย การศึกษาระดับอุดมศึกษา การส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชน ละครการศึกษา การพัฒนานิสิตนักศึกษา ตลอดจนการออกแบบโปรแกรมการเรียนรู้ ทั้งนี้กลุ่มข้อมูลเอกสารทั้งหมดนี้ เป็นพื้นฐานในการสังเคราะห์เพื่อพัฒนาโปรแกรมการสอนแบบละครเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษา

1.2 กลุ่มข้อมูลบุคคล

ผู้วิจัยจำแนกประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้อมูลบุคคลออกเป็นทั้งหมด 4 กลุ่ม ได้แก่ ประชากรกลุ่มที่ 1 คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาหมวดศึกษาศาสตร์ศึกษาทั่วไปที่มีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับความเป็นไทย ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

ประชากรกลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปวัฒนธรรมไทย และด้านการศึกษา

ประชากรกลุ่มที่ 3 นิสิตนักศึกษาสัญชาติไทยระดับปริญญาบัณฑิตภาคปกติ ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา

การกำหนดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยเลือกใช้การสุ่มโดยเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ตามแนวทางของฟลิค (Flick, 2014) ซึ่งระบุว่า การเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลภาคสนามที่เชื่อถือได้ ให้เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ให้เลือกตัวอย่างที่เป็นบุคคลภายในของสนามนั้น ๆ กล่าวคือ ให้เลือกบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา
2. ให้เลือกตัวอย่างให้กว้างที่สุดและลึกที่สุด ครอบคลุมตัวแปรในปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา
3. กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกควรใช้อ้างอิงไปสู่ประชากรทั้งหมดได้
4. กลุ่มตัวอย่างต้องมีความรู้ และมีประสบการณ์เพียงพอในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย โดยผู้วิจัยจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยยังใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangular) ซึ่งสุภางค์ จันทวานิช ระบุว่า การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล จะช่วยพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ พิจารณาจากแหล่งที่มาของข้อมูลในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2554) สอดคล้องกับฟลิค (Flick, 2014) ที่ระบุว่า การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลจะทำให้การเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงมีความเป็นระบบ และ ทำให้ผลลัพธ์น่าเชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นการเลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ข้างต้นจึงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปที่มีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย หรือความเป็นไทย ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 15 คน จาก 15 สถาบัน ทั้งนี้จำแนกประเภทสถาบันอุดมศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 สถาบัน ได้แก่ “สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี สถาบันเฉพาะทาง และสถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะระดับปริญญาเอก” (ราชกิจจานุเบกษา, 2554) อยากรู้ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ได้นิยามสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภทซึ่งผ่านมติที่ประชุมครั้งที่ 7/2552 และ 8/2552 (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2552) มีรายละเอียดดังนี้

สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี หมายถึง สถาบันที่ปฏิบัติพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาโดยเน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ จุดเน้นของสถาบันได้แก่ การเป็นหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงในระดับท้องถิ่น และภูมิภาค

สถาบันมีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่หน่วยงานธุรกิจ และบุคคลในท้องถิ่น และภูมิภาค เพื่อรองรับการดำรงชีพ การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ นำไปสู่ความเข้มแข็งของท้องถิ่น เป็นที่พึ่งของชุมชนและสังคม

สถาบันเฉพาะทาง หมายถึง สถาบันที่ปฏิบัติพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาโดยเน้นการผลิตบัณฑิตเฉพาะทาง หรือเฉพาะกลุ่มสาขาวิชา เพื่อให้บัณฑิตเป็นผู้มีความรู้เฉพาะที่ลุ่มลึก และเชี่ยวชาญตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้สถาบันอาจมุ่งเน้นการทำวิทยานิพนธ์ หรือการวิจัย หรือเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะและสมรรถนะในการประกอบอาชีพระดับสูง หรือเน้นทั้งสองด้านก็ได้

สถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะระดับปริญญาเอก หมายถึง สถาบันที่ปฏิบัติพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาสมบูรณ์แบบ โดยเน้นการผลิตบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะระดับปริญญาเอกที่มีความลุ่มลึก ดั้งเดิม เชี่ยวชาญ และเป็นผู้นำทางความคิดตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติระดับบัณฑิตศึกษา เน้นการทำวิทยานิพนธ์และการวิจัย สถาบันมุ่งวิจัยขั้นสูงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ทฤษฎีและข้อค้นพบทางวิชาการ เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ

การจัดแบ่งกลุ่มประเภททั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยจึงคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยมีรายละเอียด ดังนี้

สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยคัดเลือกจากกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ เนื่องจากในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 ระบุพื้นฐานความคิดของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏไว้เพื่อจรรโลงภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังในมาตรา 7 ความว่า “ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่น...” (ราชกิจจานุเบกษา, 2547) นอกจากนี้ในมาตรา 8 ได้กำหนดภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยไว้ประการหนึ่ง ได้แก่ “เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2547) ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกจากมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ติดอันดับสูงสุดของโลก จากการจัดอันดับ “Webometrics Ranking of World Universities” โดยสถาบัน Consejo Superior de Investigaciones Cientificas (CSIC) ประเทศสเปน ซึ่งประกาศผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 เป็นต้นมา สำหรับผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยราชภัฏล่าสุดประจำปี พ.ศ.2559 ครั้งที่ 2 เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2559 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สุ่มเลือกมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ได้รับการจัดสูงสุดใน 10 อันดับแรก ออกมา 5 แห่ง ได้แก่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สถาบันการศึกษาเฉพาะทาง ผู้วิจัยคัดเลือกให้ครอบคลุมสาขาต่าง ๆ รวม 5 สถาบัน ได้แก่

สาขานาฏดุริยางคศิลป์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สาขาการทหาร : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

สาขาพลศึกษา : สถาบันการพลศึกษา

สาขาพยาบาล : วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ

สาขาแพทยศาสตร์ : วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า

สถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะระดับปริญญาเอก ผู้วิจัยคัดเลือกมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ จำนวน 5 แห่ง จาก 9 แห่ง ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่แสดงประสิทธิผลของตนเองเป็นมหาวิทยาลัยประเภทดังกล่าวแก่ สกอ. ได้แก่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เมื่อพิจารณาตามหลักการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

จำแนกตามพื้นที่ ได้แก่ ประเภทและสถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัย

จำแนกตามบุคคล ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมไทยหรือความเป็นไทย จากสถาบันอุดมศึกษาประเภทต่าง ๆ

จำแนกตามเวลา ได้แก่ ระยะเวลาของข้อมูลระหว่าง พ.ศ.2558-2559

ตารางที่ 7 ผลการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสถาบันอุดมศึกษาตามหลักการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล

ภูมิภาค	ระยะเวลาของข้อมูลระหว่าง พ.ศ.2558 – 2559			
	สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี	สถาบันเฉพาะทาง	สถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูง	รวม (สถาบัน)
ภาคเหนือ	-ม.ราชภัฏเชียงใหม่ -ม.ราชภัฏเชียงราย	-	-	2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-ม.ราชภัฏมหาสารคาม	-	-มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	2
ภาคตะวันออก	-ม.ราชภัฏรำไพพรรณี	-สถาบันการพลศึกษา	-	2
ภาคใต้	-ม.ราชภัฏภูเก็ต	-	-มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2
ภาคกลาง	-	-สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ -โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า -วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ -วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า	-จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย -มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ -มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	7
รวม (คน)	5	5	5	15

ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของอาจารย์ที่จะเก็บข้อมูลเบื้องต้นดังนี้

1. มีคุณวุฒิขั้นต่ำปริญญาตรี หรือเทียบเท่า
2. เป็นผู้สอนรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปอย่างน้อย 1 รายวิชา

3. มีประสบการณ์สอนในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 2 ภาคการศึกษา

4. มีผลการประเมินผู้สอนจากผู้เรียนจากระบบออนไลน์ หรือระบบปลายลักษณะอย่างน้อย 1 ภาคการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปวัฒนธรรมไทย และด้านการศึกษา รวม 5 คน ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือเทียบเท่า หรือ ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่การในระดับรองศาสตราจารย์ขึ้นไป และมีผลงานวิจัยด้านครุศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ อักษรศาสตร์ หรือ สาขาที่เกี่ยวข้อง และได้รับการยอมรับในระดับชาติ และนานาชาติ

2) มีประสบการณ์สอนในระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีประสบการณ์สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปไม่น้อยกว่า 3 ปี

3) ดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่งรองคณบดี หรือ รองผู้อำนวยการ ขึ้นไป ในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงในการบริหารจัดการด้านวิชาการ หรือ กิจกรรมนิสิตนักศึกษา

จากคุณสมบัติกลุ่มตัวอย่างที่ระบุข้างต้น เมื่อพิจารณาตรวจสอบตามหลักการสามเส้าด้านข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

จำแนกตามพื้นที่ ได้แก่ หน่วยงานสังกัดของผู้ทรงคุณวุฒิ

จำแนกตามบุคคล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ด้าน คือ ด้านศิลปวัฒนธรรมไทย และด้านการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 3 นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตภาคปกติ ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้แก่

นิสิตนักศึกษากลุ่มทดลอง ที่คัดเลือกมาโดยมีคุณสมบัติคู่ขนานกับลักษณะของประชากร กล่าวคือ

1. เป็นนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตภาคปกติ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. เป็นนิสิตผู้มีอายุระหว่าง 18 – 25 ปี

3. เป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 – 4 ในหลักสูตรปริญญาบัณฑิต 4 ปี หรือ ชั้นปีที่ 1 – 5 ในหลักสูตรปริญญาบัณฑิต 5 ปี หรือชั้นปีที่ 1 - 6 ในหลักสูตรปริญญาบัณฑิต 6 ปี

4. เป็นนิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต (0201107) 3 หน่วยกิต โดยสมัครใจ ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2559 ซึ่งวิชาดังกล่าวเป็นวิชาในหมวดการศึกษา

ทั่วไป ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดให้นิสิตลงทะเบียนเรียนทุกภาคการศึกษา มีคำอธิบายรายวิชา และวัตถุประสงค์รายวิชาสอดคล้องกับโปรแกรมฯที่พัฒนาขึ้น กล่าวคือ

1. สังเคราะห์ความรู้ สร้างแก่นสารการเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการภาคสนาม และเสนอวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนางานกิจกรรมนิสิตอย่างเต็มศักยภาพ
2. บูรณาการองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์แบบองค์รวมสู่การจัดกิจกรรมนิสิตภาคปฏิบัติหลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมด้านวิชาการ กิจกรรมด้านพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมด้านกีฬาและนันทนาการ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมด้านการบริหารองค์กร เป็นต้น
3. พัฒนาศักยภาพของตนให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพเพียบพร้อมด้วยความเรื่องปัญญา คู่คุณธรรม

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

งานวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview)

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อสำรวจสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นักศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างที่ต้องสัมภาษณ์จำนวนมาก ดังนั้นแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการกำหนดลักษณะของคำถามปลายเปิด (open-ended) แบบตายตัวจะช่วยป้องกันการคลาดเคลื่อนของข้อมูลอันเกิดจากความแตกต่างของคำถาม และทำให้การสัมภาษณ์มีลำดับขั้นตอนเดียวกัน นอกจากนี้งานวิจัยเรื่องนี้ยังมีเงื่อนไขที่สอดคล้องกับการหลักการของการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งเมอร์เรียม และทิสเดล (Marriam, 2016) ระบุว่า

- 1.แบบสัมภาษณ์เป็นการผสมผสานระหว่างคำถามที่มีโครงสร้าง และคำถามปลายเปิด
- 2.ใช้ทุก ๆ คำถามอย่างยืดหยุ่น
- 3.ผู้วิจัยต้องกำหนดข้อมูลที่ชัดเจนซึ่งต้องการจากผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน
- 4.ผู้วิจัยมีหน้าที่นำทางไปสู่ข้อมูลอันเป็นประเด็น หรือข้อคำถามที่ผู้วิจัยต้องการ
- 5.ผู้วิจัยไม่กำหนดคำศัพท์สำคัญไว้ล่วงหน้า

สุภางค์ จันทวานิช ระบุว่า เมื่อกำหนดเค้าโครงคำถามแล้ว การเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์มีโอกาสอธิบาย หรือบรรยายเพิ่มเติมในประเด็นนั้น ๆ อย่างอิสระนอกเหนือจากโครงสร้างในแบบสัมภาษณ์ ย่อมทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นในมิติของนามธรรม เช่น ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย (สุภางค์ จันทวานิช, 2554)

ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.ศึกษา รวบรวม และสังเคราะห์ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยภาษาไทย และภาษาต่างประเทศที่สัมพันธ์กับความเป็นไทย และการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป

2.สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผลการสังเคราะห์ในข้อ 1 เพื่อสำรวจสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นักศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับความเป็นไทย ทั้งนี้ กำหนดประเด็นสัมภาษณ์ทั้งหมดออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ทักษะที่มีต่อความเป็นไทย และสภาพและปัญหาการจัดการเรียนสอน

3.นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ได้รับการพัฒนาขึ้น ขอความอนุเคราะห์อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ตามวิธีของ อัลริช (Ulrich, 1999 อ้างถึงใน Flick, 2014) ในประเด็นต่าง ๆ กล่าวคือ

- ก. เนื้อหาคำถามเชื่อมโยง หรือเกี่ยวข้องกับคำถามวิจัย หรือจุดประสงค์ในการวิจัย
- ข. ความสมบูรณ์ของคำถามซึ่งอยู่ในขอบเขตที่ผู้วิจัยกำหนด
- ค. จำนวนของคำถามที่เพียงพอสำหรับการให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ผู้วิจัยต้องการ
- ง. คำถามที่ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถตอบได้ง่าย ไม่วกวน ซ้ำซ้อน
- จ. คำถามในแต่ละข้อมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

4.ปรับแก้แบบสัมภาษณ์จากคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้สมบูรณ์ ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในสนาม

5.นำแบบสัมภาษณ์ทั้งไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในข้อ 1 ตามที่ระบุไว้ข้างต้น

2.2 แบบวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผู้วิจัยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างว่าด้วยสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นักศึกษา เพื่อนำข้อมูลไปใช้พัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน ทั้งนี้การวิเคราะห์เนื้อหาของผู้วิจัยตั้งอยู่บนหลักสำคัญ 3 ประการ ตามที่สุภางค์ จันทวานิช (2554) ระบุไว้ กล่าวคือ ต้องมีความเป็นระบบ มีความเป็นสภาพวัตถุวิสัย (objectivity) และอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี

ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพแบบวิเคราะห์เนื้อหา มีดังนี้

1. ผู้วิจัยออกแบบแบบวิเคราะห์เนื้อหาโดยกำหนดเกณฑ์ในการจำแนกประเภทข้อมูล และหน่วยของการแจกแจงข้อมูล บนพื้นฐานจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้ใช้เกณฑ์ และคำสำคัญตามที่คณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติกำหนดไว้

2. ผู้วิจัยนำแบบวิเคราะห์เนื้อหาขอความอนุเคราะห์อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสมบูรณ์ของระบบจำแนกเนื้อหา ตามเกณฑ์ของ สุรางค์ จันทวานิช (สุรางค์ จันทวานิช, 2554) กล่าวคือ

ก. ระบบจำแนกประเภทควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ข. ระบบจำแนกประเภทควรมีความครอบคลุม สามารถรองรับคำ และข้อความที่ได้รับการแจกแจงได้อย่างครบถ้วน

ค. ระบบจำแนกประเภทควรมีความเด่นชัดในตัวเอง ไม่คลุมเครือ

ง. ระบบจำแนกประเภทไม่ซ้ำซ้อนกัน ไม่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันซึ่งทำให้เกิดความสับสน

จ. ระบบจำแนกประเภทใช้หลักการเดียวกันในการกำหนดประเภทเพื่อก่อให้เกิดเอกภาพ

3. ผู้วิจัยปรับแก้แบบวิเคราะห์เนื้อหาตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำแบบวิเคราะห์เนื้อหาไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. นำแบบวิเคราะห์เนื้อหาไปใช้วิเคราะห์บทสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการนำไปพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน

2.3 แบบบันทึกภาคสนาม

ผู้วิจัยในฐานะผู้สังเกตภาคสนาม (field observer) ซึ่งเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง ร่วมใช้ชีวิต และร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจำเป็นต้องสังเกต และบันทึกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสนามเพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ และประเมินผล ทั้งนี้ผู้วิจัยจะบันทึกข้อมูลภาคสนามทุกครั้งภายใน 24-48 ชั่วโมงหลังจากลงสนามในแบบบันทึกภาคสนาม เพื่อป้องกันการลืม ช่วยเรียบเรียงความคิด และสรุปผลการกิจกรรมภาคสนามในแต่ละครั้ง

ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพแบบบันทึกภาคสนามมีดังนี้

1. ผู้วิจัยออกแบบบันทึกภาคสนามซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ตามที่ชวตส์แมน (Schatzman, 1973 อ้างถึงใน สุรางค์ จันทวานิช, 2554) ระบุไว้ ได้แก่

ส่วนที่หนึ่ง สำหรับการบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง (observation note / ON) เพื่อบรรยาย หรือพรรณารายละเอียดตามหลัก 5W1H (who, what, when, where, why, how) ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนที่ไม่มีการตีความ

ส่วนที่สอง สำหรับการตีความเบื้องต้น หรือการแสดงความคิดเห็นของผู้วิจัยต่อ กิจกรรม หรือการกระทำนั้น ๆ ที่เกิดขึ้น อาจใช้แนวคิดทฤษฎีประกอบการตีความก็ได้ (theoretical note / TN)

ส่วนที่สาม สำหรับการกล่าวถึงระเบียบวิธีวิจัย (methodological note / MN) เพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลที่ได้มาว่ามีคุณภาพ หรือขาดตกบกพร่องในส่วนใดไปหรือไม่ เนื้อหาในส่วนนี้ครอบคลุมถึงความรู้สึกร่วมตัวของผู้สังเกต และปฏิกิริยาของผู้ถูกสังเกตด้วย

ในแต่ละส่วนผู้วิจัยจะกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ซึ่งผู้วิจัยจะคอยสังเกตจากผู้เรียน รูปแบบการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อที่จะได้บันทึกปรากฏการณ์ในสนามได้ง่าย เกิดอารมณ์ร่วมน้อย ซึ่งป้องกันความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นจากการบันทึกข้อมูล

2. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์อาจารย์ที่ปรึกษาประเมินรูปแบบของแบบบันทึกภาคสนาม
3. ปรับแก้แบบบันทึกภาคสนามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำไปใช้จริง
4. ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกภาคสนามบันทึกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทุกครั้งที่มีคาบเรียนซึ่งใช้โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน

2.4 แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน (pre-test / post-test)

แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนเป็นแบบทดสอบมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน อันสัมพันธ์กับคุณสมบัติความเป็นไทยที่กำหนดไว้ในนิยามศัพท์ข้างต้น และสอดคล้องกับทั้ง 4 สถาบัน ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบทั้งก่อนเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน และภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าว ทั้งนี้ผู้วิจัยจะพิจารณาพัฒนาการที่เกิดขึ้นของกลุ่มตัวอย่างจากการเปรียบเทียบคะแนนของแบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน

ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน

1. ผู้วิจัยออกแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน โดยศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุดความรู้ที่ต้องการประเมิน พร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัดที่ต้องการ จากนั้นจึงจัดทำแผนผังข้อสอบ ก่อนที่จะออกข้อสอบเพื่อตอบตัวชี้วัดที่กำหนด

2. นำแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน ขอความอนุเคราะห์อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของเนื้อหา และภาษา

3. ปรับแก้แบบทดสอบตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และทดลองใช้แบบทดสอบจำนวน 30 ชุด กับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต (O201107) ภาคต้น ปีการศึกษา 2559 เพื่อตรวจสอบความชัดเจนในด้านความเข้าใจ ภาษา และป้องกันความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้น

4. ปรับแก้แบบทดสอบอีกครั้งในกรณีที่ข้อใดสื่อความไม่ชัดเจน

5. นำแบบทดสอบก่อนเรียนไปใช้ทดสอบกลุ่มตัวอย่างก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม และใช้แบบทดสอบหลังเรียนทดสอบกลุ่มตัวอย่างหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

2.5 แบบบันทึกสะท้อนตัวตน (self-reflection note)

แบบบันทึกสะท้อนตัวตนเป็นแบบบันทึกที่ไม่มีกรอบกำหนดเนื้อหา หรือจำกัดขอบเขตใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นแบบบันทึกที่มีลักษณะเป็นปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนความรู้สึก ความคิด ตลอดจนข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งตามโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน ทั้งนี้ผู้สอนจะกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกสะท้อนตัวตนทันทีในชั้นเรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง และส่งคืนให้แก่ผู้วิจัยเก็บเป็นข้อมูลสำหรับประเมินผลของโปรแกรม อย่างไรก็ตามแบบสะท้อนตัวตนอาจมีชื่อเรียกได้หลายแบบ อาทิ ใบตกผลึก เป็นต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวางแผนดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร

ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารว่าด้วยทฤษฎี แนวคิด หลักการ ผู้วิจัยศึกษา เก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ข้างต้นจากหนังสือ วารสารทางวิชาการ รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ บทความวิชาการ บทความวิจัย และข้อมูลสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ทั้งในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการจำหน่าย และรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์เผยแพร่สาธารณะ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย การวิเคราะห์โครงสร้างเชิงลึก ละครในการศึกษา การพัฒนา นิสิตนักศึกษา และการออกแบบโปรแกรม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเอกสารที่รอบด้านในระดับนานาชาติ และมีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ส่งหลักฐาน และผลงานเพื่อร่วมสมัครคัดเลือก และได้รับการตอบรับให้เป็นสมาชิกของสมาพันธ์การสอนด้วยละคร (The National Association for the

Teaching of Drama / NATD) ซึ่งมีสมาชิกทั่วโลก และเป็นเจ้าของวารสารวิชาการละครในการศึกษา (The Journal of Drama in Education) ระดับนานาชาติซึ่งเผยแพร่ทุก ๆ 6 เดือน

3.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คณาจารย์ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับสัมภาษณ์ตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เมื่อผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกบุคคลเหล่านั้นซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนแล้ว จะดำเนินการติดต่อนัดหมายเพื่อขอความอนุเคราะห์เบื้องต้นทางโทรศัพท์ล่วงหน้าเป็นเวลาอย่างน้อย 1 สัปดาห์ จากนั้นจะประสานสาขาวิชาออกจดหมายขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และจดหมายขอคุณ เพื่อนำไปมอบแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์บันทึกวีดิทัศน์ หรือบันทึกเสียง พร้อมทั้งจดบันทึกประเด็นสำคัญประกอบการสัมภาษณ์ และผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ในรูปแบบของการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างตามที่ระบุเอาไว้ข้างต้น

3.3 ข้อมูลจากการทดลองใช้โปรแกรม

ข้อมูลจากการทดลองใช้โปรแกรม ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกข้อมูลจากคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งให้กลุ่มเป้าหมายทำก่อนเข้าร่วมโปรแกรม และแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งให้กลุ่มเป้าหมายทำหลังสิ้นสุดโปรแกรม ส่วนที่สอง ได้แก่ แบบบันทึกภาคสนาม ซึ่งผู้วิจัยบันทึกทุกครั้งภายใน 48 ชั่วโมงหลังทดลองใช้โปรแกรมในแต่ละครั้ง ส่วนที่สาม ได้แก่ แบบบันทึกสะท้อนตัวตน ซึ่งผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายบันทึกทุกครั้งหลังจากเสร็จการทดลองใช้โปรแกรมในแต่ละครั้ง ข้อมูลทั้งสามส่วนนี้จะได้รับการเก็บเป็นความลับ และเก็บอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งภาคการศึกษา

3.4 ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูงในด้านการศึกษา และศิลปวัฒนธรรมรวม 5 คน ซึ่งวิพากษ์โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน ผู้วิจัยจะจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ (connoisseurship) ในลักษณะของการอภิปรายกลุ่มย่อย (focus group discussion) จำนวน 1 ครั้ง โดยจะคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกลุ่มตัวอย่าง และจะนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิล่วงหน้าเป็นเวลาอย่างน้อย 2 สัปดาห์ พร้อมจัดส่งเอกสารประกอบการประชุม และจดหมายเชิญล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาถอดแบบบันทึกเสียง สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์คณาจารย์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction)

4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantities data)

ข้อมูลจากการทดลองโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่กลุ่มเป้าหมาย จะวิเคราะห์พัฒนาการของผู้เรียนโดยใช้การออกแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (one group pre-test / post-test design) ซึ่งผู้วิจัยจะหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไม่เกิน .05 เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ทั้งนี้กำหนดเกณฑ์สำหรับผู้เรียนหลังสิ้นสุดโปรแกรมต้องได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ขึ้นไป

5.วิธีดำเนินการวิจัย และขั้นตอนการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา มีวิธีดำเนินการวิจัยจำแนกเป็น 3 ระยะ และมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ระยะแรก ได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สสำรวจสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ในระยะแรกนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวม และศึกษาเอกสาร ตัวบทกฎหมาย งานวิจัย บทความจากวารสาร และสื่อสารสนเทศ และวิทยานิพนธ์ว่าด้วยแนวคิดความเป็นไทย เพื่อค้นหานิยาม อัตลักษณ์ความเป็นไทย และบทบาทหน้าที่ของคนไทยซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในแต่ละยุคสมัย ประกอบกับเอกสารว่าด้วยปัญหาความเป็นไทยของเยาวชน รวมถึงของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความเป็นไทย ตลอดจนจัดกลุ่มจำแนกประเด็นปัญหาของนิสิตนักศึกษา โดยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นข้อมูลตั้งต้นสำหรับการออกแบบแบบสัมภาษณ์คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 นำมาออกแบบแบบสัมภาษณ์คณาจารย์ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยแบบสัมภาษณ์นี้มุ่งเน้นประเด็นว่าสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนการสอน สัมฤทธิ์ผลในการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาสาระในรายวิชา การใช้ละครในการจัดการเรียนการสอน การกำหนดเกณฑ์การประเมินผล รวมถึงการตรวจสอบยืนยันข้อมูลจากการศึกษาเอกสารว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นจริงหรือไม่ อย่างไร หลังจากออกแบบแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างเสร็จแล้ว จะต้อง

ดำเนินการขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ปรับแก้ไข ก่อนที่จะนำไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 นัดหมาย และสัมภาษณ์คณาจารย์จำนวน 15 คน จากสถาบันอุดมศึกษา 15 แห่ง จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี 5 แห่ง กลุ่มสถาบันเฉพาะทาง 5 แห่ง และกลุ่มสถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะปริญญาเอก 5 แห่ง

ขั้นตอนที่ 4 ถอดเทปบันทึกบทสัมภาษณ์ และสรุปประเด็นสำคัญจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน จากนั้นส่งบทสรุปที่ผู้วิจัยสรุปได้กลับคืนแก่ผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ และป้องกันความผิดพลาดการจากตีความของผู้วิจัย เมื่อผู้ให้สัมภาษณ์อ่านทวน และตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวว่าถูกต้องครบถ้วนแล้ว จึงถือว่าข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 นำข้อมูลชุดที่สมบูรณ์ทั้งหมดมาวิเคราะห์สภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นไปที่รูปแบบการจัดการเรียนการสอน และผลลัพธ์การจัดการเรียนการสอน แล้วสรุปผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ระยะที่สอง ได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหาสาระความเป็นไทยในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน กล่าวคือ

1. รวบรวมคำอธิบายรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ซึ่งเป็นรายวิชาที่มีการระบุอยู่ในหลักสูตรการศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 แห่ง นอกจากนี้รายวิชาดังกล่าวต้องเป็นรายวิชาที่ได้รับการอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยนั้น ๆ และได้รับการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นที่เรียบร้อยแล้วในวันที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์

2. ออกแบบแบบวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้เกณฑ์ คำจำกัดความ และรายละเอียดของหมวดหมู่ความรู้ ทั้งนี้ในกรณีที่ความสับสนของความหมาย จะพิจารณาจากความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และหนังสือคลังคำ ของนววรรณ พันธุเมธา เป็นหลัก

3. วิเคราะห์เนื้อหาความเป็นไทยจากคำอธิบายรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปทั้งจาก 15 สถาบัน พร้อมจัดกลุ่มรายวิชาที่มีลักษณะเนื้อหาวิชาใกล้เคียงกัน โดยยึดรายละเอียดของเนื้อหาสาระเป็นสำคัญ แล้วสรุปผลเป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ระยะที่สาม ได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนา ตรวจสอบ และทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย และบทความวิชาการ ว่าด้วยทฤษฎีละครในการศึกษา ทฤษฎีพัฒนานิสิตนักศึกษา และหลักการออกแบบโปรแกรม เพื่อใช้เป็นข้อมูลตั้งต้นในการออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบโปรแกรมโดยดำเนินการตามวิธีการออกแบบโปรแกรม ซึ่งนำเนื้อหาที่วิเคราะห์ได้จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นมาเป็นหลักในการกำหนดเป้าหมาย รูปแบบกิจกรรม และผลลัพธ์ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งใน 1 ภาคการศึกษา จากนั้นออกแบบบันทึกภาคสนาม และแบบสะท้อนตัวตน เพื่อใช้ในการบันทึกปรากฏการณ์ที่เกิดจากมุมมองของผู้วิจัย และบันทึกความเปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นแก่กลุ่มตัวอย่างเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมในแต่ละครั้ง ทั้งนี้ขอความอนุเคราะห์อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสมบูรณ์ของโปรแกรม และแบบบันทึกภาคสนาม พร้อมทั้งปรับแก้ก่อนนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยเพื่อทดสอบความรู้ ความเข้าใจ และการประเมินค่าในด้านอัตลักษณ์ และบทบาทหน้าที่ของคนไทยซึ่งสอดคล้องกับความเป็นไทย เพื่อใช้ทดสอบกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้าร่วมโปรแกรมที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยส่งแบบทดสอบดังกล่าวเพื่อขอความอนุเคราะห์อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง และปรับแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนไปทดลองใช้ (try out) จำนวน 30 ชุด แล้วตรวจสอบประเมินความชัดเจน และความสมบูรณ์ของแบบทดสอบ ในกรณีที่แบบทดสอบข้อใดกำกวม หรือทำให้ผู้ตอบเข้าใจคลาดเคลื่อนปรับแก้ไข เพื่อให้แบบทดสอบมีความสมบูรณ์ และนำเชื่อถือในการวัดประเมินผลผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 5 จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ (connoisseurship) ด้านศิลปวัฒนธรรมไทย และด้านการศึกษา รวม 5 ท่าน ในรูปแบบของการอภิปรายกลุ่มย่อย (focus group discussion) เพื่อประเมินผล และตรวจสอบความสมบูรณ์ของโปรแกรมการเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน

ขั้นตอนที่ 6 นำโปรแกรมการเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา แบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน แบบบันทึกภาคสนาม และแบบสะท้อนตัวตน ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 26 คน เป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา ทั้งนี้ในสัปดาห์แรกให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียน

ขั้นตอนที่ 7 การทดลองใช้โปรแกรมแต่ละสัปดาห์ ผู้วิจัยจะบันทึกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการใช้โปรแกรม พร้อมทั้งเรียบเรียง และสรุปสัมฤทธิ์ผลการใช้โปรแกรมแต่ละสัปดาห์จากบันทึกภาคสนาม และแบบสะท้อนตัวตนของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 8 ในสัปดาห์สุดท้ายของการทดลอง ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบ และประเมินผลกลุ่มตัวอย่างในด้านพัฒนาการตลอดการเข้าร่วมโปรแกรมใน 1 ภาคการศึกษา

ขั้นตอนที่ 9 ประเมินผลกลุ่มตัวอย่างหลังจากสิ้นสุดโปรแกรม โดยใช้สถิติวิเคราะห์ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน เพื่อประเมินพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน นอกจากนี้ยังใช้การพรรณนา และอภิปรายผลจากแบบบันทึกภาคสนาม และแบบสะท้อนตัวตนของผู้เรียนประกอบการประเมินสัมฤทธิ์ผลความสำเร็จของโปรแกรม

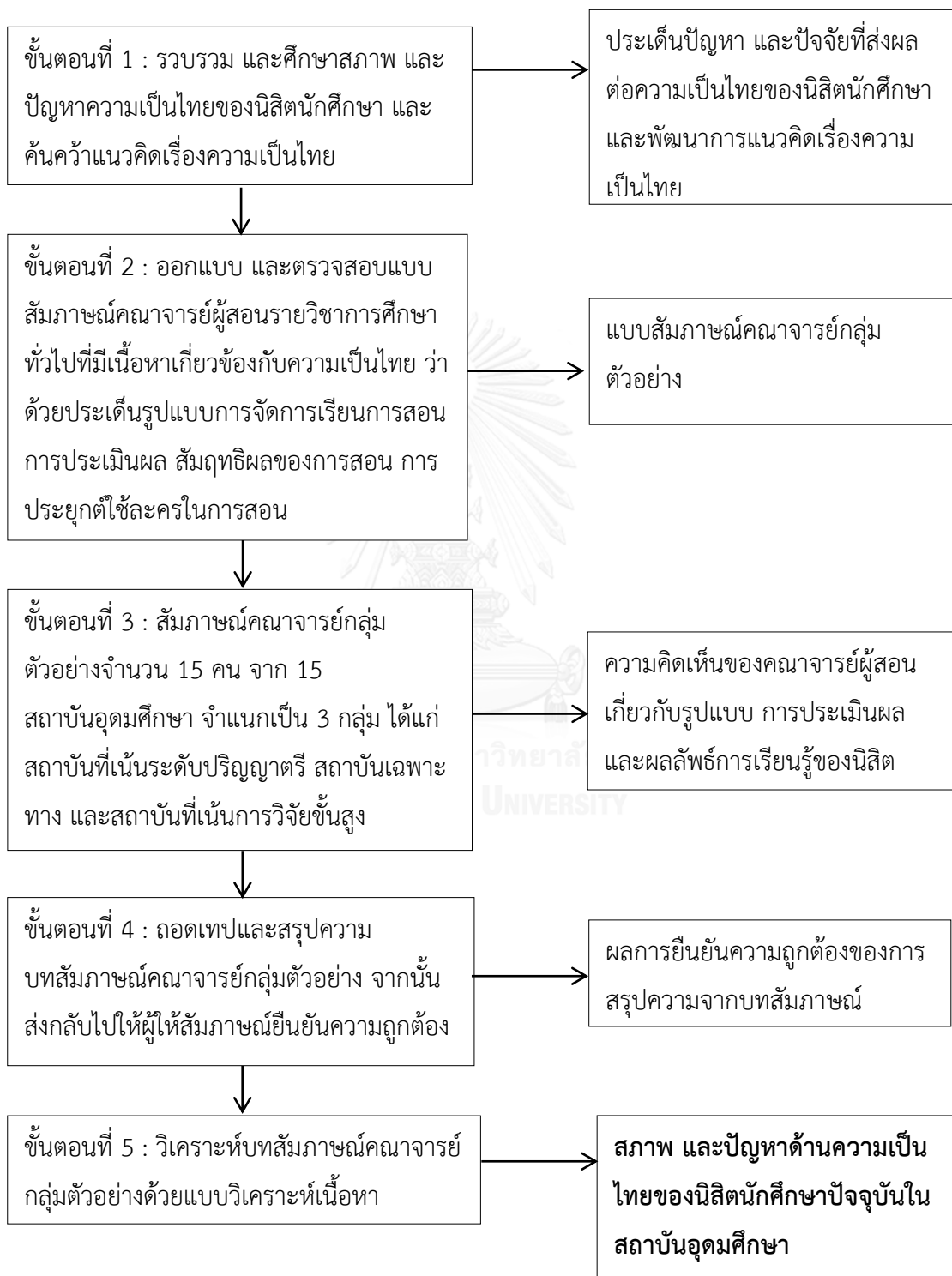
กล่าวโดยสรุปวิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนดำเนินการวิจัย จำแนกออกเป็น 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยระยะแรกสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 มี 5 ขั้นตอน ระยะที่สองสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 มี 3 ขั้นตอน และระยะสุดท้ายสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 มี 9 ขั้นตอน สรุปรายละเอียดทั้งหมดได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สํารวจสภาพ และปัญหาการเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

กระบวนการ

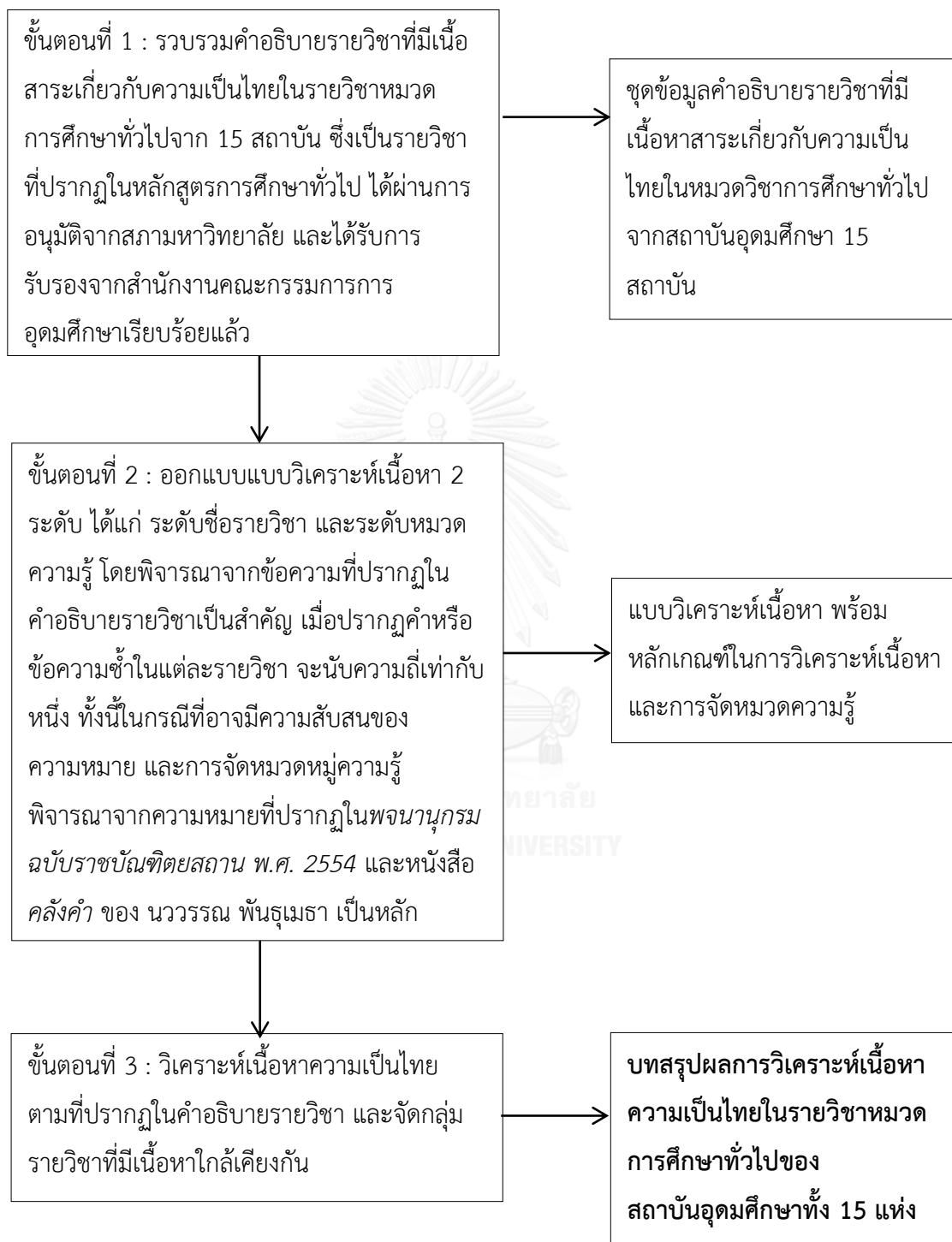
ผลลัพธ์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหาความเป็นไทยในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป

กระบวนการ

ผลลัพธ์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนา ตรวจสอบ และทดลองโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การ
สอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา

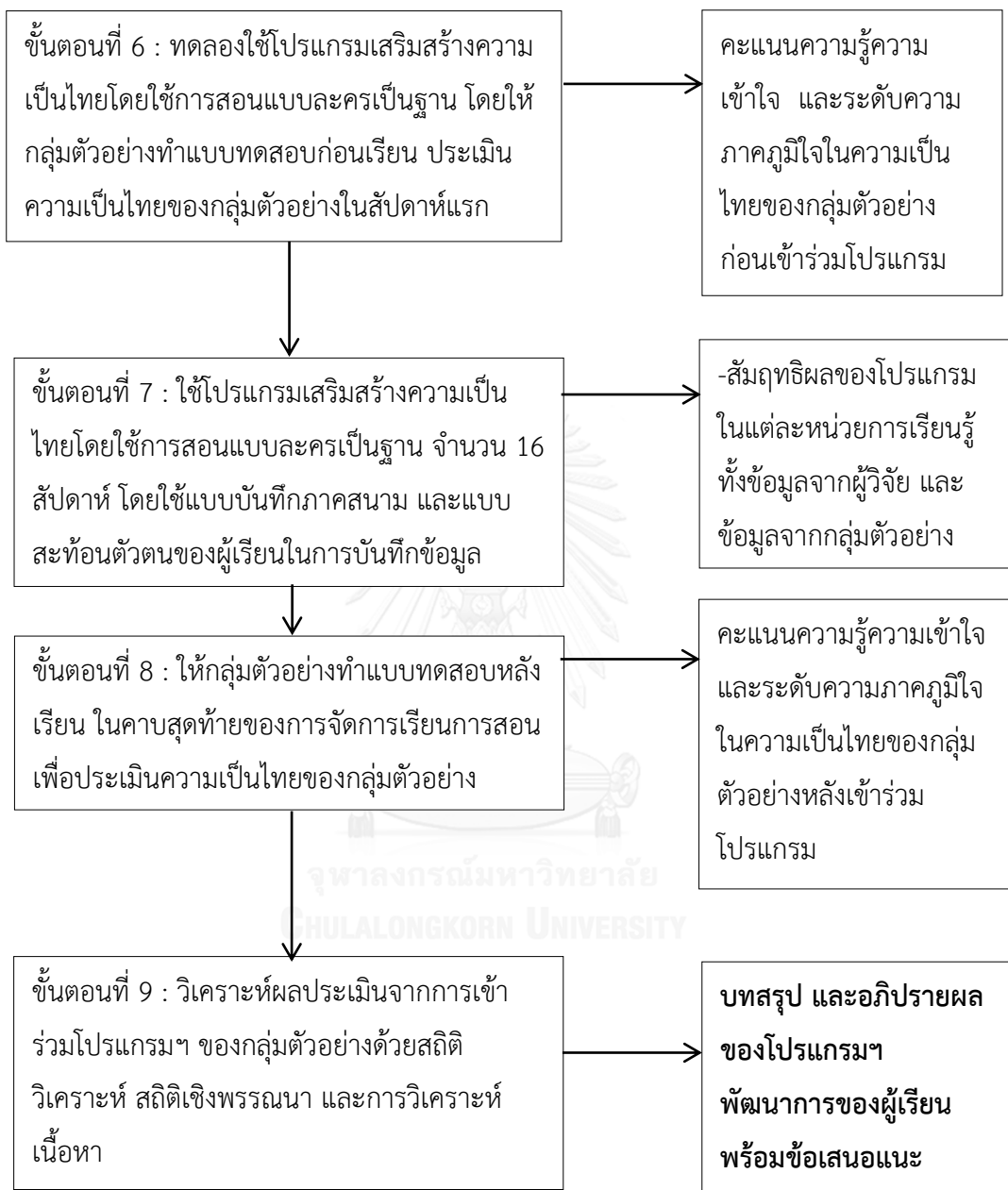
กระบวนการ

ผลลัพธ์

กระบวนการ

ผลลัพธ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิต นักศึกษาปริญญาบัณฑิต มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1)สำรวจสภาพ และปัญหาการจัดการเรียน การสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา 2) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ ความเป็นไทยในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป และ 3)พัฒนา และทดลองโปรแกรมการเสริมสร้าง ความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา ในการนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอ ผลการวิจัย โดยจำแนกออกเป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์ข้างต้น ซึ่งในแต่ละตอนจะมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิต นักศึกษาปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาด้านผู้สอน

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาด้านผู้เรียน

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาด้านเนื้อหา และการจัดการเรียน

การสอน

ส่วนที่ 4 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาด้านการประเมินผล

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาสาระความเป็นไทยในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน แก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

ส่วนที่ 1 โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิ สิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

ส่วนที่ 2 ผลการทดลองโปรแกรมการเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบ ละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 1 สภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษา ปริญญาบัณฑิต

ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิต นักศึกษาปริญญาบัณฑิต ได้มาจากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้อง กับความเป็นไทยจำนวน 15 ท่าน ซึ่งทั้งหมดเป็นอาจารย์ประจำในสถาบันอุดมศึกษาจาก 3 กลุ่ม

ประเภทสถาบัน ได้แก่ สถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูง สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี และสถาบันเฉพาะทาง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 8 รายชื่อสถาบันอุดมศึกษา คณาจารย์ และผู้บริหารผู้ให้สัมภาษณ์

ลำดับ	ประเภทสถาบัน	ชื่อสถาบัน	ผู้ให้สัมภาษณ์
1	สถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	อ.ดร.พรทิพย์อันทิวโรทัย
2		มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	อ.รัตนพล ชื่นคำ
3		มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	อ.ปราโมทย์ ภัคดีณรงค์
4		มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ผศ.ดร.วรรณขวัญ พลจันทร์
5		มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	อ.ดร.เรวดี อึ้งโพธิ์
6		มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	อ.เสกสรร พันทุมมา
7	สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	อ.ภทธีร์พันธุ์ พันธุ์
8		มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	อ.ธีรพงษ์ หนูไชยแก้ว
9		มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	อ.นุจรี ใจประนบ
10		มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	ผศ.ณัฐภูงา ทรัพย์อุบลัมภ์
11		วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ	พ.อ.ดร.สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ
12		วิทยาลัยพยาบาลพระจุลจอมเกล้า	พ.ต.ท.หญิง ประภาพรรณ เปลี่ยนแก้ว
13	สถาบันเฉพาะทาง	วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า	พ.อ.หญิง ชนานันท์ ขอประเสริฐ
14		สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	อ.ดร.ไชโย นิธิอุบัติ
15		สถาบันการพลศึกษา	ผศ.ธัญพร ชินคชบาล
16			
17			
18			

จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ตามรายการทั้งหมดข้างต้น พบว่ามีสาระสำคัญอันสัมพันธ์กับสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาด้านผู้สอน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปจำนวนทั้งสิ้น 15 ท่าน มีคุณสมบัติสอดคล้องกับที่ระบุไว้ในบทที่ 3 กล่าวคือ

1. มีคุณวุฒิขั้นต่ำปริญญาตรี หรือเทียบเท่า
2. สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยอย่างน้อย 1 รายวิชา
3. มีประสบการณ์การสอนในรายวิชาดังกล่าวต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 2 ภาคการศึกษา

ทั้งนี้สามารถสรุปข้อมูลลักษณะทางประชากรได้ของคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์ แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ เพศ คุณวุฒิ ประสบการณ์การสอน ได้ดังนี้

ตารางที่ 9 ลักษณะทางประชากรของคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์

รายละเอียด	จำนวน (n = 15)	ร้อยละ
1. เพศ		
1)ชาย	7	46.67
2)หญิง	8	53.33
รวม	15	100.00
2. อายุ		
1)น้อยกว่า/เท่ากับ 37 ปี	3	20.00
2)38 – 52 ปี	8	53.33
3) 53 ปีขึ้นไป	4	26.67
รวม	15	100.00
3. คุณวุฒิ		
1)ปริญญาโท		
1.1)สายมนุษยศาสตร์	2	13.33
1.2)สายสังคมศาสตร์	7	46.67
1.3)สายวิทยาศาสตร์	1	6.67

รายละเอียด	จำนวน (n = 15)	ร้อยละ
2)ปริญญาเอก		
1.1)สายมนุษยศาสตร์	3	20.00
1.2)สายสังคมศาสตร์	2	13.33
1.3)สายวิทยาศาสตร์	-	0.00
รวม	15	100.00
4.ประสบการณ์สอน (ภาค)		
1)2 – 10 ภาค	9	60.00
2)11-20 ภาค	1	6.67
3)21-30 ภาค	2	13.33
4)31-40 ภาค	2	13.33
5)40 ภาคขึ้นไป	1	6.67
รวม	15	100.00

ตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคณาจารย์ที่ให้สัมภาษณ์จำนวน 15 คน จำแนกเป็นเพศชาย และเพศหญิงในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน คือ เพศชาย 7 คน (ร้อยละ 46.67) และเพศหญิง 8 คน (ร้อยละ 53.33)

ด้านอายุพบว่า คณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่สัมพันธ์กับความเป็นไทยส่วนใหญ่จำนวน 8 คน (ร้อยละ 53.33) มีอายุระหว่าง 38-52 ปี หรือกล่าวอีกอย่างได้ว่าเป็นผู้ที่เกิดระหว่าง พ.ศ. 2508 – 2522 ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ (generation X) รองลงมา จำนวน 4 คน (ร้อยละ 26.67) หรือผู้ที่เกิดก่อนปี พ.ศ. 2507 จัดอยู่ในเจนเนอเรชั่นบี (baby boomer) และสุดท้ายจำนวน 3 คน (ร้อยละ 20) หรือผู้ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.2523-2540 จัดอยู่ในเจนเนอเรชั่นวาย (generation Y)

ด้านคุณวุฒิ หรือเรียกอีกอย่างว่าระดับการศึกษา คณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนี้จำนวน 10 คน (ร้อยละ 66.67) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำแนกเป็นสายสังคมศาสตร์ จำนวน 7 คน (ร้อยละ 46.67) ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือสายมนุษยศาสตร์ 2 คน (ร้อยละ 13.33) และสุดท้ายสายวิทยาศาสตร์ 1 คน (ร้อยละ 6.67) ส่วนที่เหลืออีก 5 คน (ร้อยละ 33.33) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำแนกเป็นสายมนุษยศาสตร์ 3 คน (ร้อยละ 20) และ สายสังคมศาสตร์ 2 คน (ร้อยละ 13.33) ไม่มีสายวิทยาศาสตร์

ประสบการณ์สอนของคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ทุกท่านสอนวิชาการศึกษาทั่วไปที่สัมพันธ์กับความเป็นไทยอย่างน้อย 2 ภาคการศึกษาต่อเนื่องขึ้นไป โดยมีคณาจารย์จำนวน 9 คน (ร้อยละ 60) มีประสบการณ์สอนอยู่ระหว่าง 2-10 ภาคการศึกษา หรือ 1-5 ปี รองลงมา ได้แก่ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 13.33) ที่มีประสบการณ์สอนระหว่าง 21-30 ภาคการศึกษา หรือ 11-15 ปี และจำนวน 2 คน (ร้อยละ 13.33) ที่มีประสบการณ์สอนระหว่าง 31-40 ภาคการศึกษา หรือ 16-20 ปี ลำดับสุดท้าย ได้แก่ คณาจารย์ผู้มีประสบการณ์สอนระหว่าง 11-20 ภาคการศึกษา หรือ 6-10 ปี จำนวน 1 คน (ร้อยละ 6.67) และมีประสบการณ์สอน 40 ภาคการศึกษาขึ้นไป หรือ 20 ปีขึ้นไป อีกจำนวน 1 คน (ร้อยละ 6.67)

คณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 15 คน นอกจากจะเป็นคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภทแล้ว ยังได้กระจายเป็นตัวแทนของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศอย่างครอบคลุมอีกด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 10 ภูมิภาคที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาของคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์

ภูมิภาค	สถาบัน	จังหวัด	รวม (สถาบัน)	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กทม.	5	35
	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	กทม.		
	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ปทุมธานี		
	วิทยาลัยแพทยศาสตร์ พระมงกุฎเกล้า	กทม.		
	วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ	กทม.		
ภาคกลาง	โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า	นครนายก	2	13
	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	นครปฐม		
ภาคเหนือ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	เชียงใหม่	2	13
	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	เชียงราย		
ภาคตะวันออก	มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี	จันทบุรี	2	13
	สถาบันการพลศึกษา	ชลบุรี		

ภูมิภาค	สถาบัน	จังหวัด	รวม (สถาบัน)	ร้อยละ
ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี สุรนารี	นครราชสีมา	2	13
	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	มหาสารคาม		
ภาคใต้	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	สงขลา	2	13
	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	ภูเก็ต		
รวม			15	100

ข้อมูลในตารางข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการกระจายสัดส่วนของคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามภูมิภาค พบว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่มีที่ตั้งหลักในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวน 5 แห่ง (ร้อยละ 35) ที่เหลือกระจายไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคกลาง 2 แห่ง (ร้อยละ 13) ภาคเหนือ 2 แห่ง (ร้อยละ 13) ภาคตะวันออก 2 แห่ง (ร้อยละ 13) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 แห่ง (ร้อยละ 13) และภาคใต้ 2 แห่ง (ร้อยละ 13) รวมทั้งสิ้น 15 สถาบัน

นอกจากคุณสมบัติของคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กับความเป็นไทย ซึ่งได้ระบุข้างต้นแล้ว ในการสัมภาษณ์ยังสามารถสำรวจทัศนคติของอาจารย์ผู้สอนในด้านต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเป็นไทยได้ข้อมูลรายละเอียดจำแนกเป็นประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ทัศนคติของคณาจารย์ผู้สอนในด้านข้อบ่งชี้ว่าบุคคลมีความเป็นไทย พบว่าคณาจารย์ทั้ง 15 คน เห็นว่าข้อบ่งชี้ของความเป็นไทย ได้แก่

ตารางที่ 11 ทัศนคติของคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยต่อตัวบ่งชี้
ความเป็นไทยของบุคคล

สถาบัน	ความรู้เกี่ยวกับ วัฒนธรรมไทย	กิริยามารยาท	การแต่งกาย	ภาษาไทย	คุณธรรม จริยธรรม	ภูมิปัญญา	สำนึกความเป็น ชาติไทย	สัญชาติไทย	การไหว้	ความกตัญญู	ความมีน้ำใจ
จุฬาฯ	X	X	X	X							
มก.	X										
มทส.	X				X						
มธ.	X										
มอ.	X			X		X	X				

สถาบัน	ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย	กิริยามารยาท	การแต่งกาย	ภาษาไทย	คุณธรรมจริยธรรม	ภูมิปัญญา	สำนึกความเป็นชาติไทย	ศึกษาตีไทย	การไหว้	ความกตัญญู	ความมีน้ำใจ
มรภ.ชม.	X	X									
มรภ.ชร.	X							X			
มรภ.	X										
มรภ.มค.	X										
มรภ.รพ.	X			X		X					
จปร.	X										
วพ.ตร.	X										
วพม.	X	X		X					X	X	
สบศ.	X						X				X
สพศ.	X	X	X								
รวม	15	4	2	4	1	2	2	1	1	1	1

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่า คณาจารย์ผู้สอนวิชาการศึกษาทั่วไปที่สัมพันธ์กับความเป็นไทยทั้ง 15 คน มีทัศนคติตรงกันทุกท่านว่า ความรู้เกี่ยวกับความเป็นวัฒนธรรมไทย คือ ข้อบ่งชี้สำคัญที่สุดถึงความเป็นไทยของคนไทย รองลงมา คือ ภาษาไทย และกิริยามารยาท ความอ่อนน้อมถ่อมต้นแบบไทย ฯลฯ ตามลำดับ ดังตัวอย่างที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ ความว่า

“คนไทยต้องมีชุดความรู้ความคิดเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมไทย ส่วนจะแสดงออกหรือถ่ายทอดอย่างไรนั้นไม่สำคัญ”

“ข้อบ่งชี้ที่เป็นรูปธรรม คือ การเข้าใจและรู้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมของไทย และการมีคุณธรรม กล้าหาญทางจริยธรรม”

“ความเป็นไทยที่บ่งบอกได้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมสามารถจำแนกแจกแจงรายละเอียดได้”

สถาบัน	ภาษาไทย	การออกเสียงภาษาไทยถูกต้อง	การสะกดคำภาษาไทยถูกต้อง	แต่งคำประพันธ์ไทย	เข้าใจหลักธรรมศาสนา	ปฏิบัติศาสนกิจประจำ	ชนบ ธรรมเนียม ประเพณีไทย	มารยาทไทย	จารีตการไหว้ครู	ศิลปะการแสดงรำลึก	ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน	นุ่งผ้าโจงกระเบน	พระราชกรณียกิจสถาบันพระมหากษัตริย์
มธ.	X	X	X	X	X	-	-	X	-	X	X	X	-
มอ.	X	X	X	X	X	-	X	X	X	X	X	X	X
มรภ.ชม.	X	X	X	-	X	-	X	X	X	X	X	X	X
มรภ.ชร.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	X
มรภ.	X	X	X	-	X	-	X	X	X	X	X	X	X
มรภ.มค.	X	X	X	X	X	-	X	X	X	X	X	-	X
มรภ.รพ.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-	X
จปร.	X	X	X	-	X	X	X	X	X	X	X	X	X
วพ.ต.ร	X	X	X	X	X	X	X	X	-	X	X	X	-
วพม.	X	X	X	X	X	-	X	X	X	X	X	X	X
สพศ.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
สพศ.	X	X	X	-	X	-	X	X	X	X	X	X	X
รวม	15	15	15	10	15	8	14	15	12	15	15	10	13
ร้อยละ	100	100	100	67	100	53	93	100	80	100	100	67	87

จากข้อมูลที่ได้ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เนื้อหาสาระความเป็นไทยอันเป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนิสิตนักศึกษาตามความคิดเห็นของคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่สัมพันธ์กับความเป็นไทยพบว่า เนื้อหาสาระที่คณาจารย์ทั้ง 15 คน มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกัน (ร้อยละ 100) มีทั้งหมด 7 เรื่อง ได้แก่ ภาษาไทย การออกเสียงภาษาไทยให้ถูกต้อง การสะกดคำภาษาไทยให้

ถูกต้อง ความเข้าใจในหลักธรรมของศาสนา มารยาทไทย ศิลปะการแสดงราชสำนัก และ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน รองลงมา ได้แก่ ขนบ ธรรมเนียม ประเพณีไทย (ร้อยละ 93) พระราชนิพนธ์ กิจของสถาบันพระมหากษัตริย์ (ร้อยละ 87) จารีตการไหว้ครู (ร้อยละ 80) การแต่งคำประพันธ์ชั้นท ลักษณ์ไทย (ร้อยละ 67) การนุ่งผ้าโจงกระเบน (ร้อยละ 67) และ การปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำ (ร้อยละ 53) ดังกราฟต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 จำนวนร้อยละของเนื้อหาสาระความเป็นไทยซึ่งจำเป็นแก่ผู้เรียน ตามทัศนคติของคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์ เรียงลำดับจากมากไปน้อย

ประเด็นที่ 3 คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวกับความเป็นไทย พบว่า คณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถจำได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีความเห็นว่าคณาจารย์ผู้สอนต้อง สำเร็จการศึกษาที่ตรง หรือสัมพันธ์กับความเป็นไทย และต้องมีประสบการณ์โดยตรงผ่านการวิจัย หรือ การศึกษาภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่าคณาจารย์ผู้สอนไม่ จำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาที่ตรงสาขา แต่ก็ต้องมีประสบการณ์โดยตรงผ่านการวิจัย หรือ การศึกษา ภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 13 ทศนคติของคณาจารย์ต่อคุณสมบัติของผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้อง
กับความเป็นไทย

คุณสมบัติอาจารย์	สถาบัน	ร้อยละ
1)ต้องสำเร็จการศึกษาที่ตรงหรือสัมพันธ์กับความเป็นไทยและต้องมีประสบการณ์โดยตรงผ่านการวิจัย หรือ การศึกษาภาคสนาม ที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นไทย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ	46.67
2)ไม่จำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาที่ตรงสาขา แต่ ก็ ต้อง มีประสบการณ์โดยตรงผ่านการวิจัย หรือ การศึกษาภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า สถาบันการพลศึกษา	53.33

ข้อมูลข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 8 คน (ร้อยละ 53.33) ซึ่งเป็นเสียงส่วนมาก เห็นว่าคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยไม่จำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยโดยตรง แต่ต้องมีประสบการณ์การทำงานวิจัย หรือการศึกษาภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ในขณะที่คณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์อีก 7 คน (ร้อยละ 46.67) เห็นว่าคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาดังกล่าวต้องสำเร็จการศึกษาตรงสาขา หรือสาขาที่สัมพันธ์กับความเป็นไทยจะเป็นประโยชน์มากที่สุด และจำเป็นต้องมีประสบการณ์วิจัย หรือการศึกษาภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของคณาจารย์ทั้งสอง มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้สอนต้องสำเร็จการศึกษาที่ตรง หรือสัมพันธ์กับความเป็นไทย และต้องมีประสบการณ์โดยตรงผ่านการวิจัย หรือ การศึกษาภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ประกอบไปด้วยคณาจารย์จาก 7 สถาบัน ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ปรากฏ เช่น

“จำเป็นต้องจบตรงสาขา เพราะจะมีความรู้ความเชี่ยวชาญโดยตรง ที่สำคัญคือต้องหมั่นศึกษาประเด็นทางไทยศึกษา ควรมีประสบการณ์ตรง สามารถย่อยข้อมูลได้ มีทัศนคติที่เห็นความสำคัญของความเป็นไทย และองค์ความรู้ไทยที่จะต้องปลูกฝัง และถ่ายทอดแก่นิสิตนักศึกษา”

“ควรจบตรงสาขา ไม่แนะนำข้ามศาสตร์ เพราะพอไม่รู้ลึกก็จะทำให้มีปัญหาเวลาสอน ควรมีประสบการณ์ มีสื่อการสอน มีการทดลองให้ดู เป็นผู้ใฝ่รู้เรื่องราวหรือปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นเสมอ ติดตามข่าวสาร กรณีศึกษาชุมชน และเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนที่แตกต่างกันในแต่ละสาขา”

“ควรจบตรงสาขากับที่สอน หรือเรื่องที่จะสอน และมีประสบการณ์ตรงในเรื่องนั้น ๆ เพื่อจะได้ถ่ายทอดได้อย่างลุ่มลึก”

จากที่ยกมานี้จะเห็นได้ว่าคณาจารย์มีทัศนคติสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่สัมพันธ์กับความเป็นไทยต้องสำเร็จการศึกษาตรงสาขา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง คำว่า “ตรงสาขา” และ “สาขาที่เกี่ยวข้อง” ในที่นี้ หมายถึง สาขาวิชาไทยศึกษา (Thai Studies) หรือรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ได้แก่ ภาษาและวรรณคดีไทย ศิลปะไทย ดนตรีไทย นาฏยศิลป์ไทย สถาปัตยกรรมไทย ประวัติศาสตร์ไทย และ ชุมชนหรือท้องถิ่นศึกษา (Local Studies) ที่สำคัญนอกจากการสำเร็จการศึกษาตรงสาขาแล้ว ต้องมีประสบการณ์ตรงทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับเรื่องที่จะสอนอีกด้วย ซึ่งทั้งสองประเด็นนี้ เป็นประเด็นหลักสำคัญที่คณาจารย์ทั้ง 7 คน ได้กล่าวไว้ตรงกัน

กลุ่มที่ 2 ผู้สอนไม่จำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาที่ตรงสาขา แต่ก็ต้องมีประสบการณ์โดยตรงผ่านการวิจัย หรือ การศึกษาภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ประกอบไปด้วยคณาจารย์จากทั้ง 8 สถาบัน ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“ไม่จำเป็นต้องจบตรงสาขา แต่ต้องมีประสบการณ์ตรง
รักความเป็นไทย สามารถแสดงออกและสะท้อนซึ่งความ
เป็นไทยได้ชัดเจน”

“ไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาตรงสาขา แต่ต้องมีประสบการณ์
ภาคสนาม การลงพื้นที่ สัมผัสกับวิถีไทยอย่างแท้จริงและเป็น
ระบบ เพื่อที่จะสามารถยก case study ได้ชัดเจน”

“ไม่จำเป็น เพราะเป็นสหสาขาวิชา แต่ต้องเคยฝึกฝนปฏิบัติ
ทางภูมิปัญญาไทย สามารถบูรณาการทั้งสายสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ เคยเห็นเคยสัมผัสผลผลิตทางปัญญาของ
ไทย มีความเข้าใจรอบรู้เรื่องวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง และ
รู้สึกในบริบทแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย”

จากข้อมูลในกลุ่มที่ 2 พบว่า คณาจารย์มีทัศนคติเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า อาจารย์ผู้สอน
รายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ไม่จำเป็นต้องจบตรงสาขา แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่า คือ
ต้องมีประสบการณ์ภาคสนามทางวัฒนธรรม และต้องเป็นประสบการณ์ตรง เพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้
และความเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรมแก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง และลุ่มลึก ซึ่งประสบการณ์นี้นับว่า
สามารถทดแทนคุณสมบัติด้านการศึกษาได้

นอกจากคุณสมบัติด้านการศึกษา ซึ่งพบว่ากลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 มีความคิดเห็นแตกต่างกัน
ส่วนคุณสมบัติด้านประสบการณ์มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ยังพบว่ามีคุณสมบัติอื่น ๆ สำหรับ
อาจารย์ผู้สอน ซึ่งแต่ละท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติมที่ไม่เหมือนกัน ประกอบด้วย ความสามารถด้าน
การสอน ทักษะการสื่อสาร มีความรอบรู้ ติดตามข่าวสารทันต่อเหตุการณ์ และต้องมีใจรักและ
ตระหนักในความสำคัญของความเป็นไทย

ประเด็นที่ 4 ทัศนคติของคณาจารย์ทั้ง 15 คน ต่อความจำเป็นในการเชิญผู้เชี่ยวชาญ หรือ
ปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากร ในรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย พบว่า

ตารางที่ 14 ทศนคติของคณาจารย์ผู้สอนที่มีต่อความจำเป็นในการเชิญผู้เชี่ยวชาญ
หรือปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากร

ประเภท สถาบัน	ชื่อสถาบัน	ความคิดเห็นต่อการเชิญผู้เชี่ยวชาญ หรือ วิทยากร	
		จำเป็น	ไม่จำเป็น
สถาบันเน้น การวิจัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	x	
	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	x	
	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	x	
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี สุรนารี	x	
	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	x	
สถาบัน เน้นปริญญาตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่	x	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย	x	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	x	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม	x	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี	x	
สถาบัน เฉพาะทาง	โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า	x	
	วิทยาลัยแพทยศาสตร์ พระมงกุฎเกล้า	x	
	วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ	x	
	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	x	
	สถาบันการพลศึกษา	x	
	รวม	15	
	ร้อยละ	100	

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการเชิญผู้เชี่ยวชาญ หรือ วิทยากรในสาขาต่าง ๆ นั้นพบว่า คณาจารย์ทั้ง 15 คน (ร้อยละ 100) เห็นว่าการเชิญผู้เชี่ยวชาญ หรือ วิทยากร นั้น มีความจำเป็น ดังจะเห็นได้จากทัศนะต่าง ๆ ที่ให้ไว้ใน การสัมภาษณ์ เช่น

“จำเป็น เพราะ จะช่วยเจาะลึก ทำให้เห็นภาพเบื้องลึก เบื้องหลัง รายละเอียดอย่างเป็นรูปธรรม สะท้อนวิถีชีวิต เบื้องลึก ถ่ายทอดเรื่องราวได้ชัดเจน”

“จำเป็น เพราะ ผู้เชี่ยวชาญ หรือวิทยากรจะสามารถให้ความรู้ในเชิงรายละเอียดได้ทั้งภาพกว้าง และภาพลึก ซึ่งจริง ๆ แล้ว team teaching เป็นสิ่งจำเป็นมาก ๆ ในวิชาลักษณะนี้”

“จำเป็นมาก ทำให้เห็นความแตกต่างและความหลากหลาย ของมนุษย์ ทำให้เข้าใจในความเป็นมนุษย์อย่างถ่องแท้ ซึ่ง ในอุดมคติวิชาแบบนี้ต้องสอนแบบ team teaching แต่ต้องมีระบบ monitor การสอน กระบวนการ follow up ที่ต้องมี คุณภาพ ผู้สอนต้องนัดประชุม เจอกัน กำหนด framework ร่วมกัน กำหนด outcome ของเด็กที่พิสูจน์ได้”

“จำเป็นมาก เพราะวิทยากรจะช่วยฝังความรู้ และความรู้สึก เข้าไปในเด็กได้ดีมาก บางทีอาจารย์ประจำอาจไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ และมีข้อจำกัดในการถ่ายทอด”

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาด้านผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ทั้ง 15 คน เพื่อสำรวจทัศนคติของคณาจารย์ที่มีต่อผู้เรียนซึ่งก็คือนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาของคณาจารย์แต่ละท่านนั้น ทำให้เห็นถึงสภาพ และปัญหาของผู้เรียนอย่างกว้างขวางรอบด้าน เนื่องจากคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านมีประสบการณ์การสอนมาอย่างยาวนาน ทำให้สะท้อนภาพของผู้เรียนออกมาได้อย่างชัดเจน สามารถจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาชาติความเป็นไทยในหลากหลายส่วน ซึ่งคณาจารย์ทั้ง 15 คน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่านิสิตนักศึกษาปัจจุบัน มีความเป็นไทยแตกต่าง นิสิตนักศึกษารุ่นก่อน ๆ ซึ่งในที่นี้เมื่อเปรียบเทียบกับรุ่นของอาจารย์ผู้สอนเอง มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 15 ทิศนคติของคณาจารย์ผู้สอนต่อคุณสมบัติด้านความเป็นไทยของผู้เรียน

สถาบัน	ขาดความรู้ด้านวัฒนธรรมไทย	ไม่ภาคภูมิใจในความเป็นไทย	ใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้อง	เห็นแก่ตัว	ขาดคุณธรรมจริยธรรม	ดูถูกวัฒนธรรมท้องถิ่น	ไม่เมตตา	ขาดส่วนร่วมในกิจกรรมวัฒนธรรม	ไม่มีวินัย	ไม่สามัคคี
จุฬาฯ	X		X				X	X		
มก.	X	X								
มทส.	X					X		X		
มธ.	X			X	X		X	X	X	X
มอ.	X		X				X	X		
มรภ.ชม.	X						X			X
มรภ.ชร.	X		X				X	X		
มรภ.	X					X	X	X	X	
มรภ.มค.	X			X				X		
มรภ.รพ.	X		X					X		
จปร.	X							X		
วพ.ตร.	X	X								
วพม.	X	X	X			X		X		
สบศ.	X						X			X
สพศ.	X	X					X	X	X	
รวม	15	4	5	2	1	3	8	11	3	3
ร้อยละ	100	27	33	13	4	20	53	73	20	20

ข้อมูลข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 15 คน ที่มีต่อคุณสมบัติของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในปัจจุบัน ในมิติของความเป็นไทย พบว่าคณาจารย์ทุกท่านมีความเห็นตรงกันทั้งหมด 15 คน (ร้อยละ 100) ในปัญหาว่าด้วยนิสิตนักศึกษาปัจจุบันขาดความรู้ด้านวัฒนธรรมไทย รองลงมา จำนวน 11 คน (ร้อยละ 73) เห็นว่านิสิตนักศึกษาปัจจุบันขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม ลำดับที่สาม จำนวน 8 คน (ร้อยละ 53) เห็นว่านิสิตนักศึกษาปัจจุบันไม่มีการยาท ลำดับที่สี่ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 33) เห็นว่านิสิตนักศึกษาปัจจุบันใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้อง ลำดับที่ห้า จำนวน 4 คน (ร้อยละ 27) เห็นว่านิสิตนักศึกษาปัจจุบันไม่ภาคภูมิใจในความเป็นไทย ลำดับที่หก จำนวน 3 คน (ร้อยละ 20) พบว่ามี 3 ปัญหาที่เท่าเทียมกันได้แก่ ความไม่มีวินัย ความไม่สามัคคี และการดูถูกวัฒนธรรมท้องถิ่น ลำดับที่เจ็ด จำนวน 2 คน (ร้อยละ 13) เห็นว่า นิสิตนักศึกษาปัจจุบันเห็นแก่ตัว และลำดับสุดท้าย จำนวน 1 คน (ร้อยละ 7) เห็นว่า นิสิตนักศึกษาปัจจุบันขาดคุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้ทัศนคติของคณาจารย์ทั้ง 15 คน ปรากฏเป็นรูปธรรมผ่านบทสัมภาษณ์มีเนื้อหาสาระโดยสังเขป เช่น

“ปัจจุบันเป็นปรากฏการณ์ที่ย้อนแย้ง เพราะคนไทยขาดทั้ง ความรู้ และ ความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย ไม่รู้เรื่องภูมิปัญญาโบราณ และวัฒนธรรมแต่เก่าก่อน ไม่เห็นคุณค่าของไทย ขาดการเชื่อมโยงความรู้จากบรรพบุรุษสู่ปัจจุบัน ขาดความซาบซึ้ง ความภูมิใจ และบางเรื่องที่คิดว่ารู้ก็ไม่รู้”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ผู้เรียนขาดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ขาดการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์เรื่องสังคมวัฒนธรรม ทำให้ไม่เกิดปัญญา ไม่เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขาดการเข้าไปมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ดูถูกวัฒนธรรมของท้องถิ่น”

“ผมคิดว่าคนรุ่นใหม่มีวิธีคิดอีกแบบ ใช้ชีวิตอีกแบบ โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยน IT เข้ามา ขาด unity และ ความรู้ทางวัฒนธรรม ก็จะแตกต่างกับคนรุ่นผมเยอะนะผมว่า เวลาผมสอนหนังสือแล้วพูดอะไรไปที เอ๊ะ ทำไมนิสิตไม่รู้เลย ทำให้ต้องอธิบายเพิ่มเติมบ้างเพราะต้องยอมรับว่าการผ่อนคลาย การสืบค้นความรู้ของเด็กยุคนี้แตกต่างไป ส่วนมารยาท ความสุภาพ และกาลเทศะ ก็จะดริ้อปลงมาสักหน่อยในเด็กรุ่นนี้”

“เดี๋ยวนี้นิสิตนักศึกษาขาดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเยอะมาก เพราะเมื่อก่อนคนเรียนรู้วัฒนธรรมได้ง่ายกว่า เพราะอยู่รอบตัว อยู่ในวิถีชีวิต เด็กปัจจุบันขาดจิตสำนึก ขาดการมีส่วนร่วม หรือที่เรียกว่าปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมของชุมชน จึงไม่เกิดการเรียนรู้ ขาดการเรียนรู้ผ่านการกระทำ ผ่านประสบการณ์ตรง รุ่นเรา ๆ ได้เข้าร่วมประเพณี พิธีกรรม ศาสนาในสังคม แต่เดี๋ยวนี้เด็ก ๆ ไม่สนใจ เลยต้องกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ลืมน้ำที่ของตนเอง”

“เด็ก ๆ ไม่ค่อยมีมารยาท ขาดสัมมาคารวะ และขาดความรู้รอบตัวเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ถ้าถามก็รู้เฉพาะบางเรื่อง และก็รู้เพียงผิวเผินเท่านั้น หรือที่แย่น้อยคือพวกไม่รู้เรื่องอะไรเลย ตัวตนสูง ไม่ค่อยมีความสามัคคี”

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าคณาจารย์ทั้ง 15 คน แม้จะมาจากประเภทสถาบันต่างกัน ที่ตั้งของสถาบันต่างกัน แต่กลับมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า นิสิตนักศึกษาในปัจจุบันขาดความรู้ทางด้านวัฒนธรรมไทย อันเป็นข้อบ่งชี้สำคัญถึงความเป็นไทย ทั้งนี้ นิสิตนักศึกษาในที่นี่ คือ นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาที่คณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์ได้มีโอกาสสอนเป็นการมองโดยภาพรวม ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่คณะใดคณะหนึ่ง หรือชั้นปีใดชั้นปีหนึ่ง กระนั้นทัศนคติของคณาจารย์ก็แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันผ่านมุมมองของผู้สอนได้เป็นอย่างดี

ประเด็นที่ 2 ความกล้าแสดงออกถึงความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต พบว่า จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนทั้ง 15 คน จาก 15 สถาบันอุดมศึกษา สามารถจำแนกประเภทของนิสิตนักศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีความรู้แต่ไม่กล้าแสดงออก กลุ่มที่มีความรู้และกล้าแสดงออกเฉพาะในกลุ่มเพื่อน และกลุ่มที่มีความรู้และกล้าแสดงออกต่อสาธารณะ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 16 ความกล้าหาญในการแสดงออกถึงความเป็นไทยของผู้เรียน

ประเภท สถาบัน	ชื่อสถาบัน	ความคิดเห็นเรื่องความกล้าแสดงออกถึง ความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษา		
		ไม่กล้า แสดงออก	กล้าแสดงออก	
			เฉพาะกลุ่ม	สาธารณะ
สถาบันเน้น การวิจัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	x		
	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์		x	
	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์			x
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี สุรนารี	x		
	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	x		
สถาบัน เน้น ปริญญาดรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่		x	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	x		
	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต		x	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม	x		
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี		x	
สถาบัน เฉพาะทาง	โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า		x	
	วิทยาลัยแพทยศาสตร์ พระมงกุฎเกล้า		x	
	วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ		x	
	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์			x
	สถาบันการพลศึกษา		x	
	รวม	5	8	2
	ร้อยละ	33.33	53.33	13.33

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้นำเสนอนี้แสดงให้เห็นว่าในทัศนคติของคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย พบว่านิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 53.33 กล้าแสดงออกถึงความเป็นไทย แต่ก็จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มเพื่อน หรือรายวิชาเท่านั้น ซึ่งมีเพียง 2 สถาบันอุดมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 13.33 ที่กล้าแสดงออกอย่างเปิดเผยสู่สาธารณชน ในขณะที่ร้อยละ 33.33 พบว่า นิสิตนักศึกษาไม่กล้าแสดงออกถึงความเป็นไทย อีกทั้งยังมีพฤติกรรมซ่อนเร้น ปิดบัง และเงินอายุ ในความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมไทยที่ตนมีอีกด้วย มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่มีความรู้แต่ไม่กล้าแสดงออก ประกอบด้วย 5 สถาบัน ได้แก่ สถาบันที่เน้นการวิจัย 3 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ส่วนสถาบันเฉพาะทางไม่พบปรากฏการณ์ดังกล่าว

กลุ่มที่ 2 กล้าแสดงออกแต่เฉพาะในกลุ่มเพื่อน ประกอบด้วย 8 แห่ง ได้แก่ สถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูง 1 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี 3 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และสุดท้ายสถาบันเฉพาะทาง 4 สถาบัน ได้แก่ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ และสถาบันการพลศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มที่ 3 กล้าแสดงออกถึงความเป็นไทยต่อสาธารณชน ประกอบด้วยสถาบันอุดมศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ สถาบันที่เน้นการวิจัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันเฉพาะทาง ได้แก่ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาด้านเนื้อหา และการจัดการเรียนการสอน

การสำรวจสภาพ และปัญหาด้านเนื้อหา และการจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสถานะของรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน รวมถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับรายวิชาลักษณะดังกล่าวในอนาคต โดยการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยทั้ง 15 คน ทั้งนี้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สถานะของวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยนั้นเหมาะสมหรือไม่ที่จะเป็นรายวิชาบรรจุอยู่ในหมวดการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ทั้ง 15 คน ซึ่งเป็นผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กับความเป็นไทยพบว่าอาจารย์แต่ละท่านมีทัศนคติ ดังนี้

ตารางที่ 17 ทักษะของคณาจารย์ต่อสถานะของรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย

ประเภท สถาบัน	ชื่อสถาบัน	ความคิดเห็นต่อสถานะรายวิชาในฐานะวิชา การศึกษาทั่วไป	
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
สถาบันเน้น การวิจัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	x	
	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	x	
	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	x	
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี สุรนารี	x	
	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	x	
สถาบัน เน้นปริญญาตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่	x	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย	x	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	x	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม	x	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี	x	
สถาบัน เฉพาะทาง	โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า	x	
	วิทยาลัยแพทยศาสตร์ พระมงกุฎเกล้า	x	
	วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ	x	
	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	x	
	สถาบันการพลศึกษา	x	
	รวม	15	
	ร้อยละ	100	

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคณาจารย์ทุกท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน กล่าวคือ คณาจารย์ทั้ง 15 คน (ร้อยละ 100) เห็นว่า รายวิชาที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับความเป็นไทยนับว่าเหมาะสมที่จะได้รับการบรรจุเป็นรายวิชาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา โดยแต่ละท่านให้เหตุผลสนับสนุนไว้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เหมาะสม เพราะว่าเด็กต่างคณะก็จะได้เรียนรู้วัฒนธรรมไทย อันเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต หลีกเลี้ยงไม่ได้ ถ้าคณะเขาไม่สอนศึกษาทั่วไปก็ต้องสอน ต้องให้โอกาสเขาได้เรียนรู้ด้วย”

“เหมาะสม วิชาเจนเอดเป็นวิชาที่เปิดกว้าง ความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ต้องรู้ ชุมความรู้เชิงมนุษยศาสตร์นั้นมีคุณค่า ควรปลูกฝังตั้งแต่ชั้นปี 1 เพื่อที่จะได้สร้างความเข้าใจ สร้างรากฐานทางวัฒนธรรมให้เอาไปหยิบใช้ต่อไปได้”

“เหมาะสมมาก จริง ๆ แล้วเรื่องวัฒนธรรม เรื่องของพื้นฐานความเป็นมนุษย์ควรจะเป็นวิชาที่เด็กได้เรียนตั้งแต่ชั้นไฮสคูล เมื่อไม่ได้เรียนมา อุดมศึกษาก็ต้องสอน ที่นี่จะสอนในไหนก็คิดว่าศึกษาทั่วไปก็เหมาะสมดี เพราะเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กในฐานะพลเมืองไทย คุณต้องรู้เรื่องเหล่านี้”

“เหมาะสม เพราะเรื่องความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย เป็นเรื่องที่คนไทยทุกคนควรรู้ เป็นความรู้พื้นฐาน ถ้าไม่เป็นศึกษาทั่วไปใครจะเป็นผู้สอนเนื้อหาให้เด็กต่างคณะได้เรียนกันอย่างถูกต้อง”

“อาจารย์เห็นว่าต้องเป็นเจนเอดนี้แหละดีที่สุดแล้ว และต้องบังคับให้อยู่ใน 30 หน่วยกิตด้วย เพราะถ้าไม่รู้ประวัติศาสตร์ ไม่รู้วัฒนธรรมไทย จะสื่อสารกับคนอื่น ๆ คนในพื้นที่ต่าง ๆ ได้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร”

จากข้อมูลบทสัมภาษณ์ที่นำเสนอนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าคณาจารย์ทั้ง 15 คน ล้วนเห็นว่าวิชาที่เกี่ยวกับความเป็นไทย ควรบรรจุอยู่ในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป เพราะวิชาที่มีความสำคัญ เป็น

วิชาพื้นฐานที่นิสิตนักศึกษาทุกคนควรรู้ อีกทั้งยังเปิดกว้าง และเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาจากหลากหลายคณะได้มีโอกาสสัมผัสอีกด้วย มิเช่นนั้นความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยก็อาจจะถูกละเลยได้ เพราะบางคณะก็อาจไม่ให้ความสำคัญ หรือไม่มีผู้สอนที่รู้และเชี่ยวชาญโดยตรง

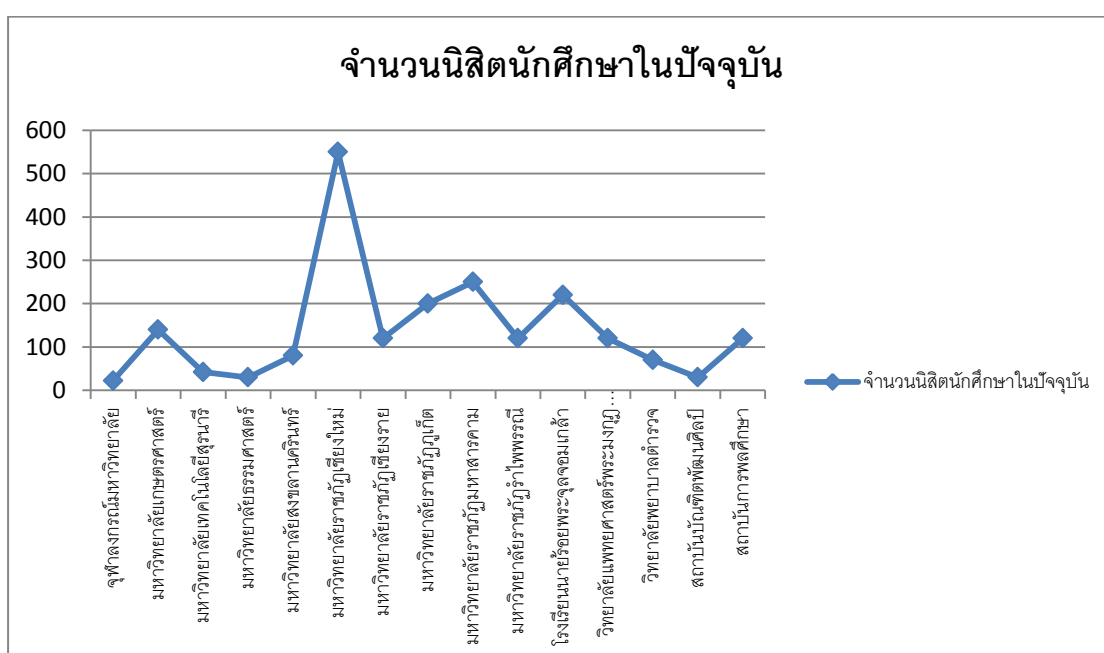
ประเด็นที่ 2 จำนวนนิสิตนักศึกษาที่เหมาะสมต่อ 1 ห้องเรียน ในรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย คณาจารย์แต่ละท่านมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งในที่นี้จะพูดถึงจำนวนในอุดมคติของอาจารย์แต่ละท่าน โดยมองข้ามความเป็นไปได้จริง เพราะแต่ละสถาบันย่อมมีตัวแปรหรือปัจจัยที่แตกต่างกันในการกำหนดจำนวนนิสิตนักศึกษา กระนั้นจำนวนที่ได้นี้เป็น การประมาณการโดยคณาจารย์ผู้มีส่วนการสอนในรายวิชาดังกล่าวบนพื้นฐานของการเกิดสัมฤทธิ์ผลสูงสุดแก่ผู้เรียน ทั้งนี้มีความจำเป็นต้องปกปิดรายชื่อของสถาบัน เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์บางคนแสดงทัศนคติที่อาจไม่สอดคล้องกับนโยบายของสถาบันนั้น ๆ

ตารางที่ 18 ทัศนคติของคณาจารย์ต่อจำนวนนิสิตนักศึกษาที่เหมาะสมในห้องเรียน

ประเภทสถาบัน	สถาบัน	จำนวนนิสิตนักศึกษา : ห้องเรียน (คน)
สถาบันเน้นการวิจัย	สถาบัน ก.1	30
	สถาบัน ก.2	40
	สถาบัน ก.3	25
	สถาบัน ก.4	30
	สถาบัน ก.5	30
สถาบันเน้นปริญญาตรี	สถาบัน ข.1	30
	สถาบัน ข.2	40
	สถาบัน ข.3	40
	สถาบัน ข.4	30
	สถาบัน ข.5	30
สถาบันเฉพาะทาง	สถาบัน ค.1	40
	สถาบัน ค.2	35
	สถาบัน ค.3	50
	สถาบัน ค.4	30
	สถาบัน ค.5	30
ค่าเฉลี่ย (M)		34

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อจำนวนของนิสิตนักศึกษาที่เหมาะสมต่อห้องเรียนในรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยพบว่า ค่าเฉลี่ยแล้วจำนวนของนิสิตนักศึกษาต่อห้องเรียน คือ 34 คน ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันพบว่ามีความแตกต่างกันดังนี้

แผนภูมิที่ 2 จำนวนนิสิตนักศึกษาในรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย
ของแต่ละสถาบันในปัจจุบัน

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาที่มีจำนวนนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันไม่มากไปกว่าค่าเฉลี่ยของจำนวนนิสิตนักศึกษาในอุดมคติ (34 คน) ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (22 คน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (30 คน) และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (30 คน) ทั้งนี้พบว่าอัตราส่วนค่าเฉลี่ยของจำนวนนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันสูงกว่าจำนวนค่าเฉลี่ยของจำนวนนิสิตนักศึกษาในอุดมคติมากถึงร้อยละ 414 หรือ 4 เท่ากว่า หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ปัจจุบันค่าเฉลี่ยของจำนวนนักเรียนต่อหนึ่งห้องเรียน คือ 140 คน ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันที่มีจำนวนนิสิตนักศึกษาลงทะเบียนเรียนสูงสุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 550 คน ส่วนสถาบันอุดมศึกษาที่มีนิสิตนักศึกษาลงทะเบียนเรียนน้อยที่สุด ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 22 คน

ประเด็นที่ 3 รูปแบบการสอนของคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ศึกษาจากการให้สัมภาษณ์ของคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปทั้ง 15 คน

ควบคู่ไปกับศึกษาจากประมวลรายวิชา (มคอ.3) ในรายวิชาของคณาจารย์แต่ละท่าน ทำให้พบว่า คณาจารย์ใช้วิธีการสอนเนื้อหาความเป็นไทยด้วยวิธีการต่าง ๆ ประกอบกับการใช้สื่อการสอนต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 19 รูปแบบการสอน และสื่อการสอนของคณาจารย์ผู้สอน
และข้อเสนอแนะจากนิสิตนักศึกษา

สถาบัน	รูปแบบการสอน และ สื่อการสอน						
	การบรรยาย	Power point	การอภิปราย	รายงานเดี่ยว	รายงาน/โครงการกลุ่ม	วีดิทัศน์	ทัศนศึกษา
ก.1	x	x				x	x
ก.2	x	x					
ก.3	x	x			x		
ก.4	x	x	x	x			
ก.5	x	x	x	x	x		
ข.1	x	x		x		x	
ข.2	x	x					
ข.3	x	x			x		
ข.4	x	x		x	x		
ข.5	x	x			x		
ค.1	x	x	x				
ค.2	x	x		x			x
ค.3	x	x	x	x			
ค.4	x	x	x	x			
ค.5	x	x		x		x	
รวม	15	15	5	8	5	3	2
ร้อยละ	100	100	33.33	53.33	33.33	20.00	13.33

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยในปัจจุบันนั้น พบว่า คณาจารย์ทั้ง 15 คน (ร้อยละ 100) ใช้วิธีการบรรยายเป็นฐาน

(lecture-based learning) โดยใช้ฉายข้อมูล และรายละเอียดเนื้อหาสาระผ่านโปรแกรมพาวเวอร์พอยท์ (Power point) ในเครื่องคอมพิวเตอร์ รวมถึงวิธีการ “บอก-จุด” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบรรยายด้วย รองลงมา คณาจารย์จำนวน 8 คน (ร้อยละ 53.33) จะมอบหมายรายงานเดี่ยวให้แก่ นิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นรายงานที่นิสิตนักศึกษาต้องค้นคว้าหาข้อมูล สรุปและวิเคราะห์ รวมทั้งเขียนเรียบเรียงส่งอาจารย์ผู้สอนด้วยตนเอง ลำดับถัดมา คณาจารย์จำนวน 5 คน (ร้อยละ 33.33) เลือกใช้การอภิปราย และการมอบหมายรายงาน หรือโครงการกลุ่ม ประกอบการเรียนการสอนด้วย ทั้งนี้การอภิปราย เป็นการจับกลุ่มอภิปรายตามหัวข้อ หรือประเด็นที่อาจารย์กำหนดให้ ส่วนรายงาน หรือโครงการกลุ่มนั้น อาจารย์ผู้สอนจะกำหนดเพียงกรอบแนวคิดกว้าง ๆ ให้นิสิตนักศึกษาได้เลือกสรรหัวข้อที่กลุ่มของตนสนใจมานำเสนออาจารย์ก่อนที่จะลงค้นคว้าจริง ลำดับต่อมา คณาจารย์จำนวน 3 คน (ร้อยละ 20) จะพานิสิตนักศึกษาไปทัศนศึกษาในสถานที่ใกล้เคียงกับที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา นั้น ๆ อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะพานิสิตไปทัศนศึกษา ณ หอประวัติจุฬาฯ นิทรรศน์รัตนโกสินทร์ และหอพิพิธภัณฑ์อาเซียน ส่วนสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จะพานักศึกษาไปทัศนศึกษา ณ พระบรมมหาราชวัง และวัดพระแก้ว เป็นต้น ลำดับสุดท้ายพบว่า คณาจารย์จำนวน 2 คน (ร้อยละ 13.33) ใช้วีดิทัศน์เป็นสื่อการสอน ซึ่งวีดิทัศน์ส่วนใหญ่ จะเป็นสารคดี หรือภาพยนตร์ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย เช่น ภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชภาค 1 – 6 ซึ่งเขียนบทภาพยนตร์โดยหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล และรองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ชุตินธรานนท์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

อย่างไรก็ดีแม้ว่าคณาจารย์จะพยายามเตรียมการสอน และเลือกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่คาดว่านิสิตศึกษาน่าจะสนใจ และประสบความสำเร็จในการเรียนแล้ว กระนั้นก็พบว่านิสิตนักศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะ ผ่านการประเมินผลรายวิชาต่าง ๆ ข้างต้น ดังจะยกตัวอย่างพอสังเขปซึ่งผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจากการเปิดเผยของคณาจารย์ผู้สอนโดยตรง ทั้งนี้เพื่อความเป็นส่วนตัว และป้องกันความเสียหายแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในภาพรวม ไม่เจาะจงวิชาใดวิชาหนึ่ง พร้อมทั้งงดเว้นการอ้างอิงผู้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ รายละเอียดข้อเสนอแนะของนิสิตนักศึกษามีดังนี้

“บรรยายน่าเบื่อ งานเยอะ ควรเน้นการลงพื้นที่ ให้ผู้เรียนได้เปิดหูเปิดตา”

“การบรรยายน่าเบื่อ ไม่น่าสนใจ งานเยอะมาก เนื้อหาอัดแน่นมากจนเกินไป”

“ผู้สอนมือคตี่ ทศนคตี่ของผู้สอนมีแต่เชิงลบไม่เป็นกลาง และ power point นำเปือมมาก ขาดควมมน่าสนใจ”

“ผู้สอน lecture ไม่เป็น นำเปืออ โครงงานกินเวลารวชอื่น เน้น เนื้อหาอัดแน่นมากเกินไป ไม่มีจุด focus ของรายวิชา”

“การบรรยายนำเปืออ ไร้สาระ เน้นแต่ทฤษฎีมากเกินไป ผู้สอน ใช้น้ำเสียง monotone ไม่น่าฟัง”

“การบรรยายนำเปืออ มอบหมายงานกลุ่มแต่อาจารย์กลับมี เวลาให้ปรักันน้อย เพราะรับงานบริหาร”

“ไม่ชอบการบรรยาย power point มีแต่ข้อมูลตัวอักษรมาก เกินไป แล้วบอกให้เต็กชิดตามโนสไลด์ นำเปืออ เรเรียนไปก็จำ ไม่ได้ ไม่เข้าสมอง power point ทำได้ไม่สวย ไม่อลังการ”

“ไม่ชอบการบรรยาย ชวนให้ไม่ยอมมาเรเรียนวิชานี้ งานที่ ส่งนำเปืออ ไม่น่าสนใจ เปืออการอยู่แต่ในห้องเรเรียน การตอบ คำถามในห้องเรเรียน”

“อยากไปทัศนศึกษา ลงพื้นที่บ้าง แต่ก็ทำไม่ได้เพราะวิชา ไม่สนับสนุนเรื่องพาหนะ และงบประมาณ อาจารย์กลัว ไม่กล้าพานักศึกษาออกไปข้างนอก เพราะตัวเองต้องมีความรับผิดชอบสูง”

“บรรยายนำเปืออ เข้ามาเรเรียนแล้วหลับ นั่งเฉย ๆ ไม่จด ไม่ได้ควมรู้อะไรนอกจากที่มีเหมือนในหนังสือ ไม่เคยพา ออกไปทัศนศึกษา”

ควมคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาข้างแสดงให้เห่นว่านิสิตนักศึกษาไม่ขึ้นชอบการบรรยาย และ รู้สึกว่าการบรรยายนั้นนำเปืออ ขาดควมมน่าสนใจ ทำให้ไม่ยอมเรเรียนรู้ ในขณะที่เดียวกันสื่อการสอน ประเภทพาวเวอร์ พอยท์ ก็ขาดควมมน่าสนใจ และไม่สามารถสื่อควมได้ชัดเจนอีกด้วย เป็นอุปสรรค

ต่อการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา อย่างไรก็ตามก็ตინต๊อนนักศึกษาเสนอแนะให้มีการจัดทัศนศึกษา หรือการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่นิตินศึกษาสนใจ นอกจากนี้ตัวผู้สอนเองบางท่านก็บรรยายได้ไม่น่าสนใจ การใช้น้ำเสียงไม่ชวนให้ผู้เรียนติดตาม อีกทั้งยังใช้วิธีการบอก-จด อีกด้วย ซึ่งทำให้ผู้เรียนรู้สึกเสียเวลา เพราะสามารถอ่านเองได้จากหนังสือประกอบการเรียนในรายวิชาดังกล่าว

ประเด็นที่ 4 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทย และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยแก่นิตินศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตามทัศนคติของคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยทั้ง 15 คน พบว่ามีความคิดเห็นที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

ตารางที่ 20 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยแก่นิตินศึกษาตามทัศนคติของคณาจารย์ผู้สอน

สถาบัน	รูปแบบการสอน		
	Activity-based learning การเรียนรู้แบบกิจกรรม เป็นฐาน	Experiential learning การเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์	การทัศนศึกษา
จุฬาฯ	X	X	X
มก.	X	X	X
มทส.	X	X	X
มธ.	X	X	
มอ.	X	X	X
มรภ.ชม.	X	X	X
มรภ.ชร.	X	X	
มรภ.	X	X	
มรภ.มค.	X	X	
มรภ.รพ.	X	X	
รร.จปร.	X	X	X
วพม.	X	X	
วพ.ตร.	X	X	X
สบศ.	X	X	

สถาบัน	รูปแบบการสอน		
	Activity-based learning การเรียนรู้แบบกิจกรรม เป็นฐาน	Experiential learning การเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์	การทัศนศึกษา
สพศ.	x	x	x
รวม	15	15	8
ร้อยละ	100	100	53.33

ข้อมูลทัศนคติของคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่น่าจะเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้นำเสนอข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าคณาจารย์ทั้ง 15 คน (ร้อยละ 100) มีความคิดเห็นตรงกันว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่น่าจะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การเรียนรู้ในด้านความรู้ความเข้าใจได้ดีที่สุดน่าจะเป็นการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (activity-based learning) ซึ่งทำให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง (experiential learning) อย่างไรก็ตามก็ตีคณาจารย์จำนวน 8 คน (ร้อยละ 53.33) เห็นว่าในรายวิชาดังกล่าวควรจัดให้มีการทัศนศึกษาควบคู่ไปกับการเรียนในชั้นเรียนด้วย ทั้งนี้ปรากฏความคิดเห็นของอาจารย์แต่ละท่าน เช่น

“ต้อง ABL เพราะนิสิตได้ลงมือทำเองจะเป็น ประสบการณ์ตรง ทำให้เข้าใจว่ามีเรื่องวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตยังไง ต้องให้นิสิตได้เรียนรู้ และปฏิบัติร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ หรือพวกปราชญ์ชาวบ้าน แล้วเน้นการ sharing ออกมา”

“ABL requires full attention. ทำให้เด็กได้อยู่กับสิ่งที่กำลังเจอตรงหน้า กระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วม และต้องลงมือทำ เหมาะกับวิชาที่อยากให้เด็กได้ประสบการณ์จริงแบบนี้”

“ต้องให้เด็กได้ ทำกิจกรรม มาก ๆ ครูก็ต้องลงพื้นที่พร้อมกับเด็ก ไม่ใช่ให้เด็กลงไปกันเอง หลังทำกิจกรรมก็ต้องมีการแสดง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันหลังทำกิจกรรม”

“สอนแบบ project-based learning ทำให้เด็กได้รู้แค่ methodology ไม่ได้เรียนรู้ตัว content จริง ๆ ถ้าอยากให้เด็ก

ได้เข้าถึง ต้องให้ลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรม เป็น activity-based เด็กก็จะมีประสบการณ์ตรง”

“เรียนรู้จากกิจกรรมนี้ดีมาก เด็กได้เรียนรู้จริง ๆ แต่ที่สำคัญคือ ครูก็ต้องลงไปเรียนรู้ ต้องมีส่วนร่วมกับเด็กด้วย ไม่ใช่ปล่อยให้ไปลองทำกันเอง มันไม่ใช่ ประสบการณ์ที่เด็กจะได้ต้องเป็น ประสบการณ์ที่ดี ต้องเห็นภาพ เห็นข้อดีของเรื่องนั้น ๆ ไม่งั้นเขาก็จะไม่รู้สึกว่าเขาภาคภูมิใจ”

ส่วนที่ 4 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาด้านการประเมินผล

การประเมินผลรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยนับว่ามีความหลากหลายอย่างยิ่ง ซึ่งสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนแต่ละท่าน ด้วยเหตุนี้การสำรวจสภาพ และปัญหาด้านการประเมินผลรายวิชาดังกล่าวของอาจารย์ผู้สอนในประเด็นว่าด้วยวิธีการประเมินผล และสัดส่วนคะแนนในการประเมินผลจึงเป็นเรื่องที่ควรนำมาพิจารณาด้วย เพราะสัมพันธ์กับสัมฤทธิผลการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาดังกล่าวโดยตรง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 21 สัดส่วนการประเมินผลผู้เรียนของคณาจารย์ผู้สอน

สถาบัน	สัดส่วนการประเมินผล (100 คะแนน)					
	การสอบ		งานที่ได้รับมอบหมาย			การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชั้นและนอกชั้นเรียน/จิตพิสัย
	กลางภาค	ปลายภาค	ใบงานเดี่ยว	รายงาน/โครงการ		
เดี่ยว				กลุ่ม		
ก.1	-	40 ปรนัย+ อัตนัย	40	-	-	20
ก.2	25 ปรนัย+ อัตนัย	25 ปรนัย+ อัตนัย	-	-	40	10
ก.3	25 ปรนัย	25 อัตนัย	25	-	25	-

สถาบัน	สัดส่วนการประเมินผล (100 คะแนน)					
	การสอบ		งานที่ได้รับมอบหมาย			การมีส่วนร่วมกับ กิจกรรมในชั้นและ นอกชั้นเรียน/ จิตพิสัย
	กลางภาค	ปลายภาค	ใบงานเดี่ยว	รายงาน/ โครงการ		
				เดี่ยว	กลุ่ม	
ก.4	-	40 อัตนัย	-	20	30	10
ก.5	-	40 ปรนัย	60	-	-	-
ข.1	30 ปรนัย+ อัตนัย	30 ปรนัย+ อัตนัย	10	-	-	30
ข.2	25 ปรนัย	25 ปรนัย	40	-	-	10
ข.3	15 ปรนัย	15 ปรนัย	25	-	40	5
ข.4	-	40 ปรนัย	60	-	-	-
ข.5	20 ปรนัย	30 ปรนัย+ อัตนัย	10	10	15	15
ค.1	30 ปรนัย+ อัตนัย	40 ปรนัย+ อัตนัย	20	-	-	10
ค.2	20 ปรนัย	20 ปรนัย	30	-	-	30
ค.3	30 ปรนัย	30 ปรนัย	30	-	-	10
ค.4	30 อัตนัย	30 อัตนัย	-	20	-	20

สถาบัน	สัดส่วนการประเมินผล (100 คะแนน)					การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชั้นและนอกชั้นเรียน/จิตพิสัย
	การสอบ		งานที่ได้รับมอบหมาย			
	กลางภาค	ปลายภาค	ใบงานเดี่ยว	รายงาน/ โครงการ		
			เดี่ยว	กลุ่ม		
ค.5	-	50 ปรนัย	50	-	-	-

ข้อมูลผลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าทุกวิชามีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งมีสัดส่วนตามวิธีการวัดประเมินผลทั้งในส่วนที่เหมือนกัน และส่วนที่แตกต่างกัน ในส่วนที่เหมือนกันนั้น ได้แก่ คณาจารย์ทั้ง 15 คน (ร้อยละ 100) กำหนดให้มีการสอบปลายภาคในทุกรายวิชา สัดส่วนคะแนนของการสอบปลายภาคนั้นอยู่ระหว่าง 15-50 คะแนน ซึ่งรูปแบบของข้อสอบปลายภาคนั้น พบว่า คณาจารย์จำนวน 7 คน (ร้อยละ 46.67) เลือกใช้ข้อสอบปรนัย คณาจารย์จำนวน 5 คน (ร้อยละ 33.33) เลือกใช้ข้อสอบทั้งปรนัย และอัตนัยรวมกัน และคณาจารย์จำนวน 3 คน (ร้อยละ 20) เลือกใช้ข้อสอบอัตนัย

ในด้านความแตกต่างนั้นพบว่า คณาจารย์จำนวน 10 คน (ร้อยละ 66.67) เลือกใช้การสอบกลางภาค ซึ่งสัดส่วนคะแนนการสอบกลางภาคอยู่ระหว่าง 15-30 คะแนน ทั้งนี้พบว่าคณาจารย์จำนวน 6 คน (ร้อยละ 60) เลือกใช้ข้อสอบแบบปรนัย คณาจารย์จำนวน 3 คน (ร้อยละ 30) เลือกใช้ข้อสอบแบบปรนัย และอัตนัย ส่วนคณาจารย์จำนวน 1 คน (ร้อยละ 10) เลือกใช้ข้อสอบแบบอัตนัย

นอกจากนี้ในส่วนของคะแนนงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) ใบงานเดี่ยว และ 2) รายงาน หรือ โครงการ เดี่ยว และ/หรือ กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1) ใบงานเดี่ยว พบว่าคณาจารย์ผู้สอนยังนิยมใช้ใบงานเป็นเครื่องมือหนึ่งในการวัดประเมินผลรายบุคคล ซึ่งใบงานโดยส่วนใหญ่มักจะเป็นแบบฝึกหัดท้ายคาบที่ให้เขียนหรือเลือกคำตอบเพื่อประเมินความรู้แบบถูกผิด และการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวต่อประเด็นที่ได้ศึกษา จากการสำรวจพบว่า คณาจารย์จำนวน 12 คน (ร้อยละ 80) เลือกใช้ใบงานในประเมินผล บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าใบงานจะสามารถใช้ทดสอบความรู้ที่นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาเล่าเรียนในคาบนั้น ๆ ได้ โดยสัดส่วนคะแนนใบงานอยู่ระหว่าง 10-60 คะแนน

2) รายงาน หรือ โครงการ เดี่ยว และ/หรือ กลุ่ม พบว่าคณาจารย์จะมอบหมายรายงานเดี่ยว และ รายงาน หรือ โครงการกลุ่ม ให้นิสิตนักศึกษาได้ค้นคว้าศึกษา ซึ่งบ้านวิชาที่กำหนดให้นิสิตนักศึกษาต้องสำรวจข้อมูลจากพื้นที่จริงด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยขอสรุปข้อแตกต่างระหว่างรายงาน และ

โครงการ ซึ่งประมวลข้อมูลโดยสังเขปจากคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวคือ รายงาน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลของปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยใช้หลักฐานที่เชื่อถือได้ซึ่งมีที่มาหลากหลายทั้งในส่วนของข้อมูลลายลักษณ์ และข้อมูลมุขปาฐะ เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ในขณะที่โครงการ เป็นการศึกษาที่ต้องอาศัยกระบวนการการวิจัยเป็นส่วนสำคัญ เพื่อค้นหาคำตอบในประเด็นที่ตั้งคำถามไว้ในเชิงลึก ทั้งนี้โครงการอาจมีการทดลองหรือไม่ก็ได้

นอกจากนี้ยังพบว่าคณาจารย์เพียง 1 คน (ร้อยละ 6.67) กำหนดให้นิสิตนักศึกษาทำรายงานเดี่ยวเพียงอย่างเดียว ซึ่งให้รายงานเดี่ยวมีคะแนน 20 คะแนน ในขณะที่คณาจารย์จำนวน 3 คน (ร้อยละ 20) กำหนดให้นิสิตนักศึกษาทำรายงาน หรือ โครงการกลุ่มเพียงอย่างเดียว โดยมีสัดส่วนคะแนนอยู่ระหว่าง 25-40 คะแนน และคณาจารย์จำนวน 2 คน (ร้อยละ 13.33) มอบหมายให้นิสิตนักศึกษาทำทั้งรายงานเดี่ยว และรายงาน หรือ โครงการกลุ่ม โดยมีสัดส่วนคะแนนของรายงานเดี่ยวอยู่ระหว่าง 10-20 คะแนน และรายงานกลุ่มอยู่ระหว่าง 15-30 คะแนน

สัดส่วนคะแนนส่วนสุดท้ายที่คณาจารย์ส่วนใหญ่กำหนดไว้ คือ คะแนนในส่วนของกรณีมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชั้นและนอกชั้นเรียน หรือคะแนนจิตพิสัย ซึ่งครอบคลุมความเอาใจใส่ในการเรียน เช่น การเข้าชั้นเรียน และส่งงานตรงตามเวลา การให้ความสนใจในการเข้าร่วมการอภิปราย การถามหรือตอบข้อซักถามในชั้นเรียน เป็นต้น โดยคณาจารย์จำนวน 11 คน (ร้อยละ 73.33) กำหนดให้มีคะแนนในส่วนนี้ ซึ่งพบว่ามีส่วนคะแนนอยู่ระหว่าง 5-30 คะแนน

นอกจากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าในการปรับปรุงวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา ปรากฏว่าสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 ประเภท ล้วนมีสถาบันอุดมศึกษาที่ได้ตัดรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยออกไป ผู้วิจัยจึงสนใจค้นหาข้อมูลรายละเอียดในเชิงลึกเพิ่มเติมถึงสาเหตุดังกล่าว ในการนี้เพื่อป้องกันความเสียหาย และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อสถาบันอุดมศึกษา และผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอปกปิดการอ้างอิงในบทสัมภาษณ์ที่จะปรากฏขึ้นดังต่อไปนี้ตามเจตนารมณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์

“วิชานี้สอนแต่ content ไม่มี experience ของอาจารย์มาช่วยเติมเต็ม เน้นแต่เฉพาะเนื้อหาที่สอนซึ่งขาดการบูรณาการ ส่งผลให้วิชานั้นไม่สอดคล้องกับหลักการของศึกษาทั่วไป ซึ่งควรเติมเต็มความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เชื่อมชีวิตจริงเข้ามาให้เห็นในรายวิชา ไม่ใช่เอาแต่สอนเนื้อหาตามความเชี่ยวชาญของเขาเองอย่างเดียว พอเราส่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเข้าไปตรวจเยี่ยมการสอนก็พบว่าส่วนใหญ่ lecture อย่างเดียว เด็กมาเรียนก็ไม่

สนุก แล้วไม่ได้ประโยชน์อะไร ส่วนเนื้อหาที่ไม่เคยปรับปรุงให้มีความทันสมัยเลย หลายปีก่อนสอนเป็นยังไงก็เป็นอย่างนั้น”

นอกจากนี้ยังพบว่า มีสถาบันอุดมศึกษาบางแห่ง มีความร่วมมือทางวิชาการใช้หมวดวิชาการศึกษาทั่วไปร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาอื่น เนื่องจากสถาบันแห่งนั้นไม่มีผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาศึกษาทั่วไป ดังนั้นจึงได้ประสานใช้หลักสูตรรายวิชาการศึกษาร่วมกัน ส่งผลให้เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระรายวิชาในหมวดการศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยต้นทางแล้ว จึงทำให้สถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังเช่นปรากฏในบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“ขอเรียนตามตรงว่าสถาบันของเราใช้หลักสูตรการศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัย เมื่อเขาปรับหลักสูตรมาอย่างไร เราก็ต้องเปลี่ยนหลักสูตรของเราตามนั้น เพราะเราไม่มีผู้รู้ที่จะทำของเราเอง เราไม่มีสำนักวิชาการศึกษาทั่วไปเหมือนที่อื่นเขาด้วย แล้วในส่วนของคนสอนซึ่งเป็นอาจารย์ของเราเองนั้น ก็ไม่ได้จบตรงสาย อาศัยพยายามอ้างอิงจากคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตร แล้วเอามาคิดมาออกแบบเนื้อหาและวิธีการสอนของเราให้ครบตามคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดมา”

นอกจากนี้ยังพบอีกว่านโยบายของผู้บริหารก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงอยู่ของรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย โดยพบว่า

“ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมาจากทางสายวิศวะ สายวิทยาศาสตร์ เขาก็อยากให้วิชาศึกษาทั่วไปตบโจทย์ไปในทางศาสตร์ของสายเขา เขามองว่าให้เด็กมาเรียนศึกษาทั่วไป คือ มาเรียนเนื้อหาที่เป็นพื้นฐานของวิชาชีพเขา หรือเกี่ยวเนื่องเป็นประโยชน์กับวิชาที่คณะเขาสอน ดังนั้นพวกรายวิชาทางมนุษยศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์ เขาก็ไม่เอาไว้ โดยเฉพาะวิชาไทย ๆ เขามองว่าเรียนไปก็ไม่เกิดประโยชน์ เสียเวลา จริง ๆ เขาก็มองว่าศึกษาทั่วไปเรียนแล้วเสียเวลาอยู่แล้ว ควรเอาให้คณะไปจัดการสอนที่ตอบสนองความต้องการของคณะมากกว่า สิ่งที่เขาสั่งมาก็คือมาบังคับให้

เราปรับเนื้อหาบ้าง ตัดหน่วยกิตให้น้อยลงบ้าง จนในที่สุดก็ตัดวิชานั้นออกไปเลย ก็น่าเสียดายที่เด็กจะไม่ได้เรียนแล้ว”

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาสาระความเป็นไทยในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป

การวิเคราะห์เนื้อหาสาระความเป็นไทยในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป มีเป้าประสงค์หลักเพื่อค้นหาสาระสำคัญของเนื้อหาว่ารายวิชาการศึกษาทั่วไปซึ่งเกี่ยวข้องกับความเป็นไทยที่สถาบันอุดมศึกษาเปิดสอนอยู่นั้นครอบคลุมในเนื้อหาด้านใดของความเป็นไทยบ้าง โดยศึกษาจากคำอธิบายรายวิชาศึกษาทั่วไปในหมวดมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เป็นสำคัญ ประกอบไปด้วยสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 15 แห่ง จำแนกได้ 3 ประเภท ได้แก่ สถาบันที่เน้นการวิจัย สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี และสถาบันเฉพาะทาง ทั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาคำอธิบายรายวิชาจากข้อมูลหลักฐานลายลักษณ์ของสถาบันต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มสถาบันที่เน้นการวิจัย จำนวน 5 สถาบัน ได้แก่

- 1) คู่มือหมวดวิชาศึกษาทั่วไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2559
- 2) คู่มือหมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2559
- 3) หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2553)
- 4) หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2558)
- 5) คำอธิบายรายวิชาหลักสูตรการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2559

กลุ่มสถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี จำนวน 5 สถาบัน ได้แก่

- 1) หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558)
- 2) หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไประดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2557)
- 3) หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558)
- 4) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556)
- 5) หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2558)

กลุ่มสถาบันเฉพาะทาง จำนวน 5 สถาบัน ได้แก่

- 1) หลักสูตรโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2558
- 2) หลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า
(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2558)
- 3) หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2554)
- 4) คำอธิบายรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2558)
- 5) หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป สถาบันการพลศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2554)

จากการศึกษาคำอธิบายรายวิชาการศึกษาทั่วไปซึ่งเอกสารทางราชการของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 15 สถาบันข้างต้น ผู้วิจัยจะรายงานผลการวิจัยตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การจัดทำหมวดหมู่รายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไปของแต่ละสถาบัน ซึ่งรับผิดชอบ โดยสำนักวิชาการศึกษาทั่วไป หรือหน่วยงานเทียบเท่าที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น

ประเด็นที่ 2 จำนวนรายวิชาศึกษาทั่วไปในหมวดมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ หรือที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น เปรียบเทียบกับจำนวนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยของสถาบัน นั้น ๆ

ประเด็นที่ 3 ผลการจำแนกคำอธิบายรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา

ประเด็นที่ 4 การวิเคราะห์เนื้อหาหารายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยจาก คำอธิบายรายวิชาทั้งหมดจากสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 15

ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ว่าด้วยการจัดทำหมวดหมู่รายวิชาการศึกษาทั่วไปของแต่ละสถาบันที่รับผิดชอบ โดยสำนักวิชาการศึกษาทั่วไป หรือหน่วยงานเทียบเท่าที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น พบว่าจากข้อมูลของ สถาบันอุดมศึกษา 15 แห่ง มีการจัดการหมวดหมู่รายวิชาการศึกษาทั่วไปโดยกำหนดชื่อเรียก คล้ายคลึงกันจำนวน 14 แห่ง และกำหนดชื่อเรียกแตกต่างออกไปจำนวน 1 แห่ง ตามรายละเอียดที่ ปรากฏดังนี้

1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 5 หมวด ได้แก่ หมวด มนุษยศาสตร์ หมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดสหศาสตร์ และ หมวด ภาษาอังกฤษพื้นฐาน หรือภาษาต่างประเทศ

2) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 5 กลุ่มสาระ ได้แก่ อยู่ดีมีสุข (wellness) ศาสตร์แห่งผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) พลเมืองไทยและพลเมืองโลก

(Thai Citizen and Global Citizen) ภาษากับการสื่อสาร (Language and Communication) และสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)

3) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชาแกนศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ กลุ่มวิชาศึกษาทั่วไปด้านวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และ กลุ่มวิชาศึกษาทั่วไปด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และสหศาสตร์

4) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 4 หมวด ได้แก่ หมวดมนุษยศาสตร์ หมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ และ หมวดภาษา

5) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ กลุ่มภาษา

6) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมนุษยศาสตร์ กลุ่มคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสังคมศาสตร์ และ กลุ่มภาษาและการสื่อสาร

7) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมนุษยศาสตร์ กลุ่มคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสังคมศาสตร์ และ กลุ่มภาษาและการสื่อสาร

8) มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมนุษยศาสตร์ กลุ่มคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสังคมศาสตร์ และ กลุ่มภาษาและการสื่อสาร

9) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมนุษยศาสตร์ กลุ่ม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและคณิตศาสตร์ กลุ่มสังคมศาสตร์ และ กลุ่มภาษาและการสื่อสาร

10) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร และกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และกีฬา

11) โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 8 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ กลุ่มวิชาภาษาศาสตร์ กลุ่มวิชาเสริมสร้างลักษณะผู้นำ กลุ่มวิชาพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์บูรณาการ กลุ่มวิชาพลศึกษา และกลุ่มวิชาแกน

12) วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ และกลุ่มวิชาภาษา

13) วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ กลุ่มวิชาภาษา และกลุ่มวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ

14) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี และกลุ่มวิชาภาษา

15) สถาบันการพลศึกษา จำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ และกลุ่มวิชาภาษา

ตารางที่ 22 การจัดหมวดหมู่รายวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษากลุ่มตัวอย่าง

สถาบัน	หมวด/กลุ่ม วิชาศึกษาทั่วไปที่รับผิดชอบโดยสำนักศึกษาทั่วไป/เทียบเท่า						
	วิทยาศาสตร์+ คณิตศาสตร์	มนุษย ศาสตร์	สังคม ศาสตร์	สหศาสตร์	ภาษา	แกน	
จุฬาฯ	x	x	x	x	x	-	
มก.	อยู่ดีมีสุข ศาสตร์แห่งผู้ประกอบการ พลเมืองไทยและพลเมืองโลก สุนทรียศาสตร์				x	-	
มทส.	x	x			x	x	
มธ.	x	x	x	-	x	-	
มอ.	วิทย์สุข ภาพ	วิทย์ เทคโนโลยี	x		-	x	-
มรภ. ชม	x + เทคโนโลยี	x	x	-	x	-	
มรภ. ชร.	x + เทคโนโลยี	x	x	-	x	-	
มรภ.	x + เทคโนโลยี	x	x	-	x	-	

สถาบัน	หมวด/กลุ่ม วิชาศึกษาทั่วไปที่รับผิดชอบโดยสำนักศึกษาทั่วไป/เทียบเท่า							
	วิทยาศาสตร์+ คณิตศาสตร์			มนุษย ศาสตร์	สังคม ศาสตร์	สหศาสตร์	ภาษา	แกน
มรภ. มค.	x + เทคโนโลยี			x	x	-	x	-
มรภ. รพ.	x + เทคโนโลยี/กีฬา			x		-	x	-
รร. จปร.	วิทย์ คณิต	วิทย์ บูร ณา การ	พล ศึกษา	x	x	เสริมสร้าง ลักษณะ ผู้นำ	x	x
วพม.	x			x	x	-	x	-
วพ.ตร.	x	เทคโนโลยี		x	x	-	x	-
สบศ.	x + เทคโนโลยี			x		-	x	-
สพศ.	x + เทคโนโลยี			x	x	-	x	-

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 14 แห่ง (ร้อยละ 93.33) มีการจำแนกหมวดวิชาศึกษาทั่วไปออกเป็นอย่างน้อย 4 หมวด เหมือนกัน ได้แก่ หมวดมนุษยศาสตร์ หมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ และหมวดภาษา จะมีแตกต่างในการจัดหมวดทั้ง 4 หมวดข้างต้นในกรณีของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งมีการบูรณาการ 3 หมวดเข้าด้วยกัน กล่าวคือ หมวดมนุษยศาสตร์ หมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ แล้วจำแนกใหม่ออกเป็น 4 กลุ่มสาระ ได้แก่ กลุ่มสาระอยู่ดีมีสุข กลุ่มสาระศาสตร์แห่งผู้ประกอบการ กลุ่มสาระพลเมืองไทยและพลเมืองโลก และกลุ่มสาระสุนทรียศาสตร์ นอกจากนี้ในบางสถาบันยังได้เพิ่มเติมสาระความรู้ในแต่ละหมวดด้วยมีรายละเอียดดังนี้

1) การเพิ่มเติมสาระความรู้เรื่องเทคโนโลยีในหมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 9 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และสถาบันการพลศึกษา นอกจากนี้ใน

กรณีของวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ ยังได้จำแนกหมวดเทคโนโลยีสารสนเทศ ออกมาเป็นอีก 1 หมวดใหญ่ด้วย

2) การเพิ่มเติมสาระความรู้เรื่องกีฬา ปรากฏใน 2 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ซึ่งรวมหมวดกีฬานี้ไว้กับหมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ส่วนในกรณีของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ได้เพิ่มหมวดพลศึกษา เข้ามาเป็นอีกหนึ่งหมวดใหญ่

3) การเพิ่มเติมหมวดวิชาสหศาสตร์ ปรากฏในกรณีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพียงแห่งเดียว ซึ่งกำหนดให้นิสิตทุกคนต้องเรียนวิชาในหมวดสหศาสตร์อย่างน้อย 1 รายวิชาด้วย

4) การเพิ่มเติมหมวดวิชาเสริมสร้างลักษณะผู้นำ ปรากฏในกรณีของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งกำหนดเป็นวิชาบังคับในหมวดการศึกษาทั่วไปที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียน

5) การเพิ่มเติมหมวดวิชาแกน ในกรณีของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งกำหนดให้สำนักงานศึกษาทั่วไป หรือหน่วยงานเทียบเท่าที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่นเป็นผู้รับผิดชอบ แตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ที่กำหนดให้แต่ละคณะเป็นผู้รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหมวดดังกล่าว

6) หมวดวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ พบว่ามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้จำแนกหมวดดังกล่าวออกเป็น 2 หมวด ได้แก่ หมวดวิทยาศาสตร์สุขภาพ และหมวดวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ในขณะที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ได้จำแนกหมวดดังกล่าวออกเป็น หมวดวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเพิ่มเติมในหมวดวิทยาศาสตร์บูรณาการ

7) การควบรวมหมวดวิชามนุษยศาสตร์ และหมวดวิชาสังคมศาสตร์ พบว่ามีสถาบันอุดมศึกษา 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ควบรวมหมวดวิชาทั้งสองหมวดเข้าไว้ด้วยกัน แต่ยังคงใช้ชื่อว่าหมวดวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

8) ในหมวดวิชาภาษา ประกอบไปด้วย ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ซึ่งเน้นในเรื่องการทักษะทางภาษาสำหรับนิสิตนักศึกษา โดยแต่ละสถาบันอาจกำหนดให้นิสิตนักศึกษาเลือกรายวิชาเรียนแตกต่างกัน ซึ่งในส่วนของภาษาอังกฤษ เป็นภาษาที่ทุกสถาบันบังคับให้นิสิตนักศึกษาทุกคนต้องเรียน ส่วนภาษาไทย บางสถาบันอุดมศึกษาจะจัดสรรให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนในในฐานะวิชาบังคับในหมวดภาษา หรือบางสถาบันก็จะจัดให้นิสิตนักศึกษาได้เลือกเรียนในหมวดวิชามนุษยศาสตร์

ประเด็นที่ 2 จำนวนรายวิชาศึกษาทั่วไปในหมวดมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ หรือที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างไร เปรียบเทียบกับจำนวนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยของสถาบันนั้น ๆ พบว่าเมื่อศึกษาในเชิงลึกแล้วรายวิชาศึกษาทั่วไปในหมวดมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ในแต่ละสถาบันมีจำนวนสัดส่วนไม่เท่ากัน อีกทั้งยังครอบคลุมเนื้อหาสาระอย่างกว้างขวาง ซึ่งวิชาที่มี

เนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับความเป็นไทยส่วนใหญ่ ล้วนเป็นวิชาที่อยู่ในสองหมวดดังกล่าวข้างต้นด้วย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

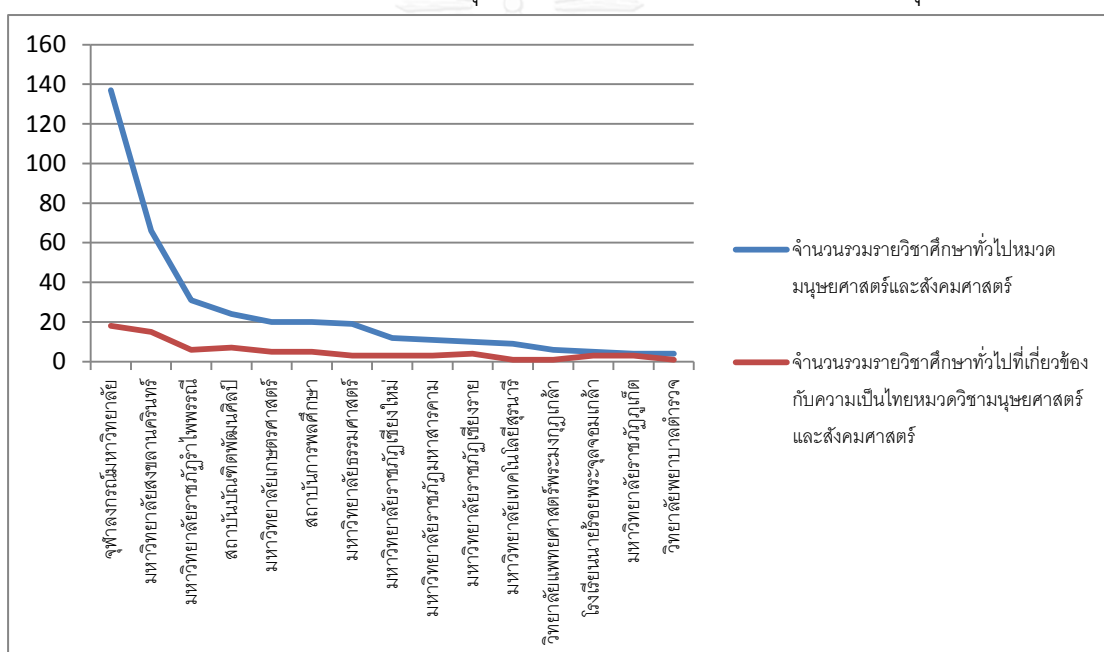
ตารางที่ 23 เปรียบเทียบจำนวนรายวิชาศึกษาทั่วไปหมวดมนุษยศาสตร์ และหมวดสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย

สถาบัน	จำนวนรายวิชาศึกษาทั่วไปทั้งหมด		จำนวนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย	
	หมวดมนุษยศาสตร์	หมวดสังคมศาสตร์	หมวดมนุษยศาสตร์	หมวดสังคมศาสตร์
จุฬาฯ	83	54	11	7
มก.	กลุ่มสาระพลเมืองไทยและพลเมืองโลก 20		กลุ่มสาระพลเมืองไทยและพลเมืองโลก 5	
มทส.	9		1	
มธ.	11	8	2	1
มอ.	66		15	
มรภ.ชม.	4	8	0	3
มรภ.ชร.	4	6	2	2
มรภ.	2	2	1	2
มรภ.มค.	6	5	1	2
มรภ.รพ.	31		5	
รร.จปร.	2	3	1	2
วพม.	1	5	0	1
วพ.ตร.	2	2	0	1
สบศ.	24		7	
สพศ.	9	11	2	3

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจำนวนรายวิชาหมวดมนุษยศาสตร์ และหมวดสังคมศาสตร์ มากที่สุด กล่าวคือ 83 วิชา และ 54 วิชา ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น

137 รายวิชา อีกทั้งมีจำนวนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยมากที่สุดด้วยเช่นกัน กล่าวคือ หมวดวิชามนุษยศาสตร์ 11 รายวิชา และ หมวดสังคมศาสตร์ 7 รายวิชา รวมทั้งสิ้น 18 รายวิชา รองลงมา ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีจำนวนรายวิชาหมวดมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ รวมทั้งสิ้น 66 รายวิชา และมีจำนวนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย 15 รายวิชา ส่วนลำดับที่สาม ได้แก่ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีจำนวนรายวิชาหมวดมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ รวมทั้งสิ้น 24 รายวิชา และมีจำนวนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย 7 รายวิชา ทั้งนี้สามารถสรุปจำนวนรวมรายวิชาศึกษาทั่วไปหมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กับจำนวนรวมรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยในหมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 สัดส่วนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย
กับรายวิชาศึกษาทั่วไปในหมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา

จากข้อมูลจำนวนรายวิชาข้างต้นจะเห็นได้ว่าจำนวนรายวิชาศึกษาทั่วไปหมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จากสถาบันอุดมศึกษา 15 แห่ง มีจำนวน 348 รายวิชา ซึ่งประกอบไปด้วยรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยจำนวน 77 รายวิชา คิดเป็นอัตราส่วน 1 : 22 นอกจากนี้จำนวนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยไม่ได้มีสัดส่วนสัมพันธ์กับจำนวนรายวิชาการศึกษาทั่วไปในหมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งผลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าจำนวนรายวิชาดังกล่าว มีความห่างมากในแต่ละสถาบัน กล่าวคือ มีตั้งแต่จำนวน 1 รายวิชา กระทั่ง 18 รายวิชา ดังที่ปรากฏในกราฟเส้น

ประเด็นที่ 3 ผลการจำแนกคำอธิบายรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งความเป็นไทยในที่นี้เป็นความหมายกว้าง ครอบคลุมองค์ความรู้รอบด้านเกี่ยวกับ “ไทย” โดยผู้วิจัยนำคำอธิบายรายวิชาศึกษาทั่วไปหมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 15 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 348 รายวิชา มาพิจารณาทั้งในส่วนของชื่อวิชา และรายละเอียดที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาเพื่อค้นหาว่าวิชาใดเข้าข่ายในรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยบ้าง

จากการศึกษาชื่อรายวิชา และคำอธิบายรายวิชาจากหลักฐานลายลักษณ์อักษรล่าสุดของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 15 แห่ง พบว่า สามารถจำแนกรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ทั้ง 77 รายวิชา ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก ชื่อรายวิชาระบุถึงความเป็นไทยชัดเจน พบว่ามีจำนวน 49 วิชา ใน 13 สถาบัน และกลุ่มที่สอง ชื่อรายวิชาไม่ได้บ่งบอกถึงความเป็นไทย แต่มีคำอธิบายรายวิชาระบุถึงความเป็นไทย จำนวน 28 วิชา ใน 13 สถาบันเช่นกัน

ประเด็นที่ 4 การวิเคราะห์เนื้อหาวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยจากคำอธิบายรายวิชาทั้งหมดจากสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 15 แห่ง พบว่า ในคำอธิบายรายวิชานั้นจะปรากฏคำสำคัญที่ให้อธิบายว่าในแต่ละรายวิชาประกอบด้วยเนื้อหาสาระสำคัญเรื่องใดที่สัมพันธ์กับความเป็นไทย ผู้วิจัยได้แจกแจงความถี่ของคำสำคัญที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาซึ่งหากในรายวิชาใดที่ปรากฏคำสำคัญซ้ำกันมากกว่า 1 ครั้ง ก็จะนับคำดังกล่าวเพียงแค่ครั้งเดียวเท่านั้น ทั้งนี้หลักฐานจากวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งปรากฏในคำอธิบายรายวิชาแล้วพบว่าสามารถจำแนกเนื้อหาตามหมวดความรู้ได้ทั้งหมด 20 หมวด เรียงตามลำดับความถี่ที่พบจากมากไปน้อยซึ่งความถี่ในที่นี้ คือ จำนวนครั้งที่พบคำดังกล่าวในคำอธิบายรายวิชาทั้ง 77 รายวิชา ดังนี้

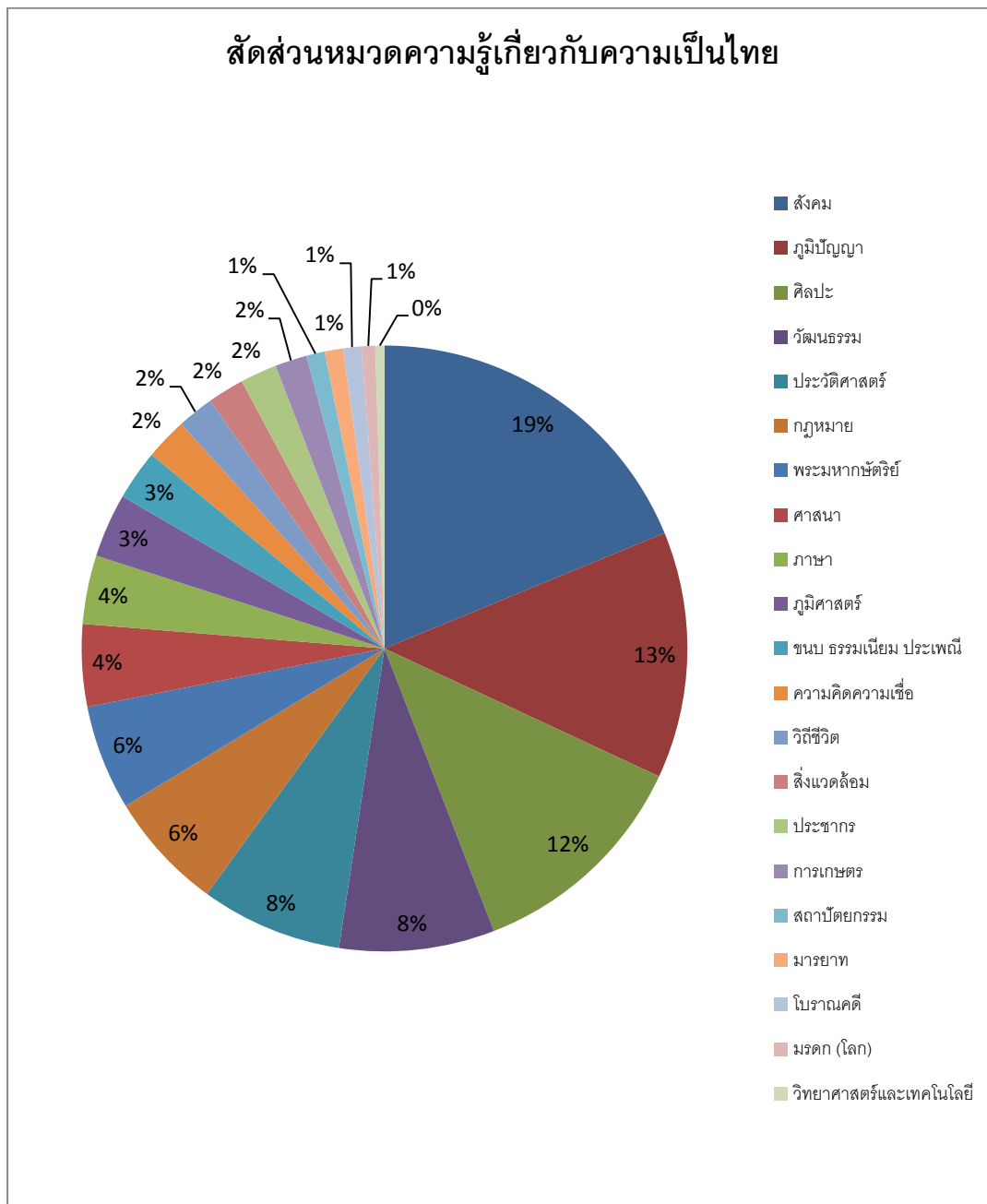
ตารางที่ 24 ความถี่ของหมวดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยซึ่งปรากฏในคำอธิบายรายวิชา

ลำดับ	หมวดความรู้	ความถี่
1	สังคม	77
2	ภูมิปัญญา	54
3	ศิลปะ	50
4	วัฒนธรรม	34
5	ประวัติศาสตร์	31
6	กฎหมาย	26

ลำดับ	หมวดความรู้	ความถี่
7	พระมหากษัตริย์	23
8	ศาสนา	18
9	ภาษาไทย	15
10	ภูมิศาสตร์	14
11	ขนบธรรมเนียม ประเพณี	11
12	ความคิดความเชื่อ	9
13	ประชากร	8
	วิถีชีวิต	8
	สิ่งแวดล้อม	8
14	การเกษตร	7
15	โบราณคดี	4
	มารยาท	4
	สถาปัตยกรรม	4
16	มรดก	3
17	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2

ข้อมูลแจกแจงความถี่ของคำสำคัญที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาในตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เนื้อหาสาระที่ผู้สอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยนิยมกำหนดเป็นความรู้พื้นฐานของผู้เรียน 5 ลำดับแรก ได้แก่ หมวดความรู้ด้านสังคม หมวดความรู้ด้านภูมิปัญญา หมวดความรู้ด้านศิลปะ หมวดความรู้ด้านวัฒนธรรม และหมวดความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ตามลำดับ นอกจากนี้หมวดความรู้ที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาน้อยที่สุด ได้แก่ หมวดความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้สามารถคำนวณสัดส่วนหมวดความรู้ต่าง ๆ ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 สัดส่วนของหมวดความรู้ในรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย
ของสถาบันอุดมศึกษา

นอกจากการวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนของหมวดความรู้ดังปรากฏผ่านคำสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยได้พิจารณาคำอธิบายรายวิชาให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นว่าในแต่ละหมวดความรู้นั้นประกอบด้วยเนื้อหาสาระประการใด เพื่อจะสกัดให้ชัดเจนว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยเรื่องใดที่สถาบันอุดมศึกษามุ่งปลูกฝังให้ความรู้แก่นิสิตนักศึกษา ดังนั้นต่อไปนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์เนื้อหาในแต่ละหมวดความรู้ข้างต้น ในกรณีที่มีปัญหาว่าด้วยความหมายของคำศัพท์ที่อาจก่อให้เกิดข้อถกเถียง ผู้วิจัย

จะขอยึดถือตามความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นฉบับล่าสุด และหนังสือ *คลังคำ* ของ นววรรณ พันธุมธธา เนื่องจากหนังสือทั้งสองเล่มนับเป็นหนังสืออ้างอิงที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในแวดวงภาษาไทย นอกจากนี้ในการนำเสนอข้อมูลผู้วิจัยจะเรียงลำดับตามความถี่ของคำที่ปรากฏ ในกรณีที่มีความถี่เท่ากันจะเรียงลำดับตามตัวอักษรไทย มีรายละเอียดดังกล่าวคือ

1) หมวดสังคม พบว่า คำสำคัญที่ปรากฏในหมวดความรู้นี้ประกอบด้วยคำว่า การเมืองการปกครอง ความชอบธรรม ชาติ ธรรมาภิบาล เศรษฐกิจ สถาบัน สังคม และอำนาจรัฐ สามารถแจกแจงความถี่ของคำที่ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 25 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดสังคม

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	สังคม	32
2	การเมืองการปกครอง	21
3	เศรษฐกิจ	12
4	สถาบัน	5
5	อำนาจรัฐ	3
6	ความชอบธรรม	1
	ชาติ	1
	ธรรมาภิบาล	1
	อารยธรรม	1
	รวม	77

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำสำคัญที่พบมากที่สุดสามอันดับแรกในหมวดสังคมได้แก่คำว่า 1)สังคม 2)การเมืองการปกครอง และ 3)เศรษฐกิจ ตามลำดับ ทั้งนี้คำว่าสังคม เป็นคำสำคัญที่พบความถี่สูงสุดในการวิเคราะห์เนื้อหาจากคำอธิบายรายวิชาศึกษาทั่วไป กล่าวคือ พบคำดังกล่าวมากปรากฏถึง 32 รายวิชา ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดคำว่าอารยธรรม อยู่ในหมวดสังคมด้วย สืบเนื่องจากคานิยามของคำว่า อารยธรรม ซึ่ง นววรรณ พันธุมธธา (2550) ให้ความหมายว่า “ความเจริญเนื่องด้วยองค์กรของสังคม เช่น การเมือง เศรษฐกิจ” เป็นไปในทำนองเดียวกับความหมายของ ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ความว่า “ความสงบสุขของสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งศีลธรรมและกฎหมาย; ความเจริญเนื่องด้วยองค์กรของสังคม เช่น การเมือง ... เศรษฐกิจ”

2) หมวดภูมิปัญญา พบว่าคำสำคัญที่ปรากฏในหมวดความรู้นี้ได้แก่คำว่า การละเล่น ชนบท ชาวบ้าน ชุมชน ท้องถิ่น ผ้า ภูมิปัญญา และเมือง สามารถแจกแจงความถี่ของคำที่ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 26 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดภูมิปัญญา

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	ภูมิปัญญา	19
2	ท้องถิ่น	18
3	ชุมชน	7
4	เมือง	2
5	การละเล่น	1
	ชนบท	1
	ชาวบ้าน	1
	ผ้า	1
	รวม	54

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำสำคัญที่ปรากฏในหมวดภูมิปัญญามากที่สุดสามอันดับแรกได้แก่คำว่า 1)ภูมิปัญญา 2)ท้องถิ่น และ 3)ชุมชน ทั้งนี้จากการศึกษาคำอธิบายรายวิชามักจะพบคำว่า ภูมิปัญญา ปรากฏคู่กับคำว่า ท้องถิ่น หรือชาวบ้าน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้จำแนกคำดังกล่าวออกจากกันเพื่อแสดงให้เห็นความหลากหลายของการเลือกใช้คำสำคัญในคำอธิบายรายวิชาที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอื่นนอกจากความเป็นเมือง

3) หมวดศิลปะ พบว่าคำสำคัญที่พบในหมวดนี้มีความหลากหลายอย่างมาก ส่วนของคำที่แสดงหมวดหมู่ที่ปรากฏคำว่า ศิลปะ ศิลปกรรม และงานสร้างสรรค์ ในขณะที่เมื่อพิจารณาในส่วนของประเภทใหญ่ ๆ ทางศิลปะ จะพบคำแสดงประเภท ได้แก่ ทัศนศิลป์ ดนตรีไทย และนาฏศิลป์ไทย อีกทั้งยังปรากฏคำสำคัญอันเป็นส่วนประกอบของศิลปะแต่ละประเภท ได้แก่ ประเภทศิลปะ ประกอบด้วยคำว่า จิตรกรรม ประติมากรรม ลวดลายไทย หัตถกรรม ประเภทดนตรีไทย ประกอบด้วยคำว่า คีตนิพนธ์ เครื่องดนตรี เพลงไทย นักแสดงเพลง ส่วนประเภทนาฏศิลป์ไทย หรือการแสดง ประกอบด้วยคำว่า โขน เซิ้ง ฟ้อน ระบำ รำ ละคร ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และหุ่น สามารถแจกแจงความถี่ดังนี้

ตารางที่ 27 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดศิลปะ

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	ศิลปะ	8
	ดนตรีไทย	8
2	ทัศนศิลป์	5
3	นาฏศิลป์ไทย	4
4	เพลงไทย	3
5	เครื่องดนตรี	2
	ประติมากรรม	2
	ลวดลายไทย	2
	ศิลปกรรม	2
	หัตถกรรม	2
6	โขน	1
	คีตนิพนธ์	1
	เครื่องดนตรี	1
	งานสร้างสรรค์	1
	จิตรกรรม	1
	เซิ้ง	1
	นักแต่งเพลง	1
	ฟ้อน	1
	ระบำ	1
	รำ	1
	ละคร	1
	ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน	1
	หุ่น	1
	รวม	50

ข้อมูลข้างต้นพบว่าคำสำคัญในหมวดศิลปะที่ปรากฏมากที่สุดสามอันดับแรกได้แก่คำว่า 1)ศิลปะ ดนตรี 2)ทัศนศิลป์ และ 3)นาฏศิลป์ ซึ่งล้วนเป็นคำที่จำแนกประเภทของงานศิลปะ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่า ดนตรีไทย จะเป็นคำที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาบ่อยครั้งกว่า

ประเภททัศนศิลป์ ส่วนนาฏศิลป์เป็นประเภทที่ปรากฏน้อยครั้งมากที่สุดในบรรดาประเภททางศิลปะทั้งหมด

4) หมวดวัฒนธรรม พบว่าคำสำคัญที่พบในหมวดนี้ล้วนเป็นคำ หรือวลีที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรมทั้งสิ้น ได้แก่คำว่า วัฒนธรรม เอกลักษณ์ และวลีว่า การแสดงออกด้านวัฒนธรรม ความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม คุณค่าทางวัฒนธรรม โดยคำสำคัญในหมวดนี้สามารถแจกแจงความถี่ได้ดังนี้

ตารางที่ 28 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดวัฒนธรรม

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	วัฒนธรรม	27
2	เอกลักษณ์	3
3	ความสัมพันธ์/ปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม	2
4	การแสดงออกทางวัฒนธรรม	1
	คุณค่าทางวัฒนธรรม	1
	รวม	34

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำว่า วัฒนธรรม ซึ่งเป็นหมวดความรู้ใหญ่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด ทั้งนี้เมื่อนับความถี่เฉพาะคำสำคัญที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาทั้งหมดพบว่า คำว่าวัฒนธรรม ปรากฏความถี่เป็นอันดับสอง กล่าวคือ 27 ครั้ง รองจากคำว่าสังคม ซึ่งปรากฏความถี่ มากที่สุดถึง 32 ครั้ง อย่างไรก็ตามมักจะพบการใช้คำทั้งสองปรากฏคู่กันในคำอธิบายรายวิชา กล่าวคือ สังคมและวัฒนธรรม ส่วนในหมวดวัฒนธรรม คำที่ปรากฏในอันดับสองและสาม ได้แก่คำว่า เอกลักษณ์ และความสัมพันธ์/ปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ตามลำดับ

5) หมวดประวัติศาสตร์ พบว่าคำสำคัญในหมวดนี้ สามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบแรกระบุชื่ออาณาจักร เมือง หรือแคว้นสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่คำว่า ทวารวดี ธนบุรี พุณน รัตนโกสินทร์ ล้านนา ศรีวิชัย สยาม สุโขทัย อโยธยา ส่วนรูปแบบที่สองเป็นคำที่เกี่ยวข้องเนื่องทางช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ พุทธศตวรรษที่ 19 และรูปแบบสุดท้าย คือ คำทั่วไปทางประวัติศาสตร์ ได้แก่คำว่า ประวัติศาสตร์ และเมืองโบราณ ดังนี้

ตารางที่ 29 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดประวัติศาสตร์

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	ประวัติศาสตร์	13
2	รัตนโกสินทร์	4
3	ล้านนา	3
	สุโขทัย	3
4	ทวารวดี	1
	ธนบุรี	1
	พูนัน	1
	เมืองโบราณ	1
	ศรีวิชัย	1
	สยาม	1
	อยุธยา	1
	รวม	31

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำสำคัญในหมวดประวัติศาสตร์ที่พบได้มากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ คำว่า 1)ประวัติศาสตร์ 2)รัตนโกสินทร์ 3)ล้านนา สุโขทัย ตามลำดับ ซึ่งล้วนเป็นชื่ออาณาจักรหรือเมืองทางประวัติศาสตร์

6) หมวดกฎหมาย พบคำสำคัญที่ปรากฏในหมวดนี้ ได้แก่ คำว่า กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม ความเป็นธรรม ความเสมอภาค หน้าที่พลเมือง รัฐธรรมนูญ ระบอบประชาธิปไตย ศาล และสิทธิเสรีภาพ สามารถแจกแจงความถี่ได้ดังนี้

ตารางที่ 30 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดกฎหมาย

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	กฎหมาย	5
	ระบอบประชาธิปไตย	5
2	หน้าที่พลเมือง	3
	รัฐธรรมนูญ	3
	ศาล	3

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
	สิทธิเสรีภาพ	3
3	กระบวนการยุติธรรม	2
4	ความเป็นธรรม	1
	ความเสมอภาค	1
	รวม	26

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าความถี่ของคำสำคัญที่ปรากฏในหมวดกฎหมายสามอันดับแรก ได้แก่ คำว่า 1)กฎหมาย ระบอบประชาธิปไตย 2)หน้าที่พลเมือง รัฐธรรมนูญ ศาล สิทธิเสรีภาพ และ 3)กระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้คำว่าระบอบประชาธิปไตย ในบางรายวิชายังปรากฏการขยายความเพิ่มเติมอีกด้วยว่า ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข

7) หมวดพระมหากษัตริย์ คำสำคัญในหมวดดังกล่าวปรากฏคำว่า โครงการ/ทฤษฎีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระมหากษัตริย์ พระราชกรณียกิจ วัง และเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแจกแจงความถี่ได้ดังนี้

ตารางที่ 31 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดพระมหากษัตริย์

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	เศรษฐกิจพอเพียง	11
2	พระมหากษัตริย์	4
3	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9	3
	โครงการ/ทฤษฎีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	3
4	พระราชกรณียกิจ	1
	วัง	1
	รวม	23

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำสำคัญในหมวดพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) เศรษฐกิจพอเพียง 2) พระมหากษัตริย์ และ 3) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 โครงการ/ทฤษฎีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

8) หมวดศาสนา พบว่าปรากฏคำสำคัญในหมวดนี้ ได้แก่คำว่า คุณธรรม หรือจริยธรรม คำสอน หรือพุทธธรรม พิธีกรรม วัด และศาสนา สามารถแจกแจงความถี่ได้ดังนี้

ตารางที่ 32 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดศาสนา

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	คุณธรรม จริยธรรม	6
	ศาสนา	6
2	คำสอน / พุทธธรรม	3
3	พิธีกรรม	2
4	วัด	1
	รวม	18

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำสำคัญที่ปรากฏความถี่สูงสุดสามอันดับแรกในหมวดศาสนา ได้แก่คำว่า 1)คุณธรรม/จริยธรรม ศาสนา 2) คำสอน/พุทธธรรม และ 3) พิธีกรรม ทั้งนี้ในคำอธิบายรายวิชา คำว่า คุณธรรม จริยธรรม จะเป็นคำที่ปรากฏคู่กันเสมอ ส่วนคำว่า คำสอน จะปรากฏในความหมายเดียวกับคำว่า พุทธธรรม ส่วนคำว่า พิธีกรรม ที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชา จะใช้ในนัยยะหมายถึง พิธีกรรมทางศาสนา เพราะปรากฏในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

9) หมวดภาษาไทย พบคำสำคัญที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชา ได้แก่คำว่า โครงสร้างภาษา ภาษา วรรณกรรม หรือวรรณคดี สามารถแจกแจงความถี่ได้ดังนี้

ตารางที่ 33 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดภาษาไทย

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	ภาษาไทย	7
	วรรณกรรม วรรณคดี	7
2	โครงสร้างภาษา	1
	รวม	15

ข้อมูลในตารางแสดงให้เห็นว่าคำสำคัญในหมวดภาษาไทยที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาซึ่งสามารถแจกแจงความถี่ได้ปรากฏว่ามี 2 ลำดับด้วยกัน ได้แก่ 1) ภาษา และ วรรณกรรม หรือ

วรรณคดี 2) โครงสร้างภาษา ซึ่งภาษาในที่นี้หมายถึงภาษาไทย ซึ่งครอบคลุมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาไทยถิ่น (dialect)

10) หมวดภูมิศาสตร์ พบว่ามีคำสำคัญปรากฏในคำอธิบายรายวิชาได้แก่คำว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภูมิภาค ภูมิประเทศ ภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ และอันดามัน สามารถแจกแจงความถี่ดังนี้

ตารางที่ 34 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดภูมิศาสตร์

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	ภูมิศาสตร์	8
2	ภูมิประเทศ	2
	ภูมิอากาศ	2
3	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1
	อันดามัน	1
	รวม	14

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำสำคัญที่ปรากฏความถี่สูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ 1) ภูมิศาสตร์ 2) ภูมิประเทศ และภูมิอากาศ และ 3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอันดามัน ทั้งนี้พบว่าหมวดภูมิศาสตร์ พบทั้งส่วนประกอบของภูมิศาสตร์ อันได้แก่ภูมิประเทศ และภูมิอากาศ รวมถึงภูมิศาสตร์ ที่ถูกจำแนกออกเป็นพื้นที่ ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอันดามัน

11) หมวดขนบธรรมเนียม ประเพณี พบว่าในคำอธิบายรายวิชาใช้ปรากฏคำว่า ขนบ ธรรมเนียม ประเพณี อยู่ด้วยกัน ไม่ได้แยกออกจากกันแต่ประการใด สามารถแจกแจงความถี่ดังนี้

ตารางที่ 35 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดขนบธรรมเนียม ประเพณี

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	ขนบ ธรรมเนียม ประเพณี	11
	รวม	11

จะเห็นได้ว่าคำว่าขนบ ธรรมเนียม ประเพณี เป็นคำสำคัญที่ปรากฏอยู่ด้วยกันเสมอในคำอธิบายรายวิชา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตรวจสอบนิยามของทั้ง 3 คำดังกล่าว พบว่า ราชบัณฑิตยสถาน

(2554) ให้ความหมายของ ขนบ ว่าหมายถึง “แบบอย่าง แผน ระเบียบ” ธรรมเนียม หมายถึง “ประเพณี แบบแผน แบบอย่าง” และ ประเพณี หมายถึง “สิ่งที่นิยมถือประพฤติปฏิบัติสืบ ๆ กันมา จนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือ จารีตประเพณี” อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ตรวจทานเพิ่มเติมจาก นววรรณ พันธุมธา (2550) พบว่า ขนบ หมายถึง “แบบอย่าง” ธรรมเนียม หมายถึง “แบบอย่างที่นิยมกันมา” และประเพณี หมายถึง “ความประพฤติที่ชนหมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่งปฏิบัติสืบต่อกันมานาน” ด้วยความคล้ายคลึงกันของความหมายดังที่นำเสนอมานี้ จึงไม่น่าแปลกใจที่คำทั้งสามคำเป็นคำที่มักปรากฏอยู่ด้วยกันเสมอ

12) หมวดความคิดความเชื่อ พบว่าปรากฏคำสำคัญในคำอธิบายรายวิชาได้แก่คำว่า ความคิดความเชื่อ และ ค่านิยม สามารถแจกแจงความถี่ดังนี้

ตารางที่ 36 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดความคิดความเชื่อ

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	ความคิดความเชื่อ	7
2	ค่านิยม	2
	รวม	9

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงคำสำคัญที่ปรากฏในหมวดความคิดความเชื่อซึ่งมีความถี่มากที่สุดได้แก่คำว่า 1)ความคิดความเชื่อ และ 2) ค่านิยม ตามลำดับ อย่างไรก็ตามคำว่าความคิดความเชื่อเป็นคำที่ปรากฏร่วมกันเสมอในคำอธิบายรายวิชา มักไม่พบปรากฏแยกออกจากกันแต่อย่างใด

13) หมวดประชากร พบคำสำคัญที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาได้แก่คำว่า เชื้อชาติ ผ่านพันธุ์ ชาติพันธุ์ เพศสภาพ เพศวิถี และสัญชาติ สามารถแจกแจงความถี่ดังนี้

ตารางที่ 37 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดประชากร

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	ชาติพันธุ์	3
2	เชื้อชาติ	1
3	เผ่าพันธุ์	1
4	เพศวิถี	1

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
5	เพศสภาพ	1
6	สัญชาติ	1
	รวม	8

ข้อมูลในตารางแสดงให้เห็นว่าหมวดประชากร คำสำคัญที่พบว่ามีค่าความถี่มากที่สุดได้แก่คำว่าชาติพันธุ์ ซึ่งคำที่ปรากฏในหมวดนี้ล้วนเป็นคำที่แสดงสถานะ และใช้จำแนกกลุ่มประชากรในประเทศไทยออกจากกัน จำแนกเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ได้แก่ ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เพศสภาพ และกลุ่มที่สามารถเปลี่ยนแปลง ได้แก่ สัญชาติ และเพศวิถี

14) หมวดวิถีชีวิต พบคำสำคัญที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาได้แก่คำว่า ชีวิตความเป็นอยู่ และวิถีชีวิต สามารถแจกแจงความถี่ดังนี้

ตารางที่ 38 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดวิถีชีวิต

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	วิถีชีวิต	7
2	ชีวิตความเป็นอยู่	1
	รวม	8

ข้อมูลในตารางนี้แสดงให้เห็นว่าคำสำคัญที่ปรากฏในหมวดวิถีชีวิตมี 2 คำ โดยคำว่า วิถีชีวิต พบว่ามีค่าความถี่สูงกว่าคำว่า ชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งทั้งสองคำมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ครรลองแห่งชีพ หรือ ทางในการดำเนินชีพ

15) หมวดสิ่งแวดล้อม พบว่าปรากฏคำสำคัญในหมวดนี้จากคำอธิบายรายวิชา ได้แก่คำว่า ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม สามารถแจกแจงความถี่ดังนี้

ตารางที่ 39 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดสิ่งแวดล้อม

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	สิ่งแวดล้อม	7
2	ทรัพยากรธรรมชาติ	1
	รวม	8

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความถี่ของคำสำคัญในหมวดสิ่งแวดล้อม ซึ่งปรากฏว่าที่มีความถี่สูงสุดในหมวดนี้ได้แก่คำว่า สิ่งแวดล้อม ซึ่งคำว่าสิ่งแวดล้อมนี้เป็นคำใหญ่ หมายถึง “สิ่งต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมที่อยู่รอบ ๆ มนุษย์มีทั้งดีและไม่ดี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1231) สอดคล้องกับนิยามของ นววรรณ พันธุ์เมธา (2550) ความว่า “สิ่งและสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา” โดยจัดอยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน กล่าวคือ หมวดโลกตามธรรมชาติ

16) หมวดการเกษตร พบว่ามีคำสำคัญในคำอธิบายรายวิชาหมวดดังกล่าวได้แก่คำว่า การเกษตร ผลิตพืช หรือปลูกพืช และผลิตสัตว์ หรือเลี้ยงสัตว์ สามารถแจกแจงความถี่ดังนี้

ตารางที่ 40 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดการเกษตร

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	การเกษตร	3
2	ปลูกพืช	1
	ผลิตพืช	1
	ผลิตสัตว์	1
	เลี้ยงสัตว์	1
	รวม	7

ข้อมูลในตารางนี้แสดงให้เห็นว่าคำสำคัญที่ปรากฏความถี่มากที่สุดในหมวดการเกษตร ได้แก่ คำว่า การเกษตร ซึ่งเป็นคำใหญ่ครอบคลุม 2 รูปแบบ กล่าวคือ การปลูกพืช หรือผลิตพืช และการเลี้ยงสัตว์ หรือ ผลิตสัตว์

17) หมวดโบราณคดี พบว่าคำสำคัญในคำอธิบายรายวิชาที่ปรากฏในหมวดนี้ได้แก่คำว่า โบราณคดี โบราณสถาน และศิลปวัตถุ

ตารางที่ 41 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดโบราณคดี

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	โบราณคดี	2
2	โบราณสถาน	1

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
	ศิลปวัตถุ	1
	รวม	4

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำสำคัญในหมวดโบราณคดีที่พบมากที่สุดได้แก่คำว่า โบราณคดี ซึ่งครอบคลุมในส่วนของโบราณสถาน และศิลปวัตถุด้วย

18) หมวดมารยาท พบว่ามีคำสำคัญจากคำอธิบายรายวิชาที่ปรากฏในหมวดนี้ได้แก่คำว่า มารยาท และบุคลิกภาพ สามารถแจกแจงความถี่ดังนี้

ตารางที่ 42 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดมารยาท

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	บุคลิกภาพ	2
2	มารยาท	2
	รวม	4

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในหมวดมารยาท ปรากฏคำสำคัญสองคำซึ่งมีความถี่เท่ากัน โดย บุคลิกภาพนั้นนับเป็นส่วนหนึ่งของมารยาท และมารยาทในที่นี้ย่อหมายถึงมารยาทอันแสดงออกถึงความ เป็นไทย

19) หมวดสถาปัตยกรรม พบว่าคำสำคัญที่ปรากฏในหมวดนี้ได้แก่คำว่า สถาปัตยกรรม สามารถแจกแจงความถี่ดังนี้

ตารางที่ 43 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดสถาปัตยกรรม

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	สถาปัตยกรรม	4
	รวม	4

ในหมวดสถาปัตยกรรม พบว่าคำสำคัญที่ปรากฏได้แก่คำว่า สถาปัตยกรรม นั้นเป็นคำใหญ่ หากแต่ปราศจากการแจกแจงรายละเอียด หรือระบุรายละเอียดใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม

20) หมวดมรดก พบว่าคำสำคัญที่ปรากฏจากคำอธิบายรายวิชาในหมวดนี้ได้แก่คำว่า มรดก มีความถี่ดังนี้

ตารางที่ 44 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดมรดก

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	มรดก	3
	รวม	3

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในหมวดดังกล่าวปรากฏคำหนึ่งคำ ได้แก่คำว่า มรดก ซึ่งคำว่า มรดกในคำอธิบายรายวิชา หมายถึง สิ่งสำแดงความเป็นไทยที่ตกทอดจากบรรพบุรุษและได้รับการยอมรับว่ามีความมหัศจรรย์ในระดับสากล หรือเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นมรดกโลก

21) หมวดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่าคำสำคัญจากคำอธิบายรายวิชาที่ปรากฏในหมวดนี้ได้แก่คำว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความถี่ดังนี้

ตารางที่ 45 ความถี่ของคำสำคัญในหมวดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่
1	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2
	รวม	2

ตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำสำคัญที่ปรากฏในหมวดนี้มีเพียงคำเดียว ได้แก่คำว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นคำที่นับว่าค่อนข้างใหม่อันเกี่ยวเนื่องกับความเป็นไทย สัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

จากที่นำเสนอรายละเอียดข้อมูลทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงผลการวิเคราะห์เนื้อหาความเป็นไทยจากคำอธิบายรายวิชาในสองระดับ ได้แก่ ในระดับหมวดความรู้ และในระดับของคำอันแสดงเนื้อหาสาระความเป็นไทย ผลการวิจัยพบว่าสามารถจำแนกหมวดความรู้ได้ออกเป็น 21 หมวด ปรากฏความถี่ของหมวดความรู้ทั้งสิ้น 17 ลำดับ โดยหมวดความรู้ที่ปรากฏความถี่สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ หมวดสังคม หมวดภูมิปัญญา และหมวดศิลปะ ทั้งนี้จากการศึกษาในด้านของคำพบว่าคำสำคัญที่ปรากฏจากคำอธิบายรายวิชาอันแสดงให้เห็นถึงความเป็นไทยทั้งสิ้นมีจำนวน 109 คำ และปรากฏ

ความถี่ของการใช้กลุ่มคำดังกล่าวรวมกันได้ทั้งสิ้น 409 ครั้ง โดยคำที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่คำว่า สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

ผลการวิจัยในตอนที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกว่าด้วยการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต 4 ขั้นตอน และส่วนที่สองว่าด้วยผลการทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากส่วนที่ 1 ตามแนวคิดการออกแบบโปรแกรมของไดมอนด์ (Diamond,2009) อีก 1 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิตมีกระบวนการทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การสำรวจปัญหาของผู้เรียน และขอบเขตความรู้
- 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของโปรแกรม
- 3) การกำหนดวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้
- 4) การออกแบบวิธีการสอน และการประเมินผล

โปรแกรมการเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต เป็นโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้จัดการเรียนการสอนแก่นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตทุกชั้นปี ในสถาบันอุดมศึกษาทุกประเภท โดยมุ่งจัดการเรียนการสอนผ่านรายวิชาในหมวดการศึกษาทั่วไป ซึ่งเป็นหมวดวิชาที่เปิดโอกาสให้นิสิตต่างคณะ ต่างชั้นปี ต่างเพศ และต่างอายุสามารถลงทะเบียนเรียนร่วมกันได้ เมื่อพิจารณาตามขั้นตอนการออกแบบโปรแกรมข้างต้นพบว่ามีรายละเอียดดังนี้

- 1) การสำรวจปัญหาของผู้เรียน และขอบเขตความรู้

กระบวนการสำรวจปัญหาของผู้เรียน และขอบเขตความรู้ เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่งของการพัฒนาโปรแกรม โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาไทย

อีกทั้งได้สัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่สัมพันธ์กับความเป็นไทยอีก 15 ท่านจากสถาบันอุดมศึกษา 3 ประเภท เพื่อให้ได้ข้อมูลปัญหาของผู้เรียนที่ทันสมัย และถูกต้อง รวมถึงการกำหนดขอบเขตความรู้ หรือเนื้อหาสาระที่จะใช้จัดการเรียนการสอนจะได้สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของนิสิตนักศึกษาในปัจจุบัน ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 46 เปรียบเทียบปัญหาความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาจากงานวิจัย และการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ปัญหา	งานวิจัย (2549-2558)	ข้อมูลภาคสนาม (2559)
1. ปัญหาการใช้ภาษาไทย	x	x
2. มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทย	x	x
3. ขาดคุณธรรม จริยธรรม	x	x
4. ขาดความรู้เรื่องขนบ ธรรมเนียม ประเพณี และมารยาทไทย	x	x ความรู้ทางวัฒนธรรมไทย
5. ห่างไกลศาสนา และการปฏิบัติศาสนกิจ	x	x
6. ขาดส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย	-	x
7. ขาดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย	-	x

ข้อมูลในตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าปัญหาความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาที่พบจากงานวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2549-2558 และจากการเก็บข้อมูลภาคสนามในปี พ.ศ. 2559 มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ นิสิตนักศึกษาปัจจุบันยังคงปรากฏปัญหาความเป็นไทยครบทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาการใช้ภาษาไทย 2) มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทย 3) ขาดคุณธรรม จริยธรรม 4) ขาดความรู้เรื่องขนบ ธรรมเนียม ประเพณี และมารยาทไทย และ 5) ห่างไกลศาสนา และการปฏิบัติศาสนกิจ นอกจากนี้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามทำให้ค้นพบเพิ่มเติมว่านิสิตนักศึกษาในปัจจุบันมีปัญหาในเรื่องการขาดส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม และขาดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่ไม่ปรากฏในงานวิจัยก่อนปัจจุบัน อีกทั้งความรู้ที่นิสิตนักศึกษาขาดไปนั้น

คือความรู้ที่ครอบคลุมวัฒนธรรมไทยในทุกด้าน ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเฉพาะเรื่องชนบ ธรรมเนียม ประเพณี และมารยาทไทย

เมื่อผู้วิจัยพบชัดเจนว่าผู้เรียนมีปัญหาด้านความเป็นไทยในประเด็นใดบ้างแล้ว จึงพิจารณาในประเด็นว่าด้วยขอบเขตความรู้ โดยเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลผลการวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2549-2558 ข้างต้น กับการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่าในความเป็นจริงนิสิตนักศึกษาไทยควรเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยครอบคลุมหลายมิติเพื่อเติมเต็มความเป็นไทยให้สมบูรณ์ โดย ประเด็นความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยที่คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นไทย ทั้ง 15 คน มีความเห็นสอดคล้องกันว่านิสิตนักศึกษาควรได้รับการปลูกฝังมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 47 เนื้อหาสาระความเป็นไทยที่นิสิตนักศึกษาควรได้รับการปลูกฝังอย่างเร่งด่วน

งานวิจัย (2549-2558)	องค์ความรู้	ข้อมูลภาคสนาม (2559) [ร้อยละ]
ปัญหาการใช้ภาษาไทย	ภาษาไทย	100
	การออกเสียงภาษาไทยถูกต้อง	100
	การสะกดคำภาษาไทยถูกต้อง	100
	สามารถแต่งคำประพันธ์ตาม ฉันทลักษณ์อย่างง่ายได้ถูกต้อง	67
มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทย	มีความรู้ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน	100
	มีความรู้ด้านศิลปะการแสดง ราชสำนัก	100
	นุ่งผ้าโจงกระเบนเป็น	67
ขาดคุณธรรม จริยธรรม	เข้าใจจารีตการไหว้ครู (การกตัญญูกตเวที)	80
ขาดความรู้เรื่องชนบ ธรรมเนียม ประเพณี และมารยาท ไทย	มีความรู้เรื่องชนบ ธรรมเนียม ประเพณีไทย	93
	มีความรู้เรื่องมารยาทไทย	100
ห่างไกลศาสนา และการปฏิบัติ ศาสนกิจ	เข้าใจหลักธรรมทางศาสนา	100
	ปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำ	53
-	พระราชกรณียกิจของ พระมหากษัตริย์	87

ข้อมูลข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปในปัจจุบันมีความคิดเห็นว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยที่นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยการเร่งปลูกฝังโดยด่วน (ร้อยละ 100) มีทั้งหมด 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ภาษาไทย 2) มารยาทไทย 3) ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน 4) ศิลปะการแสดงราชสำนัก และ 5) หลักธรรมทางศาสนา อย่างไรก็ตามจากการศึกษาคำอธิบายรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีรายวิชาในหมวดภาษา หรือหมวดมนุษยศาสตร์ที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะภาษาไทยของนิสิตนักศึกษาชัดเจนอยู่แล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตองค์ความรู้หลักของโปรแกรมประกอบด้วย 4 เรื่อง ได้แก่ 1) มารยาทไทย 2) ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน 3) ศิลปะการแสดงราชสำนัก 4) หลักธรรมทางศาสนา ซึ่งองค์ความรู้ทั้งหมดนี้จะได้รับการจัดสรรเป็นเนื้อหาสาระหลักในหน่วยการเรียนรู้ต่อไป

การพิจารณากำหนดขอบเขตความรู้ในรายละเอียดของหัวข้อย่อยนั้น เนื่องจากผู้วิจัยไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญในองค์ความรู้ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยข้างต้น ดังนั้นในกระบวนการกำหนดเนื้อหาสาระนั้น ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสองท่าน และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา ซึ่งทำให้ได้ขอบเขตเนื้อหาสำหรับการนำมาออกแบบโปรแกรมฯ ดังนี้

ตารางที่ 48 ขอบเขตเนื้อหาสาระของโปรแกรมจำแนกตามองค์ความรู้

หมวดความรู้	ขอบเขตเนื้อหาสาระ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
มารยาทไทย	1. พื้นฐานการยืน 2. พื้นฐานการนั่ง 3. พื้นฐานการเดิน	อ.น้ำฝน ภัคดี สถาบันจอห์น โรเบิร์ต พาวเวอร์ และผู้ฝึกสอนตัวแทนประเทศไทย เข้าร่วมประกวด Miss Universe
ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น	1. การดนตรี	อ.ธนสิน ชูตินธรรานนท์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	2. ฟ้อนเล็บ 3. ภูมิปัญญาพื้นบ้าน (ศิลปะพื้นบ้าน และอาหาร พื้นบ้าน)	อ.ทรงชัย วรรณกุล หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน อ.เมือง จ.สระบุรี

หมวดความรู้	ขอบเขตเนื้อหาสาระ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
	4. ภูมิปัญญาพื้นบ้าน (ชนมพื้นบ้าน และศิลปะพื้นบ้าน) 5. พื้นฐานการผลิตผลงานสร้างสรรค์	อาจารย์วิภาวรรณ เรืองวิรัตน์ รักษาการรองผู้อำนวยการ โรงเรียนแก่งคอย อ.แก่งคอย จ.สระบุรี
ศิลปะการแสดงราชสำนัก	3. โขน 4. การผลิตผลงานสร้างสรรค์ด้านศิลปะการแสดง	อ.สัมพันธ์ไชยย์ เอื้อศิลป์ คณบดี คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา
หลักธรรมทางศาสนา	1. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 2. โอวาทปาติโมกข์	พระมหาอุทัย พลเทโว หัวหน้ากลุ่มงาน ศูนย์ฝึกกรรมฐานและพัฒนา คุณธรรม มหาจุฬาอาศรม อ.ปากช่อง จ.พระนครศรีอยุธยา

ตารางข้างต้นแสดงให้เห็นถึงขอบเขตเนื้อหาสาระความเป็นไทยที่จะปรากฏในโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา และทำความเข้าใจเรื่องความเป็นไปได้ด้านรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ละครเป็นฐานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา ทั้งนี้เนื้อหาสาระดังกล่าวจะได้รับการนำเสนอในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ของโปรแกรม

2) การกำหนดวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของโปรแกรม

โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานฯ ที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์ขึ้นนี้มีเป้าหมายหลักเพื่อนำไปใช้สำหรับรายวิชาการศึกษาทั่วไป ซึ่งเปิดโอกาสให้นิสิตต่างคณะ ต่างชั้นปี ต่างสาขาวิชา ได้มีโอกาสลงทะเลียนเรียนอย่างกว้างขวาง เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 กำหนดให้โครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาตรีทุกหลักสูตรต้องจัดการศึกษาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปให้มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต ดังนั้นผู้วิจัยจึงยึดมั่นในหลักการของวิชาการศึกษาทั่วไปเป็นปฐม ซึ่งได้รับการกำหนดนิยามในประกาศกระทรวงศึกษาธิการข้างต้นความว่า

“หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง หมวดวิชาที่เสริมสร้างความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง เข้าใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรม และ ธรรมชาติ ใส่ใจต่อความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม พร้อมให้ความ ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคม ไทยและสังคมโลก”

(ราชกิจจานุเบกษา,2558:5)

จะเห็นได้ว่านิยามของวิชาการศึกษาทั่วไปประบุผลลัพธ์การเรียนรู้เอาไว้ชัดเจนว่าเมื่อนิสิต นักศึกษาผ่านการเรียนรายวิชาการศึกษาทั่วไปแล้วจะต้อง “มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง เข้าใจและ เห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ” ซึ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ของวิชาศึกษา ทั่วไปซึ่งเป็นส่วนบังคับในหลักสูตรระดับปริญญาตรี จึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการกำหนดเป้าประสงค์ ของโปรแกรมตามแนวคิดการออกแบบโปรแกรมของโดมอนด์

นอกจากนิยามข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังพิจารณาเป้าประสงค์ และตัวชี้วัดระดับบุคคลซึ่งปรากฏ ในแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550 – 2559 ประกอบด้วย เนื่องจากโปรแกรมฯ ดังกล่าวมี เนื้อหาสาระสำคัญเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย ดังนั้นในการกำหนดวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์ของ โปรแกรมฯ จึงไม่อาจละเลยแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติได้ ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า แผนดังกล่าว พบว่าเป้าประสงค์ระดับบุคคลประการแรก และเป็นประการที่สำคัญที่สุด ได้แก่ “คนไทยมีความรู้ ความเข้าใจงานด้านวัฒนธรรมและสามารถรักษาสถิติเอกลักษณ์ของตนบนความหลากหลายทาง วัฒนธรรม” โดยกำหนดตัวชี้วัดเอาไว้กล่าวคือ “คนไทยแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ไทยท่ามกลางความ หลากหลายทางวัฒนธรรม” (กระทรวงวัฒนธรรม,2552:11)

เมื่อพิจารณาเป้าประสงค์ขั้นต้นของแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติพบว่า นิสิตนักศึกษาไทย ส่วนใหญ่ไม่มีคุณสมบัติข้างต้น ดังจะเห็นได้ว่า คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับ ความเป็นไทย ล้วนระบุตรงกันว่านิสิตนักศึกษาปัจจุบันขาดความรู้เรื่องวัฒนธรรมไทย ดังนั้นเมื่อขาด ความรู้แล้ว คงมีอาจหวังได้ว่าจะสามารถเข้าใจ รักษา และแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยได้ ดังนั้นวัตถุประสงค์ของโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน จึงมี วัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษา พร้อมกำหนด ตัวชี้วัดดังนี้

ตารางที่ 49 วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์ของโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบ
ละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

วัตถุประสงค์	ผลลัพธ์การเรียนรู้
1. เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจด้านวัฒนธรรมไทย ได้แก่ มารยาทไทย ศิลปะการแสดง และ หลักธรรมทางศาสนา	1. นิสิตนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจด้าน วัฒนธรรมไทยสูงขึ้น และสามารถสร้างสรรค์ ผลงานซึ่งแสดงออกถึงอัตลักษณ์ไทยท่ามกลาง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างเป็น รูปธรรม
2. เสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้าน วัฒนธรรม และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย แก่นิสิตนักศึกษา	2. นิสิตนักศึกษามีระดับความภาคภูมิใจใน ความเป็นไทยสูงขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อ ศิลปวัฒนธรรมไทย

3) การกำหนดวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้

โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญา บัณฑิต ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 8 หน่วย โดยผู้วิจัยประสงค์ให้แต่ละชื่อหน่วยการ เรียนรู้มีลักษณะคล้องจองกันอันสอดคล้องกับรสนิยมทางภาษาของคนไทยที่นิยมความต่อเนื่องคล้อง จองเป็นจังหวะ มีชื่อแต่ละหน่วยการเรียนรู้ดังนี้

- หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 งดงามตามแบบไทย
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ชัดเกล้าใจด้วยหลักธรรม
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ดิดคำต่อสำนวน
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ไทยวนชวนกันเล่น
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 โรงเรียนเด่นรักษาศิลป์
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 อวลกิ่นขนมพื้นบ้าน
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สืบสานนาฏศิลป์ไทย
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 สร้างสรรค์ใหม่ให้ยั่งยืน

ทั้งนี้การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้เป็นการกำหนดขึ้นจากการ ปริกษาร่วมกันกับผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีความเป็นไปได้สำหรับ นิสิตนักศึกษาที่ขาดพื้นฐาน แต่ยังคงไว้ซึ่งมาตรฐานตามหลักวิชาการของศาสตร์แต่ละสาขา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์คณาจารย์ในแต่ละสาขา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้กำหนดวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์ การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้ดังนี้

ตารางที่ 50 วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ในโปรแกรมฯ

หน่วยการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ผลลัพธ์การเรียนรู้
งดงามตามแบบไทย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เสริมสร้างความเข้าใจ และทักษะการควบคุมกล้ามเนื้อและจัดสมดุลของร่างกาย 2. พัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษาให้มีความสง่างาม 	นิสิตนักศึกษาสามารถควบคุมอวัยวะของร่างกายในอิริยาบถพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสง่างาม
ขัดเกลาใจด้วยหลักธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนรู้วิธีการเจริญสติจากหลักธรรมทางพุทธศาสนา 2. พัฒนาทัศนคติแห่งความเท่าเทียมในฐานะมนุษย์ 	นิสิตนักศึกษาเข้าใจรู้จักวิธีการควบคุมสติ ลดทอนอัตตา มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม และมีความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญของศาสนา
ติดคำต่อสำนวน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ฝึกฝนทักษะปฏิบัติการต้นสดขั้นพื้นฐาน 2. พัฒนาทักษะการเล่าเรื่อง 	นิสิตนักศึกษาเข้าใจหลักการการต้นสด และสามารถเล่าเรื่องภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด
ไทยวนชวนกันเล่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. ฝึกฝนทักษะปฏิบัติการพ้อนขั้นพื้นฐาน 2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมกับปราชญ์ชาวบ้าน และเยาวชนพื้นบ้านชาวไทยวน 3. พัฒนาความกล้าแสดงออกถึงความ เป็นไทย 	นิสิตนักศึกษาสามารถอธิบายบริบททางสังคมที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทยวนได้ และมีทักษะปฏิบัติพื้นฐานด้านการพ้อน รวมถึงสามารถสร้างสรรค์ผลิตผลทางศิลปกรรมจากภูมิปัญญาพื้นบ้าน
โรงเรียนเด่นรักศิลป์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน 2. สังเคราะห์กระบวนการจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน 	นิสิตนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้างสรรค์กิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยสำหรับเด็กและเยาวชน และสามารถนำเสนอวิธีการจัดการที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

หน่วยการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ผลลัพธ์การเรียนรู้
อवलถิ่นขนมพื้นบ้าน	1. พัฒนาแนวความคิด การสร้างสรรค์ผลงานจากองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม 2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมกับปราชญ์ชาวบ้าน และเยาวชนในพื้นที่	นิสิตนักศึกษาสามารถระบุกระบวนการทำกะหรี่ปั๊ปได้ถูกต้อง และสามารถสร้างสรรค์ผลงานชิ้นใหม่จากองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม โดยระบุแนวความคิดได้ชัดเจน
สืบสานนาฏศิลป์ไทย	1. ฝึกฝนทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ไทยขั้นพื้นฐาน 2. เสริมสร้างความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทย 3. พลิกฟื้นทัศนคติที่ดีต่อนาฏศิลป์ไทย	นิสิตนักศึกษาสามารถแสดงทักษะปฏิบัติขั้นพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทยถูกต้อง ได้แก่ การจัดสมดุลร่างกายแบบไทย การเคลื่อนที่แบบไทย นาฏยลีลาและความหมาย รวมทั้งสามารถรำเป็น “กวางทอง” ได้
สร้างสรรค์ใหม่ให้ยั่งยืน	1. บูรณาการความรู้ทางศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และศิลปะการแสดงราชสำนักเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการแสดงร่วมสมัย 2. พัฒนาความกล้าแสดงออกถึงความ เป็นไทย	นิสิตนักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะปฏิบัติทางศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และศิลปะการแสดงราชสำนักสำหรับสร้างสรรค์ผลงานการแสดงร่วมสมัยได้ บนพื้นฐานของแนวความคิดที่กำหนดไว้

จะเห็นได้ว่าโปรแกรมฯ ข้างต้นมีลักษณะเป็นสหศาสตร์ ซึ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขาร่วมกัน แต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาร่างกาย และจิตใจ ผนวกกับองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาไทย ซึ่งคาดหวังว่านิสิตนักศึกษาจะมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นไทย ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง การกำหนดวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้รับกำหนดขึ้นอย่างระมัดระวังจากผู้วิจัยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาถึงความเป็นไปได้ และความแตกต่างของผู้เรียนที่จะเข้ามาศึกษาในรายวิชาการศึกษาทั่วไป อย่างไรก็ตามก็ดีผลลัพธ์ที่กำหนดขึ้นจะเน้นทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ (learning skills) มากกว่าเนื้อหาทฤษฎี

4) การออกแบบวิธีการสอน และการประเมินผล

โปรแกรมการเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มุ่งใช้กระบวนการ และทักษะปฏิบัติทางด้านนาฏศิลป์ไทย และละครตะวันตก เป็นเครื่องมือหลักในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านความเป็นไทยที่ควรได้รับการปลูกฝังแก่เด็กและเยาวชนอย่างเร่งด่วน ตามที่แสดงให้เห็นแล้ววัตถุประสงค์การวิจัยข้างต้น แน่นนอนว่านิสิตนักศึกษาที่เข้าสู่โปรแกรมจะมีพื้นฐานความรู้และทักษะที่แตกต่างกัน ดังนั้นการในการออกแบบโปรแกรมฯ จึงจำแนกส่วนประกอบของโปรแกรมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับเตรียมความพร้อม ระดับปฏิบัติการ และระดับประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการออกแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลที่ช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ยังประโยชน์ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยอย่างแท้จริง ดังนั้นวิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลจึงต้องไม่เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และต้องมีเอกภาพ นอกจากนี้โปรแกรมดังกล่าวได้รับการพัฒนาขึ้นสำหรับรายวิชาการศึกษาทั่วไปจำนวน 2 หน่วยกิต รวมทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง ปรากฏรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลดังนี้

ตารางที่ 51 รายละเอียดการจัดการเรียนรู้แบบละครเป็นฐาน และการประเมินผลของโปรแกรม

ส่วนประกอบ	จำนวน ชั่วโมง	กระบวนการ ละคร	หน่วยการ เรียนรู้	องค์ความรู้ด้าน ความเป็นไทย	เครื่องมือการ ประเมินผล
ระดับเตรียม ความพร้อม	0.30				ข้อสอบ Pre-test
	2	Body 1) การจัดสมดุล ร่างกาย 2) ทักษะการ ทรงตัว 3) การถ่ายเท น้ำหนัก 4) การควบคุม กล้ามเนื้อ และ อวัยวะ 5) การสะท้อน ความคิด	จดงามตาม แบบไทย	มารยาทไทย และ บุคลิกภาพ	ใบตกผลึกที่ 1 (self-reflection note) การประเมิน โดย ผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนประกอบ	จำนวน ชั่วโมง	กระบวนการ ละคร	หน่วยการเรียนรู้	องค์ความรู้ด้าน ความเป็นไทย	เครื่องมือการ ประเมินผล
	4	<u>Mind</u> 1) จุดสนใจ 2) การควบคุม ลมหายใจ 3) สติ และ สมาธิ 4) การสะท้อน ความคิด 5) เกมละคร 6) ทักษะการ ฟัง การได้ยิน และจังหวะ 7) การตื่นสด	ขัดเกลาใจ ด้วยธรรม และ ติดคำต่อ สำนวน	หลักธรรมทาง ศาสนา และ ลักษณะเด่นของ ศิลปะการแสดง ไทยพื้นบ้าน (ปฎิภาณกวี)	แบบสะท้อน ตัวตนของ กลุ่ม ผลงาน สร้างสรรค์ จากเกมละคร
ระดับ ปฏิบัติการ	4	<u>Body & Mind</u> 1) การจัดสมดุล ร่างกาย 2) ทักษะการ ทรงตัว 3) การถ่ายเท น้ำหนัก 4) การควบคุม กล้ามเนื้อ และ อวัยวะ 5) ท่ารำ และ ความหมาย (นาฏยลีลา) 6) ทักษะการ ฟัง การได้ยิน	ไทยวนชวน กันเล่น	ศิลปะการแสดง พื้นบ้าน (ฟ้อน) และ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน (อาหาร/ศิลปะ)	ใบตอกผลึกที่ 2 การประเมิน โดยปราชญ์ ชาวบ้าน การแสดงกลุ่ม

ส่วนประกอบ	จำนวน ชั่วโมง	กระบวนการ ละคร	หน่วยการเรียนรู้	องค์ความรู้ด้าน ความเป็นไทย	เครื่องมือการ ประเมินผล
		และจิงหะ 7) สติ และ สมาธิ 8) การควบคุม ลมหายใจ 9) จุดสนใจ 10) การ สะท้อน ความคิด 11) การค้นสด 12) การ ออกแบบและ สร้างสรรค์			
	4	<u>Body & Mind</u> 1) การควบคุม กล้ามเนื้อและ อวัยวะ 2) สติ และ สมาธิ 3) จุดสนใจ 4) การสะท้อน ความคิด 5) การ ออกแบบและ สร้างสรรค์	โรงเรียนเด่น รักศิลป์ และ อวลกลิ่น ขนมพื้นบ้าน	ภูมิปัญญาพื้นบ้าน (ขนมไทย/ศิลปะ) กระบวนการและ เทคนิคการจัด กิจกรรมการ เรียนรู้ทาง ศิลปวัฒนธรรม สำหรับเด็กและ เยาวชน	ใบตกผลึกที่ 3 กิจกรรมกลุ่ม ผลิตผลงาน สร้างสรรค์ ร่วมสมัย การประเมิน โดยปราชญ์ ชาวบ้าน

ส่วนประกอบ	จำนวน ชั่วโมง	กระบวนการ ละคร	หน่วยการเรียนรู้	องค์ความรู้ด้าน ความเป็นไทย	เครื่องมือการ ประเมินผล
	6	<u>Body & Mind</u> 1) การจัดสมดุล ร่างกาย 2) ทักษะการ ทรงตัว 3) การถ่ายเท น้ำหนัก 4) การควบคุม กล้ามเนื้อ และ อวัยวะ 5) ท่ารำ และ ความหมาย 6) ทักษะการ ฟัง การได้ยิน และจังหวะ 7) เกมละคร 8) สติ และ สมาธิ 9) การควบคุม ลมหายใจ 10) จุดสนใจ 11) การ สะท้อน ความคิด	สืบสาน นาฏยศิลป์ ไทย	ศิลปะการแสดง ราชสำนัก (โขน) นาฏยลีลา และ ความหมาย นาฏยศัพท์	ใบตกรผลึกที่ 4 การประเมิน โดย ผู้เชี่ยวชาญ
ระดับการ ประเมินผล	2.30	<u>Body & Mind</u> 1) การจัดสมดุล ร่างกาย 2) ทักษะการ	สร้างสรรค์ ใหม่ให้ยั่งยืน	การบูรณาการ ความรู้ด้าน ศิลปะการแสดง พื้นบ้านและ	การแสดงกลุ่ม การประเมิน โดย

ส่วนประกอบ	จำนวน ชั่วโมง	กระบวนการ ละคร	หน่วยการ เรียนรู้	องค์ความรู้ด้าน ความเป็นไทย	เครื่องมือการ ประเมินผล
		ทรงตัว 3) การถ่ายเท น้ำหนัก 4) การควบคุม กล้ามเนื้อ และ อวัยวะ 5) ท่ารำ และ ความหมาย 6) ทักษะการ ฟัง การได้ยิน และจังหวะ 7) สติ และ สมาธิ 8) การควบคุม ลมหายใจ 9) จุดสนใจ 10) การ สะท้อน ความคิด 11) การค้นสด 12) การ ออกแบบและ สร้างสรรค์		ศิลปะการแสดง ราชสำนักเพื่อ สร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะการแสดง ร่วมสมัย	ผู้เชี่ยวชาญ
	0.30				ข้อสอบ Post-test
	0.30				นำเสนอ ผลสรุป วิเคราะห์

ส่วนประกอบ	จำนวน ชั่วโมง	กระบวนการ ละคร	หน่วยการเรียนรู้	องค์ความรู้ด้าน ความเป็นไทย	เครื่องมือการ ประเมินผล
					SWOT ของ โปรแกรมฯ

โปรแกรมฯที่ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้นนี้ ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒินั้นต้องประกอบด้วยคุณสมบัติจำนวน 2 ใน 3 ข้อ กล่าวคือ

1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือเทียบเท่า หรือ ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่การ ในระดับรองศาสตราจารย์ขึ้นไป และมีผลงานวิจัยด้านครุศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องได้รับการยอมรับในระดับชาติ และนานาชาติ

2) มีประสบการณ์สอนในระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีประสบการณ์สอนรายวิชา ศึกษาทั่วไปไม่น้อยกว่า 3 ปี

3) ดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่งรองคณบดี หรือ รองผู้อำนวยการ ขึ้นไป ในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีความรับผิดชอบโดยตรงในการบริหารจัดการด้านวิชาการ หรือ กิจการ นิสิตนักศึกษา

ผลการประเมินโปรแกรมฯโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ทุกท่านเห็นชอบในหลักการ รูปแบบการ จัดการเรียนการสอน เนื้อหาสาระความเป็นไทย และเครื่องมือการประเมินผล พร้อมทั้งมีข้อเสนอให้ ปรับปรุงแก้ไขเล็กน้อย ได้แก่ การจัดสรรจำนวนชั่วโมง และข้อคำถามในใบตกผลึก ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ ปรับแก้ไขโปรแกรมฯ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการนำไปทดลองใช้จริงกับนิสิตนักศึกษา

ส่วนที่ 2 ผลการทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็น ฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

ในส่วนที่สองนี้เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากส่วนที่หนึ่ง กล่าวเมื่อออกแบบโปรแกรมฯ และการ ตรวจสอบประเมินจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมปรับแก้ไขเรียบร้อยแล้ว จึงนำโปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้นไป ทดลองใช้จริง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยขอระบุนุหมายเลขของขั้นตอนต่อจากส่วนที่หนึ่งเพื่อไม่ให้เกิดความ สับสน

5) ทดลองโปรแกรม และการประเมินผล

ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานซึ่งได้ พัฒนาขึ้นนี้ ไปทดลองในรายวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต (0201107) ซึ่งเป็นรายวิชาการศึกษา ทั่วไปหมวดสหศาสตร์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2559 จำนวนทั้งสิ้น

24 ชั่วโมง มีนิสิตลงทะเบียนเรียน และสมัครใจเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งสิ้น 26 คน ในที่นี้จะนำเสนอผลการทดลองโปรแกรมโดยจำแนกออกเป็นทั้งหมด 3 ประเด็น ได้แก่ ส่วนแรก ว่าด้วยข้อมูลลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่สอง ว่าด้วยสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่วนสุดท้าย ว่าด้วยผลการประเมินกิจกรรม และโปรแกรม

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน ประกอบไปด้วยนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจการนิสิต กลุ่มที่ 1 จำนวน 26 คน สามารถแจกแจงลักษณะทางประชากรดังนี้

ตารางที่ 52 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

หมวดหมู่	รายละเอียด	ความถี่	ร้อยละ
เพศ	หญิง	16	61.5
	ชาย	10	38.5
	รวม	26	100
คณะ	นิติศาสตร์	6	23.1
	จิตวิทยา	1	3.8
	พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	5	19.2
	วิศวกรรมศาสตร์	6	23.1
	สถาปัตยกรรมศาสตร์	4	15.4
	วิทยาศาสตร์	1	3.8
	วิทยาศาสตร์การกีฬา	3	11.5
	รวม	26	100
ชั้นปี	1	8	30.8
	2	14	53.8
	3	4	15.4
	รวม	26	100

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีลักษณะทางประชากรคณะเพศ คณะคณะ และคณะชั้นปี ความหลากหลายของผู้เรียนนี้สอดคล้องกับธรรมชาติรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป ซึ่งต้องสามารถรองรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายได้ นอกจากนี้ความหลากหลายของผู้เรียนยังนับเป็นความ

ท้าทายของโปรแกรมฯ ที่จะต้องตอบสนองให้มีความรู้ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย บังเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างสมบูรณ์ และทั่วถึงอีกด้วย

ประเด็นที่ 2 สัมฤทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

สัมฤทธิผลการเรียนรู้ทางปัญญาของผู้เรียน ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อทดสอบความรู้พื้นฐานในคาบแรกของการจัดการเรียนการสอน และใช้แบบทดสอบหลังเรียน เพื่อทดสอบพัฒนาการทางปัญญาในคาบสุดท้ายของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเนื้อหาสาระในแบบทดสอบสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ครอบคลุมความเป็นไทยหลายประการทั้งในด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ศิลปะการแสดงราชสำนัก บุคลิกภาพ ศาสนา ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนมีลักษณะเป็นแบบวัดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน อันจะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่านิสิตนักศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นไทยในประเด็นหัวข้อต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 53 เปรียบเทียบผลการประเมินความรู้ของผู้เรียนก่อน และหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ

ข้อความคำถาม	มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน (ผู้ตอบถูกต้อง)	Pre-test		Post-test		มโนทัศน์ที่ได้รับการแก้ไข (ผู้ตอบถูกต้อง)
		M	SD	M	SD	
1.พ็อนเล็บ เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคอีสาน	-ภาคเหนือและอีสาน -ภาคใต้ -เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเซ็ง (n = 12)	0.46	0.51	1	0	-ภาคเหนือเท่านั้น (n = 26)
2.การพ็อนเล็บนิยมแสดงในงานอวมงคล	-งานอวมงคล -งานศพ (n = 17)	0.65	0.38	1	0	-งานมงคล -งานรื่นเริง (n = 26)
3.ชาวไทยวนเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในอาณาจักรล้านนา	-เวียดนาม -ล้านช้าง (n = 23)	0.88	0.32	1	0	-ล้านนา (n = 26)

ข้อความคำถาม	มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน (ผู้ตอบถูกต้อง)	Pre-test		Post-test		มโนทัศน์ที่ได้รับการแก้ไข (ผู้ตอบถูกต้อง)
		M	SD	M	SD	
4.ชาวไทยวน บริโภคข้าวเจ้า เป็นอาหารหลัก	-ข้าวเจ้า -ข้าวสาลี (n = 6)	0.23	0.43	0.77	0.43	-ข้าวเหนียว (n = 20)
5.ตุงเป็นของใช้ ตกแต่งเฉพาะใน การประกอบ พิธีกรรมของ ชาวล้านนา	-ใช้ในงานรื่นเริง เท่านั้น -ประดับตกแต่ง สวยงามเท่านั้น (n = 1)	0.04	0.20	0.77	0.43	-ใช้ทั้งใน พิธีกรรม และ การประดับ ตกแต่งในงาน รื่นเริง หรือ ทั่วไป (n = 20)
6.ตุง ต้องผลิต จากวัสดุผ้า เท่านั้น	-ใช้ผ้าเท่านั้น -ใช้กระดาษ เท่านั้น (n = 10)	0.38	0.50	1	0	-ใช้วัสดุได้ หลากหลาย ผ้า กระดาษ ไม้ โลหะ (n = 26)
7.ภาษาของชาว ไทยวนเรียกอีก อย่างว่า คำเมือง	-ภาษายวน -ภาษาลาว (n = 20)	0.77	0.43	1	0	-คำเมือง (n = 26)
8.กะหรี่ปั๊ป เป็น ขนมพื้นบ้าน ของชาวไทย พุทธ	-อินเดีย -ชาวกะเหรี่ยง (n = 0)	0	0	0.81	0.40	-ชาวไทยมุสลิม (n = 21)
9.กะหรี่ปั๊ปทำ จากแป้งข้าวเจ้า	-แป้งข้าวโพด (n = 7)	0.27	0.45	0.85	0.37	-แป้งสาลี อเนกประสงค์ (n = 22)
10.วันมาฆบูชา พระพุทธเจ้า แสดง	-วันอาสาฬหบูชา (n = 22)	0.85	0.37	1	0	-วันมาฆบูชา (n = 26)

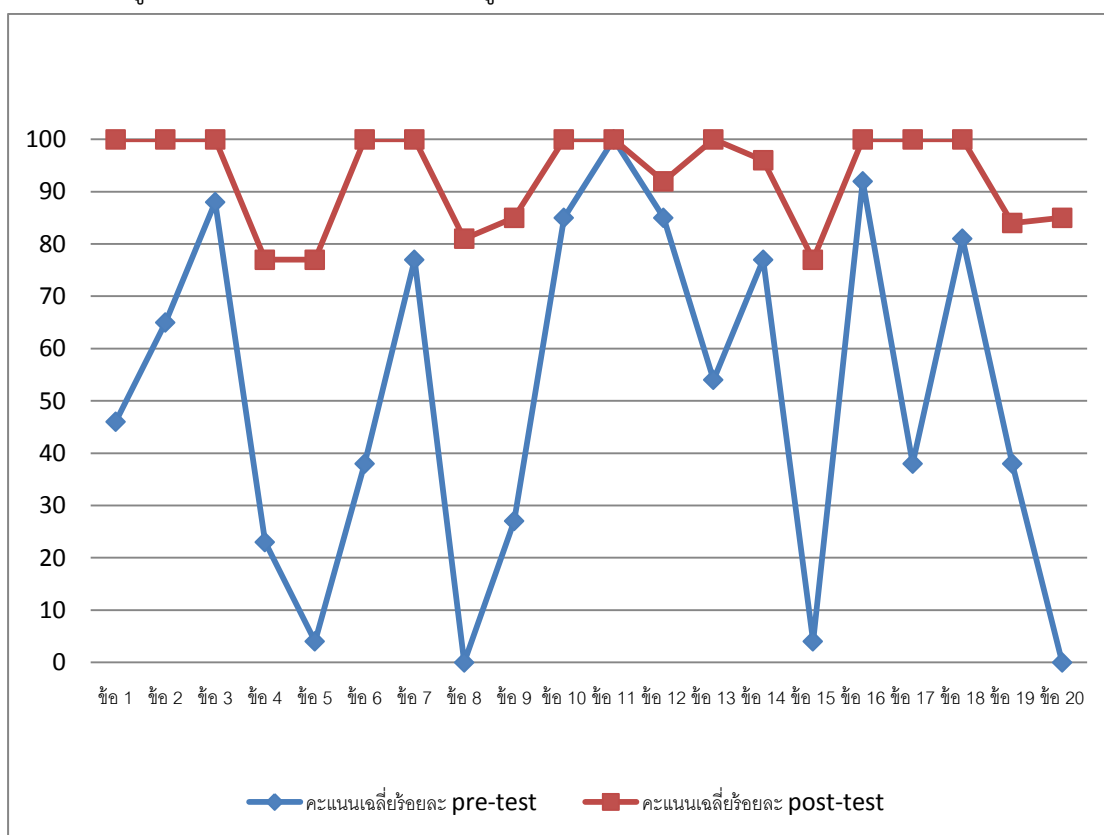
ข้อความคำถาม	มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน (ผู้ตอบถูกต้อง)	Pre-test		Post-test		มโนทัศน์ที่ได้รับการแก้ไข (ผู้ตอบถูกต้อง)
		M	SD	M	SD	
โอวาทปาติโมกข์						
11.วันมาฆบูชา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วันจาตุรงคสันนิบาต”	(n = 26)	1	0	1	0	(n = 26)
12.การเดินสวดมักพบในการแสดงพื้นบ้านไทย	-พบในการแสดงราชสำนัก (n = 22)	0.85	0.37	0.92	0.27	-พบในการแสดง พื้นบ้าน (n = 24)
13.การเดินสวด ผู้เดินต้องเตรียมคิดแผนการเอาไว้ล่วงหน้า	-ฝึกซ้อมก่อน (n = 14)	0.54	0.51	1	0	-ไม่ต้องเตรียม -คิดสด ๆ -ไม่ได้วางแผนล่วงหน้า (n = 26)
14.จุดศูนย์กลางของร่างกายมนุษย์ คือ สะดือ	-จิต -หัว (n = 20)	0.77	0.43	0.96	0.20	-สะดือ (n = 25)
15.โขนมีคุณค่าสูงส่งกว่านาฏศิลป์ประเภทอื่นในมิติทางศิลปะ	-โขนสูงกว่า (n = 1)	0.04	0.20	0.77	0.43	-เท่าเทียมกัน -มองในเชิงคุณค่าศิลปะ แต่ละอย่างก็มีคุณค่า เทียบกันไม่ได้ (n = 20)
16.หากต้องการเข้าใจความ	-ไม่จำเป็นต้องมี (n = 24)	0.92	0.27	1	0	-จำเป็นต้องมี (n = 26)

ข้อความคำถาม	มโนทัศน์ที่ คลาดเคลื่อน (ผู้ตอบถูกต้อง)	Pre-test		Post-test		มโนทัศน์ที่ ได้รับการแก้ไข (ผู้ตอบถูกต้อง)
		M	SD	M	SD	
หมายอย่าง ลึกซึ้งของนาฏย ศิลป์ ควรมี ความรู้ด้านท่า รำด้วย						
17.ผู้ที่ฝึกโขน ได้ต้องเป็น นาฏยศิลป์ เท่านั้น	-จำเป็น (n = 10)	0.38	0.50	1	0	-ใคร ๆ ก็ฝึกได้ -ทุกคนฝึกได้ -ไม่ต้องเป็น นาฏยศิลป์ (n = 26)
18.การแสดง ราชสำนักและ การแสดง พื้นบ้านมีทักษะ ปฏิบัติพื้นฐาน ร่วมกัน	-แตกต่างกัน -ไม่เหมือนกัน (n = 21)	0.81	0.40	1	0	-มีพื้นฐาน ร่วมกัน (n = 26)
19.หลังตรงลง ดิ่ง เป็นข้อควร ระวังในการนั่ง สำหรับผู้หญิง โดยเฉพาะ	-เหมาะสำหรับ ผู้หญิงเท่านั้น (n = 10)	0.38	0.50	0.84	0.36	-ทั้งผู้หญิงและ ผู้ชาย (n = 22)
20.การยืนที่ ถูกต้อง ผู้ยืน ต้องรู้สึกเหมือน หุ่นเชิดที่มีสาย 5 เส้น ดึงรั้งไว้ บนแผ่นหลัง	-สาย 5 เส้น -ดึงรั้งบนแผ่น หลัง (n = 0)	0	0	0.85	0.37	-4 เส้น แบ่งเป็น 1 เส้นที่ทำย ทอย 2 เส้นที่ไหล่ซ้าย และไหล่ขวา 1 เส้นที่กลาง

ข้อความคำถาม	มโนทัศน์ที่ คลาดเคลื่อน (ผู้ตอบถูกต้อง)	Pre-test		Post-test		มโนทัศน์ที่ ได้รับการแก้ไข (ผู้ตอบถูกต้อง)
		M	SD	M	SD	
						หลัง (n = 22)
คะแนนเฉลี่ย แบบทดสอบ	รวม	10.19	2.33	18.54	0.95	รวม
Sig > 0.5	.000					

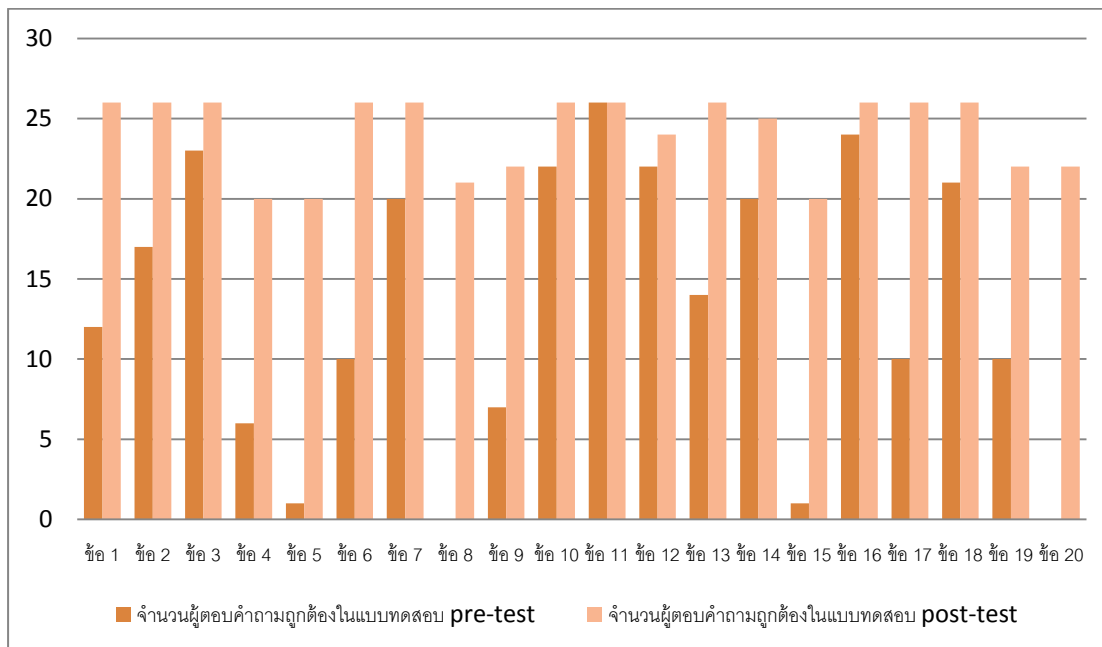
ข้อมูลคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนที่นำเสนอข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการทางความรู้ด้านความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมทดลองในโปรแกรมฯ ได้อย่างชัดเจน ครอบคลุมทั้งทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ศิลปะการแสดงราชสำนัก ศาสนา บุคลิกภาพ ตลอดจนภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งเนื้อหาสาระเหล่านี้ได้รับการสอดแทรกในหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบก่อนเรียนอยู่ที่ 10.19 คะแนน โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 2.33 ในขณะที่แบบทดสอบหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 18.54 คะแนน โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.95 เมื่อใช้สถิติวิเคราะห์ Paired T-Test พบว่ามีค่าระดับนัยสำคัญอยู่ที่ .000 แสดงว่าผู้เรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนเฉลี่ยในแบบทดสอบหลังเรียนเกินร้อยละ 80 ตามที่กำหนดไว้ สามารถสรุปเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียนด้านต่าง ๆ พร้อมกับจำนวนผู้เรียนที่ตอบคำถามถูกต้องในแบบทดสอบดังกล่าว ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 5 เปรียบเทียบคะแนนของผู้เรียนระหว่างแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน

กราฟข้างต้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าหลังจากนิสิตกลุ่มตัวอย่างผ่านการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานเรียบร้อยแล้ว มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทยในทุกด้านที่ระบุไว้ในโปรแกรมฯ เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยพบว่ามีเนื้อหาสาระความเป็นไทยมากถึง 11 ข้อ ที่นิสิตทั้ง 26 คน (ร้อยละ 100) สามารถตอบได้ถูกต้องในแบบทดสอบหลังเรียน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในสัดส่วนของผู้เรียนที่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้องในแต่ละข้อในแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนพบว่ามีรายละเอียดดังนี้

แผนภูมิที่ 6 เปรียบเทียบจำนวนนิสิตที่ตอบคำถามถูกต้องในแต่ละข้อระหว่างแบบทดสอบ
ก่อนเรียน และหลังเรียน

นอกจากนี้ในโปรแกรมฯ ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองเมื่อสิ้นสุดโปรแกรมด้วยทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทย ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อความเป็นไทยในสังคมไทยปัจจุบัน ปรากฏว่ามีผลลัพธ์ดังนี้

ตารางที่ 54 ผลการประเมินตนเองของผู้เรียน

รายละเอียด	M	SD	ความหมาย
ระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของผู้เรียนก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	3.35	1.13	ปานกลาง
ระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของผู้เรียนเมื่อสิ้นสุดโปรแกรมฯ	4.73	0.45	มากที่สุด
ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทยของผู้เรียนเมื่อสิ้นสุดโปรแกรมฯ	4.61	0.50	มากที่สุด
ระดับทัศนคติของผู้เรียนต่อความจำเป็นของความเป็นไทยในสังคมปัจจุบัน	4.81	0.40	มากที่สุด

ข้อมูลในตารางข้างต้นไม่เพียงเน้นย้ำให้เห็นว่าเมื่อผู้เรียนได้เข้าร่วมโปรแกรมฯ แล้ว ผู้เรียนประเมินตนเองว่าระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทยในระดับมากที่สุด (4.61) สอดคล้องกับผลคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงขึ้นไปถึง 8.35 คะแนน ไม่เพียงเท่านั้นเมื่อให้ผู้เรียนประเมินตนเองในด้านความภาคภูมิใจในความเป็นไทย พบว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยระดับปานกลาง (3.35) และเมื่อสิ้นสุดโปรแกรมฯ ผลปรากฏว่าผู้เรียนประเมินตนเองว่ามีระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยเพิ่มสูงขึ้นสู่ระดับมากที่สุด (4.73) นอกจากนี้ผู้เรียนยังแสดงทัศนคติว่าด้วยความจำเป็นของความเป็นไทยสังคมปัจจุบัน พบว่าอยู่ระดับมากที่สุด (4.81)

นอกจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทยของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้นชัดเจนเป็นรูปธรรมในทุกประเด็นข้างต้นหลังจากผู้เรียนเข้าร่วมโปรแกรมฯแล้ว ยังพบอีกว่าผู้เรียนยังมีทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นต่อศิลปวัฒนธรรมไทยด้วยเช่นกัน โดยผู้เรียนเห็นคุณค่า เกิดความภาคภูมิใจพร้อมทั้งอยากจะอนุรักษ์ และสืบสานศิลปวัฒนธรรมด้วย ข้อมูลสถิติที่น่าเสนอมาแล้วข้างต้นเป็นข้อมูลที่บ่งชี้ถึงความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาได้ในระดับหนึ่ง ทว่าข้อมูลที่จะช่วยสนับสนุนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ดังกล่าวได้ชัดเจนอีกส่วนหนึ่ง คือ ถ้อยคำ และความรู้สึกที่ผู้เรียนได้เขียนสะท้อนออกมาโดยตรงผ่านใบตกผลึก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรม

ผลการวิจัยที่ปรากฏเด่นชัดมากที่สุดในด้านความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของผู้เรียน ปรากฏเด่นชัดในด้านศิลปะการแสดง หรือนาฏศิลป์ไทย ซึ่งผู้เรียนได้เรียงร้อยถ้อยคำออกมาจากความคิดความรู้สึกที่แท้จริงเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย ซึ่งผู้เรียนทุกคนที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ (ร้อยละ 100) แม้จะมีความแตกต่างกันในลักษณะทางประชากร ทว่าล้วนมีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงเหมือนกันทุกคน จากข้อมูลของผู้เรียนที่จะนำเสนอต่อไปนี้สามารถจัดกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนที่เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ไทยมากยิ่งขึ้น และกลุ่มที่สอง คือ ผู้เรียนที่เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ไทยมากยิ่งขึ้น และเกิดความตั้งใจที่จะอนุรักษ์สืบสานต่อไป ดังนี้

กลุ่มแรก ผู้เรียนที่เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ไทยมากยิ่งขึ้น พบว่ามีจำนวน 15 คน ได้แก่

“นาฏศิลป์ไทยไม่น่าเบื่ออย่างที่คิด ทุก ๆ ท่าทางมีที่มาที่ไป
และความหมายแตกต่างกัน”

(อรจรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์ คณะจิตวิทยา ปี 1)

“การรำไทยนั้นเป็นสิ่งที่งดงาม แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็น
ไทย นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกสมาธิ และการควบคุมร่างกาย

ของเราอีกด้วย”

(พิชญา สีใสพร คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ปี1)

“...เมื่อได้มาลองปฏิบัติกับตนเองก็ค้นพบว่านาฏศิลป์ไม่ใช่เรื่องไกลตัว และเป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ อีกทั้งยังพบว่านาฏศิลป์ไทยมีความอ่อนช้อย ประณีตงดงามมาก สะท้อนถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างดี”

(มนปรียา ลบหนองบัว คณะนิติศาสตร์ ปี 2)

“นาฏศิลป์ไทยเป็นสิ่งที่ไม่ได้ยากต่อการเข้าถึงอย่างที่คิด หากเรามีความอดทน และตั้งใจเราก็สามารถทำได้ อีกทั้งยังเป็นการฝึกสมาธิที่ดี ให้เรามีความจดจ่ออยู่กับปัจจุบัน ไม่ต้องกังวลว่าเราจะจำไม่สวย ขอเพียงแค่เรามีความเชื่อ และศรัทธาในสิ่งที่กำลังทำก็จะประสบความสำเร็จได้”

(พาขวัญ คงทอง คณะนิติศาสตร์ ปี 2)

“การเรียนนาฏศิลป์ต้องมีความละเอียดอ่อน อ่อนช้อย การทำกิจกรรมได้ปฏิบัติจริง ทำให้พบว่านาฏศิลป์ไทยไม่ยากอย่างที่คิด”

(ธิตี พิศาลพัฒนกุล คณะวิศวกรรมศาสตร์ ปี 2)

“นาฏศิลป์ไทยไม่ได้ยากอย่างที่ใครหลาย ๆ คนคิดเพียงแค่เราเปิดใจที่จะเรียนรู้ เราก็จะสนุกไปกับมันได้อีกทั้งการฝึกฝนทักษะพื้นฐานทางนาฏศิลป์ยังช่วยฝึกสมาธิของเรา สอนให้เราเป็นคนละเอียดอ่อนไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้เราใช้เวลาว่างในการอยู่กับตนเองได้โดยเกิดประโยชน์”

(ปณิติกา ปรัชญาจุฑา คณะวิศวกรรมศาสตร์ ปี 2)

“การเรียนนาฏศิลป์เป็นศาสตร์ที่มีความละเอียดอ่อนต้องใช้สมาธิและความตั้งใจสูงมาก แต่ด้วยวิธีการในการถ่ายทอดที่เข้าใจได้ง่ายของอาจารย์ทำให้สามารถเรียนรู้ เข้าใจ และปฏิบัติตามได้

อย่างดี”

(พนมวัฒน์ วัชรเศรษฐ์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ ปี 2)

“จริง ๆ แล้วนาฏศิลป์ที่เรามองว่าน่าเบื่อ ผู้รำต้องฝึกฝนและอดทนมาก รวมถึงต้องเป็นคนที่มุ่งมั่นอะสุดสาหัสถึงจะรำได้สวยงาม ตอนนี้รู้สึกเห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ไทยเพิ่มขึ้นมาก ๆ”

(อาริยา วิจิตรอมรเลิศ คณะวิทยาศาสตร์ ปี 3)

“การรำรำแบบทางนาฏศิลป์ไทยมีความอ่อนช้อยสวยงามมาก แต่การที่จะรำรำให้สวยงามนั้นต้องใช้ความอดทนพยายามมาก จึงทำให้เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ไทยว่าควรค่าแก่การยกย่อง อีกทั้งต้องยกย่องผู้สอนที่รักทางนาฏศิลป์ด้วย เพราะเป็นผู้มีความมุมานะที่จะพยายามอนุรักษ์ของไทย”

(ณัฐนิชา ทิพย์สุคนชัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ปี 2)

“นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะชั้นสูงที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย ถ้าหากว่าทุกคนมีความสนใจและตั้งใจมากพอ ก็จะได้รับรู้ว่ามันไม่ยากอย่างที่คิด”

(พิทยา แก่นพรม คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา ปี 3)

“นาฏศิลป์เป็นสิ่งที่ไม่ใช่เรื่องง่าย ผู้แสดงต้องมีความอดทนสูง และสร้างจินตภาพให้เป็น ที่สำคัญต้องมีความเชื่อ”

(สมพงษ์ สีหาบุญทอง คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา ปี 3)

“นาฏศิลป์ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ต้องมีความอดทน และความพยายาม จึงจะประสบความสำเร็จ”

(ณัฐภัทร บุญยืน คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา ปี 3)

“นาฏศิลป์ไทยไม่ได้ใช้เพียงความสามารถ แต่ใช้ความเชื่อต้องเข้าถึง และมีใจรัก เพราะการที่นาฏศิลป์จะออกมาสวยงาม เรา

“ต้องทำท่าที่อาจจะทำให้เจ็บ แต่เจ็บแล้วต้องจำและพยายาม”
(นภาวิชญ์ ใจซื่อ คณะวิศวกรรมศาสตร์ ปี 2)

“รู้สึกรักนาฏศิลป์มากขึ้น และเข้าใจศิลปะความเป็นไทยมากขึ้น และค้นพบว่าทุก ๆ คนสามารถแสดงออกทางนาฏศิลป์ไทยได้ ถ้ามีความตั้งใจและอดทน”
(สรวิชญ์ เมฆอริยะ คณะวิศวกรรมศาสตร์ ปี 2)

“นาฏศิลป์ไทยไม่ได้เข้าถึงยากอย่างที่เคียดคิด ทุก ๆ คนสามารถฝึกได้ แต่ต้องมีความอดทน และความพยายามมุ่งมั่นมากพอ และนาฏศิลป์ไทยมีความสวยงาม อ่อนช้อยในการแสดงออก แต่ละท่าทางมีรายละเอียดยิบย่อยอยู่ จึงแสดงออกมาได้อย่างประณีต แม้จะเชื่องช้าแต่นาฏศิลป์ไทยมีความเป็นเอกลักษณ์ในตัว เห็นแล้วจะต้องเป็นที่จดจำ”

(ณภัทร กิตติกุลยุทธ์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ปี 1)

กลุ่มที่สอง ผู้เรียนที่เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ไทยมากยิ่งขึ้น และเกิดความตั้งใจที่จะอนุรักษ์สืบสานต่อไป พบว่ามีจำนวน 11 คน ได้แก่

“นาฏศิลป์ไทย คือ มรดกอันล้ำค่าของคนไทย มีความสวยงามตลอดกาล เราในฐานะเยาวชนรุ่นใหม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไปได้”

(จิตติชัย พัทธเดชาธร คณะนิติศาสตร์ ปี 2)

“นาฏศิลป์ไทย เป็นสิ่งที่สวยงามอีกทั้งมีการฝึกสมาธิจากการที่ได้เรียนในครั้งนี้เป็นโอกาสที่ดีมากที่ได้ใกล้ชิดและลองปฏิบัติจริงๆ ... ต่อ ยอดให้เรายากสนับสนุนและเป็นส่วนหนึ่งของนาฏศิลป์ไทยนี้ค่ะ”

(ณัฐธิดา รัตนสวัสดิ์ คณะนิติศาสตร์ ปี 2)

“ศิลปะไทยเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์ และสืบทอดต่อกันมาไม่ให้จางหายไป เพราะนาฏศิลป์ไทย และวรรณคดีทั้งหลายนั้นล้วนแต่มีความงาม และความสำคัญอย่างมาก มีเอกลักษณ์ไทย ความเป็น body language ที่สื่ออารมณ์ออกมาได้ดี”

(แพรว วาณิชชัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ปี 2)

“นาฏศิลป์ไทยไม่ได้น่าเบื่อแบบที่คิด มีความงามที่ใครก็สามารถมองเห็นได้ เป็นเรื่องใกล้ตัว ไม่ใช่เรื่อง ง่าย แต่ก็ไม่ยากเกินความสามารถหากตั้งใจจริง ...นาฏศิลป์ไทยเป็นเอกลักษณ์ที่ควรรักษาไว้ คนรุ่นใหม่ควรเปิดใจให้แก่นาฏศิลป์ และเข้าไปปรับชมกัน”

(ปาลิตา รุ่งระวี คณะนิติศาสตร์ ปี 1)

“นาฏศิลป์ไทยนั้นเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์สืบไว้อย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่มีความสวยงาม อ่อนช้อย แสดงออกถึงความ เป็นไทย และวัฒนธรรมไทยได้อย่างสมบูรณ์แบบ ถึงแม้ในสมัยนี้ความนิยมของนาฏศิลป์ไทยจะลดน้อยลงไป แต่ถ้าหากเราช่วยกันสืบทอดอนุรักษ์ไว้ ก็จะทำให้ศิลปะนี้ยืนยาวขึ้น”

(สุรดา เทพเมือง คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ปี 1)

“นาฏศิลป์เป็นศาสตร์ที่น่าเคารพ และให้การสนับสนุนผู้ที่ฝึกนาฏศิลป์นั้นต้องมีความอดทนสูง และมีพรสวรรค์ จึงเป็นศาสตร์ที่ควรอนุรักษ์ไว้เป็นสมบัติของชาติสืบไป”

(วีรภัทร ทินนโชนิต คณะวิศวกรรมศาสตร์ ปี 2)

“นาฏศิลป์ไทยเป็นสิ่งที่อ่อนนุ่ม ต้องใช้ความอดทนและฝึกฝนช่วยฝึกสมาธิ... นาฏศิลป์เป็นวัฒนธรรมไทยที่สื่อถึงความเป็นไทย เยาวชนควรเรียนรู้ และอนุรักษ์ดำรงสืบต่อไป”

(มนพัทธ์ เทพรักษ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ปี 2)

“นาฏศิลป์ไทยไม่ใช่สิ่งที่ไกลตัว หรือเป็นเรื่องที่มีเพียงผู้ศึกษา ศิลปะที่เข้าใจได้เพียงเท่านั้น แต่คนทั่วไปก็สามารถเข้าใจได้ หากเปิดใจกว้างที่จะเรียนรู้ และเมื่อได้รู้ก็จะเกิดความรักและ เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยว่าน่าอนุรักษ์รักษา และพัฒนา มาเพียงใด”

(สรา อนันต์โรจน์วงศ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ปี 2)

“นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะที่แสดงเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่าง ชัดเจน และเป็นศิลปะที่มีคุณค่ามาก เป็นศิลปะที่ทำให้ได้ฝึกสมาธิ ขยับร่างกาย ควรค่าอย่างมากที่จะเก็บรักษาและอนุรักษ์ วัฒนธรรมนี้ไว้”

(ปวีศา วานิช คณะนิติศาสตร์ ปี 1)

“การรำไทยต้องใช้จิตวิญญาณรวมทั้งต้องการสมาธิและสติ เพื่อให้การรำเกิดขึ้นอย่างสวยงามที่สุด และนาฏศิลป์ไทย มีความลึกลับในตัวเนื้อหาและการปฏิบัติ ดังนั้นเราควรช่วย กันอนุรักษ์วัฒนธรรมต่อไป”

(ชัยกฤต จินดาลัทธ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ปี 1)

“กิจกรรมที่ได้ทำในวันนี้ช่วยให้เราอยู่กับตัวเอง มีสมาธิจดจ่ออยู่ กับสิ่งที่ทำ ช่วยฝึกความอดทนให้กับพวกเราเพราะระหว่างปฏิบัติ มีความเหนื่อย และเบื่อ แต่เราก็จดจ่อกับสิ่งที่เชื่อทำให้ความรู้สึก เหล่านั้นหมดไป ช่วยให้เราเข้าใจ และเชื่อในนาฏศิลป์ไทย และ อยากสืบทอดสิ่งดี ๆ เหล่านี้ไม่ให้หายไป”

(เจติยา ใจมั่น คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ปี 1)

ประเด็นที่ 3 ผลการประเมินกิจกรรม และโปรแกรม

ผลการประเมินกิจกรรม และโปรแกรมจากผู้เรียน สามารถจำแนกได้ออกเป็นทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ระดับเตรียมการด้านร่างกาย 2) ระดับเตรียมการด้านจิตใจ 3) ระดับปฏิบัติการด้าน ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน 4) ระดับปฏิบัติการด้านศิลปะการแสดงราชสำนัก และ 5) ระดับปฏิบัติการ ด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน และ 6) ระดับความพึงพอใจโดยรวมของโปรแกรมฯ มีรายละเอียดดังนี้

1) ระดับเตรียมการด้านร่างกาย ได้แก่ กิจกรรมตรงตามแบบไทย พบว่าผู้เรียนพึงพอใจกิจกรรมในระดับมากที่สุดจำนวน 7 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนน ดังนี้ เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์เป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนควรรู้ ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ การจัดการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือทดลอง ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือ การจัดการเรียนการสอนก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาเป็นกิจกรรมต่าง ๆ และนิสิตประทับใจกิจกรรมนี้ ในขณะที่มี 1 ด้านที่ได้รับการประเมินในระดับมาก ได้แก่ เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับความ เป็นไทย

ตารางที่ 55 ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมระดับเตรียมการด้านร่างกาย

รายละเอียด	M	SD	ความหมาย
ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ	4.80	0.40	มากที่สุด
ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือ	4.77	0.43	มากที่สุด
เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับความเป็นไทย	3.70	0.68	มาก
เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนไทยควรรู้	4.88	0.33	มากที่สุด
การจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ / ทดลอง	4.80	0.40	มากที่สุด
การจัดการเรียนการสอนก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่	4.69	0.55	มากที่สุด
นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาเป็นกิจกรรมต่าง ๆ	4.54	0.65	มากที่สุด
นิสิตประทับใจกิจกรรมนี้	4.53	0.51	มากที่สุด

2) ระดับเตรียมการด้านจิตใจ พิจารณาจาก 2 ส่วน ได้แก่ กิจกรรมขัดเกลาใจด้วยหลักธรรมและติดคำต่อสำนวน พบว่าผู้เรียนพึงพอใจในระดับมากที่สุดครบทุกด้าน เรียงตามลำดับคะแนน ดังนี้ เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์เป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนควรรู้ ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือ นิสิตประทับใจกิจกรรมนี้ ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ การจัดการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือทดลอง การจัดการเรียนการสอนก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาเป็นกิจกรรมต่าง ๆ และเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความเป็นไทย

ตารางที่ 56 ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมระดับเตรียมการด้านจิตใจ

รายละเอียด	M	SD	ความหมาย
ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ	4.61	0.50	มากที่สุด
ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือ	4.65	0.49	มากที่สุด
เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับความเป็นไทย	4.42	0.64	มากที่สุด
เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนไทยควรรู้	4.65	0.49	มากที่สุด
การจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ / ทดลอง	4.54	0.58	มากที่สุด
การจัดการเรียนการสอนก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่	4.50	0.51	มากที่สุด
นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาเป็นกิจกรรมต่าง ๆ	4.50	0.51	มากที่สุด
นิสิตประทับใจกิจกรรมนี้	4.62	0.50	มากที่สุด

3) ระดับปฏิบัติการด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ได้แก่ กิจกรรมไทยวนชวนกันเล่น โดยเน้นการประเมินเฉพาะในส่วนของการเรียนฟ้อนเล็บ ซึ่งผู้วิจัยได้แจกแจง และเน้นย้ำแก่ผู้เรียนก่อนทำการประเมิน และให้ผู้เรียนทำแบบประเมินทันทีเมื่อเสร็จสิ้นฐานดังกล่าว พบว่าผู้เรียนพึงพอใจในระดับมากที่สุดครบทั้ง 8 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนน ดังนี้ ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือ เนื้อหาสาระเกี่ยวกับความเป็นไทย การจัดการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือทดลอง การจัดการเรียนการสอนก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ นิสิตประทับใจกิจกรรมนี้ เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์เป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนควรรู้ และนิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาเป็นกิจกรรมต่าง ๆ

ตารางที่ 57 ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมระดับปฏิบัติการ

ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

รายละเอียด	M	SD	ความหมาย
ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ	4.92	0.27	มากที่สุด
ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือ	4.88	0.33	มากที่สุด

รายละเอียด	M	SD	ความหมาย
เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับความเป็นไทย	4.85	0.46	มากที่สุด
เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนไทยควรรู้	4.65	0.49	มากที่สุด
การจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ / ทดลอง	4.85	0.37	มากที่สุด
การจัดการเรียนการสอนก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่	4.85	0.46	มากที่สุด
นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาเป็นกิจกรรมต่าง ๆ	4.54	0.58	มากที่สุด
นิสิตประทับใจกิจกรรมนี้	4.73	0.45	มากที่สุด

4) ระดับปฏิบัติการด้านศิลปะการแสดงราชสำนัก พิจารณาจาก 2 ส่วน ได้แก่ กิจกรรมสืบสานนาฏศิลป์ไทย และกิจกรรมสร้างสรรค์ใหม่ให้ยั่งยืน พบว่าผู้เรียนพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับคะแนนดังนี้ การจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือทดลอง ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือ เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับความเป็นไทย การจัดการเรียนการสอนก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์เป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนไทยควรรู้ นิสิตประทับใจกิจกรรมนี้ และ นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาเป็นกิจกรรมต่าง ๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 58 ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมระดับปฏิบัติการ
ด้านศิลปะการแสดงราชสำนัก

รายละเอียด	M	SD	ความหมาย
ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ	4.96	0.20	มากที่สุด
ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือ	4.96	0.20	มากที่สุด
เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับความเป็นไทย	4.92	0.27	มากที่สุด
เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนไทยควรรู้	4.73	0.45	มากที่สุด
การจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ / ทดลอง	5.00	0	มากที่สุด

รายละเอียด	M	SD	ความหมาย
การจัดการเรียนการสอนก่อให้เกิด ประสบการณ์ใหม่	4.92	0.27	มากที่สุด
นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนา เป็นกิจกรรมต่าง ๆ	4.53	0.51	มากที่สุด
นิสิตประทับใจกิจกรรมนี้	4.65	0.49	มากที่สุด

5) ระดับปฏิบัติการด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน พิจารณาจาก 3 ส่วน ได้แก่ กิจกรรมไทยวนชวน
กันเล่น ในเรื่องการทำตุ๊ก และการทำอาหารพื้นบ้าน กิจกรรมโรงเรียนเด่นรักศิลป์ และกิจกรรมอวล
กลิ่นขนมพื้นบ้าน พบว่าผู้พึงพอใจในระดับมากที่สุดทั้ง 8 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนน ได้แก่ การ
เรียนรู้เปิดโอกาสให้ทดลองหรือปฏิบัติ ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ การจัดการเรียนการสอน
ก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือ นิสิตประทับใจกิจกรรมนี้ การจัดการเรียนรู้เปิด
โอกาสให้ทดลองหรือปฏิบัติ นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาเป็นกิจกรรมต่าง ๆ และ เนื้อหา
สาระสัมพันธ์กับความเป็นไทย

ตารางที่ 59 ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมระดับปฏิบัติการ
ด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน

รายละเอียด	M	SD	ความหมาย
ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ	4.85	0.37	มากที่สุด
ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือ	4.73	0.45	มากที่สุด
เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับความเป็นไทย	4.53	0.58	มากที่สุด
เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่ เด็กและเยาวชนไทยควรรู้	4.58	0.58	มากที่สุด
การจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติ / ทดลอง	4.88	0.33	มากที่สุด
การจัดการเรียนการสอนก่อให้เกิด ประสบการณ์ใหม่	4.80	0.40	มากที่สุด
นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนา เป็นกิจกรรมต่าง ๆ	4.58	0.58	มากที่สุด
นิสิตประทับใจกิจกรรมนี้	4.70	0.47	มากที่สุด

ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบรายละเอียดในด้านต่าง ๆ ของแต่ละกิจกรรมแล้ว พบว่าโปรแกรมฯ ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยจุดเด่นของโปรแกรมฯ ที่ได้คะแนนสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1)ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ 2)ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือ และการจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือทดลอง 3)เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนไทยควรรู้ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 60 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการประเมินของกิจกรรมในโปรแกรมฯ

รายละเอียด	M					ค่าเฉลี่ย รวม	SD	ความ หมาย
	เตรียม ร่างกาย	เตรียม จิตใจ	ศิลปะ พื้น บ้าน	ศิลปะ ราช สำนัก	ภูมิ ปัญญา			
ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ	4.80	4.61	4.61	4.96	4.85	4.77	0.15	มากที่สุด
ผู้สอนมีความน่าเชื่อถือ	4.77	4.65	4.65	4.96	4.73	4.75	0.13	มากที่สุด
เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับความเป็นไทย	3.70	4.42	4.42	4.92	4.53	4.40	0.44	มากที่สุด
เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนไทยควรรู้	4.88	4.65	4.65	4.73	4.58	4.70	0.11	มากที่สุด

รายละเอียด	M					ค่าเฉลี่ย รวม	SD	ความ หมาย
	เตรียม ร่างกาย	เตรียม จิตใจ	ศิลปะ พื้น บ้าน	ศิลปะ ราช สำนัก	ภูมิ ปัญญา			
การจัดการ เรียนรู้เปิด โอกาสให้ ผู้เรียน ปฏิบัติ/ ทดลอง	4.80	4.54	4.54	5.00	4.88	4.75	0.21	มากที่สุด
การจัดการ เรียนการ สอน ก่อให้เกิด ประสบการณ์ ใหม่	4.69	4.50	4.50	4.92	4.80	4.69	0.18	มากที่สุด
นิสิตสามารถ นำความรู้ที่ ได้รับไป พัฒนาเป็น กิจกรรม ต่างๆ	4.54	4.50	4.50	4.53	4.58	4.53	0.03	มากที่สุด
นิสิต ประทับใจ กิจกรรมนี้	4.53	4.62	4.62	4.65	4.70	4.62	0.16	มากที่สุด

ในโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน นอกจากจะมีส่วนที่ให้ผู้เรียนประเมินรายกิจกรรมแล้ว ยังมีส่วนที่ให้ประเมินภาพรวมของโปรแกรมด้วย ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อโปรแกรมฯ พบว่ามีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

($M = 4.77$, $SD = 0.43$) อีกทั้งในโปรแกรมฯ ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินโปรแกรมในลักษณะบรรยายด้วย อาทิ

“การเข้าร่วมกิจกรรมนี้สนุกมาก ๆ ทุก ๆ อย่างจัดเตรียมไว้อย่างดี กิจกรรมทุกกิจกรรมที่ได้ทำนั้นได้เรียนรู้แบบได้ลงมือปฏิบัติจริง และเข้าร่วมจริง ๆ ทำให้รู้และเข้าใจ มองภาพได้ชัดเจนมากขึ้น ทุกคนมีส่วนร่วมเท่า ๆ กัน ทำให้รู้สึกสนุกและมีความสุขมาก ๆ ผู้สอนสอนได้เข้าใจ น่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ จึงทำให้เอนจอยและมุ่งมั่นที่จะทำตาม ภาพรวมของกิจกรรมเพอร์เฟกมากค่ะ”

(อรจรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์ คณะจิตวิทยา ปี 1)

“รู้สึกประทับใจโปรแกรมนี้มาก ทำให้ได้รู้จักกับเพื่อนๆ พี่ๆ ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมทำแล้วเพลิดเพลินน่าสนใจ ได้รู้สิ่งใหม่ๆ เกี่ยวกับความเป็นไทย”

(พิชญ่า สีใสพร คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ปี 1)

“ตอนแรกไม่อยากเข้าร่วมเพราะคิดว่าไม่น่าจะสนุกเลยแต่พอได้มาจริง ๆ แล้ว สนุกมาก ๆ เป็นกิจกรรมที่สนุกและให้หนูได้คิดเอง และได้นำมาปฏิบัติจริง ได้ลองทำสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน เช่น ได้ฝึกทำนาฏศิลป์ไทย มีความประทับใจในทุก ๆ กิจกรรมขอบคุณที่จัดกิจกรรมนี้และไม่เสียดายเลยที่ได้เข้าร่วม”

(ปาไลตา รุ่งระวี คณะนิติศาสตร์ ปี 1)

“ขอบคุณสำหรับกิจกรรมนี้ที่จัดขึ้นให้พวกเราทุกคนนะคะ เป็นกิจกรรมที่สนุกและได้ความรู้ ทำให้ได้เปิดโลก เปิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ขอบคุณทุกคนสำหรับประสบการณ์ดี ๆ แบบนี้ค่ะ”

(ปวริศา วานิช คณะนิติศาสตร์ ปี 1)

“รู้สึกดีใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ค่ะ จะไม่ลืมเลย ดีใจที่ได้มาลองทำอะไรที่ไม่เคยทำ ไม่เคยคิดว่าตนเองจะสามารถเข้าถึงการรำได้ ตอนแรกก็คิดว่านาฏศิลป์ไทยเป็นเรื่องเขื่องซ้ำ แต่ตอนนี้เข้าใจ

มากขึ้นว่าทำได้หากอดทนพอ และมองเห็นความสวยงามของ
นาฏยศิลป์ไทย”

(ณภัทร กิตติกุลยุทธ์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ปี 1)

“รู้สึกประทับใจ ได้สมาธิ และอยู่กับตัวเองมากขึ้น ผ่านการทำ
กิจกรรม เคารพ และเชื่อในวัฒนธรรมไทยมากขึ้น”

(เจติยา ใจมั่น คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ปี 1)

“ก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่จะถูกเก็บไว้ในความทรงจำเพราะเปิด
โอกาสให้ทำหลายอย่างที่อาจจะไปหาทำไม่ได้”

(จิตติชัย พัชรเดชาธร คณะนิติศาสตร์ ปี 2)

“ตอนแรกคิดว่าจะเป็นกิจกรรมที่น่าเบื่อ แต่พอมาเข้าร่วมจริง ๆ
กลับไม่ใช่อะไรอย่างที่คิด ทุกกิจกรรมสนุก และสร้างสรรค์มาก ได้อะไร
เยอะกว่าการมาเที่ยวเฉย ๆ ไม่อยากกลับเลย มีความสุขมาก
ขอบคุณนะค่ะ ดีใจที่ได้ลงเงินเอดนี้ค่ะ”

(ณัฐธิดา รัตนสวัสดิ์ คณะนิติศาสตร์ ปี 2)

“ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อน สนุกดี ได้ประสบการณ์
ได้รู้อะไรที่ไม่เคยรู้มาก่อน ได้รู้จักได้คุยกับเพื่อนคณะอื่น ๆ
ประทับใจมาก”

(มนพัทธ์ เทพรัักษ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ปี 2)

“สนุก ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ รู้จักเพื่อน ๆ มากขึ้น และ
ได้ลองทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำ มีความสุขค่ะ”

(ณัฐนิชา ทิพย์สุคนธ์ชัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ปี 2)

“เป็นกิจกรรมที่ทำให้ได้เรียนรู้หลายอย่างที่หาไม่ได้ในห้องเรียน
แจ้งไคร่”

(วีรภัทร ทินนโชติ คณะวิศวกรรมศาสตร์ ปี 2)

“สนุกมาก ๆ ไม่คิดว่าการเรียนรู้วิถีไทยมีความน่าสนใจและความสวยงามขนาดนี้ ชอบวิถีไทยมากขึ้น และอยากนำไปใช้ในชีวิตสืบต่อไป”

(สรรา อนันต์โรจน์วงศ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ปี 2)

“รู้สึกสนุกที่ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่ค่อยได้เข้าถึง ถึงแม้ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของไทยเราเอง”

(นราวิชญ์ ใจเชื้อ คณะวิศวกรรมศาสตร์ ปี 2)

“เป็นโปรแกรมที่รู้สึกสนุกมาก enjoy กับทุก ๆ กิจกรรมได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตในอนาคตได้”

(สรวิชญ์ เมฆอริยะ คณะวิศวกรรมศาสตร์ ปี 2)

“ขอบคุณโปรแกรมนี้ที่เปิดโอกาสและให้ประสบการณ์ใหม่ ๆ กับนิสิตในการเรียนรู้วัฒนธรรมและศิลปะของไทย ซึ่งมีเพียงคนกลุ่มน้อยที่จะได้เจอกับสิ่งดี ๆ แบบนี้มีความสุขและสนุกกับกิจกรรมในโปรแกรม ทุกกิจกรรมขอบคุณมาก ๆ ค่ะ”

(อาริยา วิจิตรอมรเลิศ คณะวิทยาศาสตร์ ปี 3)

“สนุกสนานพร้อมกันได้ความรู้ใหม่ ๆ และยังได้ลองทำสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เคยทำ ขอบคุณที่สร้างกิจกรรมดี ๆ แบบนี้ขึ้นมา”

(พิทยา แก่นพรม คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา ปี 3)

“ได้ใช้ชีวิตแบบช้าลงจากที่เคยเร่งรีบ ได้เรียนรู้ที่จะอยู่กับตัวเองอยู่กับตัวเองมากขึ้น ทำให้ได้คิดทบทวนอะไรหลายอย่าง ได้เรียนรู้ สืบสานศิลปวัฒนธรรมไทยที่เราไม่เคยได้เรียนรู้มาก่อน ทำให้มีประสบการณ์ และเห็นคุณค่าสิ่งเหล่านี้มากขึ้น”

(สมพงศ์ สีหาบุญทอง คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา ปี 3)

ข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้นนี้ล้วนเป็นข้อมูลจากผู้เรียนที่สะท้อนกลับมาให้ผู้วิจัยได้คิดทบทวน และประเมินผลโปรแกรมฯ ซึ่งจากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า

- 1) การที่โปรแกรมฯ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือทดลองปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมที่ไม่เคยทำมาก่อน ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง และอยู่ในความทรงจำของผู้เรียน
- 2) การที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสนุกสนาน ทำให้มีทัศนคติต่อศิลปวัฒนธรรมไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี
- 3) โปรแกรมฯ ทำให้เกิดทั้งความรู้และความรักในความเป็นไทยควบคู่กันไปแก่ผู้เรียน
- 4) การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมนอกห้องเรียน จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วม และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นไทยในห้องเรียน

6) การแก้ไขโปรแกรมจากผลการประเมิน

เนื่องจากโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิต นักศึกษาปริญญาบัณฑิตได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการสอนแบบละครเป็นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

ก. ผู้สอน

ผู้สอนแบบละครเป็นฐานควรเป็นการสอนแบบทีม (team-teaching) โดยผู้สอนมีบทบาทหน้าที่เป็น ผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ที่บริหารจัดการเนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียน การสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยตรงกับผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละเนื้อหาให้มากที่สุด รวมถึงคัดสรรสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหา โดยครูผู้สอน ต้องทำความเข้าใจพื้นฐานกับแนวคิดของการสอนแบบละครเป็นฐานในด้านองค์ประกอบ กระบวนการ ตลอดจนเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการสะท้อนความคิดของผู้เรียนเป็น สำคัญ

ข. ผู้เรียน

ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้สำรวจ (explorer) ซึ่งผลักดันให้ผู้เรียนมี ลักษณะของการเป็นผู้เรียนเชิงรุก (active learner) กระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ผ่านการใช้ ร่างกายของมนุษย์ และจิตใจ เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ปัญญา กล่าวที่จะเผชิญหน้าและลองถูกลองผิดกับ กิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมที่ไม่เคยสัมผัส หรือมีประสบการณ์ร่วมมาก่อน

ค. การจัดการเรียนการสอน ต้องเป็นการเรียนรู้แบบสองทาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจ และลงมือปฏิบัติจริงอันจะก่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ทั้งนี้ ประกอบด้วย 13 องค์ประกอบ โดยใน การแต่ละกิจกรรมต้องประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 4 ประการ จึงจะจัดเป็นการสอนแบบ ละครเป็นฐาน ได้แก่ องค์ประกอบบังคับ 1 องค์ประกอบ คือ การสะท้อนความคิด ส่วนอีก 3

องค์ประกอบ หรือมากกว่านั้น ได้แก่ 1)การจัดสมุดร่างกาย 2)ทักษะการทรงตัว 3)การถ่ายเท น้ำหนัก 4)การควบคุมกล้ามเนื้อและอวัยวะ 5)ท่าท่าและความหมาย 6)ทักษะการฟัง การได้ยิน และ จังหวะ 7)เกมละคร 8)สติและสมาธิ 9)การควบคุมลมหายใจ 10)จุดสนใจ 11)การดันสัด และ 12)การ ออกแบบและสร้างสรรค์ นอกจากนี้ผู้สอนยังเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนที่โดยแยกส่วนระหว่าง การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อย่างน้อย 2 ชั่วโมง และการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ อย่าง น้อย 4 ชั่วโมง จากนั้นค่อยเป็นการผสมผสานกันระหว่างองค์ประกอบด้านร่างกาย และจิตใจ ทั้งนี้ ผู้สอนต้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการจัดการเรียนรู้ โดยไม่ละเลย หรือทอดทิ้งให้ผู้เรียน ฝึกฝนด้วยตนเอง และอยู่กับผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้านโดยลำพัง

ง. สถานที่จัดการเรียนรู้

การสอนแบบละครเป็นฐาน ต้องขยายขอบเขตพื้นที่การจัดการเรียนรู้ให้กว้างขวางออกไป มากกว่าการเรียนรู้ภายในห้องเรียน หรือชั้นเรียน ทั้งนี้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ต้องมีความปลอดภัย ทั้งด้านกายภาพ และจิตใจ กล่าวคือ ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่ก่อให้เกิดอันตราย หรือความเสี่ยงแก่ผู้เรียน รวมทั้งต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนสามารถไว้วางใจ และกล้าที่จะลองถูกลองผิดได้ ทั้งนี้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เปรียบเสมือนสถานการณ์จำลอง หรือฉากละครที่ได้รับการจัดสรรขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เสมือนจริงมากที่สุด อย่างไรก็ตามการทัศนศึกษาเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะนำ ผู้เรียนได้เปิดโลกไปสู่สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับการเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้

จ. การประเมินผล

การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบละครเป็นฐาน จะครอบคลุมทั้งพุทธิพิสัย จิต พิสัย และทักษะพิสัย ทำให้เครื่องมือสำหรับการประเมินผลมีความหลากหลาย ในด้านพุทธิพิสัย สามารถเป็นได้ทั้งแบบทดสอบความรู้ แบบวัดมโนทัศน์ที่คาดเคลื่อน ฯลฯ ด้านจิตพิสัย สามารถใช้ แบบสะท้อนตัวตน ใบตลกผลึก ฯลฯ ด้านทักษะพิสัย สามารถเป็นการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ หรือ ปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงการใช้ผลงานออกแบบและสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการประเมินด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานที่บูรณาการการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ในการศึกษาเรื่องความเป็นไทยสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในบริบทประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สํารวจสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่สัมพันธ์กับความเป็นไทยในสถาบันอุดมศึกษา 3 ประเภท ได้แก่ สถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูง จำนวน 5 ท่าน สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี 5 ท่าน และสถาบันเฉพาะทาง 5 ท่าน รวม 15 ท่าน เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สภาพ และปัญหาด้านผู้สอน

ผลการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 ประเภท พบว่าคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอนรายวิชาดังกล่าวมีความหลากหลายทั้งด้านคุณวุฒิ วิทยวุฒิ และประสบการณ์การสอนในรายวิชาดังกล่าว กล่าวคือ ด้านคุณวุฒิ อาจารย์ผู้สอนสำเร็จการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย และสำเร็จการศึกษาในสาขาอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย โดยส่วนใหญ่จะจบการศึกษาในระดับปริญญาโทสายสังคมศาสตร์ ด้านวิทยวุฒิ อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 38 – 52 ปี ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มเจนเอเรชั่น เอ็กซ์ (generation x) และด้านประสบการณ์การสอน จะมีประสบการณ์เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1 – 5 ปี นอกจากนี้ผู้สอนส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งทางวิชาการระดับ “อาจารย์” ซึ่งหากมองในมิติของความก้าวหน้าทางวิชาการจากตำแหน่งทางวิชาการแล้ว แสดงให้เห็นว่าคณาจารย์ยังขาดประสบการณ์การทำวิจัย

คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย พบว่า คณาจารย์ส่วนใหญ่มองว่ารายวิชาเหล่านี้ไม่จำเป็นที่จะต้องการจบตรงสาขา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง แต่ต้องการผู้สอนที่มีประสบการณ์ตรง มีความเชี่ยวชาญ เคยใกล้ชิด เคยสัมผัสความเป็นไทยมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ หรืออาจจะเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่อยู่ในวิถีของการความเป็นไทยแต่ละประเภท

ในด้านทัศนคติ คุณาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยในสถาบันอุดมศึกษา ทุกคนเห็นตรงกันว่าข้อบ่งที่สำคัญที่สุดถึงความเป็นไทยของคนไทย คือ ความรู้เกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรมไทย อันเป็นส่วนประกอบสำคัญของสถาบันชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับ ความเป็นไทยภาคกลาง หรือ ไทยแบบแผน หรือ ไทยมาตรฐาน เป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้สอนยังได้ ระบุข้อบ่งชี้อื่น ๆ ถึงความเป็นไทยอันได้แก่ พฤติกรรมการแสดงออกทางร่างกาย และภาพลักษณ์ ภายนอก เช่น การแต่งกาย กิริยามารยาท การไหว้ เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 สภาพ และปัญหาด้านผู้เรียน

ผลการสัมภาษณ์คุณาจารย์ผู้สอนพบว่า ผู้เรียนในปัจจุบันทุกคนมีลักษณะที่แตกต่างไปจาก ผู้เรียนในอดีต เพราะผู้เรียนในปัจจุบันขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่าง สิ้นเชิง คำว่า “พื้นฐาน” ในที่นี้ หมายถึง ความสามารถในการระบุลักษณะ ความสำคัญ หรือความ โดดเด่นของศิลปวัฒนธรรมไทยเรื่องต่าง ๆ โดยจะเห็นได้จากคะแนนทดสอบความรู้พื้นฐาน หรือการ สอนในห้องเรียนที่ผู้เรียนมักไม่รู้จักคำศัพท์ทางวัฒนธรรม หรือผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ผู้สอนกล่าวถึง ซึ่งเปรียบเทียบกับผู้สอนเมื่อมีอายุเท่ากับผู้เรียนกลับรู้จัก และเข้าใจ

ทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อความเป็นไทยปรากฏในเชิงลบ กล่าวคือ ผู้เรียนถูกศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้าน ภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะการแสดง ตลอดจนละเลยความสำคัญที่จะ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้ดำรงอยู่ ผู้เรียนมีความเป็นปัจเจกบุคคลสูงมาก และมองเห็นเรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเรื่องทันสมัย และโก้หรู องค์ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมของผู้เรียนในสังคม เมืองหลวงนับว่าถดถอย และมีระดับต่ำกว่าผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในสังคมชนบท ซึ่งผู้เรียนภาคกลางมักไม่ ค่อยรู้จักความเป็นไทยทั้งของภาคกลาง และของพื้นบ้าน ในขณะที่เดียวกันผู้เรียนในภูมิภาคอื่น ๆ กลับ รู้จักความเป็นไทยภาคกลางมากกว่าเรื่องพื้นบ้านเช่นกัน ทั้งนี้ที่กล่าวมาว่ารู้จัก ก็เป็นการรู้จักที่แคบ และจำกัดอย่างยิ่ง

ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดความกล้าที่จะแสดงออกถึงความเป็นไทยอีกด้วย โดยสามารถจำแนก ประเภทของผู้เรียนได้ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ผู้เรียนที่ไม่รู้และไม่กล้าแสดงออกถึงความเป็น ไทย 2) ผู้เรียนที่ไม่รู้ และอยากแสดงออกถึงความเป็นไทย 3) ผู้เรียนที่มีความรู้แต่ไม่กล้าแสดงออกถึง ความเป็นไทย และ 4) ผู้เรียนที่มีความรู้ และกล้าแสดงออกถึงความเป็นไทย ทั้งนี้โดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้เรียนจะถูกจัดอยู่ในประเภทที่ 1 และ 3 โดยในประเภทแรก คือ ผู้เรียนไม่มีความรู้พื้นฐานอะไรที่ เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยแม้แต่น้อย จึงทำให้ไม่กล้าแสดงออก ในขณะที่อีกประเภทที่ 3 คือ ผู้เรียนที่มี ความรู้ทำได้ร้องเป็น แต่ไม่กล้าเปิดเผยให้อาจารย์และเพื่อนรู้ เพราะเขินอาย กลัวถูกเพื่อนล้อเลียน แยกแยะจากกลุ่ม หรือ ถูกมองว่าประจบประแจงอาจารย์ผู้สอนเพื่อหวังคะแนน และถูกอาจารย์ใช้ งานมากกว่าเพื่อน

ประเด็นที่ 3 สภาพ และปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน

ผลการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย พบว่าวิธีการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้เรื่องความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษา เนื่องจากปัจจุบันการสอนเรื่องความเป็นไทยในรายวิชาการศึกษาทั่วไปทั้งหมดเป็นการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก ซึ่งสัดส่วนของการบรรยายในรายวิชาดังกล่าวสูงถึงร้อยละ 90 - 100 เครื่องมือที่ผู้สอนมักใช้ประกอบการบรรยายได้แก่ การฉายข้อมูลผ่านโปรแกรมไมโครซอฟท์ พาวเวอร์พอยท์ (Microsoft Power point) ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนแบบบรรยายนั้น ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสนใจ ไม่สามารถจดจำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดได้ อีกทั้งยังขาดประสบการณ์ตรงอีกด้วย

นอกจากการบรรยายแล้วยังพบว่าคณาจารย์บางท่านยังใช้วิธีการบอกจุด หรือให้ขีดเส้นตามบรรทัดที่ผู้สอนอ่านให้ฟังด้วย ซึ่งทำให้ผู้เรียนขาดปฏิสัมพันธ์ น่าเบื่อ และรู้สึกไม่อยากเข้าห้องเรียน ผลกระทบที่ตามมาคือ ยิ่งทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องความเป็นไทย อีกทั้งในการเรียนการสอนอาจารย์ยังมักจะใช้วิธีการเรียกตอบในห้องเรียนซึ่งคำถามส่วนใหญ่เป็นคำถามแบบถูกผิด ทำให้เมื่อผู้เรียนตอบผิดจึงเกิดความอับอายต่อเพื่อนร่วมห้องเรียน และมีการสั่งงานให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าทั้งในรูปแบบของรายงานเดี่ยว และรายงานกลุ่มด้วย

รูปแบบการสอนเป็นการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นหลัก ซึ่งบางรายวิชาอาจจะมีทัศนศึกษาบ้าง แต่ก็มีความถี่น้อยมากขึ้นอยู่กับจำนวนของนิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน เนื่องจากบางมหาวิทยาลัยมองว่าหากนิสิตนักศึกษามีจำนวนมากเกินไป ก็ไม่สามารถมีงบประมาณรองรับได้ หรือในบางมหาวิทยาลัยถ้ามีนักศึกษาเพียง 30 - 40 คน ก็จะไม่อนุญาตให้จัดไปทัศนศึกษา เพราะ จะไม่คุ้มค่าต้นทุนของรายวิชา อีกทั้งการไปทัศนศึกษานอกสถานที่ยังเป็นการเพิ่มภาระความรับผิดชอบของอาจารย์ประจำวิชาด้วย อย่างไรก็ตามนิสิตนักศึกษาได้ประเมินสะท้อนรายวิชากลับมาว่าต้องการออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ เพราะการเรียนรู้แต่เพียงในห้องเรียนทำให้ไม่น่าสนใจ และไม่ในบางเรื่องก็ไม่สามารถเข้าใจได้

การจัดอาจารย์ผู้สอนพบว่าสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มรายวิชาที่มีอาจารย์ผู้สอน 1 ท่าน สอนตลอดทั้งภาคการศึกษา ซึ่งมีทั้งรายวิชาที่มีตอนเรียนเดียว และรายวิชาที่แบ่งเป็นหลายตอนเรียน อีกกลุ่มหนึ่ง คือ รายวิชาเดียวแต่มีอาจารย์สอนมากกว่า 2 - 5 ท่าน สลับกันรับผิดชอบในแต่ละหัวข้อที่กำหนดไว้ ซึ่งคณาจารย์ส่วนใหญ่ก็จะมาจากสาขาวิชา หรือภาควิชาเดียวกัน ไม่ได้มาจากสาขา หรือคณะอื่น ๆ

อีกประเด็นหนึ่งของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน คือ จำนวนของผู้เรียนต่อห้องเรียน ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่าจำนวนผู้เรียนในปัจจุบันมีความหลากหลายในแต่ละสถาบันอุดมศึกษาอย่างมาก กล่าวคือ ตั้งแต่ 15 - 550 คน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และรูปแบบเทคนิคการจัดการเรียนการสอน เพราะเมื่อผู้เรียนมีจำนวนมาก ทำให้ผู้สอนไม่สามารถดูแลผู้เรียนได้

อย่างทั่วถึง อีกทั้งการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนก็เป็นไปด้วยความยากลำบาก ทั้งนี้จำนวนผู้เรียนที่เหมาะสมต่อห้องเรียนประมาณไม่เกิน 34 คน

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่คณาจารย์ผู้สอนทุกท่านเห็นพ้องกันว่าเหมาะสมต่อการจัดการเรียนสอนเกี่ยวกับความเป็นไทยที่คาดว่าจะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลดีที่สุด ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง และเป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเป็นฐาน (activity-based learning) เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติจริง ๆ จากภาคสนาม ทำให้ผู้เรียนจดจำเรียนรู้ และนำมาแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ซึ่งครูก็ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย ไม่ใช่ปล่อยให้ผู้เรียนเองอย่างเดียว ที่สำคัญคือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ไปเจอกับผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้านที่แท้จริงในพื้นที่ ไปสัมภาษณ์ ตั้งคำถาม และค้นหาคำตอบให้เจอ

ประเด็นที่ 4 สภาพ และปัญหาด้านการประเมินผล

ผลการวิจัยพบว่าการประเมินผลผู้เรียนของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งที่ได้สัมภาษณ์มาในปัจจุบันเน้นการประเมินผลด้านพุทธิพิสัยโดยใช้ข้อสอบเป็นหลัก รูปแบบของข้อสอบปรากฏทั้งลักษณะปรนัย และอัตนัย โดยเป็นการสอบทั้งกลางภาค และ/หรือ ปลายภาค เป้าหมายสำคัญของการสอบ คือ การวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระความเป็นไทยของผู้เรียน ซึ่งไม่อาจใช้ประเมินได้อย่างแท้จริงว่าเป็นสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการเรียนรายวิชาดังกล่าว

นอกจากการวัดสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้โดยใช้ข้อสอบแล้ว ยังมีการใช้ใบงาน หรือแบบฝึกหัดให้ผู้เรียนทำในแต่ละคาบด้วย ซึ่งใบงานนี้มีรูปแบบแตกต่างกันไปในแต่ละสถาบัน แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ มุ่งวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนเป็นสำคัญเท่านั้น อีกทั้งยังมีรายงานเดี่ยว และรายงานกลุ่มที่มอบหมายให้ผู้เรียนได้ไปค้นคว้าศึกษาในประเด็นที่สนใจ แล้ววิเคราะห์นำเสนอแก่ผู้สอน โดยสัมฤทธิ์ผลที่คาดหวังก็เป็นไปในทิศทางของการมีความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากหัวข้อหรือเรื่องที่ไปศึกษา

จะเห็นได้ว่าการประเมินผลในรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวกับความเป็นไทย เน้นหนักไปที่การประเมินความรู้ของผู้เรียน โดยไม่ได้สนใจในเชิงพัฒนาการ อารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งยังไม่มีเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด สะท้อนตัวตน และอภิปรายแลกเปลี่ยนแบ่งปันสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ปัจจุบัน อาจสืบเนื่องข้อจำกัดของจำนวนผู้เรียน และรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นในลักษณะของการบรรยายเพียงอย่างเดียว

ปัญหาของการประเมินผลรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวกับความเป็นไทย คือ การประเมินแบบทางเดียว กล่าวคือ อาจารย์ประเมินนิสิตนักศึกษา ซึ่งในกรณีที่จำนวนผู้เรียนมากย่อมอาจทำให้ความเที่ยง และความตรงคลาดเคลื่อนได้ อีกทั้งยังอาจมีอคติของผู้สอนที่สอดแทรกไปในการประเมินผล

ด้วย แม้ว่าในบางรายวิชาจะมีการประเมินผลในด้านจิตพิสัยด้วย แต่ผู้สอนก็ทัศนะว่าเป็นเพียงคะแนนช่วยแก่ผู้เรียนเท่านั้น ไม่ได้จริงจังในการเก็บคะแนนในส่วนนี้แต่อย่างใด อีกทั้งยังปราศจากการประเมินผลในด้านทักษะพิสัย ซึ่งแน่นอนว่าไม่สามารถกระทำได้ รูปแบบการเรียนรู้เป็นการฟังบรรยายจากอาจารย์ผู้สอนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหาสาระความเป็นไทยในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป

จากการวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาการศึกษาทั่วไปหมวดมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 15 แห่ง จาก 3 ประเภทสถาบัน ได้แก่ สถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูง สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี และสถาบันเฉพาะทาง ประเภทละ 5 แห่ง พบว่ามีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยทั้งสิ้น 77 วิชา จากจำนวนรายวิชาทั้งหมด 348 วิชา หรือคิดเป็นอัตราส่วน 1 : 22 ของรายวิชาทั้งหมด ทั้งนี้ความถี่ในแต่ละสถาบันปรากฏอยู่ระหว่าง 1 – 18 รายวิชา สามารถจำแนกได้ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่มีชื่อรายวิชาบ่งบอกถึงความเป็นไทยชัดเจน จำนวน 49 วิชา และ 2) กลุ่มที่ชื่อรายวิชาไม่ได้บ่งบอก แต่ในคำอธิบายรายวิชาระบุเนื้อหาสาระความเป็นไทย จำนวน 28 รายวิชา

เนื้อหาสาระความเป็นไทยที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาหนึ่ง ๆ อาจพบคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยหลากหลายหมวดความรู้ โดยพบว่าสามารถจำแนกได้ทั้งสิ้น 20 หมวด หมวดความรู้ที่ปรากฏความถี่มากที่สุด 3 อันดับแรกจากทั้ง 15 สถาบัน ได้แก่ หมวดสังคม หมวดภูมิปัญญา และหมวดศิลปะตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นจะพบว่าในหมวดสังคม จะเน้นความรู้เกี่ยวกับสังคม การเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจ ส่วนในหมวดภูมิปัญญา จะเน้นความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา ท้องถิ่น และชุมชน ส่วนสุดท้ายในหมวดศิลปะ จะเน้นความรู้เกี่ยวกับศิลปะ ดนตรีไทย และทัศนศิลป์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนา และทดลองโปรแกรมการสร้างเสริมความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา

ผู้วิจัยใช้แนวทางการออกแบบโปรแกรมของไดมอนด์ (Diamond, 2009) ซึ่งเริ่มจากการสำรวจปัญหาความเป็นไทยของผู้เรียน และขอบเขตความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยโดยสกัดวิเคราะห์ปัญหาความเป็นไทยจากเอกสารลายลักษณ์ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาในรอบหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา พร้อมทั้งนำข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 15 แห่งทั่วประเทศ เพื่อค้นหาเนื้อหาสาระความเป็นไทยที่นิสิตนักศึกษาจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามี 4 ประเด็น ได้แก่ เรื่องศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ศิลปะการแสดงราชสำนัก

มารยาทไทย และหลักธรรมทางศาสนา จากนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตสาระในแต่ละประเด็นร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้รู้จริงในเรื่องดังกล่าว

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลเนื้อหาสาระแล้วจึงกำหนดวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของโปรแกรมตามที่เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 และตามที่แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550 - 2559 กำหนดเอาไว้ หลังจากนั้นจึงกำหนดวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบโปรแกรมเป็นโดยกำหนดมีทั้งสิ้น 8 หน่วยการเรียนรู้ครอบคลุมเนื้อหาสาระความเป็นไทยทั้ง 4 ประเด็นข้างต้น ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ดังกล่าวตามแบบไทย ชัดเกล้าใจด้วยหลักธรรม ติดคำต่อสำนวน ไทยวนชวนกันเล่น โรงเรียนเด่นรักษาศิลป์ อวกลิ่นขนมพื้นบ้าน สืบสานนาฏยศิลป์ไทย และสร้างสรรค์ใหม่ให้ยั่งยืน

หลังจากที่กำหนดขอบเขตเนื้อหา วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว จึงออกแบบวิธีการสอนโดยการนำกระบวนการทางนาฏยศิลป์ไทย และละครตะวันตกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) การจัดสมดุร่างกาย 2) ทักษะการทรงตัว 3) การถ่ายเทน้ำหนัก 4) การควบคุมกล้ามเนื้อและอวัยวะ 5) ท่ารำ และความหมาย 6) ทักษะการฟัง การได้ยิน และจังหวะ 7) เกมละคร 8) สติ และสมาธิ 9) การควบคุมลมหายใจ 10) จุดสนใจ 11) การสะท้อนความคิด 12) การค้นสด 13) การออกแบบและสร้างสรรค์ผลงาน ทั้งนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจ และเรียนรู้เกี่ยวกับร่างกาย และจิตใจของตนเอง โดยผู้วิจัยได้นำกระบวนการเหล่านี้มาใช้เพื่อออกแบบวิธีจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน โดยจัดสรรให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมไทยในโปรแกรมที่ได้พัฒนาขึ้น พร้อมทั้งออกแบบใบตกผลึก แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบวัดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน รวมถึงแบบบันทึกปรากฏการณ์ภาคสนาม จากนั้นผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประเมินโปรแกรม ซึ่งผลจากการประเมินโปรแกรมมีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และข้อคำถามในใบตกผลึกของผู้เรียน

ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานไปใช้ทดลองกับนิสิตรายวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต (0201107) กลุ่มที่ 1 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2559 เป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา ระยะเวลาของโปรแกรมรวมทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง ซึ่งมีนิสิตที่ลงทะเบียนเรียน และเข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยสมัครใจจำนวนทั้งสิ้น 26 คน ซึ่งคณะ คละชั้นปี และคณะ คณะ โดยผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียนในวันเริ่มต้นโปรแกรมฯ และทำแบบทดสอบหลังเรียนในวันสุดท้ายของโปรแกรมฯ นอกจากนี้ในหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ ยังมีใบตกผลึก และกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ให้เรียนได้ทำร่วมกันเป็นกลุ่มอีกด้วย โดยหลักจากสิ้นสุดแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะมีการนั่งล้อมวงสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันสิ่งที่ได้เรียนรู้ และความรู้สึกของผู้เรียนทุกครั้ง

ผลการวิจัยเมื่อสิ้นสุดโปรแกรมได้เปรียบเทียบคะแนนในแบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียนพบว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทยเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบก่อนเรียนอยู่ที่ 10.19 คะแนน ส่วนคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบหลังเรียนอยู่ที่ 18.54 คะแนน นอกจากนี้ผู้สอนยังให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองพบว่าระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทยของผู้เรียนเมื่อสิ้นสุดโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.61)

สัมฤทธิ์ผลด้านความภาคภูมิใจในความเป็นไทยพบวก่อนเข้าร่วมโปรแกรมผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยในระดับปานกลาง (3.35) แต่เมื่อสิ้นสุดโปรแกรมฯ ระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยสูงขึ้นสู่ระดับมากที่สุด (4.73) อีกทั้งยังเห็นว่าความเป็นไทยจำเป็นต่อสังคมในปัจจุบันอยู่ในระดับมากที่สุด (4.81) อีกด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเขียนข้อความสะท้อนตัวตนจากการกิจกรรมที่ได้เข้าร่วม ทั้งนี้ในกิจกรรมสืบสานนาฏศิลป์ไทยปรากฏผลการวิจัยเด่นชัด กล่าวคือ พบว่าสามารถจำแนกผู้เรียนออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ไทยมากขึ้น และกลุ่มที่เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ พร้อมเกิดความตั้งใจที่จะอนุรักษ์สืบสานต่อไป

จากการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานพบว่าผู้เรียนได้ใช้ทักษะทางร่างกาย และจิตใจของตนเองเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมไทยผ่านประสบการณ์ตรง โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมฯ ในระดับมากที่สุด (4.77) และมีความพึงพอใจในทั้ง 8 หน่วยการเรียนรู้ในระดับมากที่สุดทุกหน่วย อีกทั้งผู้เรียนยังได้เขียนสะท้อนความรู้สึก และสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ที่ได้จากโปรแกรมฯ สะท้อนออกมาอย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย โดยผู้เรียนทุกคนชื่นชอบโปรแกรมฯ นี้ ได้รับความรู้ และรู้สึกว่าการจัดการเรียนการสอนสนุกสนาน ได้ประสบการณ์ใหม่ในชีวิต และที่สำคัญคือรู้สึกว่าเป็นไทยเป็นเรื่องใกล้ตัว มีคุณค่า และอยากจะช่วยกันอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบไป

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สสำรวจสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

ด้านผู้สอน กระบวนทัศน์ของผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปในปัจจุบันเป็นการมองความเป็นไทยในมิติที่จำกัดอยู่ภายใต้กรอบของ “ขนบ (convention)” อันก่อให้เกิด “ภาพจำ (stereotype)” และ “วาทกรรม (discourse)” ที่คับแคบ ซึ่งถูกปลูกฝังมาตั้งแต่อดีตกาล ดังที่ปรากฏในงานวิจัยด้าน

ความเป็นไทยจำนวนมาก อาทิ กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2551) วุฒิชัย มูลศิลป์ (2554) กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ (2553) และกรุงเทพมหานคร (2555)

ปฏิเสธไม่ได้ว่าวิธีการมองเรื่องความเป็นไทยของอาจารย์ผู้สอนนับเป็นปัญหาสำคัญ เพราะเป็นชุดความรู้แบบฉบับที่เป็นบรรทัดฐานของสังคมไทยในปัจจุบันซึ่งสัมพันธ์กับยุคสมัยของการเติบโตทางวัฒนธรรม และการสร้างความเป็นรัฐชาติให้มั่นคง วิทยุติของคณาจารย์ส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นผลิตผลจากการเรียนการสอนอันมีที่มาจากปรากฏการณ์ยุคดังกล่าวข้างต้น

เรื่องความเป็นไทยอันเป็นนามธรรมนี้ ถูกทำให้เป็นรูปธรรมโดยผู้นำการปกครองจากส่วนกลางมาเนิ่นนานหลายยุคหลายสมัยตั้งแต่ยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังนั้นภาพลักษณ์ของความเป็นไทยจึงตีแผ่ออกมาในด้านพฤติกรรม และการแสดงออกภายใต้การจำกัด ยึดถือ และเชิดชูเฉพาะความเป็นไทยของภาคกลาง ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้เมื่อคณาจารย์ผู้สอนนึกถึงความเป็นไทย จึงตีกรอบความเข้าใจภายใต้ความเป็นไทยกระแสหลักอันสำแดงถึงเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของ “ไทย” แบบอธินามนัย

มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของความเป็นไทยที่ปรากฏ คือ การมอง “ไทย” แบบชาตินิยม โดยจำแนกออกจาก “กระแสภูมิภาควิวัฒน์” ดังที่สุเนตร ชุตินธรานนท์ (2557) ระบุไว้ รวมถึงความสัมพันธ์ของภูมิภาคอุษาคเนย์ ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคในประเทศ และความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การมองไทยแบบแบ่งแยก ยัดเยียด และเหยียดหยามระหว่างพื้นที่ทางวัฒนธรรมภายใต้อุดมคติไทยแบบแผน ด้วยเหตุนี้ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือศิลปวัฒนธรรมทางเลือก จึงถูกละเลย และมองข้ามไปกลายเป็นเรื่องของชายขอบผ่านมุมมองการประเมินค่าโดยใช้เกณฑ์ของไทยแบบแผน

จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนทั้ง 15 ท่าน สะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์ของคณาจารย์ผู้สอนนับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเรื่องคุณวุฒิ ผู้วิจัยวิเคราะห์แล้วเห็นว่าต้องยอมรับว่าวิธีการศึกษาแบบตะวันตกทำให้เกิดการศึกษาแบบดั้งเดิมอย่างลึกซึ้งในศาสตร์แต่ละสาขา ซึ่งคณาจารย์ผู้สอนทุกคนย่อมผ่านการศึกษาในระบบนี้ทั้งสิ้นทั้งในระดับปริญญาบัณฑิต และระดับบัณฑิตศึกษา อีกทั้งปริญญาบัตรก็กลายเป็นเครื่องมือในการรับประกันความเชี่ยวชาญของคณาจารย์ผู้สอนโดยปริยายในสังคมที่ให้คุณค่ากับแผ่นกระดาษแบบสังคมไทย ดังนั้นการทำวิจัยต่อยอดองค์ความรู้ภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยจึงกลายเป็น “ตัวเลือก” สำหรับคณาจารย์ผู้สอนที่จะกระทำหรือไม่ก็ได้ เพราะไม่ได้มีคุณค่าในการรับรองความเชี่ยวชาญเหมือนปริญญาบัตร และไม่สามารถกระทำให้สำเร็จได้ในระยะเวลาอันจำกัดเหมือนดังการวิจัยเอกสาร หรือการวิจัยในห้องเรียน

เมื่อคณาจารย์ผู้สอนขาดประสบการณ์การวิจัยภาคสนาม หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าขาดการลงไปคลุกคลีอยู่กับศิลปวัฒนธรรมด้วยตัวเอง จึงทำให้ผู้สอนกลายเป็น “คนนอกวัฒนธรรม” ที่สอน

เรื่องศิลปวัฒนธรรมจากตำรา ดังนั้นการสอนเรื่องความเป็นไทยจึงมีความอึดอึดเหลือ ไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมปัจจุบัน และถูกส่งผ่านสู่ผู้เรียนโดยขาดความหลงใหล (passion) ที่แท้จริงในการขับเคลื่อน อย่างไรก็ตามก็ดีที่ผู้สอนเรื่องความเป็นไทยที่ดีที่สุด จึงควรเป็น “คนในวัฒนธรรม” นั้น ๆ เพราะจะสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ควบคู่กับจิตวิญญาณความเป็นไทยให้แก่ผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้ง และครบถ้วนสมบูรณ์ในรายละเอียดอันละเอียดอ่อนมากที่สุด เป็นการมองวัฒนธรรมโดยสะท้อนจากภายในสู่ภายนอก (inside out)

อย่างไรก็ดีผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป ควรเป็นผู้ที่มีโลกทัศน์ ใจกว้าง ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม มองเห็นถึงความเท่าเทียมของมนุษย์ มีประสบการณ์ตรงทางวัฒนธรรม หรือเป็นคนในวัฒนธรรม มีเครือข่ายทางวัฒนธรรม มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และไม่ใช่อาจารย์ใหม่ที่เพิ่งจะสำเร็จการศึกษาเป็นผู้สอนเพียงคนเดียว ที่สำคัญคือต้องระมัดระวังผู้สอนที่มีอคติ เพราะจะทำให้เนื้อหาสาระความเป็นไทยถูกเบี่ยงเบนเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว หรือผลประโยชน์ทางการเมือง

ด้านผู้เรียน การที่นิสิตนักศึกษา หรือผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาปัจจุบันขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นไทย เป็นวิกฤตการณ์ที่กระจายครอบคลุมทั้งในเมืองหลวง และชนบท ด้วยวิวัฒนาการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การเข้ามาของเทคโนโลยีสารสนเทศได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ดังจะเห็นได้จากสื่อออนไลน์หลายประเภทได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียน ส่งผลให้การเล่นแบบเด็ก และวัฒนธรรมการเล่นของนิสิตนักศึกษาไทยเปลี่ยนแปลงไป จากที่เคยรวมตัวเข้าพวกเล่นเกมซึ่งเป็นกิจกรรมกลุ่มที่ได้แบ่งปัน แลกเปลี่ยน และเรียนรู้ระหว่างกัน ก็กลายเป็นการเล่นผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่อันเป็นบ่อเกิดของพื้นที่ส่วนตัว และพัฒนาความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้เรียนให้เกิดขึ้นก่อนวัยอันควร อีกทั้งยังทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อื่น ซึ่งทำให้โอกาสในการได้เรียนรู้ความแตกต่าง และศิลปวัฒนธรรมอันเป็นสมบัติร่วมของสังคมลดน้อยลงไป

วัฒนธรรมตะวันตกซึ่งเข้ามาพร้อมกับวิทยาการ และเทคโนโลยี เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดค่านิยมแบบศิวิไลซ์ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเปรียบเทียบ และดูถูกศิลปวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของตนเอง ประเด็นนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงที่มาที่ไปของการยึดถือความเป็นไทยแบบมาตรฐานของผู้เรียน เพราะความเป็นไทยมาตรฐาน คือ ผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ผ่านการผสมผสาน และได้รับการยอมรับจากตะวันตก ดังนั้นในความเป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งขาดการเจือปนด้วยวัฒนธรรมตะวันตกจึงถูกมองว่าด้อยค่ากว่าวัฒนธรรมไทยมาตรฐานอันเป็นแบบแผนที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในพื้นที่ของประเทศ และโลก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้แรงจูงใจในการเรียนรู้ และความกล้าแสดงออกของวัฒนธรรมพื้นบ้านถูกลดทอนความสำคัญลงไปมากในปัจจุบัน

ระบบทุนนิยม เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ทำให้ลักษณะของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไป เพราะระบบทุนนิยมมุ่งเน้นประเมินค่าความเป็นมนุษย์ผ่านทุนทรัพย์ และวัตถุ ดังนั้นการมุ่งดำเนินการต่าง ๆ เพื่อสร้างความมั่งคั่งให้เกิดขึ้นจึงกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของชีวิต และทำให้ผู้เรียนมองข้ามทุนทางวัฒนธรรม อันเป็นต้นทุนที่สำคัญในการหล่อหลอมเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของผู้เรียน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อมองผ่านทฤษฎีการสร้างอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษาของ แอทคินสัน มอร์เทน และซู (Atkinson, Moeten and Sue, 1983) จะพบว่าที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากผู้เรียนไม่สามารถหาความสอดคล้อง กับความลงตัวในการเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมสู่วิถีของทุนนิยมได้ จึงทำให้เกิดการต่อต้าน และการเลือกทางเลือกที่ส่งเสริมให้ตนเองมีตัวตน หรือพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับในสังคมมากกว่า

เมื่อพิจารณาผ่านมุมมองการสร้างอัตลักษณ์นิสิตนักศึกษาของจอสเซลสัน (Josselson, 1987) พบว่า นิสิตนักศึกษาไทยติดอยู่ในกับดักของความรู้สึกมีตัวตนในการตอบสนองต่อการสะท้อนกลับ จากค่านิยมของผู้อื่นที่แตกต่าง หมายความว่า นิสิตนักศึกษาไทยในปัจจุบันให้คุณค่าและความสำคัญ กับภาพลักษณ์ที่ผู้อื่นมองตนเอง รวมถึงยอมรับในคุณค่าที่ผู้อื่นกำหนดให้ นั่นอยู่นอกเหนือกว่าคุณค่าที่แท้จริงของตนเอง ประเด็นปัญหานี้กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นปัญหาเรื่องอัตมโนทัศน์ของผู้เรียน ซึ่ง ชิคเคอริง และเรเซอร์ (Chickering and Reisser, 1993) ระบุไว้ชัดเจนว่าอัตมโนทัศน์ คือ การเปรียบเทียบระหว่างตัวตนของผู้เรียนแต่ละคนกับผู้อื่น ซึ่งส่งผลต่อความเคารพในตนเองของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ และการยึดถือค่านิยมหลักทางสังคมจึงเกิดขึ้นอย่างชัดเจน ทำให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทยในระดับพื้นฐานจึงเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นอีกต่อไป เพราะสังคมไม่ให้คุณค่า ให้ความเคารพ หรือให้การยอมรับกับผู้ที่รู้จักกรากเหง้าของตนเท่าเทียมกับความศิวิไลซ์ในระดับสากล

ความกล้าแสดงออกถึงความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันที่นับว่าแทบจะไม่มี ความกล้าหาญอยู่เลยนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลซึ่งปิดกั้นตัวเองจากการสัมผัส ปรากฏการณ์ทางศิลปวัฒนธรรมอย่างสิ้นเชิง ส่วนในกรณีของผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัด สภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นเครื่องบังคับที่ทำให้ผู้เรียนต้องมีประสบการณ์ร่วมอยู่บ้าง ไม่ว่าจะเป็นผู้เสพหรือผู้สร้างวัฒนธรรม กระนั้นก็ได้ช่วยส่งเสริมให้เกิดการซึมซับศิลปวัฒนธรรมเท่าใดนัก ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในแนวทางของมาร์เซีย (Marcia, 1976) จะสามารถอธิบายได้ว่าเป็นเพราะ ผู้เรียนได้ตกลงผูกมัดตนเองกับความเป็นไทยแบบแผนเสียแล้ว ทำให้ความกล้าหาญที่จะแสดงตนให้แตกต่างไป จากแบบแผนที่ตนยึดถือกลายเป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำ จึงสังเกตจากผลการวิจัยที่อ้างถึงข้างต้นได้ว่านิสิต นักศึกษาไม่กล้าแสดงตนว่ามีชีวิตใด ๆ เพราะกลัวถูกเพื่อนล้อ และแบ่งแยกออกจากบรรทัดฐาน ของกลุ่มเพื่อนที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบแผนร่วมกัน

ด้านการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบรรยายในปัจจุบันไม่ตอบ โจทย์ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นเจนเนอร์เรชันแซด (generation Z) เพราะทำให้ผู้เรียนมี ลักษณะเป็นผู้เรียนเชิงรับ (passive learner) ดังนั้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือ ปฏิบัติในลักษณะผู้เรียนเชิงรุก (active learner) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และจะช่วยให้การเรียนรู้ เกิดสัมฤทธิ์ผลชัดเจนมากขึ้น เมื่อผู้สอนให้ความสนใจกับกระบวนการ (process oriented) การ เรียนรู้ของผู้เรียน ก็จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปในลักษณะของการสื่อสารแบบทาง เดียวอีกต่อไป ทว่าสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน หรือ ละครเป็นฐานก็ดี คือการ ที่ผู้สอนต้องอุทิศตน เสียสละทำหน้าที่ในการเป็นผู้นำกิจกรรม คิดค้น วางแผน เตรียมการ พัฒนา และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ซึ่งพรรัตน์ ดำรุง (2557) เรียกว่าเป็นศิลปิน- วิทยากร (facilitator)

การเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการทัศนศึกษา แต่เป็นการแบ่งสรรปันส่วน ของระยะเวลาในรายวิชาให้ผู้เรียนได้ออกไปสืบเสาะแสวงหาสิ่งใหม่เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ ช่วยส่งเสริมประสบการณ์ตรงของผู้เรียนได้ดียิ่ง มัวริช เมอร์โล พอนตี (Maurice Merleau-Ponty, 1943) ระบุชัดเจนว่า ร่างกาย เปรียบเสมือนประตูที่ทำให้มนุษย์รู้จักโลก และสติสัมปชัญญะ หรือ จิตใจ ก็เป็นแหล่งกำเนิดของความรู้ ดังนั้นการเรียนรู้นอกห้องเรียนนอกจากจะทำให้ผู้เรียนได้ออกไป ใช้ประสาทสัมผัสของร่างกายสัมผัสสิ่งใหม่ และเรียนรู้วิถีของโลกอันก่อให้เกิดความรู้ และ ประสบการณ์แล้ว ยังเป็นการสร้างบรรยากาศทางการเรียนรู้ใหม่ที่ฝึกฝนจิตใจให้ผู้เรียนกล้าเผชิญกับ สิ่งที่ไม่เคยพบเจอ และทำความคุ้นเคยกับสิ่งนั้นด้วย ทว่าการจัดการเรียนการสอนแบบกิจกรรมเป็น ฐานนั้น ผู้สอนต้องประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) มีเครือข่ายทางวิชาการที่เข้มแข็ง 2) มีงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ และ 3) มีการจัดการเรียนการสอนแบบทีมผู้สอน

การสอนแบบทีมผู้สอน (team-teaching) ซึ่งมีความหลากหลายของผู้สอนจากสาขา และ คณะวิชาที่แตกต่างกัน นับเป็นอุดมคติของการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวกับความเป็นไทย เพราะจากการสรุปผลการวิจัยที่นำเสนอไว้ข้างต้นจะเห็นว่าการสอนวิชาประเภทนี้ด้วยผู้สอนเพียงผู้ เดียวทั้งภาคการศึกษา หรือผู้สอนที่มาจากสาขาวิชา คณะวิชาเดียวกัน ส่งผลให้มุมมองในการ วิเคราะห์ ประเมินค่า และการต่อยอดความรู้เป็นไปอย่างจำกัด ทั้งนี้เพราะความเป็นไทยมีพลวัต และ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงแบบสหศาสตร์ ดังนั้นการมีผู้สอนเพียงคนเดียว หรือในกลุ่มเดียวกัน ทำให้ ขาดการมุมมองความเป็นไทยอย่างรอบด้าน นอกจากเทคนิคการคุยกับผู้เชี่ยวชาญของฮีธโคตท์ และ บอลตัน (Heathcote and Bolton, 1995) นับเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยนำพาให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้อย่างลึกซึ้ง และหลากหลายจากความรู้ และประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้าน ในประเด็นการศึกษานั้น ๆ อีกด้วย ทั้งนี้ผู้สอนในรายวิชาประเภทนี้ควรมีมากกว่าที่ 1 ท่าน ซึ่งมาจาก คนละสาขาวิชา และไม่ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบบรรยายในชั้นเรียน

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยนั้น สิ่งสำคัญคือการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างผู้เรียน และเป็นการเรียนรู้ที่ไม่ประเมินถูกผิดโดยผู้สอน แต่ต้องเป็นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนไปเรียนรู้ แล้วประเมินด้วยตนเองจากกิจกรรมที่ได้ทำ ความเท่าเทียมกันของผู้เรียนนั้นน่าจะเกิดขึ้นได้ยาก เพราะผู้เรียนในรายวิชาการศึกษาทั่วไปย่อมมีความหลากหลายของเพศ ชั้นปี และสาขาวิชา ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงควรทำให้พื้นที่ของการเรียนรู้เป็น “พื้นที่ปลอดภัย” ทั้งในด้านร่างกาย และจิตใจของผู้เรียน เป็นพื้นที่แห่งความเท่าเทียมอย่างแท้จริง ปราศจากการกดขี่ข่มเหง และการใช้อำนาจ ทั้งนี้แนวคิดของโบอัล (2002) ที่กำหนดให้ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นทั้งผู้มีส่วนร่วม และผู้สังเกตการณ์ในขณะเดียวกันนั้น จะเกิดขึ้นจริงได้ก็ต่อเมื่อผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยในพื้นที่แห่งการเรียนรู้ นั้น ๆ

ด้านการประเมินผล การประเมินผลการเรียนรู้ผ่านการใช้ข้อสอบของคณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น แบบทดสอบปรนัย และอัตนัยดังกล่าวไม่สามารถใช้ประเมินพัฒนาการของผู้เรียนได้ เนื่องจากไม่มีการประเมินความรู้ของผู้เรียนก่อนเรียนรายวิชาดังกล่าว นอกจากนี้แบบทดสอบที่ใช้ผ่าน ๆ ยังไม่สามารถประเมินจิตพิสัย และทักษะพิสัย ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยได้ ทั้ง ๆ ที่ความเป็นไทยหลายเรื่อง เป็นเรื่องเกี่ยวกับทักษะปฏิบัติทางวัฒนธรรม ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงควรเป็นเครื่องมือที่ได้รับการพัฒนาขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของความเป็นไทยซึ่งไม่ได้จำกัดเพียงเฉพาะความรู้ความเข้าใจเท่านั้น แต่สัมพันธ์กับจิตวิญญาณอันนำไปสู่ความภาคภูมิใจ และความเคารพในอัตลักษณ์ของผู้เรียน

เครื่องมือที่ช่วยประเมินพัฒนาการด้านพุทธิพิสัยของผู้เรียนประการหนึ่งคือ การใช้แบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งจะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนที่มีต่อเนื้อหาสาระความเป็นไทยที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้สอน ซึ่งแบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียนควรมีข้อคำถามที่เหมือนกัน นอกจากนี้การใช้แบบสะท้อนตัวตนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดต่าง ย้อนแย้ง และแสดงทัศนะอย่างเสรีนั้นว่าอีกกระบวนการหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ควบคู่ไปกับจิตพิสัย ทั้งนี้การสะท้อนความคิด หรือที่เปาโล แฟร์ (Freire, 1996) เรียกว่า “แนวคิดการสนทนา (dialogic)” จะช่วยนำเสนอความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนออกมาเปิดเผย ซึ่งนำไปสู่การค้นหาคำปัญหา หรือสิ่งซ่อนเร้นในจิตใจของผู้เรียนได้อย่างดี ทั้งนี้การสนทนา หรือการสะท้อนความคิดเป็นกระบวนการหนึ่งของการละครที่จะกระทำอย่างเสมอภาคในพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียนทุกคน และสามารถกระทำได้ในรูปแบบของการเขียน การวาดรูป หรือการพูดออกมาก็ได้

ด้านทักษะพิสัย เป็นการประเมินที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละสาขาเป็นผู้ร่วมประเมินด้วย เพราะอาจารย์ผู้สอนไม่สามารถเป็นพหุสูตที่มีความเชี่ยวชาญอย่างกว้างขวาง

ในเนื้อหาสาระความเป็นไทยทุกสาขา ดังนั้นการประเมินผู้เรียนว่าสามารถทำได้ และทำได้ดีมากน้อยเพียงใดจึงควรเป็น “คนในวัฒนธรรม” เป็นผู้ประเมิน อย่างไรก็ตามในการประเมินทักษะพิสัยอันสัมพันธ์กับเรื่องความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ หรือทักษะปฏิบัติ เมอร์เรียม และทิสเดล (Merriam and Tisdell, 2016) ได้นำเสนอแนวทางการประเมินโดยใช้ศิลปะ กล่าวคือ การใช้ศิลปะแขนงต่าง ๆ ทั้งทัศนศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และนาฏศิลป์ สำหรับสื่อความหมาย และนำเสนอข้อมูลที่ไม่อาจพรรณนาออกมาเป็นคำพูดได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำแนวทางดังกล่าวมาใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านทักษะพิสัยได้เป็นอย่างดี และจะช่วยให้ผู้สอนสามารถเข้าใจความรู้สึกนึกคิด รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ในการต่อยอดองค์ความรู้ความเป็นไทยของผู้เรียนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามการประเมินผลการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยควรกระทำอย่างเป็นขั้นตอน และต่อเนื่องตลอดภาคการศึกษา ไม่ใช่เป็นการวัดประเมินเฉพาะช่วงท้ายของภาคการศึกษาเท่านั้น เพราะการประเมินอย่างเป็นระบบนั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งผู้สอนยังสามารถปรับเปลี่ยน หรือแก้ไขกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการ และธรรมชาติของผู้เรียนซึ่งมีความหลากหลายได้อย่างทันท่วงที

กล่าวโดยสรุป สภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต เป็นปัญหาด้านทรัพยากรมนุษย์ และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนซึ่งล้วนสามารถแก้ไขได้ สิ่งสำคัญ คือ ผู้สอนต้องเปิดใจกว้างยอมรับการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนที่อาจปฏิบัติสืบเนื่องมานานหลายปี เพื่อให้ตอบสนองต่อลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาในเจนเนอเรชันใหม่ นอกจากนั้นการพัฒนาตนเองของผู้สอนให้มีความทันสมัยทั้งด้านเนื้อหาสาระ และรูปแบบ หรือสื่อการสอนที่น่าสนใจ จะมีส่วนสำคัญที่ช่วยปรับเปลี่ยนมโนทัศน์อันเป็นภาพจำ และวาทกรรมความเป็นไทยที่ถูกยึดเยียดแก่นิสิตนักศึกษามาอย่างยาวนาน คือหัวใจสำคัญที่จะทำให้นิสิตนักศึกษามีความสุข และสนุกกับการเรียนรู้ในเรื่องความเป็นไทย อย่างไรก็ตามนโยบายของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมีผลกระทบโดยตรงต่อความอยู่รอดของรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวกับความเป็นไทย โดยผู้บริหารควรจะสนับสนุนให้รายวิชาเหล่านี้มีชีวิตรอดอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อให้นิสิตนักศึกษาไทยอันเป็นอนาคตของชาติได้สำรวจ ตั้งคำถาม ตลอดจนต่อยอดองค์ความรู้ที่จะช่วยให้ประเทศไทยดำรงอยู่อย่างมีตัวตนต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหาสาระความเป็นไทยในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาข้างต้นแสดงให้เห็นว่ารายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยปรากฏจำนวนเพียง 1 -18 รายวิชาของรายวิชาการศึกษาทั่วไปหมวดมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ทั้งหมดของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับรายวิชาด้านอื่น ๆ

ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนให้ถึงการให้ความสำคัญอันน้อยนิดของสถาบันอุดมศึกษาที่มีต่อความเป็นไทย ดังนั้นงานวิจัยในรอบกว่าทศวรรษที่ผ่านมาของ กระทรวงวัฒนธรรม และสถาบันรามจิตติ (2548) ภัทริยา งามมุข (2549) อมรวิรัช นาคทรพรพ และคณะ (2554) คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (2554) จึงเปิดเผยอย่างชัดเจนว่านิสิตนักศึกษาในปัจจุบันมีปัญหาความเป็นไทย 5 ประการ ได้แก่ 1) ปัญหาการใช้ภาษาไทย 2) ปัญหาทัศนคติเชิงลบต่อภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และนาฏศิลป์ไทย 3) ปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม 4) ปัญหาด้านความรู้เกี่ยวกับประเพณี ขนบธรรมเนียม และมารยาทไทย และ 5) ปัญหาด้านละเว้นการปฏิบัติศาสนกิจ และขาดความเข้าใจหลักธรรมทางศาสนา

ข้อมูลปัญหาข้างต้นย้อนแย้งกับเนื้อหาสาระความเป็นไทยที่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาบางประการ กล่าวคือ ในขณะที่ความถี่หมวดสังคมเป็นความถี่ที่ปรากฏมากที่สุดคำอธิบายรายวิชาว่านิสิตนักศึกษายังคงขาดความรู้เกี่ยวกับประเพณี ขนบธรรมเนียม และมารยาทไทย เนื่องจากในหมวดดังกล่าวหาได้มุ่งเน้นเนื้อหาสาระเหล่านี้ไม่ แต่กลับมุ่งเน้นไปในเชิงการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลัก ซึ่งอาจจะเป็นการเน้นเนื้อหาที่ไม่ได้ตอบสนองในการแก้ปัญหาของนิสิตนักศึกษาไทย

หมวดความรู้ภูมิปัญญา ได้มุ่งเน้นเนื้อหาด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตรงกับปัญหาของนิสิตนักศึกษาที่เกิดขึ้น แต่นิสิตนักศึกษาไทยกลับดูถูกภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักในหมวดดังกล่าว สะท้อนถึงความล้มเหลวในการจัดการเรียนการสอน และถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าว เป็นปรากฏการณ์ที่ต้องหวนกลับมาทบทวนทั้งตัวผู้สอน และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในเรื่องดังกล่าวอีกครั้ง

ส่วนหมวดความรู้ศิลปะ พบว่าเนื้อหาสาระที่มุ่งเน้นเป็นเรื่องของคนตรีไทย และทัศนศิลป์ เป็นสำคัญ ดังนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจที่งานวิจัยพบว่านิสิตนักศึกษาไทยไม่นิยม และชื่นชมนาฏศิลป์ไทย รวมถึงศิลปะการแสดงพื้นบ้านทุกประเภท เพราะเนื้อหาสาระที่ปรากฏในรายวิชาต่าง ๆ ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนาฏศิลป์อยู่แล้ว สะท้อนให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่าการมุ่งเน้นที่ขาดตกบกพร่องในบางสาระนั้น ทำให้เกิดปัญหาตามมาแก่นิสิตนักศึกษาโดยตรง

วิกฤตการณ์ความเป็นไทยที่เกิดขึ้น หรือการกล่าวอ้างที่ปรากฏในคำสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยทั้ง 15 ข้างต้นความว่า นิสิตนักศึกษาขาดความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทย คงเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของสถาบันอุดมศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นไทยในรายวิชาการศึกษาทั่วไป ซึ่งเปิดโอกาสอย่างเท่าเทียมให้นิสิตต่างคณะ ต่างชั้นปีมีสิทธิ์ลงทะเบียนเรียนนั้น กลับเน้นย้ำเนื้อหาอื่น ๆ ที่ไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหาความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษา หรือพยายามที่จะแก้ไขแต่กลับไม่ประสบ

ความสำเร็จ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงควรทบทวนกระบวนการจัดการเรียนการสอน และปรับปรุงรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่สัมพันธ์กับความเป็นไทยให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของปัญหาดังกล่าว

จากการวิเคราะห์เนื้อหาสาระความเป็นไทยสะท้อนให้เห็นปัญหาเชิงโครงสร้างของรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่ไม่สอดคล้องกับนิยาม หรือหลักการของรายวิชาการศึกษาทั่วไปซึ่งควรเปิดกว้างให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสอย่างเสรีในการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะปฏิบัติตามความถนัด และความสนใจของตน ซึ่งนับเป็นการเติมเต็มความสมบูรณ์แห่งชีวิตให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานความแตกต่างของมนุษย์แต่ละคนโดยปราศจากกฎเกณฑ์บังคับ หรือครอบงำ ทว่าในปัจจุบันกลับหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ กลับกำหนด และจำกัดรายวิชาการศึกษาทั่วไปให้นิสิตนักศึกษาต้องเรียนเป็นสูตรสำเร็จ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการที่สะดวกมากยิ่งขึ้น นับเป็นการริดรอนสิทธิเสรีภาพในการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา

นอกจากนี้ในรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยยังพบว่าเป็นการหลอมรวมเนื้อหาสาระความเป็นไทยหลากหลายหมวดหมู่เข้าไว้รวมกันในวิชาเดียว ดังนั้นเมื่อนิสิตนักศึกษาปรารถนาในการเพิ่มพูนความรู้ความเป็นไทยบางประการจึงถูกบังคับให้เรียนความรู้อื่น ๆ ที่ไม่ได้สนใจอีกด้วย ทำให้เกิดภาวะหลีกเลี่ยงของนิสิตนักศึกษา และสุดท้ายจึงนำไปสู่การเลือกไม่เรียนในรายวิชาดังกล่าว เป็นเหตุให้รายวิชาเกี่ยวกับความเป็นไทยบางวิชาจำต้องปิดทั้งชั่วคราว และถาวรสืบเนื่องจากไม่มีผู้ลงทะเบียนเรียน

อนาคตของรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวกับความเป็นไทย ควรเป็นรายวิชาที่จำแนกหมวดหมู่องค์ความรู้ชัดเจน ขณะเดียวกันในแต่ละหมวดหมู่ก็ไม่ได้สอนเฉพาะเนื้อหาทฤษฎีเพียงประการเดียว แต่ต้องเสริมสร้างทักษะปฏิบัติ พร้อมทั้งบูรณาการความเป็นไทยเข้ากับวิถีชีวิตในปัจจุบันให้ได้ ดังนั้นคณะผู้สอนจึงต้องก้าวข้ามพรมแดนความเป็นเจ้าของศาสตร์แต่ละสาขา แล้วจัดการเรียนการสอนในลักษณะสหศาสตร์ หรือสหสาขาที่เปิดโอกาส และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดค้นนวัตกรรมร่วมสมัยในแต่ละหมวดหมู่ได้ จึงจะเกิดความงอกงามทางปัญญา และทำให้วิชาความเป็นไทยมีศักดิ์ศรีทัดเทียมกับรายวิชาอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนา และทดลองโปรแกรมการสร้างเสริมความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานแก่นิสิตนักศึกษา

การใช้ “ละคร” เพื่อเป็นสื่อ หรือเครื่องมือสำหรับพัฒนาร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาของบุคคลในหลายช่วงวัย รวมถึงชุมชนนั้น นับเป็นการใช้ละครนอกกรอบ หรือละครประยุกต์ กล่าวคือไม่ได้ใช้เพื่อฝึกฝน หรือฝึกหัดการแสดงเพียงเท่านั้น แต่นำกิจกรรมละคร หรือ เกมละคร (Boal, 2002, Swale, 2013) มาใช้โดยมีเป้าประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ

ผู้เรียนต้องเป็นผู้กระทำ รวมทั้งมีบทบาทสมมติให้ทดลองเล่น ลองเผชิญหน้าและแก้ไขปัญหา ได้ แสดงออก กล่าวพูด กล่าวคิดแตกต่าง และประมวลผลความรู้ต่าง ๆ มาใช้ระหว่างการเล่นละครต้นสด

การสอนแบบละครเป็นฐานมีชื่อเรียกหลากหลายตามพัฒนาการที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ กระนั้นล้วนมีแก่นแท้เดียวกัน กล่าวคือ เป็นกระบวนการสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และ ประสบการณ์การเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในลักษณะของผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง (student-center) ก่อเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง (ทิสนา แคมณี, 2556) ไม่ว่าจะเป็นละคร สร้างสรรค์ (creative drama) ในประเทศสหรัฐอเมริกา (ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์, 2547) หรือ ละครในการศึกษา (drama in education) ในประเทศอังกฤษ (พรวรรณ ดำรุง, 2547) ล้วนเป็น เทคนิคการสอนที่แพร่หลายสำหรับเด็กประถมศึกษา ส่วนละครเพื่อการศึกษา (theatre in education) และ ฟอรัม เธียเตอร์ (forum theatre) ก็เป็นสื่อในการเรียนรู้ประเด็นต่าง ๆ ทางสังคม เช่น การตั้งครุฑก่อนวัยอันควร ยาเสพติด สุขภาพ ฯลฯ แก่เยาวชน และผู้ใหญ่ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการ มีปฏิสัมพันธ์ หรือมีส่วนร่วมในละครผ่านการสะท้อนความคิด ซึ่งพบการใช้ละครลักษณะนี้มากใน ศูนย์ศิลปะต่าง ๆ และ outreach program ที่นำละครไปสู่โรงเรียน เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สะท้อนคิดอย่างกว้างขวาง โดยเชื่อมโยงกับความรู้ทางการศึกษาประเด็นต่าง ๆ

การสอนแบบละครเป็นฐานนับว่ามีประโยชน์ เพราะ ก่อให้เกิดกระบวนการลงมือทำ ที่ทำให้ ผู้เรียนเกิดความทรงจำในระยะยาว พัฒนาครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย เกิด การมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์สะท้อนคิด เรียนรู้ ประมวลผลสังเคราะห์ วิเคราะห์ ประเมินค่าร่วมกันหลังจากได้ปฏิบัติจริง เป็นการเปิดโลกกว้างทางการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะทาง ภายใจ สติปัญญาไปควบคู่กัน ดังนั้นละครจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ได้รับการนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ในห้องเรียน ดังที่ปรากฏในต่างประเทศ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบสองทาง อีกทั้งยังกระตุ้นให้ นักเรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการทดลองทำในพื้นที่ปลอดภัยที่ผู้สอนจัดสรรให้อีกด้วย

การสอนแบบละครเป็นฐานครั้งนี้ เป็นการทดลองผสมผสานระหว่างกระบวนการทาง นาฏยศิลป์ไทย และละครตะวันตก เพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของผู้เรียน โดย เน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากการพัฒนาร่างกาย และจิตใจของผู้เรียนให้มีโอกาสสัมผัสประสบการณ์ตรง จากกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ในบริบทของความเป็นไทย เป็นการเรียนรู้โดยใช้ผัสสะ และ สติสัมปชัญญะเข้าไปจัดการกับสัญชาตญาณ และวิถีการดำรงชีวิตแบบไทยที่ผู้เรียนในฐานะคนเมือง ไม่เคยได้สัมผัส หรือเคยได้สัมผัสในอดีตแต่หลงลืมไปแล้ว ซึ่งการใช้ร่างกาย และจิตใจในการสำรวจ “โลก” นั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ มัวริช เมอร์โร ปอนตี (Maurice Merleau-Ponty, 1943) ที่ กล่าวถึงปรากฏการณ์ในการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าร่างกายคือด่านแรกในการเรียนรู้โลกของมนุษย์ ซึ่งก็ คือการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการสำรวจสรรพสิ่งที่ได้พบเจอ จากนั้นจิตใจ หรือสติสัมปชัญญะจะ

ก่อให้เกิดความรู้ขึ้น ดังนั้นร่างกาย และจิตใจเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินไปคู่กัน และต้องได้รับการฝึกฝนให้สามารถใช้การได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ อันเปรียบเสมือนสถานการณ์จำลอง (site specific) หรือ ฉากละครหนึ่ง ๆ ได้รับการสร้างสรรค์ สร้างบรรยากาศขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการเรียนรู้ผ่านร่างกาย และจิตใจ เป็นพื้นที่แห่งความเท่าเทียมที่นิสิตนักศึกษาต่างประเทศ ต่างชั้นปี ต่างคณะ ให้ความเคารพ และไว้วางใจซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม สร้างปฏิสัมพันธ์แบบพี่น้อง เกิดเป็นกระบวนการกลุ่มที่เป็นพลังในการขับเคลื่อนให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จ และเอาชนะโจทย์ หรือ อุปสรรคที่ถูกกำหนดขึ้นภายใต้การออกแบบ เตรียมการ และพัฒนาของผู้สอนในฐานะศิลปิน-วิทยากร

การสนทนาสะท้อนคิด ตามวิธีการของเปาโล แฟร์ (Freire,1996) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน และแบ่งปันการเรียนรู้ซึ่งกันและกันจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอันเป็นสัมฤทธิ์ผลของกระบวนการละครที่หลากหลาย ทั้งจากการพัฒนาทักษะปฏิบัติทางร่างกาย ท่าทางในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรำกวางทอง การฟ้อนเล็บ และทางจิตใจซึ่งได้ร่วมแบ่งปันความรู้สึกเดียวกันของกลุ่ม เช่น ความเจ็บปวด ความเบื่อหน่าย ฯลฯ นับว่าเป็นการฝึกฝนการเรียนรู้ใจเขาใจเรา และเรียนรู้ที่จะจัดการกับสภาวะที่เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันด้วย

ในระหว่างการเผชิญหน้ากับกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ผู้เรียนจะเกิดอรรถกถาญาณ หรือปรีชาญาณหยั่งรู้ (intuition) จากการใช้ร่างกาย และจิตใจกระทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าในแต่ละกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ประหนึ่งการเล่นเกมส์ละคร ซึ่งมีจุดมุ่งหมายอันหลากหลายตามแนวคิดของโบอัล (Boal, 2002) และ สวอล (Swale, 2013) เมื่อความชำนาญจากการปฏิบัติเกิดขึ้นย่อมทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การเรียนรู้ทั้งในระดับพุทธิพิสัย ซึ่งครบถ้วนในขั้นของการรับรู้ เข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ตลอดจนสามารถสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมร่วมสมัยให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังเกิดสัมฤทธิ์ผลในระดับจิตพิสัย และทักษะพิสัยด้วยเช่นกัน เพราะเป็นการพัฒนาที่อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายและจิตใจ แล้วปลดปล่อยออกมาในรูปแบบของงานศิลปะที่มีตัวผู้เรียนเป็นผู้แสดง ทั้งนี้เมอร์เรียม และทิสเดล (Merriam and Tisdell, 2016) กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้ผลงานศิลปะในการประเมินผลสิ่งที่ไม่อาจถ่ายทอดออกมาได้ ว่างานศิลปะนั้นสามารถสะท้อนความคิดจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงได้เป็นอย่างดี

สิ่งสำคัญของการสอนแบบละครเป็นฐาน คือ การก้าวข้าม “ขนบนิยม” ที่เป็นกรอบจำกัดในการเรียนรู้ และสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยไม่ได้หมายความว่า “ขนบ” เป็นเรื่องไม่ดี แต่ “ขนบ” ในบางครั้งก็ปิดกั้นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และเป็นปัจจัยที่ทำให้หลายสิ่งหลายอย่างหยุดการพัฒนา รวมทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญาของมนุษย์ด้วย การเรียนการสอนของโปรแกรมฯ นี้ เป็นการบูรณาการระหว่างนาฏศิลป์ไทย และละครตะวันตก ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่ไม่แตกต่างกันในการฝึกฝนร่างกาย

และจิตใจ หากแต่จะต่างก็ด้วยความคิดความเชื่อพื้นฐาน และกระบวนการปฏิบัติ ซึ่งผู้วิจัยต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ที่สำคัญต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ผลงานร่วมสมัย โดยไม่ตัดสินว่าถูกผิด แต่ต้องประเมินค่าด้วยเกณฑ์ของคุณวิทยา (axiology) ภายใต้ขอบเขตของแนวความคิด (concept) อารมณ์ (mood) และโทน (tone) ของกลุ่มผู้สร้างสรรค์ที่เป็นผู้กำหนดขึ้น

หากพิจารณาในมิติของอำนาจ จะเห็นว่าการสอนแบบละครเป็นฐานทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ขอบเขตของอำนาจ การต่อรองกับอำนาจ และการใช้อำนาจอย่างยุติธรรม เพราะการเรียนการสอนแบบละครทำให้ต้องผลัดกันเป็นผู้นำ และผู้ตาม โดยแต่ละคนต้องเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ และช่วยกันทำหน้าที่ดังกล่าวให้ออกมาดีที่สุด การแสดงออกทางอำนาจจะได้รับการส่งผ่านทางการใช้ร่างกาย และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม ในขณะเดียวกันก็ค่อย ๆ ชัดเกล้าจิตใจของผู้เรียนให้ยอมรับบทบาทหน้าที่ และอำนาจอันแตกต่างกันของสมาชิกกลุ่มด้วย ทั้งนี้การบริหารจัดการอำนาจในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของกลุ่มช่วยพัฒนาภาวะผู้นำของผู้เรียนควบคู่กันไปด้วย

ประเด็นเรื่องความเป็นไทยอันเป็นเรื่องนามธรรม เหมาะสมอย่างยิ่งกับการสอนแบบละครเป็นฐาน เพราะการเรียนการสอนรูปแบบนี้ได้ช่วยให้ผู้เรียนได้สัมผัสสิ่งที่เป็นนามธรรมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ความอดทนของนาฏยศิลป์ ความหมายของนาฏยลีลา สุนทรียศาสตร์ของไทย ฯลฯ โดยใช้ร่างกาย และจิตใจของตนเองเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ท่ามกลางสภาวะเมตาซิส (metaxis) เป็นการเรียนรู้แบบสองทางทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้าน และระหว่างในกลุ่มผู้เรียนด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุป การสอนแบบละครเป็นฐาน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบทางเลือกที่ต้องอาศัยผู้สอนซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้านทำหน้าที่เป็นหัวโจก (joker) ตามแนวคิดของโบอัล (Boal, 2002) ดังนั้นผู้สอนจึงมีความสำคัญ และเป็นปัจจัยความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนแบบละครเป็นฐานยังสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งการจัดกิจกรรมในห้องเรียน และการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน เป็นกระบวนการที่ผสมผสานระหว่างนาฏยศิลป์ไทย และละครตะวันตก ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางร่างกาย และจิตใจ เกิดเป็นประสบการณ์ชีวิต สัมผัสสถานการณ์จำลองทางศิลปวัฒนธรรมไทยที่ไม่สามารถพบเจอได้ในชีวิตประจำวันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งผลการวิจัยได้พิสูจน์ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าที่สำคัญการสอนแบบละครเป็นฐานยังก่อให้เกิดคลังความทรงจำ (stock response) ระยะยาวแก่ผู้เรียนซึ่งสามารถเรียกคืน (recall) และนำกลับมาใช้ใหม่ได้อยู่เสมอ

รูปแบบจัดการเรียนการสอนอื่น ๆ กระนั้นเมื่อใดก็ตามที่ใช้การสอนแบบละครเป็นฐานจำต้องยึดหลักขององค์ประกอบการสอนแบบละครเป็นฐานอย่างเคร่งครัด

2. โปรแกรมการสอนแบบละครเป็นฐานที่ได้รับการพัฒนาขึ้น ใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้นรูปแบบกิจกรรม รวมถึงผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้านที่ร่วมทีมในการจัดการเรียนการสอนนั้น จึงอยู่ในอาณาบริเวณภาคกลางเป็นหลัก การนำโปรแกรมการสอนแบบละครเป็นฐานไปใช้ในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคอื่น ๆ ผู้สอนสามารถเปลี่ยนแปลงสถานที่จัดทัศนศึกษา ตลอดจนคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นมาเป็นผู้สอนได้ ทั้งนี้ต้องทำความเข้าใจกับผู้สอนโดยละเอียดถึงองค์ประกอบ และกระบวนการของการสอนแบบละครเป็นฐานด้วย

3. ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งของการนำโปรแกรมการเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้สอนแบบละครเป็นฐาน ไปประยุกต์ใช้ คือ การประเมินผู้เรียนในคาบแรกมีผลโดยตรงต่อการกำหนดสัดส่วนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านร่างกาย และจิตใจ ในขั้นของการเตรียมการดังที่ปรากฏในโปรแกรม กล่าวคือ ในกรณีที่นิสิตนักศึกษาไม่มีพื้นฐานทางด้านการแสดง หรือนาฏศิลป์ไทยมาแล้ว ผู้สอนอาจลดสัดส่วนจำนวนชั่วโมงการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ และเพิ่มชั่วโมงการเตรียมความพร้อมด้านร่างกายให้มากขึ้น เพราะ นิสิตนักศึกษาเหล่านี้จะคุ้นชินกับการเผชิญหน้า และเอาชนะอุปสรรคทางด้านจิตใจผ่านกระบวนการฝึกฝนทางการละคร และนาฏศิลป์มาแล้ว อีกทั้งถ้ามีเนื้อต่าง ๆ ได้รับการฝึกฝนในระดับหนึ่งพร้อมจะต่อยอดต่อไป ในทางกลับกัน กรณีที่ผู้เรียนไม่มีพื้นฐานทางด้านการแสดง หรือนาฏศิลป์ไทยมาเลย ผู้สอนอาจเพิ่มจำนวนชั่วโมงการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนในกลุ่มนี้อาจขาดการฝึกฝนปฏิบัติด้านสติ และสมาธิ จุดสนใจ ตลอดจนยังไม่รู้จักการใช้จิตใจเพื่อเอาชนะกับปฏิกิริยาทางร่างกายที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นจึงควรเน้นย้ำพัฒนาความพร้อมทางจิตใจเป็นหลักเสียก่อน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมอาเซียน. (2556). กฎบัตรสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. Retrieved 6 มีนาคม 2559, from กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ www.mfa.go.th/asean/contents/files/other-20130528-092411-8755705.pdf
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). ความเป็นไทย: วิถีแห่งความยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: เกียวโต เนชั่น พรินติ้งเซอร์วิส.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2552a). แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2550 - 2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2552b). ศิลปวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- กระทรวงวัฒนธรรม และสถาบันรามจิตติ. (2548). สรุปสาระสำคัญจากการทำโพลสำรวจวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชน เรื่อง "ชีวิตกับความเป็นไทย". Retrieved 5 มีนาคม 2559 www.ramajitti.com/imgadmins/research/...thai.pdf
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551 - 2565). กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- กรุงเทพมหานคร. (2555). "พระเสด็จสู่ฟ้าสุราลัย พระการุญยังอยู่ในใจนิรันดร์" สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพรรณวดี. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร.
- กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ. (2551). จินตนาการความเป็นไทย. กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์.
- กิตติรัตน์ ปลื้มจิตร. (2550). ละครรณรงค์งดเหล้า: หลักสูตรการใช้ศิลปะการละครในการสร้างการเรียนรู้เพื่อป้องกันปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- คณะกรรมการส่งเสริมเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จารุณี สุขชัย. (2550). มิติความเป็นไทยในหนังสือการ์ตูนไทย. (นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชติกา ภาชีผล. (2556). การวัดและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2541). มาตรฐานกิจการนักศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

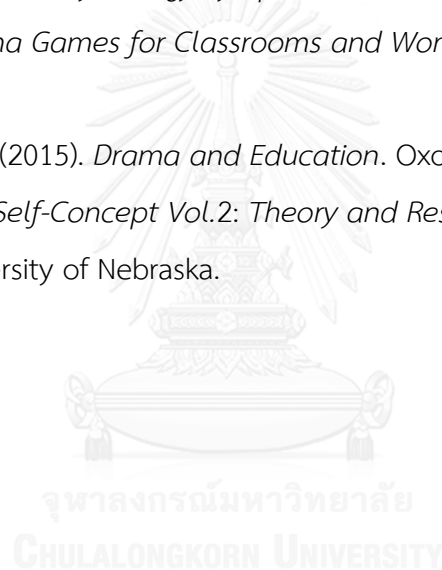
- ทิตินา แคมณี. (2556). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี, ส. (2528). พระราโชวาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. Retrieved 30 มีนาคม 2559, from มหาวิทยาลัยรามคำแหง <http://www.lib.ru.ac.th/speech/2528DEC24A.pdf>
- นพรัตน์ ศรีแปดริ้ว. (2556). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะความเป็นไทยอย่างยั่งยืนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. (ครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชุมกาพย์เห่เรือฉบับสมบูรณ์. (2472). พระนคร: โสภณพิพิพชรธรรมการ.
- ปาริชาติ จึงวิวัฒนาการ. (2547). ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- เปรมมา สัตยาคูพิพงค์. (2552). รัฐนิยม: เอกสารสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม. In ว. พงศ์ศรีเพียร (Ed.), 100 เอกสารสำคัญ: สรรพสาระประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพมหานคร: ศักดิโสภากการพิมพ์.
- พรัตน์ ดำรุง. (2547). การละครสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรัตน์ ดำรุง. (2557). ละครประยุกต์: การใช้ละครเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2557). หลักและพื้นฐานการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทริยา งามมุข. (2549). วัฒนธรรมนักศึกษาในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์. วารสารนักบริหาร, 26(3), 62-67.
- ภูมิพลอดุลยเดช, พ. (2537). พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. Retrieved 29 กุมภาพันธ์ 2559, from โรงเรียนนายเรืออากาศ <http://nkrafa.ac.th/edu/kingspeech.html>
- ระวีวรรณ วรรณวิไชย. (2557). รายงานวิจัยเรื่อง กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สุขภาวะในวัยเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนองครักษ์ จังหวัดนครนายก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 116 C.F.R. (2542).
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547, 121 C.F.R. (2547).
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา, 123 C.F.R. (2549).
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550, 125 C.F.R. (2551).
- พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553, 127 C.F.R. (2553).

- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา, 128 C.F.R. (2554).
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558, 132 C.F.R. (2558).
- วิจิตร ศรีสอ้าน. (2518). หลักการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- วิหวัฒน์ ชัดติยะมาน, ฉ. ป. (2549). การปรับเปลี่ยนจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของบลูม: Revised Bloom's Taxonomy. วารสารปาริชาติ, 18(2), 34-42.
- วีระ อัมพันธ์สุข. (2551). ความเป็นไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนา.
- วีระพันธ์ รังสีวิจิตรประภา. (2559, 9 เมษายน 2559) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการศึกษาทั่วไป.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2554). สมเด็จพระปิยมหาราช กับการปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์คำ.
- สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. (2552). การประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษารอบสาม. Retrieved 5 มีนาคม 2559 www.qa.kmutnb.ac.th/qa_news/2552/OANEWS205_25521201.pdf
- สัณห์ไชญ์ เอื้อศิลป์. (2560, 4 พฤษภาคม 2559) กระบวนการสอนนาฏศิลป์ไทย. สำนักงานคณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ. (2549). เอกลักษณ์ของชาติ. Retrieved 29 มีนาคม 2559 www.identity.opm.go.th/identity/content.asp
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). รายงานวิจัยเรื่อง ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์. มหาวิทยาลัย
- สุนทร ชูตินทรานนท์ และคณะ. (2557). ชาตินิยมในแบบเรียนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- สุรางค์ จันทวานิช. (2554). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธการพิมพ์.
- สุภาพ ณ นคร และคณะ. (2547). รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- หทัยรัตน์ ทับพร. (2554). ความเป็นไทย: การปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นไทยแก่เยาวชนไทย. วารสารศึกษาศาสตร์, 22(3), 177-185.
- อมรวิชช์ นาครทรรพ และคณะ. (2554). เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- อาทิตย์ทิพอาภา, พ. พ. (2485). ลิลิตรัถนิม. พระนคร: กรมแผนที่.

ภาษาต่างประเทศ

- Atkinson, D. R., Morten, G., Sue, D.W.,. (1983). *Counseling American Minorities: A Cross-Cultural Perspective*. Iowa: Brown.
- Boal, A. (2002). *Games for Actors and Non-Actors*. London: Roulledge.
- Bowell, P., Heap, Brian S. (2013). *Planning Process Drama*. Oxon: Roulledge.
- Chanpolydet, M. (2016). Five Ways to Preserve Your National Identity. *The Phnom Penh Post*. Retrieved from www.phnompenhpost.com/lift/5-ways-to-preserve-your-national-identity.
- Chickering, A., Reisser, Linda. (1993). *Education and Identity*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Coopersmith, S. (1967). *The Antecedents of Self Esteem*. New York: Freeman.
- Diamond, R. (2009). *Designing and Assessing Courses and Curricula*. Jossey-Bass.
- Dimitriadis, G., Kamberelis, George,. (2006). *Theory of Education*. New York: Roulledge.
- Flick, U. (2014). *An Introduction to Qualitative Research*. London: Sage.
- Freire, P. (1996). *Padagogy of the Oppressed*. London: Penguin.
- Giebert, S. (2014). Theatre et enseignement des langues de specialite. *Recherche et pedagogiques en langues de specialite*, 33(1), 138-150.
- Government News Network. (2015). Joint Youth Statement Siem Reap 2015. Retrieved March 9, 2016 www.gnncambodia.com/detail.aspx?lid=FN&cid=20150416105839.
- Heathcote, D., Bolton, Gavin,. (1995). *Drama for Learning: Dorothy Heathcote's Mantle of the Expert Approach to Education*. New Hampshire: Heineman.
- Heyward, P. (2010). Emotional Engagement through Drama: Strategies to Assist Learning Through Role-Play. *International of Teaching and Learning in Higher Education*, 22(2), 197-204.
- Josselson, R. (1987). *Finding Herself: Pathways to Identity Development in Women*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Manning, K., Kinzie, Jillian,Schuh, John. (2014). *One Size Does Not Fit All*. New York: Roulledge.
- Marcia, J. (1976). *Studied in Ego-Identity*. Brithish Columbia: Simon frazer University.

- Marriam, S., Tisdell, Elizabeth,. (2016). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mynt, T. T. (2016, May 15, 2016).
- Ojemudia, C. (2013). Drama as an Instrument for National Identity Formation. *Unizik Journal of Arts and Humanities*, 24(3), 33-44.
- Ponty, M. M. (1945). *Phenomenology of Perception*. London: Rouledge.
- Porter, A. (2015). *Merleau-Ponty's True Cogtigo*. Houston: Rice university.
- Richardson, M. (2015). *Youth Theatre*. Oxon: Rouledge.
- Sauerhoff, E. (2011). Irish National Identity and Irish Drama: A Social Psychological Analysis. *Honours Psychology Symposium*.
- Swale, J. (2013). *Drama Games for Classrooms and Workshops*. London: Nick Hern Book.
- Water, M. V. D., et.al. (2015). *Drama and Education*. Oxon: Rouledge.
- Wylie, R. (1979). *The Self-Concept Vol.2: Theory and Research on Selected Topic*. Lincoln: University of Nebraska.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

1. รายนามผู้ตรวจสอบเครื่องมือ

- 1) ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2) ศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 3) ศาสตราจารย์พรรัตน์ ดำรุง
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 4) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ ทับพร
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 5) อาจารย์ ดร.อัจฉรา ไชยูปถัมภ์
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบโปรแกรมฯ

- 1) รองศาสตราจารย์เพชรวรรณ จันทรางศุ
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งกานต์ น้อยสินธุ์
คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 3) อาจารย์ ดร.สิวะโชติ ศรีสุทธิยากร
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 4) อาจารย์ศยามล นามสุบิน
รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม
- 5) อาจารย์สัมพันธ์ไขญ่ เอื้อศิลป์
คณบดี คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

3. รายนามผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ และปราชญ์ชาวบ้าน

- 1) อาจารย์น้ำฝน ภัคดี
สถาบัน จอห์น โรเบิร์ต พาวเวอร์
และอาจารย์พิเศษ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2) อาจารย์ธนสิน ชุตินทรานนท์
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 3) พระมหาอุทัย พลเทโว
หัวหน้ากลุ่มงานศูนย์ฝึกกรรมฐานและพัฒนาคุณธรรม มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 4) อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล
หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน อ.เมือง จ.สระบุรี
- 5) อาจารย์วิภาวรรณ เรืองวิรัตน์
รักษาการรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนแก่งคอย
- 6) อาจารย์สันทีไชย์ เอื้อศิลป์
คณบดี คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก ข. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

แบบสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กับความเป็นไทย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ - สกุล ตำแหน่งทางวิชาการ

อายุ ปี อายุราชการ / พนักงานมหาวิทยาลัย ปี เพศ

สังกัดสาขาวิชา ภาควิชา คณะ

วุฒิการศึกษาระดับป.ตรี สาขา สถาบัน

วุฒิการศึกษาระดับป.โท สาขา สถาบัน

วุฒิการศึกษาระดับป.เอก สาขา สถาบัน

ความเชี่ยวชาญ

วิชาการศึกษาทั่วไปที่สอน จำนวน หน่วยกิต

จัดอยู่ในกลุ่ม (มนุษยศาสตร์ / สังคมศาสตร์)

ช่วงเวลาการเปิดสอนรายวิชาดังกล่าว (ภาคต้น / ภาคปลาย / ภาคต้น และภาคปลาย)

ประสบการณ์สอนรายวิชาดังกล่าว ภาคการศึกษา ตั้งแต่ ถึง

จำนวนผู้สอนรายวิชานี้ทั้งหมด ท่าน จำแนกเป็น

อาจารย์ประจำ ท่าน อาจารย์พิเศษ/วิทยากร ท่าน สอน ครั้ง

ในกรณีที่สอนหลายท่าน เนื้อหาที่ท่านรับผิดชอบ ได้แก่

จำนวนนิสิตนักศึกษาที่เปิดรับภาคการศึกษาล่าสุด คน

จำนวนนิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนล่าสุด คน

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อมูลที่ให้สัมภาษณ์นี้เป็นความจริง และข้าพเจ้ายินดีให้นำข้อมูลเหล่านี้
ไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการ

ลงชื่อ

()

สัมภาษณ์วันที่ เดือน พ.ศ.

ส่วนที่ 2 สภาพ และปัญหาของการจัดการเรียนการสอน

ด้านผู้สอน

2.1 ท่านคิดว่าอะไรคือข้อบ่งชี้ว่าบุคคลมีความเป็นไทย

.....

.....

.....

2.2 ท่านคิดว่าความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นไทยที่นิสิตนักศึกษาพึงมีประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับอะไรบ้าง

..... จำเป็น ไม่จำเป็น	ภาษาไทย
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	การออกเสียงคำภาษาไทยที่ถูกต้อง
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	การสะกดคำภาษาไทยให้ถูกต้อง
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	สามารถแต่งคำประพันธ์อันลักษณะอย่างง่ายได้ถูกต้อง เช่น กลอน
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	เข้าใจหลักธรรมทางศาสนา
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	การปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำ
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	ขนบ ธรรมเนียม ประเพณีไทย
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	มารยาทไทย
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	จารีตการไหว้ครู
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	ศิลปะการแสดงราชสำนัก เช่น โขน
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น ลิเก
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	การนุ่งผ้าโจงกระเบน
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	อื่น ๆ ระบุ
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	อื่น ๆ ระบุ
..... จำเป็น ไม่จำเป็น	อื่น ๆ ระบุ

2.3 ท่านคิดว่าคุณสมบัติของผู้สอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยควรมีคุณสมบัติอย่างไร

ด้านการศึกษา

ด้านประสบการณ์

อื่น ๆ

2.4 ท่านคิดว่าการเชิญผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้านในสาขาต่าง ๆ มาเป็นวิทยากรช่วยสอนนั้นจำเป็น หรือไม่จำเป็น มีข้อดี / ข้อเสีย อย่างไร

.....

.....

.....

ด้านผู้เรียน

2.5 ท่านคิดว่านิสิตนักศึกษาที่ท่านสอนในรายวิชาศึกษาทั่วไปขาดความเป็นไทยในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

2.6 ในฐานะผู้สอน ท่านเห็นว่านิสิตนักศึกษาในห้องเรียนวิชาศึกษาทั่วไปของท่านกล้าแสดงออกถึงความเป็นไทยหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.7 ท่านคิดว่านิสิตนักศึกษาที่ท่านสอนควรเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

ด้านเนื้อหา และวิธีการจัดการเรียนการสอน

2.8 ท่านคิดว่าวิชาเกี่ยวกับความเป็นไทย เหมาะสมหรือไม่สำหรับรายวิชาศึกษาทั่วไป เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2.9 ท่านใช้วิธีการสอนรูปแบบใดในรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่ท่านรับผิดชอบ

.....

.....

.....

2.10 ท่านคิดว่าวิธีการสอนรูปแบบใดที่จะช่วยเสริมสร้างทั้งความรู้ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษา

.....

.....

.....

ด้านการประเมินผล

2.11 ท่านมีวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยในรายวิชาของท่านอย่างไร

.....

.....

.....

2.12 สัดส่วนในการประเมินผลในรายวิชาที่ท่านรับผิดชอบแบ่งได้อย่างไร

.....

.....

.....

2.13 นิสิตนักศึกษาประเมินผลผู้สอน และรายวิชานี้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ขอบคุณครับ

แบบวิเคราะห์เนื้อหาวิชาที่สัมพันธ์กับความเป็นไทยในรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป

หมวดการศึกษาทั่วไป สถาบัน

ได้รับการอนุมัติจากสภาฯ ในการประชุมครั้งที่/..... วันที่

ชื่อเอกสารลายลักษณ์
 รหัสวิชา ชื่อวิชาภาษาไทย

ชื่อวิชาภาษาอังกฤษ

ผู้สอน

คำอธิบายรายวิชา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รายละเอียดข้อมูลเชิงปริมาณที่พบ

ลำดับ	คำสำคัญ	ความถี่	ตรวจสอบความหมาย	
			ราชบัณฑิต	คลังคำ

ผู้วิเคราะห์ข้อมูล

()

วันที่

แบบบันทึกภาคสนาม

โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน

ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ผู้สอน

เรื่อง

สาระสำคัญ

.....

วัตถุประสงค์หน่วยการเรียนรู้

1.

2.

เริ่มเวลา น.

สิ้นสุดเวลา น.

	ปรากฏการณ์ในสนาม	ความคิดเห็นผู้วิจัย	การสะท้อนความคิดของ ผู้เรียน
ก่อนเรียน			
ขณะทำ กิจกรรม			
การ ประเมินผล			

กระบวนการละครที่ใช้

.....

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารที่กำกับดูแลงานด้านการศึกษาทั่วไป

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ - สกุล ตำแหน่งทางวิชาการ

อายุ ปี อายุราชการ / พนักงานมหาวิทยาลัย ปี เพศ

สังกัดสาขาวิชา ภาควิชา คณะ

วุฒิการศึกษาระดับป.ตรี สาขา สถาบัน

วุฒิการศึกษาระดับป.โท สาขา สถาบัน

วุฒิการศึกษาระดับป.เอก สาขา สถาบัน

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง

ชื่อสถาบัน

ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ หมดวาระ/สิ้นสุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อมูลที่ให้สัมภาษณ์นี้เป็นความจริง และ ข้าพเจ้า

..... ยินดีเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ

..... สงวนสิทธิ์ในการเปิดเผยต่อบุคคล

ลงชื่อ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ()

CHULA สัมภาษณ์วันที่ เดือน พ.ศ.

2. ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยของสถาบัน

.....

.....

.....

.....

.....

3. นโยบายการบริหารจัดการรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย

.....

.....

.....

.....

.....

4. วิธีการตรวจสอบ และกำกับติดตามคุณภาพรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย

.....

.....

.....

.....

.....

5. ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณครับ

ภาคผนวก ค.

รายชื่อรายวิชาการศึกษาทั่วไป หมวดมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย จากสถาบันอุดมศึกษากลุ่มตัวอย่าง 15 สถาบัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

กลุ่มที่ 1 ชื่อรายวิชาการบรูถึงความเป็นไทยชัดเจน หมายถึงชื่อรายวิชาปรากฏคำว่า “ไทย” หรือ “สยาม”

1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจำนวน 14 วิชา พบทั้งในหมวดมนุษยศาสตร์ และหมวดสังคมศาสตร์ ดังนี้

0123105 การเขียนภาษาไทยในที่ทำงาน

หลักเกณฑ์ รูปแบบและวิธีการเขียนงานเอกสารภาษาไทยประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ทั่วไปในที่ทำงาน การใช้ภาษาที่ถูกต้องและเหมาะสมกับประเภทของเอกสาร ฝึกการเขียนเอกสารในระบบการทำงานสำนักงาน

2200183 อารยธรรมไทย

วิวัฒนาการของสังคมไทยด้านชีวิตความเป็นอยู่ ความคิด ความเชื่อและการแสดงออกด้านวัฒนธรรม และด้านศิลปกรรม ซึ่งก่อให้เกิดบูรณาการของอารยธรรมไทยในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนในด้านลักษณะความคิด ความเชื่อ ภูมิปัญญา และงานสร้างสรรค์

2200387 โบราณคดีในประเทศไทย

วิธีการและทฤษฎีทางโบราณคดี ความสัมพันธ์ระหว่างโบราณคดีกับศิลปะและสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การตีความศิลปวัตถุและโบราณสถานตั้งแต่ยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ แนวทางการอนุรักษ์ศิลปะและหลักฐานทางโบราณคดีในประเทศไทย

2200392 ศิลปะโบราณในสยาม และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วิวัฒนาการของศิลปะก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 อันสัมพันธ์กับหลักฐานทางโบราณคดีภายหลังการเผยแพร่วัฒนธรรมอินเดีย และลัทธิกลุ่มวัฒนธรรมพูนัน ทวารวดี ศรีวิชัย ขวา มอญ เขมร พยูพม่า สยาม และลาว ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏ

2209341 ภาษาในสังคมไทย

โครงสร้างของภาษาที่ใช้ในสังคมไทย โครงสร้างของสังคมไทย ความสัมพันธ์ของภาษากับสังคม การเปลี่ยนแปลงของภาษาอันเนื่องมาจากสภาพของสังคมและภูมิศาสตร์ การพัฒนาภาษากับการพัฒนาประเทศ

2501296 มรดกสถาปัตยกรรมไทย

ปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อการพัฒนารูปแบบสถาปัตยกรรมไทย และชุมชนในอดีต อิทธิพลของภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สังคม วัฒนธรรม และศาสนา รูปแบบและเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทยในยุคสมัยต่าง ๆ การพัฒนารูปแบบอาคารต่างประเภท ได้แก่ บ้านพักอาศัย วัด และวัง การเกิด การพัฒนาของชุมชนและเมืองโบราณ

2502330 งานออกแบบและมรดกวัฒนธรรมไทย

ที่มาและพัฒนาการของมรดกวัฒนธรรมไทยสาขาต่าง ๆ ทั้งสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ลวดลายไทยชนิดต่าง ๆ รวมถึงศิลปะและงานหัตถกรรมไทยในแต่ละยุค ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับเมือง การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอันเนื่องมาจากความแตกต่างด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมซึ่งก่อให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะ และคุณค่าทางวัฒนธรรม

3501214 ศิลปะไทย 1

ความสำคัญ คุณค่า ลักษณะและความหมายของงานศิลปะไทยโบราณ ตลอดจนความคิดพื้นฐานทางวัฒนธรรม

3501224 ประวัติศิลปะไทย

รูปแบบและวิวัฒนาการของศิลปะในประเทศไทย ตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน รวมทั้งอิทธิพลของงานศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง

2400104 การเมืองการปกครองไทย

ลักษณะสำคัญของการเมืองการปกครองไทย การจัดระเบียบความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างความชอบธรรม การมีค่านิยมและการมีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอำนาจรัฐ อำนาจทางการเมือง และการแบ่งสรรผลประโยชน์ พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครองของไทย และแนวโน้มในอนาคต

2703183 วัฒนธรรมไทย

การศึกษาพัฒนาการของวัฒนธรรมไทย แบบแผนของวัฒนธรรมไทย ความเปลี่ยนแปลงและการผสมผสานของวัฒนธรรม การปรับปรุงวัฒนธรรมเพื่อรักษาเสถียรภาพและเอกลักษณ์ของสังคมไทย ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับสังคมไทย

4000206 ประวัติศาสตร์เกษตรไทย

เอกลักษณ์ของการเกษตรไทย กำเนิดของการเกษตรไทย การเกษตรจากยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงปัจจุบัน การเกิดธุรกิจการเกษตรและการตลาด การพัฒนาการเกษตรด้านต่าง ๆ ทั้งการผลิตพืชและการผลิตสัตว์ สถาบันทางการเกษตรในประเทศไทย นโยบายการพัฒนาการเกษตรไทยในปัจจุบันและอนาคต

2403184 ความหลากหลายทางสังคมและความเป็นธรรมในสังคมไทย

ความรู้เบื้องต้นในการทำความเข้าใจประเด็นว่าด้วยความหลากหลายทางสังคม และความเป็นธรรมในสังคม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การอภิปรายแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ในประเด็นว่าด้วยเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ชวงชั้นทางสังคม เพศสภาพและเพศวิถี ลักษณะทางเชื้อชาติ สัญชาติ ความต่างทางกายภาพ และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การศึกษาดูงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2800211 วัฒนธรรมไทยกับการสื่อสาร

ความสำคัญของวัฒนธรรมไทยในการสื่อสาร วัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวข้องกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ประเพณี พิธีการ คตินิยม และศิลปะในท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทย ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมการสื่อสารในสังคมไทยปัจจุบัน

2) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีจำนวน 4 วิชา พบในกลุ่มสาระพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ดังนี้

01015202 เกษตรวิถีไทย

ประวัติการเกษตรของชาติไทย เกษตรกับชีวิตประจำวัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบัน การใช้ประโยชน์จากผลผลิตและของเหลือทางการเกษตร

01450101 สังคมไทยกับประชาคมอาเซียนในโลกปัจจุบัน

การประยุกต์สังคมศาสตร์ในการอธิบายสังคมไทยกับสังคมอาเซียนในโลกปัจจุบัน โดยเน้นสภาพภูมิศาสตร์ การกระจายและโครงสร้างทางประชากร โลกาภิวัตน์ พลวัตทางการเมือง กฎหมาย สมดุลทางสังคม และการปรับตัวของคนในสังคม

01460101 สังคมและวัฒนธรรมไทยร่วมสมัย

แนวความคิด รูปแบบ และความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมไทยร่วมสมัย การสังเกต การศึกษา และการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมร่วมสมัย ความเข้าใจต่อพลวัตและการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรม แนวโน้มของความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกัน

01999032 ไทยศึกษา

ประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา วรรณคดี ศิลปะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตของคนไทย อดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

3) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มีจำนวน 1 วิชา พบอยู่ในหมวดมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ได้แก่

202324 ไทยศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม

การจัดการองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบสังคมและวัฒนธรรมไทย พหุลักษณะในพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการเมืองไทย ความสำคัญของพหุปัญญาชาวบ้าน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลก

4) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีจำนวน 3 วิชา พบทั้งในหมวดมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ได้แก่

มธ.101 โลก อาเซียน และไทย

ศึกษาปรากฏการณ์ที่สำคัญของโลก อาเซียน และไทย ในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎี และระเบียบวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผ่านการอภิปรายและ

ยกตัวอย่างสถานการณ์หรือบุคคลที่ได้รับความสนใจ เพื่อให้เกิดมุมมองต่อความหลากหลาย และเข้าใจความซับซ้อนที่สัมพันธ์กันทั้งโลก มีจิตสำนึกสากล (Global Mindset) สามารถท้าทายกรอบความเชื่อเดิม เปิดโลกทัศน์ใหม่ให้กว้างขวางขึ้น

บอ.200 ความรู้เบื้องต้นว่าด้วยชนบทไทยและชนบทอาเซียน

พลวัตทางสังคมชนบทไทยจากยุคการพัฒนาสู่ความทันสมัย จนถึงยุคการแสวงหาการพัฒนาในแนวเลือกภายใต้แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน เศรษฐกิจพอเพียงและอื่น ๆ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับความเปลี่ยนแปลงชนบทที่เกิดขึ้นในประเทศสมาชิกประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงผลกระทบของการจัดตั้งประชาคมอาเซียนต่อชนบทไทย เป็นการศึกษาภาคบรรยาย และทัศนศึกษาดูงานในพื้นที่ชนบทในประเทศไทย หรือประเทศในกลุ่มอาเซียน

มธ.111 ประเทศไทยในมิติทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม

ภูมิหลังของสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ตั้งแต่อดีต สยามประเทศ จนถึงประเทศไทย มุ่งเน้นประเด็นการสร้างเอกลักษณ์ไทย และทิศทางการพัฒนาของสังคมและวัฒนธรรมไทยในบริบทแห่งโลกาภิวัตน์ “มีการศึกษานอกสถานที่”

5) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีจำนวน 11 วิชา พบในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ได้แก่

895-125 ภาษาไทย

การใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องเหมาะสม หลักการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน

895-128 ภาษาไทยร่วมสมัย

รูปแบบ ความหมาย ลักษณะเฉพาะและความหมายของภาษาไทยร่วมสมัยประเภทต่าง ๆ ในสังคมไทย ภาษาหนังสือพิมพ์ โฆษณา อินเทอร์เน็ต

895-133 มรดกไทยสมัยก่อนรัตนโกสินทร์

มรดกไทยด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วรรณกรรม ทัศนศิลป์ ดนตรีและศิลปะการแสดง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยถึงสมัยก่อนรัตนโกสินทร์

895-134 มรดกไทยสมัยรัตนโกสินทร์

มรดกไทยด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณกรรม ทัศนศิลป์ ดนตรีและศิลปะการแสดง ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ถึงปัจจุบัน

895-221 ศาสนาและวัฒนธรรมไทย

ความเชื่อ กำเนิด คำสอน องค์ประกอบของศาสนา อิทธิพลศาสนาต่อวัฒนธรรมไทย

895-226 ดนตรีไทย

ประวัติดนตรีไทย ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีไทยกับสังคมไทย ประเภทของเครื่องดนตรีไทย และลักษณะการประสมวงดนตรีไทย จังหวะและประเภทเพลงไทย การฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย

895-227 สุนทรียนาฏศิลป์ไทย

ประวัติและวิธีแสดงโขน ละคร ระบำ รำ ฟ้อน เซิ้ง หุ่นหนัง วิพิธทัศนา ลักษณะที่นิยมเก่า ดีเด่น งดงาม ลีลา ท่ารำ อารมณ์ ท่วงทำนองของเพลง ศึกษาเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ขั้นพื้นฐาน และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ทางศิลปะในรูปของดนตรี ลักษณะความแตกต่างระหว่างดนตรีไทยกับ ดนตรีสากล วิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของดนตรีในสมัยต่าง ๆ

895-227 สังคีตศิลป์ไทย

ความเชื่อ ประเพณีไหว้ครู ทำนองเพลงไทย และการประสานเสียง เทคนิค การบันทึกโน้ต และการฝึกปฏิบัติดนตรีไทย

895-238 ศิลปหัตถกรรมกับสังคมไทยปัจจุบัน

ศิลปหัตถกรรมในสังคมไทยปัจจุบัน ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการผลิตศิลปหัตถกรรม รูปแบบ ความงาม กระบวนการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปหัตถกรรม ประโยชน์และคุณค่าต่อสังคมไทย การอนุรักษ์และการพัฒนาศิลปหัตถกรรม

895-207 สังคมและวัฒนธรรมไทย

พัฒนาการของศาสตร์ทางสังคม แนวคิดในการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมไทย ระบบอุปถัมภ์ โครงสร้างของชนชั้น เครือญาติ การแต่งงาน ภูมิปัญญาชาวบ้าน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม

895-302 มานุษยวิทยาวัฒนธรรมและสังคมไทย

ศึกษาพัฒนาการสังคมไทยเชิงมานุษยวิทยา แนวคิดในการวิเคราะห์สังคมไทยในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในแง่แนวคิดทางวัฒนธรรม และบุคลิกภาพ แนวคิดเชิงโครงสร้างการหน้าที่ แนวคิดเชิงมานุษย นิเวศ แนวคิดมานุษยวิทยามาร์กซิสต์ แนวพุทธธรรมกับสังคมไทย

6) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีจำนวน 2 วิชา พบในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่

GSOC1106 การเมืองการปกครองไทย

ความหมายและความสำคัญของการเมืองและการปกครอง วิวัฒนาการของการเมืองการ ปกครองไทย โครงสร้างและกระบวนการของระบบการเมืองการปกครองไทยสมัยใหม่และแนวโน้ม ของการเมืองการปกครองไทย

GSOC2201 สังคมไทยกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ภูมิหลังและสภาพทั่วไปของสังคมไทยผ่านองค์ประกอบและโครงสร้างของชุมชน ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและประเพณี การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม กระบวนการทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา แนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความ เข้มแข็งให้ชุมชน ความแตกต่างและความหลากหลายของกลุ่มคนในสังคม เพื่อการดำรงชีวิตอย่าง สันติ

7) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีจำนวน 2 วิชา พบในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่
GEN1042 สังคมไทยและท้องถิ่น

ศึกษาสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์วัฒนธรรมของประเทศไทย สภาพทางนิเวศวิทยา วัฒนธรรมและการจัดการสิ่งแวดล้อม ความเป็นมาของชาติไทย อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ระบบการผลิตเพื่อการค้าและระบบเศรษฐกิจพอเพียง ระบบการเมือง การปกครอง และกฎหมาย บทบาทของไทยในฐานะเป็นศูนย์กลางของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง และอาเซียน ทั้งนี้ให้ศึกษาเชิงลึกในบทบาทและคุณค่าของภาคเหนือ และท้องถิ่นล้านนาที่มีต่อประเทศไทย

GEN1144 การเมืองการปกครองไทย

ศึกษาสถาบันและกระบวนการเมืองไทย ประวัติศาสตร์การปกครองไทย วิเคราะห์การเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองไทย วิเคราะห์บทบาทของสถาบันทางการเมืองไทย สถาบันกษัตริย์ คณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาล พรรคการเมือง การเลือกตั้ง การบริหารราชการและการปกครองท้องถิ่น

8) มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีจำนวน 1 วิชา พบในหมวดวิชามนุษยศาสตร์ ได้แก่

9902103 พลเมืองไทยสังคมพลวัต

หลักปรัชญา หลักคำสอน หลักการดำเนินชีวิตตามแนวทางของศาสนา ปัญหาและการแก้ปัญหาชีวิต ลักษณะที่ดีของการเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกในสังคมพลวัต การมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางแก้ปัญหาในสังคมอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม

9) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีจำนวน 1 วิชา พบในหมวดสังคมศาสตร์ ได้แก่

1300003 วิถีไทย CHULALONGKORN UNIVERSITY

ศึกษาลักษณะทั่วไป วิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยทั้งในเมืองและชนบท วัฒนธรรมและประเพณีไทย สภาพปัญหาและแนวทางขจัดปัญหาสังคมไทยโดยศึกษาการพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ภูมิปัญญาชาวบ้านและท้องถิ่น การดำเนินชีวิตแบบเพียงพอตลอดถึงวิสัยทัศน์ด้านสังคมเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองที่คนไทยอยากเห็น

10) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีจำนวน 1 วิชา พบในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่

0002201 การเมืองการปกครองไทย

ความรู้พื้นฐานการเมืองและการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม สถาบันทางการเมือง กระบวนการทางการเมือง คุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมือง หลักธรรมาภิบาล สิทธิพลเมือง และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พัฒนาการของแนวความคิดและ

วิเคราะห์ประชาสังคม ความเคลื่อนไหวของประชาสังคมไทย วิเคราะห์ปัญหาการเมืองการปกครอง รวมถึงแนวโน้มการเมืองการปกครองของไทยในอนาคต

11) โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า มีจำนวน 1 วิชา พบในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ได้แก่ HI2001 ไทยศึกษา

ศึกษาเรื่องไทยในหลายด้าน ได้แก่ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนความมั่นคง ภูมิปัญญา วรรณคดีไทย ซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาของศาสตร์หลายสาขา เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ เพื่อชี้ให้เห็นลักษณะและพัฒนาการของสังคมไทยปัจจุบัน รวมถึงผลของการเปลี่ยนแปลงในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น เช่น จังหวัดนครนายก

12) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีจำนวน 4 วิชา พบในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ได้แก่

300-14002 ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย

โครงสร้างทางสังคมไทย จารีตประเพณี ขนบประเพณี วิถีประชาและภูมิปัญญา การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพปัญหาสังคมที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และการปกครองของไทย

300-14006 การเมืองการปกครองไทย

วิวัฒนาการการปกครองของไทย แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง สถาบันทางการเมือง การปกครอง และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การมีส่วนร่วมทางการเมือง สภาพปัญหาและแนวโน้มทางการเมืองของไทย

300-14016 วรรณกรรมไทยร่วมสมัย

ความหมาย ขอบเขต และวิวัฒนาการของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน การอ่านสารคดี นวนิยาย เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ เพื่อวิเคราะห์วิจารณ์ถ้อยคำ สำนวน เนื้อหา ศิลปะการใช้ภาษา ความคิด ความเชื่อ สภาพสังคมและเอกลักษณ์ไทยในวรรณกรรมไทยปัจจุบัน

300-14017 วรรณคดีไทยศึกษา

ความหมาย องค์ประกอบ และความเป็นมาของวรรณคดี ประวัติวรรณคดีไทยและวรรณคดีที่สำคัญในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ คุณค่าของวรรณคดีไทยที่สำคัญด้านความงาม ความคิด และความรู้

13) สถาบันการพลศึกษา มีจำนวน 4 วิชา พบทั้งในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ได้แก่

ศท 041004 คุณธรรม จริยธรรมสำหรับบัณฑิตอุดมคติไทย

ศึกษาความหมายของคุณธรรม จริยธรรม ความจริง องค์กรประกอบของชีวิต การดำรงชีวิตในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การเข้าใจตนเองและผู้อื่น และใช้หลักศาสนธรรม เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อแก้ปัญหา พัฒนาปัญญา ส่งเสริมให้ชีวิตมีสันติสุข ค้ำครองโลกให้เกิดสันติภาพที่ยั่งยืน

ศท 061007 วิถีไทยกับการดำรงชีวิต

ความเป็นมาของไทย ลักษณะพื้นฐานของสังคมและวัฒนธรรมไทย พหุวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ในสังคมไทย พัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไทย ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ศท 061003 การเมืองการปกครองของไทย

ศึกษาวิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงสมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครองในรัชกาลที่ 7 การเมืองไทยยุคประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมือง พรรคการเมือง การเลือกตั้ง ปัญหาทางการเมืองไทย หลักประกันสิทธิและเสรีภาพความเป็นประชาธิปไตย ระบบตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในรัฐธรรมนูญ

ศท 062013 ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย

ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทยในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เพื่อให้เกิดการรับรู้คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถชี้ให้เห็นได้ว่าการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ตลอดชีวิต สร้างทักษะวิธีการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบได้ด้วยตนเอง

กลุ่มที่ 2 ชื่อรายวิชาไม่ได้บ่งบอกถึงความเป็นไทย แต่มีคำอธิบายรายวิชาระบุถึงความเป็นไทย หมายถึง ชื่อรายวิชาไม่ได้ปรากฏคำว่า “ไทย” หรือ “สยาม” หากแต่ในคำอธิบายรายวิชาปรากฏคำว่า “ไทย” หรือ ให้รายละเอียดที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับ “ท้องถิ่น” ของไทย เช่น ระบุชื่อภูมิภาค จังหวัด เมือง ดินแดนแคว้นในอาณาเขตประเทศไทยในอดีตหรือปัจจุบัน รวมทั้งบุคคลสำคัญชาวไทย หรือ เป็นประเด็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในสังคมไทยว่ามีความเกี่ยวข้องกับความเป็นไทย เช่น เศรษฐกิจพอเพียง สถาบันพระมหากษัตริย์ ระบอบประชาธิปไตย ฯลฯ ตามที่คณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ (2554) กำหนด ได้แก่

1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจำนวน 4 รายวิชา พบทั้งในหมวดมนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ ได้แก่

2737110 สังคีตนิยม

พัฒนาการดนตรีนับแต่สมัยโบราณ เสียงและลักษณะของเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ประเภท และลักษณะของดนตรีไทย และดนตรีประเทศข้างเคียง คีตนิพนธ์ดีเด่นของนักแต่งเพลงเอกและดนตรีประจำชาติทั่วโลก

2736101 ศิลปะนิยม

ความหมายและวิวัฒนาการของศิลปะ หลักการทางสุนทรียศาสตร์ ความเข้าใจทัศนศิลป์ สาขาต่าง ๆ การปลูกฝังความชื่นชมในความเป็นมา ตลอดจนรูปแบบของศิลปะไทยและสากล เน้นในด้านความเข้าใจและประสบการณ์ในการดูงานศิลปะที่มีผลต่อชีวิตและสังคมในปัจจุบัน

2403183 สังคมและวัฒนธรรม

วิเคราะห์สังคมไทยโดยทัศนะทางสังคมวิทยา คือ มนุษย์มีความสัมพันธ์ทางสังคมในด้านต่าง ๆ นำไปสู่การเกิดกลุ่มและสถาบันขึ้น สถาบันจะทำหน้าที่ให้สังคมอยู่ในภาวะสมดุล เสียระเบียบ หรือก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ขึ้นได้ เมื่อศึกษาวิชานี้แล้วจะทำให้เข้าใจตนเองและสังคมดีขึ้น

3404123 ประวัติศาสตร์กฎหมาย

ที่มาของกฎหมายไทย กฎหมายไทยตั้งแต่ยุคสุโขทัยจนถึงยุคก่อนการปฏิรูประบบกฎหมาย การปฏิรูประบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของไทย กำเนิดและวิวัฒนาการของระบบกฎหมายต่าง ๆ ที่สำคัญ ตลอดจนอิทธิพลของระบบกฎหมายดังกล่าวที่มีต่อกฎหมายของนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทย

2) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีจำนวน 1 วิชา พบในกลุ่มสาระพลเมืองไทย และพลเมืองโลก ได้แก่

01001317 พระมหากษัตริย์และผู้นำประเทศกับการพัฒนาภาคการเกษตร

ความสำคัญของภาคการเกษตร บทบาทของผู้นำประเทศกับภาคการเกษตร พระมหากษัตริย์ไทยกับภาคการเกษตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 กับการพัฒนาภาคการเกษตรของไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับการถวายเป็นประโยชน์ในด้านการเกษตร

3) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีจำนวน 4 วิชา พบในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่

895-135 สุนทรียศาสตร์แห่งชีวิต

สุนทรียศาสตร์ในการดำรงชีวิต ความสุข การจัดการความเครียด การสร้างกำลังใจ การเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ สุนทรียศาสตร์ทางภาษา การพัฒนาบุคลิกภาพ การแสดงออก การดูแลสุขภาพกายและจิต คุณค่าทัศนศิลป์ ความซาบซึ้งในดนตรีและนาฏศิลป์ ความเข้าใจวัฒนธรรม ประเพณี และมารยาทของสังคมไทยและสากล

895-234 สุนทรียพัศตราภรณ์

ความหมาย เรื่องราว ลวดลายสีเส้น สัญลักษณ์บนพื้นผ้า วิธีขึ้นชมและสัมผัสความงามบนพื้นผ้า การเลือกสรรผ้า และการประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตไทย

895-326 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคใต้

ประวัติความเป็นมาของ 14 จังหวัดภาคใต้ของไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

895-171 ภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิต

การคิด การบริหาร และการจัดการชีวิตอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย และ กระแสสังคมโลก การผสมผสานวิถีไทยกับพัฒนาธรรมในการดำเนินชีวิต การมีจิตสาธารณะ และ รักษาสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และหลัก เศรษฐกิจพอเพียง

4) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีจำนวน 1 วิชา พบในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่

GSOC 1103 วิถีล้านนา

องค์ความรู้เกี่ยวกับวิถีล้านนาในเชิงบูรณาการทั้งด้านสภาพแวดล้อม ประวัติความเป็นมา สังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ตลอดถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมล้านนาตั้งแต่อดีตถึง ปัจจุบัน

5) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มี 2 วิชา พบในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ได้แก่

GEN 1033 ล้านนาศึกษา

ศึกษาแนวคิดและระเบียบวิธีศึกษาสังคมล้านนาและวัฒนธรรมล้านนา ประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ปัจจัยที่กำหนดลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมล้านนา ความรู้เรื่องภาษา และวรรณกรรม ศาสนาและพิธีกรรม การละเล่นและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน สถาปัตยกรรมและ ประติมากรรม รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม และแนวโน้มสังคมและวัฒนธรรมล้านนา

GEN 1031 สุนทรียภาพแห่งชีวิต

ศึกษาปรัชญา ความหมาย และความสำคัญของสุนทรียศาสตร์ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่า ประวัติความเป็นมา รูปแบบ ประเภท และองค์ประกอบต่าง ๆ ของความงามด้านทัศนศิลป์ (arts) ศิลปะการละคร (drama) และดนตรี (music) เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ของความซาบซึ้งทางสุนทรียภาพทั้งไทยและสากล

6) มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีจำนวน 2 วิชา พบในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่

9903103 เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน และพัฒนาตนเอง องค์กร ชุมชน สิ่งแวดล้อม และ สังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

9903204 อันดามันวีรกรรม

สังคมและวัฒนธรรมไทยและโลกในภาวะโลกาภิวัตน์โดยเน้นกลุ่มจังหวัดชายฝั่งอันดามันในมิติทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ดนตรี การละเล่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ลักษณะสถาปัตยกรรม การแต่งกายและอาหาร เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีดุลยภาพ

7) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีจำนวน 2 วิชา พบทั้งในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ และกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่

1200003 สุนทรียทางนาฏศิลป์และศิลปะการแสดง

ศึกษาความหมาย ความเป็นมา ความสำคัญของสุนทรียศาสตร์ ประวัติความเป็นมาของนาฏศิลป์ ความหมาย ประโยชน์ ประเภทของนาฏศิลป์ไทย สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ศิลปะการแสดงชนิดต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องตามความเหมาะสม

1300002 ท้องถิ่นศึกษา

ศึกษาวิวัฒนาการ ปรากฏการณ์ที่สำคัญ และศักยภาพของท้องถิ่น ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อิทธิพลของวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีต่อท้องถิ่น วิธีการศึกษาท้องถิ่น ฝึกปฏิบัติศึกษาท้องถิ่น ตามเนื้อหาดังกล่าวโดยเน้นท้องถิ่นที่สถานศึกษานั้นเปิดสอน

8) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีจำนวน 5 วิชา พบทั้งในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ และกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่

0002204 ตะวันออกศึกษา

ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นภาคตะวันออก สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ความเป็นชุมชน การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นภาคตะวันออก ภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะสหวิทยาการ เน้นการศึกษาชุมชนท้องถิ่นในด้านพัฒนาการ สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการแก้ไข

0002313 ภูมิศาสตร์กับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความหมายและความสำคัญของภูมิศาสตร์ เรียนรู้ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นและภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย ทางด้านที่ตั้ง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลกันในแต่ละภูมิภาค แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นและภูมิภาคอย่างยั่งยืน

0002316 ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ความหมาย ความสำคัญ ประเภท และประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น การปรับประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาสากล ความหมายและหลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิด ทฤษฎี

อันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน

0002318 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

พัฒนาการแนวคิดความเป็นพลเมืองตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน คุณลักษณะของพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย อาทิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หน้าที่พลเมือง ความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักขนัตริธรรมกับระบอบประชาธิปไตย บทบาทการเมืองภาคพลเมือง วัฒนธรรม

9) โรงเรียนรายร้อยพระจุลจอมเกล้า มีจำนวน 2 วิชา พบในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่

SS1001 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป

ศึกษาความหมาย ลักษณะ ระบบ ที่มี ประเภท และศักดิ์ของกฎหมาย ขอบเขตการใช้กฎหมาย การบังคับใช้และการยกเลิกกฎหมาย ความจำเป็นและประโยชน์ของการเรียนกฎหมาย ระบบกระบวนการยุติธรรมไทย ระบบศาลของไทย หลักกฎหมายทั่วไปที่สำคัญของกฎหมายแพ่งกฎหมายอาญาภาคทั่วไป และกฎหมายอาญาภาคความผิดเฉพาะมาตราที่สำคัญ รวมถึงศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะหมายเรียกและหมายอาญา ลักษณะจับ ชั่ง จำคุก คั้น ปล่อยตัวชั่วคราว

SS2002 กฎหมายรัฐธรรมนูญ

ศึกษาความหมาย ประวัติ ประเภท หลักและทฤษฎีของรัฐธรรมนูญ และหลักเกณฑ์ที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ เช่น บททั่วไป พระมหากษัตริย์ สิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐสภา การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงจากประชาชน การเงินการคลังและงบประมาณ คณะรัฐมนตรี และศาล เป็นต้น

10) วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า มีจำนวน 1 วิชา พบในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่

วพมกศ 201 สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ 1

พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทย ประวัติศาสตร์ไทย วัฒนธรรมและประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทย มารยาทในสังคม จริยธรรมทางการแพทย์ กฎหมาย และศาสตร์อื่น ๆ

11) วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ มีจำนวน 1 วิชา พบในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่

วตศท 106 สังคมและวัฒนธรรม

พื้นฐานมนุษย์ วัฒนธรรมนิยม การเปลี่ยนแปลงการควบคุมทางสังคม และผลกระทบ บทบาทพยาบาลวิชาชีพในการดูแลสุขภาพบุคคลต่างวัฒนธรรม

12) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีจำนวน 3 วิชา พบในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่

300-11003 ความเป็นพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม

ความหมายและความสำคัญของความเป็นพลเมือง บทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม การดำรงชีวิตอย่างพอเพียงที่เป็นประโยชน์และรับผิดชอบต่อสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเป็นประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสร้างความตระหนักและจิตสำนึกในความเป็นไทย จิตอาสาและจิตสาธารณะ เพื่อการเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณค่าของสังคมไทยและสังคมโลก

300-14003 พหุวัฒนธรรม

ความหมายและความหลากหลายทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมกับกระแสโลกาภิวัตน์ การดำเนินชีวิตในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมต่อสังคมและวิถีชีวิต

300-14005 เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปรัชญาและทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิด และทฤษฎีของระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอิทธิพลต่อสังคมและการเมือง การนำหลักคุณธรรมและจริยธรรมมาปรับใช้กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เหมาะสมกับบุคคลและวิถีชีวิตของคนไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

13) สถาบันการพลศึกษา มีจำนวน 1 วิชา พบในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ได้แก่

ศท 031011 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาสังคม

ความหมาย หลักการ แนวคิด ความสำคัญ แนวทางปฏิบัติและความสัมพันธ์ของหลักเศรษฐกิจพอเพียงต่อการพัฒนาตนเองและสังคม โครงการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาสังคม และการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตเพื่อการพัฒนาสังคม

ภาคผนวก ง.

โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน
แก่นิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน
สำหรับนิสิตนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

สาขาวิชาอุดมศึกษา
ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. หลักการและเหตุผล

“นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาปัจจุบันขาดความเป็นไทย” ประโยคที่กล่าวมานี้เป็นข้อเท็จจริงในสังคมปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาในภาพรวมของนิสิตนักศึกษาทั่วประเทศ ปัญหาความเป็นไทยของนิสิตนักศึกษาที่กำลังเกิดขึ้นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ก็ดี หรือกระแสภูมิภาคภิวัตน์ก็ดี ล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคม อีกทั้งยังก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ “หลงลืมรากเหง้า เหยียบย่ำรากหญ้า” ซึ่งรุกคืบ และกลืนกินพื้นที่ทางศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างชัดเจน

กฎหมายได้กำหนดพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาไว้ 4 ประการ ซึ่งพันธกิจอันสำคัญประการหนึ่งได้แก่ การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงไม่อาจหลีกเลี่ยง หรือปัดความรับผิดชอบในการเอาใจใส่ พัฒนาให้นิสิตนักศึกษาได้มีความรู้และความเข้าใจด้าน “ศิลปวัฒนธรรม” ของชาติ อีกทั้งเมื่อพิจารณาโดยแยกแยะแล้วจะพบว่านิสิตนักศึกษา คือ หัวใจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา และส่วนใหญ่มักมีสัดส่วนของประชากรมากที่สุดในสถาบันอุดมศึกษาด้วยเช่นกัน ยิ่งทำให้สถาบันอุดมศึกษามีอาจละเลยในการพัฒนานิสิตนักศึกษา อันเป็นอนาคตของประเทศได้

ผลการวิจัยในทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ.2549 – 2558) อาทิ กระทรวงวัฒนธรรม และสถาบันรามจิตติ (2548) ภัทริยา งามมุข (2549) อมรรวิซซ์ นาครทรรพ และคณะ (2554) คณะกรรมการส่งเสริมเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (2554) ล้วนสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่านิสิตนักศึกษามีปัญหาความเป็นไทยใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การขาดความรู้ด้านภาษาไทย และการใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้อง 2) การมีทัศนคติเชิงลบต่อภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทย 3) การขาดคุณธรรม จริยธรรม 4) การขาดความรู้เรื่องขนบ ธรรมเนียม ประเพณี และมารยาทไทย และ 5) การห่างไกลศาสนา และการปฏิบัติศาสนกิจ

ปัญหาต่าง ๆ ข้างต้นนี้นับเป็นสถานการณ์วิกฤตที่จำต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งที่มีหลักสูตรปริญญาบัณฑิต จึงควรเพิ่มพูน และเสริมสร้างความเป็นไทยในด้านต่าง ๆ ข้างต้นผ่านรายวิชาหมวดการศึกษาทั่วไป ซึ่งเป็นหมวดวิชาที่สถาบันอุดมศึกษาจำต้องจัดการศึกษาแก่นิสิตนักศึกษาทุกคนอย่างเท่าเทียมตามที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งรายวิชาการศึกษาทั่วไปยังเป็นพื้นที่ในการเปิดโลกทัศน์ และพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษาหลากหลายคณะ หลากหลายชั้นปี และที่สำคัญ คือ เป็นรายวิชาที่นิสิตนักศึกษาสามารถลงทะเลียนเรียนได้อย่างเท่าเทียมอีกด้วย ทว่าจากผลการวิจัยที่นำเสนอข้างต้นสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาอาจพยายามจัดการเรียนการสอนเรื่องความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษา แต่วิธีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมไม่อาจตอบสนองความต้องการ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษาได้สำเร็จ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบละครเป็นฐาน เพื่อเป็นตัวเลือกหนึ่งที่จะช่วยให้กระตุ้นผู้เรียนได้สัมผัสความเป็นไทยผ่านการลงมือทำ เกิดความทรงจำในระยะยาว และที่สำคัญ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันของคณะ และชั้นปีอีกด้วย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นที่ตรงกัน การสอนแบบละครเป็นฐาน ในที่นี้ผู้วิจัยหมายถึง “กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมไทยผ่านประสบการณ์ตรงของผู้เรียนโดยใช้กระบวนการทางนาฏยศิลป์ไทย และละครตะวันตก” ดังนั้นรายละเอียดต่าง ๆ ในโปรแกรมต่อไปนี้ จะว่าด้วยกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับรายวิชาการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย โดยผสมผสานกระบวนการของละครไทย และละครตะวันตก ในการจัดการเรียนรู้ ถ่ายทอดเนื้อหาสาระความเป็นไทย โดยมุ่งเน้นเรื่อง มารยาทไทย ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ศิลปะการแสดงราชสำนัก และหลักธรรมทางศาสนา เป็นหลักให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต รวมทั้งสอดแทรกเนื้อหาสาระความเป็นไทยด้านภูมิปัญญาพื้นบ้านให้แก่ผู้เรียนด้วย

2.วัตถุประสงค์ของโปรแกรม

- 1) เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทย ได้แก่ เรื่องมารยาทไทย ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ศิลปะการแสดงราชสำนัก และหลักธรรมทางศาสนา
- 2) เสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยแก่นิสิตนักศึกษา

3.กลุ่มเป้าหมาย

นิสิตระดับปริญญาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต (0201107) ซึ่งเป็นรายวิชาในหมวดการศึกษาทั่วไป ภาคปลาย ปีการศึกษา 2559

4.รายละเอียดของโปรแกรม

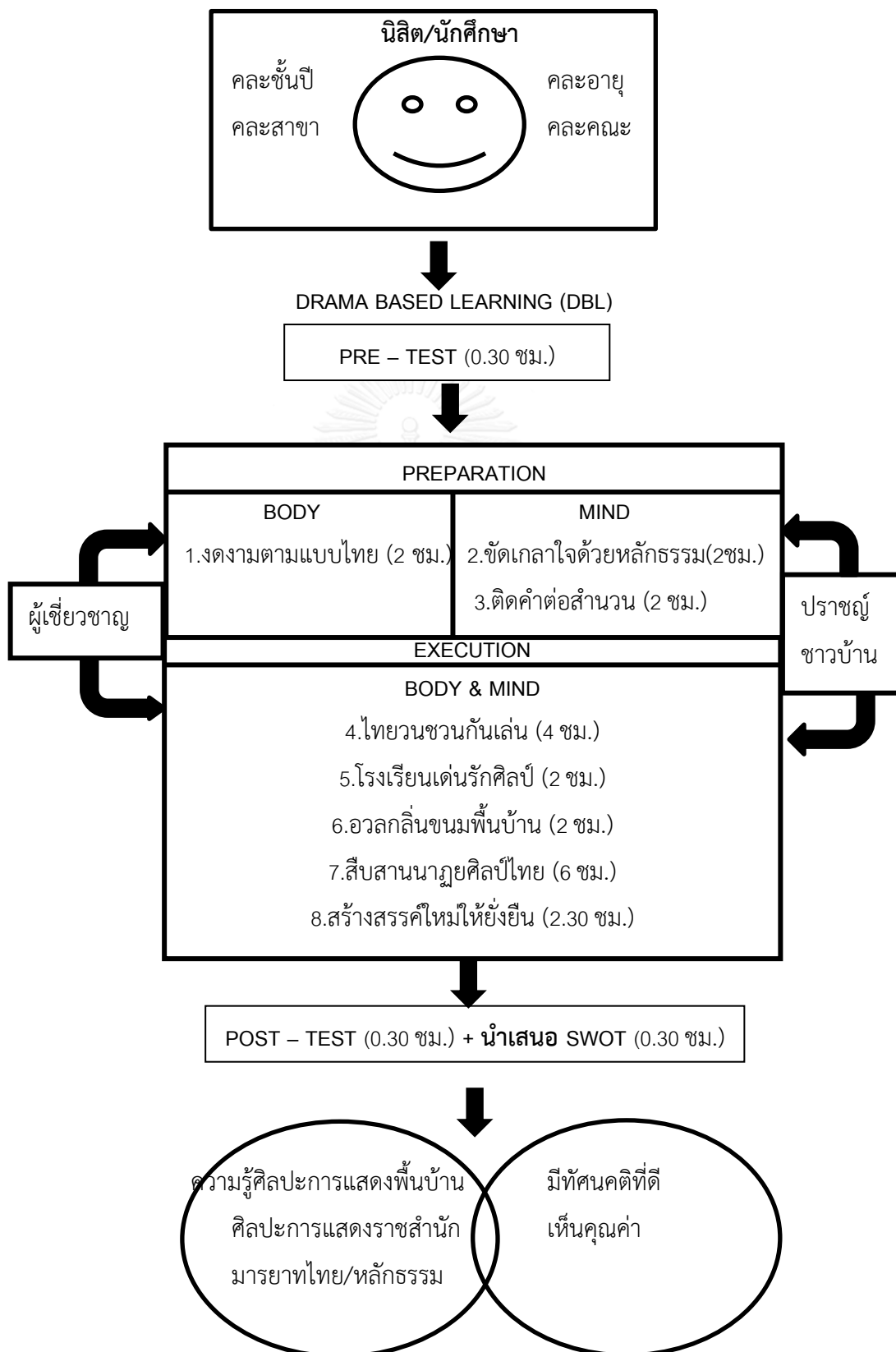
โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน ประกอบด้วย 8 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 งดงามตามแบบไทย	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ชัดเกล้าใจด้วยหลักธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ทิดคำต่อสำนวน	หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ไทยวนชวนกันเล่น
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 โรงเรียนเด่นรักษาศิลป์	หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 อวลก่ฉันทน์มพื้นบ้าน
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สืบสานนาฏยศิลป์ไทย	หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 สร้างสรรค์ใหม่ให้ยั่งยืน

5. วิธีการใช้โปรแกรม

โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐานจะเกิดสัมฤทธิ์ผลสูงสุดเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้โดยตรงจากผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละสาขา กรณีมีข้อจำกัดด้านผู้สอน โปรแกรมฯ ได้ให้รายละเอียดการปฏิบัติอย่างครบถ้วนประกอบด้วยบทสรุปเนื้อหาความรู้พื้นฐานสำหรับครู และนักเรียน แผนการจัดการเรียนการสอนรายหน่วยการเรียนรู้ รายละเอียดกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งมีแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบวัดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน เพื่อให้ผู้สอนประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทยของผู้เรียนในด้านพัฒนาการ นอกจากนี้เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ จะมีใบตกผลึก หรือแบบสะท้อนตัวตนของผู้เรียนให้ประมวลสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ของตนเอง หรือของกลุ่มตามแต่ละรูปแบบกิจกรรมด้วย ทั้งนี้โปรแกรมฯ ที่ได้พัฒนาขึ้นเป็นการจัดการเรียนการสอนผ่านการปฏิบัติลงมือทำ โดยปราศจากการบรรยาย พร้อมทั้งมีการจัดทัศนศึกษานอกสถานที่ด้วย ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องเตรียมแผน งบประมาณ ตลอดจนห้องเรียนที่มีความพร้อมเอาไว้ล่วงหน้า อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การใช้โปรแกรมฯ นี้ประสบความสำเร็จ

6. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

7. ระยะเวลาในการใช้โปรแกรม

โปรแกรมเสริมสร้างความเป็นไทยโดยใช้การสอนแบบละครเป็นฐาน ใช้ระยะเวลาตลอดโปรแกรมฯ ทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง เหมาะสำหรับรายวิชาศึกษาทั่วไปที่มีหน่วยกิต 2 หน่วยกิต

8. การประเมินผลโปรแกรม

ผู้เรียนจะต้องทำแบบทดสอบก่อนเรียนในคาบแรก จากนั้นเมื่อสิ้นสุดโปรแกรมฯ ผู้เรียนต้องทำแบบทดสอบหลังเรียนอีกครั้ง เพื่อวัดพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทยของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องทำใบตกผลึก ซึ่งประกอบด้วยส่วนการสะท้อนตัวตนที่ผู้เรียนจะเขียนบรรยายผลลัพธ์การเรียนรู้ ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรม และงานกลุ่มที่ผู้เรียนต้องสร้างสรรค์ พร้อมนำเสนอตามโจทย์ที่ได้รับในแต่ละกิจกรรมด้วย นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะเพื่อสะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มด้วย

9. ผู้รับผิดชอบโปรแกรม

นายชนสิน ชุตินทรานนท์

นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา

ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

10. ผลลัพธ์การเรียนรู้ของโปรแกรม

1) นิสิตนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจด้านวัฒนธรรมไทยสูงขึ้น และสามารถสร้างสรรค์ผลงานซึ่งแสดงออกถึงอัตลักษณ์ไทยท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) นิสิตนักศึกษามีระดับความภาคภูมิใจในความเป็นไทยสูงขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อศิลปวัฒนธรรมไทย

ตารางสรุปกระบวนการละครในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

กระบวนการ ละคร	หน่วยการเรียนรู้							
	1	2	3	4	5	6	7	8
การจัดสมดุ ร่างกาย	x			x			x	x
ทักษะการทรง ตัว	x			x			x	x
การถ่ายเท น้ำหนัก	x			x			x	x
การควบคุม กล้ามเนื้อและ อวัยวะ	x			x	x	x	x	x
ท่ารำ และ ความหมาย				x			x	x
ทักษะการฟัง การได้ยิน และจังหวะ			x	x			x	x
เกมละคร			x				x	
สติ และสมาธิ		x		x	x	x	x	x
การควบคุม ลมหายใจ		x		x			x	x
จุดสนใจ		x	x	x	x	x	x	x
การสะท้อน ความคิด	x	x	x	x	x	x	x	x
การเดินสัด			x	x			x	x
การออกแบบ และ สร้างสรรค์				x	x	x		x

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายธนสิน ชูตินธรานนท์ เกิดเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2532 ณ กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี อักษรศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง สาขาวิชาภาษาไทย จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาโท นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ จากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2557

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

